

SHAVKAT MIRZIYOYEV

— **YANGI O‘ZBEKISTON
TARAQQIYOT STRATEGIYASI**

08.3130/
M 540

SHAVKAT MIRZIYOYEV

**YANGI O'ZBEKISTON
TARAQQIYOT
STRATEGIYASI**

SamDTU
axborot-resurs markazi
319153

"O'ZBEKISTON"
Toshkent – 2023

UO'K 323(575.1)
KBK 66.3(50'zb)
M 54

Mirziyoyev, Shavkat Miromonovich

M 54 Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. – Toshkent: “O'zbekiston” nashriyoti, 2023. – 416 bet.
ISBN 978-9943-7951-7-4

E'tiboringizga havola qilinayotgan ushbu kitobda bugungi kunda yurtimizda Yangi O'zbekistonni va Uchinchi Renessans poydevorini barpo etish borasida amalga oshirilayotgan tub o'zgarish va islohotlarning maqsadi, mazmun-mohiyati hamda ustuvor yo'nalishlari, mamlakatimizning zamonaviy demokratik qiyofasi qanday yaratilayotgani, davlatimizni yangi rivojlanish bosqichiga ko'tarish uchun belgilab olingan strategik yo'l, milliy taraqqiyotimiz istiqbollari haqida atroflicha fikr yuritiladi.

2021-yil 24-oktabrda bo'lib o'tgan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovida xalqimiz faol ishtirok etib, o'zining yuksak siyosiy-huquqiy ongi va madaniyatini namoyon etdi. Saylov natijalari mamlakatimizning mustaqil, suveren rivojlanish va demokratik islohotlar yo'lidan dadil ilgari borayotgani, Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi el-yurtimiz tomonidan keng qo'llab-quvvatlanayotganini yana bir bor tasdiqladi.

Kitobning ushbu nashrida saylovoldi uchrashuvlari paytida xalq bilan muloqot jarayonida o'rta tashlangan muhim fikr-mulohazalar, taklif va tashabbuslar, bugungi taraqqiyotimiz va istiqbol rejalariga oid xulosalar ham o'z aksini topgan.

Mazkur kitob xalqimizni Yangi O'zbekiston g'oyasi atrofida yanada jipslashtirib, bu yo'lda oldimizda turgan ulkan vazifalarni bajarishga safarbar etishga xizmat qiladi, deb ishonamiz.

UO'K 323(575.1)
KBK 66.3(50'zb)

Yangi O'zbekistonni barpo etish – bu shunchaki xohish-istak, subyektiv hodisa emas, balki tub tarixiy asoslarga ega bo'lgan, mamlakatimizdagi mavjud siyosiy-huquqiy, ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy-ma'rifiy vaziyatning o'zi taqozo etayotgan, xalqimizning asriy orzu-intilishlariga mos, uning milliy manfaatlariga to'la javob beradigan obyektiv zaruratdir.

Biz bu yo'lda islohotlarimizning asosiy harakatlantiruvchi kuchi bo'lgan jamiyatimiz a'zolarining bilim va salohiyati, kuch va imkoniyatlarini, butun azm-u shijoatimizni ishga solishimiz lozim. Shundagina mamlakatimiz xalqimiz orzu qilgan, jahon maydonida kuchli salohiyat, munosib obro'-e'tiborga ega bo'lgan, har tomonlama obod va farovon davlatga aylanadi.

KIRISH

“Dunyoda hech qachon bir xil tong otgan emas”. Mazkur ibora paydo bo'lganidan buyon ming yillar o'tdi. Bu – butun koinot, tabiat va bashariyat doimiy o'zgarishda, yangilanishda, deganidir.

Darhaqiqat, insoniyat ham ana shu azaliy qonuniyat asosida yashaydi va hayot kechiradi. Har qanday yangilanishning mazmun-mohiyati, namoyon bo'lish xususiyati shunday.

Davrlar o'taveradi, zamonlar almashaveradi. Bu yorug' olamga kelgan har bir odamzod avlodi turli o'zgarish va yangilanishlar sari boraveradi.

Butun insoniyat kabi jahondagi har bir xalq va millat ham o'zining taraqqiyot tongiga qarab intiladi. Tabiatning buyuk hodisasi bo'lgan quyoshning har erta saharda olamga yuz ko'rsatishi qanchalik go'zal va jozibali bo'lsa, dunyodagi xalqlar va davlatlar rivojida yangi tonglarning boshlanishi ham shu qadar fayzli va tarovatlidir.

Ayni shu nuqtayi nazardan qaraganda, xalqlar tarixida o'ziga xos tub yangilanish davrlari borki, bunday zamonlarda muayyan millat dahosi, uning o'z salohiyatini namoyon etishga intilishi, yaratuvchanlik faoliyati eng yuksak cho'qqilarga ko'tariladi. Nisbatan qisqa davrda erishilgan ulug' marralar jahon ahlini lol qoldiradi. Ayni bir xalq salohiyatining ulkan natijasi bo'lgan olamshumul yutuqlar esa, insoniyat tarixining yorqin sahifalariga aylanadi, dunyo sivilizatsiyasi taraqqiyotiga katta kuch va shiddat beradi.

Yer yuzidagi ba'zi xalqlargagina nasib etadigan bunday yuksak ko'tarilish va taraqqiyot zamonlarining o'ziga xos **Uyg'onish**, ya'ni **Renessans** davri, deb atalishining sababi ana shunda.

Bu davrlarning odamlarni bir maqsad yo'lida birlashtiradigan va safarbar etadigan qudratli g'oyasi, taraqqiyot tamoyillari borligi ham ayni haqiqat.

Alloma bobomiz hazrat **Alisher Navoiy** ham o'z zamonasining nidosi va da'vatini ifoda etgan holda, "**Emas oson bu maydon ichra turmoq...**" deb boshlanadigan misralarni bejiz bitmagan.

Bugun ham xuddi shunday: dunyo maydonida va o'z azm-u qarorida qoyim turmoq, maqsadga erishmoq uchun muttasil oldinga intilish, hayot va tafakkur tarzini isloh qilish, yangilanish tomon so-bitqadamlik bilan borish lozim.

Hozirgi kunda bizning xalqimiz hayotida ham yangi tong o'tmoqda. Bu - yangi taraqqiyot, yuksalish tongidir. El-yurtimiz dunyodagi eng rivojlangan davlatlarga xos hayot darajasiga erishish, yangi jamiyat qurishdek ulug'vor maqsadlar bilan yashamoqda. Mamlakatimizning zamonaviy va jozibador qiyofasini yaratish, Yangi O'zbekistonni barpo etish vatandoshlarimizning asosiy maqsad-muddaosiga aylandi. Bu borada bir fikrni alohida ta'kidlash joizki, keyingi yillarda hayotimizning barcha sohalarida keng qamrovli islohot va tub o'zgarishlar amalga oshirilmoqda va muhim ijobiy natijalarga erishilmoqda.

Ayni paytda doimo harakatdagi va uzoq manzillarni ko'zlab yashaydigan xalq sifatida biz erishilgan yutuqlar bilan kifoyalaniq qolmasligimiz, xotirjamlikka berilmasligimiz lozim. Bu yo'lda ko'zlagan marralarimizga yetish va yangi jamiyatning mustahkam poydevorini yaratish, O'zbekiston shuhratini olamga yoyish bilan bog'liq dolzarb vazifalarimiz borligini yaxshi anglaymiz.

Vatanimizning taraqqiyot ufqida bo'y ko'rsatayotgan yangi tong, yangi kun barchamizni belimizni mahkam bog'lab, tarixning o'zi yaratayotgan bu buyuk imkoniyatni qadrlab, yanada dadil olg'a borishga undamoqda.

O'zining uch ming yildan ziyod qadimiy va boy tarixi davomida doimo marrani baland olib, turli qiyinchilik va sinovlarni mardona yengib yashashga o'rgangan, katta hayot va kurash tajribasiga, siyosiy-huquqiy, ijtimoiy-iqtisodiy hamda ma'naviy-ma'rifiy salohiyatga ega bo'lgan xalq sifatida bugun oldimizda qanday ulug' maqsadlar turganini biz albatta yaxshi anglaymiz. Ularga yetish oson emasligi, bu borada fidokorona mehnat, ilm va yana bir bor ilmga, o'z ota-bobolarimiz hamda jahon tajribasiga tayanish, serqirra faoliyatimizni tizimli va puxta tashkil etib, samaradorlikka erishish – faqat ana shunday yo'l islohotlarimizning pirovard natijasini belgilab berishini ham aniq tasavvur etamiz.

Shu ma'noda, bugun – jonajon O'zbekistonimiz ulkan o'zgarishlar chorrahasida turgan hal qiluvchi pallada oldimizda dolzarb vazifalar bilan birga, o'z javobini kutayotgan o'tkir savollar tug'ilishi ham tabiiydir.

Ya'ni:

❖ yaqin va o'rta istiqbolda **Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi** qanday bo'ladi?

❖ ushbu strategiyaning bugungi zamon talablariga javob beradigan ijtimoiy shakl-shamoyili qanday bo'lishi lozim?

❖ u o'ziga qanday taktik vazifalar, yondashuv va harakat usullarini qamrab oladi?

❖ unda nazariya va amaliyot, shakl va mazmun birligi, imkoniyat va amaliy natijalar uyg'unligi qay tarzda o'z ifodasini topadi?

❖ kelgusidagi faoliyatimizni belgilaydigan aynan qaysi taraqqiyot tamoyillari va vazifalar eng ustuvor va dolzarb hisoblanadi?

❖ Taraqqiyot strategiyasida jamiyat hayotining barcha jabha va yo'nalishlarini to'la-to'kis aks ettirish uchun asosiy e'tiborni nimalarga qaratishimiz darkor?

❖ keyingi yillarda qabul qilingan konsepsiya va harakat dasturlarida belgilangan ma'naviy-ma'rifiy sohadagi islohotlarning

samarasini kuchaytirish uchun qanday chora-tadbirlarni amalga oshirish talab etiladi?

Ko'pmillatli xalqimizning tinch, erkin va farovon hayotini ta'minlash bilan bog'liq bunday murakkab va muhim savollar meni ko'pdan buyon o'ylantirib keladi. Negaki, ushbu vazifalar bizning nafaqat bugungi kunimiz, balki kelajagimizni ham belgilaydi, olib borayotgan islohot va yangilanish jarayonlariga ijtimoiy ma'no-mazmun bag'ishlaydi.

Albatta, kun tartibiga qo'yilayotgan bu savollarning javoblari oddiy va jo'n emas. Ularda bugungi kunimizning mohiyati va maqsad-muddaolarini belgilaydigan, keskin va shafqatsiz muammolarini hal etish yo'lida butun kuch-g'ayratimiz, aql-zakovatimizni safarbar etishga undaydigan jarayon va o'zgarishlar, biz yashayotgan davrning murakkab muammo va tahdidlari o'z ifodasini topgani shubhasiz.

O'zbekiston taraqqiyotining hozirgi yangi bosqichi ana shu jihatlarning barchasini chuqur idrok etib, bu boradagi yondashuv va sa'y-harakatlarni tubdan o'zgartirishni talab qilmoqda. Xalqimiz hayotining barcha sohalari qatori fuqarolarimizning ongi va dunyoqarashida jiddiy o'zgarishlar bo'lishini taqozo etmoqda. Biz milliy taraqqiyotimizni yangi bosqichga ko'tarish bo'yicha keng ko'lamlı islohotlarni boshlagan dastlabki davr – 2017-yil 19-sentabrda Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 72-sessiyasida mamlakatimiz va xalqimiz hayotini tubdan yangilash, jamiyatimizning yangi, demokratik qiyofasini yaratishga qaratilgan islohotlarimiz xususidagi ma'ruzamdan so'ng menga bu haqda ko'plab savollar bilan murojaat qila boshladilar. Ularning orasida **“Yangi O'zbekiston” tushunchasi nimani anglatadi?**, **“Taraqqiyotning yangi bosqichi qanday xususiyatlarga ega?”**, **“Jamiyatning yangi qiyofasi” deganda nimalar nazarda tutilmoqda?** kabi savollar alohida e'tiborni jalb qiladi.

Bugungi kunga kelib esa, **“Uchinchi Renessans poydevorini yaratish g'oyasi qanday maqsad-muddaolarni ifoda etadi?”** degan savol ham ko'pchilikni qiziqtirmoqda.

Mamlakatimizda kechayotgan keng ko'lamli yangilanish jarayonlari bilan uzviy bog'liq bo'lgan bunday dolzarb masalalar va ularning yechimiga doir vazifalarni to'g'ri anglash nihoyatda muhim ahamiyatga ega.

Yangi, demokratik jamiyatni barpo etish, kelajak poydevorini qurish, hech shubhasiz, har birimizdan qat'iyatli va omilkor bo'lishni, yangicha fikr yuritish, yangicha ishlashni talab etmoqda.

Qadimgi yunon faylasufi Suqrotning **“O'zgalarni o'zgartirmoqchi bo'lgan inson, avvalo, o'zini o'zgartirishi lozim. Buning uchun esa, aniq maqsad, tolmas iroda va doimiy izlanish kerak”**, degan hikmatli iborasi bu borada hammamiz uchun asosiy mezon bo'lishi zarur.

Buyuk ajdodlarimizga xos azm-u shijoat, xalqimizning metin irodasi, tobora ulg'ayib kelayotgan barkamol avlodimizga tayanib, jamiyatimiz hayotini tubdan yangilash yo'lini izchil davom ettirish – eng dolzarb vazifamizdir. Zamonning shiddati, vaqtning tig'izligi va kundalik ishlarning nihoyatda ko'pligi yuqorida qayd etilgan hayotiy savollarga batafsil javob berish imkoniyatini bermay kelayotgan edi. Nihoyat, ana shunday fursat yetib, 2021-yil sentabr oyida qo'lingizdagi kitobning dastlabki nashri dunyoga keldi va bosilib chiqdi. Ayni o'sha davrda, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovi jarayonida mamlakatimizning barcha hududlarida saylovchilar bilan bo'lgan uchrashuvlarda mening saylovoldi dasturim bilan birga uning asosiy ma'no-mazmuniga uyg'un bo'lgan ushbu kitob haqida ham yurtdoshlarimiz tomonidan ko'plab foydali fikr va takliflar bildirildi. Bir so'z bilan aytganda, saylovoldi uchrashuvlari orqali Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi xalqimiz o'rtasida keng muhokamadan o'tkazildi. Eng muhimi, jamiyatimizda

mana shunday strategiyaga ehtiyoj borligi yana bir bor o'z isbotini topdi. Ana shu omillarning barchasini hisobga olib, mazkur kitobni yangi fikr va g'oyalar bilan to'ldirib, qayta nashr etish zarurati tug'ildi.

Kitobning ikkinchi nashrini tayyorlash jarayonida quyidagi masalalarga alohida e'tibor qaratildi.

Avvalo, bo'lib o'tgan saylovdan so'ng **O'zbekiston tarixida sifat va mazmun jihatidan yangi taraqqiyot davri** boshlanganiga alohida e'tibor qaratildi. Bu yangi davrning eng muhim va ustuvor xususiyatlari, avvalo, mamlakatimizda davlat va boshqaruv organlari, barcha rahbarlar bundan buyon o'z faoliyatini "**Inson – jamiyat – davlat**" va "**Inson qadri uchun**" degan ezgu tamoyillar asosida olib borishida aks etadi. Hamma kuch va imkoniyatlarimiz adolatli jamiyat va ijtimoiy davlat qurish, hozirgi va kelgusi avlodlarning farovon turmushini ta'minlashga, saylov jarayonida o'zaro raqobatga kirishgan siyosiy partiyalar nomzodlarining saylovoldi dasturlaridagi muhim amaliy g'oya va takliflardan amaliy siyosatimizda keng foydalanishga qaratiladi.

Odamlar biz boshlagan yangilanish jarayonlariga katta ishonch bilan qarayotgani, ularning samarasini tezroq ko'rishni istayotganini hisobga olib, xalqparvar islohotlarimizning uzviyligi va davomiyligini ta'minlash maqsadida kelgusi faoliyatimizda "**Harakatlar strategiyasidan – Taraqqiyot strategiyasi sari**" degan tamoyil asosiy mezon etib belgilandi.

Kitobning to'ldirilgan ikkinchi nashrining ma'no-mazmunidan kelib chiqib, uni "**Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi**", deb nomlashga qaror qildik.

Bugungi kunda xalqimiz tomonidan o'rtaga qo'yilayotgan tashabbuslar hamda islohotlarimiz mantig'i talab etayotgan maqsad va vazifalarni inobatga olgan holda, taraqqiyot strategiyamizni yetti yo'nalishdan iborat etib belgiladik.

Mamlakatimiz rivojlanishning yangi davrida amalga oshiriladigan islohotlarning ustuvor yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

birinchi – erkin fuqarolik jamiyatini rivojlantirish va inson qad-rini yuksaltirish orqali xalqparvar davlat barpo etish;

ikkinchi – mamlakatimizda adolat va qonun ustuvorligi tamoyil-larini taraqqiyotning eng asosiy va zarur shartiga aylantirish;

uchinchi – milliy iqtisodiyotni, uning o'sish sur'atlarini zamon talablari darajasida rivojlantirish;

to'rtinchi – adolatli ijtimoiy siyosat yuritish, inson kapitalini rivojlantirish;

beshinchi – ma'naviy taraqqiyotni ta'minlash, ushbu sohani tub-dan isloh etish va yangi bosqichga olib chiqish;

oltinchi – bugungi kunda insoniyat, xalqimiz duch kelayotgan umumbashariy muammolarga o'z milliy manfaatlarimizdan kelib chiqqan holda yechim topish;

yettinchi – mamlakatimiz xavfsizligi va mudofaa salohiyatini kuchaytirish, ochiq va pragmatik, faol tashqi siyosat olib borish.

Ishonchim komil, biz ana shu yo'nalishlarda bor kuch va imkoni-yatlarimizni birlashtirib, islohotlarimiz samarasini oshirib, ko'zla-gan yuksak marralarimizga yetamiz, jonajon Vatanimizni albatta dunyoning rivojlangan davlatlari qatoriga olib chiqamiz, xalqimiz hayotini yanada erkin va farovon qilishga erishamiz. Tabiiyki, mar-rani katta olgan xalqning qadamlari ham, erishadigan natijalari ham salmoqli bo'ladi.

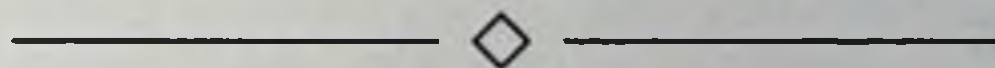
Shu o'rinda yana bir fikrni ta'kidlamoqchiman. Biz o'tgan besh yilda milliy rivojlanish yo'lida orttirgan tajribamizdan kelib chiqib, Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida barcha soha va tarmoq-lar, mintaqa va hududlar, xususan, har bir mahalla bo'yicha o'z ol-dimizga yanada yuksak vazifalar qo'ymoqdamiz.

Hammamiz ko'rib-bilib turibmiz – bugun zamon juda tez, misl-siz sur'atlar bilan o'zgarib bormoqda. Shuning uchun biz islohotla-

rimiz shiddatini zinhor susaytirmasdan, faqat olg'a borishimiz, har bir soat, har bir kundan unumli foydalanishimiz zarur.

Buyuk ajdodimiz Bahouddin Naqshband hazratlari ta'kidlaganlaridek, "**Kim vaqtini zoye ketkazsa, vaqt uning dushmaniga aylanadi**". Mana shu purma'no so'zlarni hech qachon unutmasligimiz darkor.

Prezident sifatida men mamlakatimiz tinchligi, el-yurt farovonligi, Vatan taraqqiyoti yo'lida butun borlig'imni bag'ishlab, xalqimizga sadoqat bilan xizmat qilish, boshlagan demokratik islohotlarni yanada qat'iy davom ettirish va bu yo'ldan og'ishmay doimo ilgari borishni hayotim va faoliyatimning ma'no-mazmuni deb bilaman. Men uchun bundan boshqa oliy maqsad, baxt-saodat yo'q.

Yangi O'zbekiston orzusi, bugungi kunlarimizga nisbatan aytganda, hozirgi davrning taqozosi, uning asl qiyofasini, harakatlantiruvchi kuchlari va omillarini belgilaydigan g'oyaviy-ma'naviy asos, xalqimizga xos buyuk bunyodkorlik hissi bilan yashash va keng ko'lamlı islohotlarimizning yaqqol ifodasidir.

MUQADDIMA: YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOT STRATEGIYASI

Yangi O'zbekiston orzusi

Yangi O'zbekiston fenomeni

Yangi O'zbekiston: yangilanish va taraqqiyot omillari

Yangilanayotgan O'zbekiston

Yangi O'zbekiston orzusi

Bu yorug' dunyoga kelgan har bir inson orzu-umidlar bilan yashaydi, kelajak haqida rejalar tuzadi, xayrli niyatlar qiladi. Xuddi shunday har bir xalqning ham tinch-totuv yashash, farovon hayot, barqaror taraqqiyot bilan bog'liq orzulari bo'lishi tabiiydir. Jahon xalqlarining siyosiy lug'atlarida "Amerika orzusi", "Buyuk Britaniya orzusi", "Yaponiya orzusi", "Xitoy orzusi" degan tushunchalar mavjudligi buni yaqqol tasdiqlaydi. Ular besabab va tasodifan shakllanmagan. Ushbu tushunchalarning har biri o'sha xalqlarning umumiy orzu-umidlari, ular yashayotgan davr va kelajakka doir maqsad-muddaolarni ifoda etadi.

Muayyan xalq yoki hudud aholisining asrlar davomida shakllangan va mushtarak orzu-intilishlarini ifoda etadigan bunday tushunchalar zamirida teran ma'no-mazmun mujassam ekani shubhasiz.

Bugungi kunda Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi xuddi shunday hayotbaxsh xususiyat kasb etib, xalqimizni yorug' kelajakka chorlab, yangilanishga safarbar qilib, umumiy maqsadlar yo'lida birlashtirib turadigan yaxlit ma'naviy asos va mezonga aylanib bormoqda.

O'z kuch va imkoniyatlarimizga bo'lgan ishonch bizni Yangi O'zbekistonni barpo etish va yangi Uyg'onish davri poydevorini yaratishdek ulug' maqsad yo'lida jipslashtirib, yanada kuchli va mustahkam qilmoqda.

Bizning zimmamizga tushgan ana shunday ulkan, tarixiy missiyani muvaffaqiyatli ado etish, muqaddas Vatanimizni har tomonlama taraqqiy ettirishga qaratilgan og'ir va mashaqqatli, shu bilan birga,

g'oyat sharaflı intilishlar ulkan amaliy harakat va natijalarga aylanib bormoqda.

Shu nuqtayi nazardan qaraganda, **Yangi O'zbekiston - barchamizning ezgu orzumiz, mehnatkash, tinchliksevar xalqimizning orzusi.** Unda el-yurtimizning azaliy umid-niyatlari, yuk-salish sari intilishlari o'ziga xos tarzda aks etmoqda.

Yangi O'zbekiston orzusi ham, jahondagi milliy taraqqiyot g'oyalari o'zida jamlagan boshqa ijtimoiy hodisalar kabi, asrlar davomida shakllanib va sayqallanib kelmoqda.

Bu orzuda mujassam bo'lgan xalqimizning istagi, xohish-irodasi insonparvar va taraqqiyparvar g'oyalarda o'z ifodasini topganiga qadim tariximiz guvoh. Davrlar nafasi va xalqning ehtiyoj hamda manfaatlari, intilish va orzu-havaslariga monand ravishda u goh ezgulik va adolat, goh qudratli davlat va adolatli shoh, goh komil inson va ma'rifatli jamiyat bilan bog'liq oliyjanob g'oyalarda namoyon bo'lgani ma'lum.

Ana shu ezgu orzu dastlab, miloddan oldingi davrlarda "Avesto"da o'z talqinini topgan hayotiy g'oyada mujassam edi, desak, to'g'ri bo'ladi. Ayni shu orzu "**Ezgu fikr, ezgu so'z va ezgu amal**" tamoyilining xalq tafakkuri va turmush tarzidan mustahkam o'rin olishiga sabab bo'ldi. Shu tariqa ezgulik va insonparvarlik ruhida yashash, bu qadriyatlarni himoya qilish xalqimiz mentaliteti va ma'naviyatining muhim tarkibiy qismiga, hayotiy faoliyatining asosiy yo'nalishiga aylandi.

Yangi O'zbekiston tushunchasida mujassam bo'lgan xalq orzusi tarixiy taraqqiyotning barcha davrlarida millatning yetuk vakillarini uni ro'yobga chiqarish yo'lida amaliy harakatlarga undab keldi.

Qadimiy Turon hududida sak-massagetlarni ruhlantirib, dushmanlarga qarshi ayovsiz jangga boshlagan, To'marisga jasorat baxsh etgan qudrat manbai xalq orzusi emasmidi?

Istiloqchilarning yovuz qo'shinlariga yolg'iz qarshi chiqish uchun afsonaviy Shiroqqa, aslida esa, nomlari olis tarix sahifalarida unut bo'lgan qahramon bobolarimizga jasorat va qahramonlik hissini bergan ham ana shu manba emasmidi?

Yengilmas Aleksandr Makedonskiyga qarshi butun So'g'd va Baqtriyani safarbar qila olgan Spitamenga azm-u shijoat bag'ishlagan ham xalq orzusi emasmidi?

Bu asriy orzu ilk o'rta asrlarda xalqimiz erishgan **Birinchi Renaissance**ga va keyingi asrlardagi **Ikkinchi Uyg'onish** davriga asos bo'lgan, ularning ma'naviy poydevori sifatida xizmat qilgan, desak, yanglishmagan bo'lamiz.

Ajdodlarimizning armonlari o'sha davrda Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Muhammad Xorazmiy, Abu Nasr Forobiy, Ahmad Farg'oniy, Abu Mansur Moturidiy, Abu Hamid Usturlobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino kabi mutafakkir bobolarimiz hayoti va faoliyati, asarlarida o'z talqinini topgan adolat va adolatparvarlik g'oyalarida mujassam bo'ldi.

Bu oliy havas Mahmud Zamaxshariy va Najmiddin Kubroni uyg'otdi, ushbu buyuk allomalarning g'oyalarida, asarlari va xayrli amallarida o'z aksini topdi.

Bu azaliy intilish Jaloliddin Manguberdini tarbiyaladi, uni haqiqiy vatanparvar, yovqur bahodirga aylantirdi. Garchand u boy berilgan Xorazm saltanatini asrab qololmagan bo'lsa-da, el-yurt ozodligi yo'lida kurashgan mard inson, milliy qahramon sifatida asrlar osha xalqimizning tarixiy xotirasida abadiy saqlanib qoldi.

Xalq orzusi Aziziddin Nasafiy, Abu Mu'in Nasafiy, Abduxoliq G'ijduvoni, Xoja Ahmad Yassaviy, Zangi ota, Bahouddin Naqshband, Xoja Ahror Valiy kabi aziz-avliyo bobolarimizni tarbiyaladi, ularning kamoloti va ezgu faoliyatida o'ziga xos ma'naviy tayanch bo'ldi.

Bu orzu Sohibqiron Amir Temur bobomizni jahon sahnasiga olib chiqdi va **Temuriylar Renaissance** – **Ikkinchi Uyg'onish davri** g'o-

yalari va xalqimizning bunyodkorlik faoliyatiga kuchli ta'sir ko'rsatdi. Markazlashgan qudratli davlat va qonun ustuvor bo'lgan adolatli jamiyat g'oyasida mujassam bo'ldi.

Aynan xalq armonini ro'yobga chiqarishga bo'lgan intilish Amir Temur ibn Tarag'ay Bahodir davrida nafaqat mamlakat mustaqilligini ta'minlash, balki qudratli davlat barpo etish, iqtisodiyot, ilmfan, madaniyat va san'at sohalarini rivojlantirishga xizmat qildi.

Xalqimizning orzu-intilishlari Mirzo Ulug'bek, Qozizoda Rumi, Ali Qushchi, Davlatshoh Samarqandiy, Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur kabi **Ikkinchi Uyg'onish** davrining buyuk siymolarini maydonga chiqardi, ularning asarlari va faoliyatida o'z talqinini topgan odil podsho, adolatli jamiyat, komil inson g'oyalarida namoyon bo'ldi.

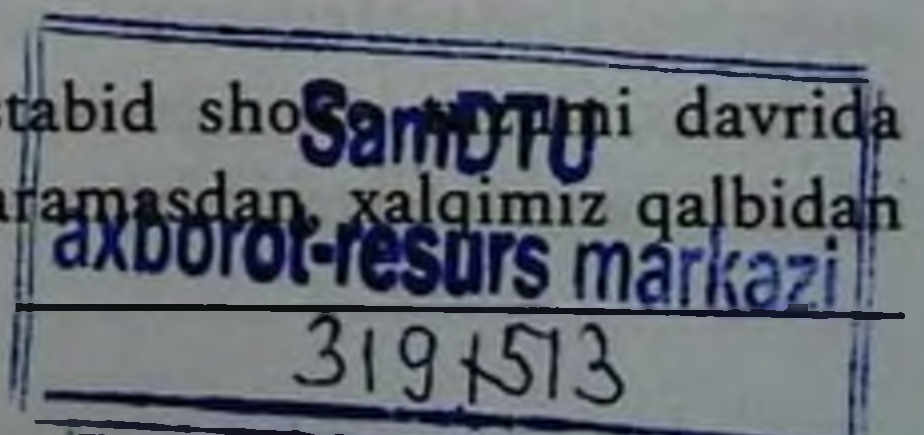
O'sha davrlarda bu orzu komillikka eltadigan iymon va e'tiqodni millat vakillari uchun muqaddas qadriyatga aylantirdi. Natijada komillik va ma'rifat sari intilish tuyg'usi xalqimiz mentalitetidan mustahkam joy oldi.

Davr farzandlarini yuksak fazilatli insonlar etib tarbiyalash o'sha zamon ma'rifatparvarlarining hayotiy va fuqarolik e'tiqodiga aylandi.

Bu orzu Mashrab va Komil Xorazmiy, Munis va Ogahiy, Berdaq va Ajiniyoz, Ahmad Donish singari ma'rifatparvarlar faoliyatini shakllantirdi. Muqimiy, Furqat, Zavqiy, Nodira va Dilshodi Barno, Anbar Otin asarlarida o'z ifodasini topgan bilim va ma'rifatga intilish g'oyalari orqali xalq qalbidan o'rin oldi.

Bu orzu Behbudiy va Avloniy, Munavvarqori, Fitrat va Cho'lpon, Abdulla Qodiriy va Tavallo, Elbek va Botu kabi minglab jadid bobolarimizga yengilmas g'ayrat-shijoat berdi. Ularning xalq erkinligi va saodati yo'lidagi ezgu fikr, ezgu so'z va ezgu amallari uchun ulkan ma'naviy omil bo'ldi.

Erkin va ozod hayot orzusi mustabid sho'x davrni davrida ham, barcha tazyiq va tajovuzlarga qaramasdan, xalqimiz qalbidan

o'chgani yo'q. Nihoyatda og'ir va murakkab sharoitda faoliyat olib borgan Fayzulla Xo'jayev, Usmon Yusupov, Sharof Rashidov, Islom Karimov kabi davlat va siyosat arboblari, Qori Niyoziy, Habib Abdullayev, Obid Sodiqov, Yolqin To'raqulov, Toshmuhammad Sarimsoqov, Ibrohim Mo'minov, Sa'di Sirojiddinov singari olimlar, Oybek, Abdulla Qahhor, G'afur G'ulom, Zulfiya, Maqsud Shayxzoda, Mirtemir, Usmon Nosir, Asqad Muxtor, Erkin Vohidov, Abdulla Oripov, Halima Xudoyberdiyeva kabi o'nlab-yuzlab shoir va adiblar milliy o'zligimizni asrash yo'lida jonbozlik ko'rsatib xizmat qildilar.

Bu orzu ma'naviyat va ma'rifatni odamni nafaqat komillikka, erkin va farovon turmushga yetaklovchi, balki xalqni milliy mustaqillikka eltuvchi beqiyos kuch sifatida anglab yetish imkonini berdi.

Bu ulug' orzu asrlar davomida xalqimizni ezgu amallar sari yo'llab, uning iymon-e'tiqodini g'ayriinsoniy g'oyalardan, millatni turli tahdidlardan muhofaza qilib, o'ziga xos ma'naviy qalqonga aylandi.

Shu tariqa uzoq o'tmishdan hozirgi davrgacha milliy tafakkurimiz negizida shakllanib kelgan, turli g'oya va amaliy harakatlarda o'z ifodasini topgan el-yurtimizning orzu-umidlari bugungi kunda Yangi O'zbekiston tushunchasida jamuljam bo'lmoqda.

Mana shunday ezgu orzu jamiyatimizning yangi, demokratik qiyofasini yaratish uchun intilayotgan xalqimizni milliy g'oya atrofida yanada jipslashtirmoqda.

Eng muhimi, bu fikr va intilishlar boshqa xalqlar va davlatlarga nisbatan asossiz da'volar yoki o'z qobig'iga o'ralib olishga sabab bo'ladigan proteksionizm va izolatsionizm tamoyillaridan mutlaqo xolidir.

Aksincha, Yangi O'zbekiston orzusi va uning asosida ishlab chiqilgan strategiya, avvalo, ochiqlik va hamkorlik tamoyillariga tayanadi. Unda Markaziy Osiyodagi qo'shnilarimiz, uzoq-yaqindagi davlatlar, butun jahon hamjamiyati bilan o'zaro manfaatli hamkorlik, tobora globallashtirib borayotgan bugungi dunyodagi muammolar-

ni birgalikda hal qilish, rivojlangan mamlakatlar safiga kirishdek amaliy sa'y-harakatlar mujassam.

Imom Buxoriy bobomiz rivoyat qilgan muborak hadisda aytilganidek, **“Barcha amallar niyatga qarab bo'lg'usidir”**.

Ishonchim komilki, pok niyatlar bilan boshlagan xayrli ishlari-miz albatta ijobat bo'lgay.

Bu boradagi eng asosiy yutug'imiz – xalqimizning siyosiy tafakkuri va ijtimoiy faolligi yuksalib borayotgani, yon-atrofdagi voqealarga beparvo bo'lmasdan, aksincha, hayotga, islohotlarga daxldorlik tuyg'usi bilan yashayotganidir.

Biz Yangi O'zbekistonni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birgalikda barpo etamiz, degan ulug'vor niyatni o'z oldimizga qo'yganmiz. Bu borada **“Jamiyat – islohotlar tashabbuskori”** degan yondashuv kundalik faoliyatimizga tobora chuqur kirib bormoqda.

Inson har tomonlama erkin va farovon yashaydigan yangi davlatni barpo etishdek buyuk xalq harakati tobora kengaymoqda. Bunday qudratli safda bo'lishning o'zi katta baxt, katta sharafdir.

Bugun yaxshi niyatlar bilan juda katta marralarni o'zimizga belgilab olar ekanmiz, hayotimizning turli sohalarida muammo va kamchiliklar yetarli ekanini ham yaxshi tasavvur etamiz. Yo'limizda katta g'ov bo'lib turgan to'siqlarni yengib o'tish uchun boshlagan islohotlarimizni og'ishmasdan davom ettiramiz. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, yangi davrda yanada katta safarbarlik bilan ishlashimizga to'g'ri keladi.

Bu yo'lda ulug' bobomiz, naqshbandiya tariqatining yirik namoyandasi Xoja Ahror Valiyning: **“Shunchaki orzu bilan ish bitmaydi, maqsadga yetish uchun g'ayrat va himmat kerak”**, degan so'zlari biz uchun dasturilamal bo'lib xizmat qiladi.

Men avval ham aytganman: bugun biz intilayotgan Yangi O'zbekistonni, Uchinchi Renessans poydevorini bunyod etish – bu shunchaki orzu emas. Bu – aniq strategik maqsad va umumxalq harakatiga

aylanib borayotgan beqiyos amaliy jarayondir. Ishonamanki, bunday ulkan jarayonning natijasi ham albatta ulkan bo'ladi.

Hayot oldimizga yana ko'plab sinov va muammolarni qo'yishi mumkin va biz har qanday kutilmagan holatga tayyor turishimiz zarur. Lekin qanchalik mashaqqatli bo'lmasin, demokratik islohotlar yo'lidan hech qachon ortga qaytmaymiz. Oldinga, faqat oldinga qarab boramiz. Biz bunga har tomonlama qodirmiz. Chunki bugungi xalqimiz – kechagi xalq emas. Bugungi O'zbekiston ham – kechagi O'zbekiston emas.

Muxtasar aytganda, **demokratik islohotlar yo'li – biz uchun yakka-yu yagona va eng to'g'ri yo'ldir.** Bu borada biz har kuni izlanishdamiz, yurtimiz va xorijdagi ilg'or tajribalarni chuqur o'rganib, hayotimizni, ish uslubimizni takomillashtirishga harakat qilmoqdamiz.

Ta'kidlash joizki, 73 yil avval qabul qilingan **Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi** dunyoda demokratiya va insonparvarlik tamoyillarini qaror toptirish yo'lida yangi imkoniyatlar ochdi. Bu jihatdan qaraganda, Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi adolatli demokratik davlat qurishdan iborat. Adolatli davlatning eng muhim xususiyati, avvalo, inson qadri va qonun ustuvorligini mustahkamlash uning bosh vazifasi ekanida ko'rinadi.

Shuning uchun ham biz o'z faoliyatimizning birinchi kunidan boshlab **“Xalq davlat organlariga emas, davlat organlari xalqqa xizmat qilishi kerak”, “Davlat – inson uchun”** degan g'oyalar asosidagi siyosatni, ya'ni inson qadrini ulug'lash, uning qonuniy manfaatlarini ta'minlashni eng ustuvor vazifa sifatida belgilab oldik.

Bugungi kunda mamlakatimizda inson huquq va erkinliklari demokratik jamiyatning eng oliy qadriyati sifatida qaror topishi uchun barcha choralarni ko'rmoqdamiz. Fuqarolarimizning emin-erkin yashash, uy-joy va yer-mulkka ega bo'lish, tibbiy xizmatlardan foydalanish, bilim olish kabi tabiiy huquq va erkinliklarini ta'min-

lash sohasida katta islohotlarni amalga oshirmoqdamiz va ularni qat'iy davom ettiramiz.

Afsuski, hozirgi vaqtda barchamiz dunyodagi barqaror rivojlanish jarayoniga to'sqinlik qilayotgan murakkab va ziddiyatli holatlarga guvoh bo'lib turibmiz. Bu o'rinda so'z jahonda, jumladan, Janubi-Sharqiy Osiyodan tortib Yaqin Sharqqacha bo'lgan makonda qurolli to'qnashuvlar kuchayib, o'zaro ishonchsizlik va nizolar, millatlararo va konfessiyalararo ixtiloflar chuqurlashib borayotgani, tinchlik va xavfsizlikka qarshi boshqa global tahdid va xatarlar paydo bo'layotgani haqida bormoqda.

Ilojsiz holda o'z yurtini tashlab ketayotgan aholi va qochqinlar soni tobora ortib borayotgani, jahonning ko'plab mintaqalarida ta'lim va tibbiy yordamdan foydalanish imkoniyati yo'qligi, odam savdosi va majburiy mehnat, ayollar va erkaklar uchun teng huquq va imkoniyatlarni ta'minlash, qashshoqlik va ochlikka barham berish bilan bog'liq muammolar keskin tus olayotganiga dunyodagi barcha sog'lom fikrli insonlar tomoshabin bo'lib qarab turmasligi zarur.

Shu ma'noda, bizning qat'iy ishonchimizga ko'ra, jami 4,5 milliarddan ziyod aholi istiqomat qilayotgan Osiyo mintaqasining kelajagi ko'p jihatdan Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan 2030-yilga qadar barqaror taraqqiyot sohasida belgilangan vazifalarni amalga oshirishga tayyor bo'lishga, shuningdek, inson huquqlarini himoya qilish bo'yicha samarali mintaqaviy mexanizmni shakllantirishga bog'liq.

Biz o'z oldimizga O'zbekistonni rivojlangan mamlakatga aylantirishni maqsad qilib qo'ygan ekanmiz, bunga faqat jadal islohotlar, ilm-ma'rifat va innovatsiya orqali erisha olamiz. Buning uchun, avvalo, islohotlarning amaliy natijadorligini oshirish, joylarda yangi tashabbuslarni ilgari surishda aholimizning yanada faol bo'lishiga erishmog'imiz lozim.

Ayni paytda islohotchi bo'lib maydonga chiqadigan, uzoqni o'ylab fikr yuritadigan, bilimli va malakali yangi avlod kadrlarini tarbiyalashimiz zarur. Shu boisdan ham bog'chadan boshlab oliy o'quv yurtigacha – ta'limning barcha bo'g'inlarini izchil isloh qilmoqdamiz. Nafaqat yoshlar, balki butun jamiyatimiz a'zolarining bilimi, saviyasini oshirish uchun, avvalo, ilm-ma'rifat, yuksak madaniyat kerak. Ilm yo'q joyda qoloqlik, jaholat va albatta to'g'ri yo'ldan adashish bo'ladi.

Eng katta boylik – bu aql-zakovat va ilm, eng katta meros – bu yaxshi tarbiya, eng katta qashshoqlik – bu bilimsizlikdir. Shu sababli hammamiz uchun ilg'or bilimlarni o'zlashtirish, chinakam ma'rifat va yuksak madaniyat egasi bo'lish uzluksiz hayotiy ehtiyojga aylanishi kerak.

Taraqqiyotga erishish uchun raqamli bilimlar va zamonaviy axborot texnologiyalarini egallashimiz zarur va shart. Bu bizga rivojlantirishning eng qisqa yo'lidan borish imkonini beradi. Chunki intellektual va madaniy salohiyatning qanday noyob boylik, nodir iste'dod egalarini tarbiyalab kamolga yetkazishda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini unutishga haqqimiz yo'q.

El-yurtimiz dunyoda koronavirus pandemiyasi va uning oqibatida kelib chiqqan global iqtisodiy inqiroz davom etayotgan tahlikali bir davrda barcha sinov va qiyinchiliklardan yanada kuchli va irodali bo'lib chiqmoqda. Xalqimiz o'zining hayoti va baxti-iqboli Vatanimizning taqdiri va kelajagi bilan chambarchas bog'liq ekanini chuqur his etmoqda.

Bugun O'zbekistonimiz o'z taraqqiyotining yangi davriga qadam qo'ydi. Erishgan natijalarimiz tarixga aylanib, oldimizda yangi-yangi o'zgarishlarni amalga oshirish bo'yicha ulkan vazifa va imkoniyatlar paydo bo'lmoqda.

Yangi O'zbekiston orzusi amaliyotga, real voqelikka aylanmoqda. Ammo bu osonlikcha, o'z-o'zidan bo'ladigan ish emas. Yangi jamiyatni barpo etish, avlodlarimiz uchun yorug' kelajakni yaratish

ehtiyoji barchamizdan ulkan mas'uliyat, fidoyilik va bunyodkorlikni talab qilmoqda.

Bugun kelgusi yillar uchun reja va dasturlarimizni aniq belgilab olar ekanmiz, mustaqillik davrida erishgan yutuqlarimizni yanada mustahkamlab, jamiyatimizning barcha sohalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratamiz.

Oldimizda uzoq va mashaqqatli yo'l turibdi. Barchamiz **“Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik!”** degan yagona maqsad asosida yanada hamjihat bo'lib, tinimsiz o'qib-o'rgansak, ishimizni mukammal va unumli bajarsak, zamonaviy bilimlarni egallab, o'zimizni ayamasdan mehnat qilsak, albatta hayotimiz va jamiyatimiz o'zgaradi, aziz farzandlarimiz, kelgusi avlodlar uchun gullab-yashnagan, ozod va obod mamlakatni meros qilib qoldiramiz.

Yangi O'zbekiston fenomeni

Muayyan xalq yoki davlat hayoti uchun g'oyat muhim ahamiyat kasb etadigan biror-bir fenomen yoki u haqdagi tushuncha va tamoyillar o'z-o'zidan, osongina paydo bo'lmaydi va tasodifan dunyoga kelib qolmaydi.

Shu ma'noda, har qanday hodisa, tushuncha yoki atamaning o'ziga xos shakllanish jarayoni bor. Yangi O'zbekiston fenomeni ham bundan mustasno emas. Ushbu tushuncha mamlakatimizning zamonaviy qiyofasini shakllantirish, yurtimizda demokratik davlat, erkin fuqarolik jamiyatini barpo etish, Uchinchi Renessans poydevorini yaratish borasidagi islohotlarimizning tayanch g'oyasini ifoda etadi.

Ana shu g'oya asosida yurtimizda **“Yangi O'zbekiston – Uchinchi Renessans sari”** degan shior ilgari surilayotgani ham bejiz emas.

Biz orzu qilgan va qat'iy intilayotgan Yangi O'zbekiston g'oyasi, avvalo, xalqimiz o'z milliy taraqqiyotining yangi davriga qadam qo'yganini, jahon hamjamiyatidan munosib o'rin egallayotgani, bu borada oldimizda ko'plab yangi imkoniyatlar paydo bo'layotganini anglatadigan tushunchadir.

Yangi O'zbekiston – Vatanimiz mustaqilligini yanada mustahkamlash, erkinlik va ozodlikning yangi davri, bunyodkorlik va farovonlik yo'lining yuqori bosqichidir.

Yangi O'zbekiston – bu **“Xalq manfaati hamma narsadan ulug'”**, degan ezgu g'oya amaliy ishlar bilan o'z tasdig'ini topayotgan mamlakatdir. Yangi-yangi uy-joylar, zamonaviy korxonalar, ilm-fan,

ta'lim, tibbiyot, madaniyat va sport maskanlari, obod qishloq va shaharlar yurtimiz chiroyiga chiroy qo'shayotgan tarixiy bir davrdir.

Yangi O'zbekiston – kattalarga hurmat, kichiklarga – izzat, madadga muhtoj insonlar va oilalarga – chinakam ko'mak va yordam berish, mehr-oqibat ko'rsatish hayotimiz qoidasiga aylanib borayotgan ijtimoiy makondir.

Yangi O'zbekiston – jahon hamjamiyati bilan, avvalo, yaqin qo'shnilarimiz bilan do'stlik va hamkorlik eshiklari keng ochilayotgan, mamlakatimizning demokratik qiyofasi yaratilayotgan betakror zamindir.

Bularning barchasi yurtimizda boshlangan islohotlar, kelajak sari tashlayotgan dadil qadamlarimizning bardavom bo'lishini ta'minlash eng asosiy vazifamizga aylanib borayotganidan dalolat beradi.

Ayni paytda bu borada ham insoniyat to'plagan tajriba, ayniqsa, o'tgan asr o'rtalaridagi tanazzul holatidan chiqib, bugun eng rivojlangan mamlakatlar qatoridan o'rin olgan davlatlar erishgan yutuqlarini, ular amalga oshirgan islohotlarni o'rganish ko'plab masalalarga javob topishda qo'l kelishi mumkin.

Chindan ham, XX asr oxiriga kelib sermashaqqat islohot va o'zgarishlar yo'lidan borgan Yaponiya, Janubiy Koreya, Xitoy, Malayziya, Turkiya, Singapur kabi davlatlar taraqqiyot bobida ulkan yutuqlarga erishdi.

Bugun bizning mamlakatimizda ham o'z umrini yashab bo'lgan eski qarashlar chekinib, yangi davr boshlandi, yangi voqelik bo'y ko'rsatmoqda, ulkan imkoniyatlar, keng ko'lamlı islohotlar davri keldi.

Shu nuqtayi nazardan, **“Jamiyatimizning yangi qiyofasi”** degan tushuncha qotib qolgan voqelik yoki o'zgarmas aksioma emas.

Yangi O'zbekiston tushunchasi uchun asos bo'layotgan va unda o'z aksini topayotgan eng muhim jihat va amaliy mezonlar quyidagilardan iborat:

❖ butun mamlakatimizda islohot va yangilanishlarning keng ko'lamda amalga oshirilayotgani, eng muhimi, raqobatbardosh va tashqi dunyo uchun ochiq ijtimoiy-iqtisodiy makonni barpo etishga sobitqadamlik bilan kirishilgani;

❖ mamlakatimizning barqaror rivojlanishini ta'minlash, zamonaviy yangi jamiyatni barpo etish g'oyasi aholining barcha qatlamlari tomonidan qo'llab-quvvatlanayotgani va el-yurtimizning bu g'oya atrofida jipslashayotgani;

❖ bu tarixiy jarayonda mamlakatimizni rivojlantirish strategiyasini to'liq amalga oshirish mas'uliyati butun xalqimiz tomonidan chuqur his etilayotgani;

❖ ushbu maqsad yo'lida barcha ijtimoiy qatlamlar, hokimiyatning vakillik va ijro organlari, fuqarolik jamiyati institutlarining imkoniyatlari keng ishga solinayotgani;

❖ **“Xalq boy bo'lsa, davlat ham boy va qudratli bo'ladi”**, degan yondashuv asosida shaxs, jamiyat va davlat manfaatlari uyg'unligini ta'minlash, kuchli fuqarolik jamiyati, konstitutsiyaviy parlament demokratiyasi, erkin bozor iqtisodiyoti hamda barchaning mulk huquqini hurmat qilish tamoyili mamlakatimiz ravnaqining asosiga aylanayotgani;

❖ Yangi O'zbekistonni qudratli va salohiyatli davlatga aylantirish, bu borada mamlakatimizning dunyodagi iqtisodiyoti barqaror o'sayotgan, inson kapitali yuqori bo'lgan raqobatbardosh demokratik davlatlar qatoriga kirishini ta'minlash yo'lida amaliy harakatlar olib borilayotgani;

❖ yangi jamiyatning navqiron avlodi, zamonaviy dunyoqarash va fuqarolik mas'uliyatiga ega bo'lgan yoshlar hayotga kirib kelayotgani va ular uchun keng imkoniyatlar yaratilayotgani.

Bir so'z bilan aytganda, jamiyatimizning yangi qiyofasi ana shunday keng ko'lamlı islohotlar jarayonida barpo bo'lmoqda, uning zamonaviy demokratik imiji bosqichma-bosqich shakllanib

bormoqda. Lekin bu osongina amalga oshmasligi, yangi jamiyat binosi bir kun yoki bir yilda tiklanib qolmasligi aniq. Qonun va inson manfaatlari ustuvor bo'ladigan erkin va farovon hayot o'z-o'zidan paydo bo'lmasligi hammaga ma'lum.

Takror va takror aytishga to'g'ri keladi: **Yangi O'zbekiston – tasodifiy hodisa, shunchaki dunyoga keladigan va o'tkinchi bir ijtimoiy voqelik emas.** Bugungi kunga kelib, ushbu tushuncha jamiyatimiz hayoti, xalqimiz qalbi va ongidan chuqur joy olib, islohotlar jarayoniga katta ta'sir ko'rsatmoqda.

Shu munosabat bilan insoniyat tarixi va xalqlar taraqqiyotiga xos bir qonuniyatni esdan chiqarmasligimiz lozim. Bunday murakkab jarayonlarda inkor, yangilanish va vorislik tamoyillari o'z ta'sirini ko'rsatadi.

Ikki yarim ming yil muqaddam buyuk xitoy faylasufi va mutafakkiri Lao Szi **“Dunyoda hamma narsa o'sadi, gullaydi va o'z ildizlariga qaytadi”**, deb aytgan edi. Bu dialektik haqiqat naqadar to'g'ri ekanini vaqtning o'zi ko'rsatib turibdi.

Davr – o'tadi, odamlar – qoladi.

Jamiyat orasida yangilikka intiladigan shaxslar, islohotlarning hayotiy zarurat ekanini chuqur his etadigan va o'zgarishlarning ongli va faol ishtirokchisiga aylanadigan insonlar ko'pchilikni tashkil qiladi. Lekin eskilik qon-qoniga singib ketgan, butun vujudi bilan yangilikni istamaydigan konservatorlar ham saqlanib qoladi. Afsuski, bugungi davr ham bundan mustasno emas. Bunday kimsalar islohot va yangilanishlarga ochiqdan-ochiq qarshi chiqmaydi. Balki uni ichidan yoki tashqaridan buzish, obro'sizlantirishga urinadi. Arzimagan narsalardan, ya'ni “pashshadan fil”, kichik bir hodisa yoki juz'iy kamchiliklardan fojia yasashga, ba'zi bir uquvsiz rahbarlarning bilib-bilmay yo'l qo'ygan xatosidan butun O'zbekistonni, rahbariyatni obro'sizlantirish, islohotlar jarayonini qoralashga, uni ortga qaytarishga harakat qiladi.

Donishmand xalqimiz bu kabi urinishlarga qat'iy javob bermoqda. **Yangi O'zbekiston amalda o'zini oqlamagan yo'ldan bormaydi, islohotlar jarayoni ortga qaytmaydi.**

Ijtimoiy yangilanishlar muhitini to'g'ri anglamasdan, egri qadam bosadigan, el-yurt ravnaqiga to'siq bo'ladigan bunday kishilarning xatti-harakatlariga buyuk mutafakkir shoirimiz Zahiriddin Muhammad Bobur o'z vaqtida baho berib aytganidek: **"Har kimki vafo qilsa, vafo topqusidur, Har kimki jafo qilsa, jafo topqusidur"**.

Bu fikrning mantiqiy tasdig'i sifatida bugun jamiyatimizda **"Qonun - ustuvor, jinoyatga - jazo muqarrar"** degan tamoyil qaror topmoqda. Tobora yangilanayotgan mamlakatimizda keng ko'lamli islohotlar ochiqlik va oshkoralik zamon, keng va chuqur yangilanish davrining timsoli sifatida amalga oshirilmoqda.

Uchinchi Renessans poydevorini yaratish g'oyasi ham tasodifan va quruq yerda paydo bo'lmagan, albatta. Yurtimizning boy qazilma va tabiiy resurslarga, qadimiy tarix va madaniy merosga, qudratli iqtisodiy va insoniy salohiyatga ega ekani bu boradagi hayotbaxsh rejalarga asos berayotgani shubhasiz.

Yana bir bor ta'kidlayman: ortimizda tog'dek tayanch va suyanch bo'lib turgan ko'pmillatli xalqimiz - hayot yo'llarida to'g'ri yo'l ko'rsatadigan mo'tabar nuroniylarimiz, mehnatkash, oqila opa-singillarimiz, ilg'or va zamonaviy fikrlaydigan, dunyoda hech kimdan kam bo'lmagan azm-u shijoatli yoshlarimiz bor.

Eng muhimi, jamiyatimizda tinchlik-osoyishtalik, millatlararo totuvlik, bag'rikenglik va mehr-oqibat muhiti hukm surmoqda.

Biz ana shunday mustahkam zaminga tayanib, ilm-fan, innovatsiyalar, ta'lim va tarbiya, madaniy-gumanitar sohalarni har tomonlama rivojlantirish hisobidan mamlakatimiz taraqqiyotini yangi bosqichga ko'tarish maqsadida ulkan ishlarni boshlaganmiz.

Erishilgan yutuqlarimizni mustahkamlab, yanada dadil va ulkan qadamlar tashlashimiz shart. Bugungi kunda amaliy natija hammamiz uchun bosh talab, asosiy mezonga aylanmoqda. Bu borada yaqin yillar alohida mas'uliyat va sinov davri bo'ladi. Endi kechagi yutuq va marralar bizni sira qoniqtirmaydi. Bu yo'lda faqat amaliy samara bilan mustahkamlangan, o'z mevasi, hosilini berayotgan islohotlar odamlarning qalbiga, yuragiga kirib boradi. Bunday shiddatli jaryonni hech kim to'xtata olmaydi.

Eng asosiysi, islohotlarimiz natijasini yurtimizda yashayotgan har bir inson, har bir oila o'z kundalik hayotida his etishi kerak. Biz barcha bo'g'indagi rahbarlar qog'ozdagi hisobotlar, foiz va raqamlar ortidan quvmasdan, har qaysi fuqaro uchun, uning hayotiy ehtiyoj va orzu-umidlarini ro'yobga chiqarish uchun ishlaydigan boshqaruv tizimini yaratishimiz zarur.

Barchamiz orzu qilayotgan Yangi O'zbekistonni barpo etish uchun bu yo'ldagi har bir maqsad va vazifaga, ularni amalga oshirishga aynan shu nuqtayi nazardan yondashsak, har tomonlama to'g'ri bo'ladi.

Yangi O'zbekiston: yangilanish va taraqqiyot omillari

El-yurtimizni yaqindan biladigan kishilar bir haqiqatni yakdillik bilan e'tirof etadilar: o'zbek xalqi – buyuk tarix va davlat, boy madaniyat yaratgan xalq. U – hech qachon mehnatdan qochmaydigan, qiyinchilikdan qo'rqmaydigan, adolatni qadrlaydigan, metin irodali, bag'rikeng xalqdir.

Chindan ham, barchamiz bir tan-u bir jon bo'lib, yakdil va ahil bo'lib harakat qilsak, halol-pok bo'lib, yaxshi niyat bilan mehnat qilsak, yangi tariximizning yorqin sahifalarini yaratishga qodirmiz.

Shu nuqtayi nazardan qaraganda, bugungi kunda **“Xo'sh, Yangi O'zbekistonni qanday barpo etamiz?”**, **“Buning uchun yetarli omillar va imkoniyatlarimiz bormi?”** degan savollar tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Bu haqda so'z yuritganda, quyidagi fikrlarga alohida urg'u berish o'rinli, deb hisoblayman.

Avvalambor, Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasining mustahkam tayanchi va suyanchi bo'ladigan tarixiy-ma'naviy omil, ya'ni bizning eng katta boyligimiz – xalqimizning ulkan madaniy merosi, intellektual salohiyatidir.

Jahon hamjamiyati tomonidan keng e'tirof etilayotgan ushbu bebaho boylik umumbashariy taraqqiyotga munosib hissa bo'lib qo'shilgani ma'lum.

Aynan ana shu omil Yangi O'zbekiston poydevorini yaratishda ilm-fan, ta'lim-tarbiya, ma'naviy va madaniy faoliyat sohalari-

ni keng rivojlantirish va yangi bosqichga olib chiqish uchun asos bo'lmoqda.

Qadimdan jahon sivilizatsiyasi va madaniyatlari chorrahasida joylashgan diyorumizda xalqimiz bilan birga turli millat vakillari ahil va hamjihat bo'lib, tinch va osoyishta yashab keladi.

O'zbekistondagi bag'rikenglik siyosati tufayli hozirgi kunda yurtimizda yagona oila bo'lib yashayotgan millat va elat vakillariga o'z ona tili, urf-odat va qadriyatlarini rivojlantirishi uchun barcha sharoitlar yaratilmoqda.

Mamlakatimizda ta'lim-tarbiya muassasalari va ommaviy axborot vositalari o'zbek tili bilan birga qoraqalpoq, rus, qozoq, qirg'iz, tojik, turkman tillarida faoliyat olib borayotgani xalqaro jamoatchilik tomonidan ijobiy hodisa sifatida e'tirof etilmoqda.

Bag'rikeng xalqimiz "**Til bilgan - el biladi**", deydi. O'z tilini hurmat qilgan ma'rifatli xalq boshqalarning tiliga ham chuqur hurmat bilan qaraydi. Bu borada ulug' bobolarimiz ibrat va namuna ko'rsatganlar. Xususan, Muhammad Xorazmiy, Imom Buxoriy, Imom Ter-miziy, Ahmad Farg'oniy, Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Mahmud Zamaxshariy, Alisher Navoiy kabi ulug' ajdodlarimiz ko'plab tillarni puxta bilganlari uchun ham jahon ilm-fanining yuksak cho'qqilarini zabt etganlar.

Bugungi kunda yurtimizdagi ta'lim maskanlarida ingliz, rus, nemis, fransuz, ispan, italyan, arab, fors, turk, xitoy, yapon, koreys, hind va urdu tillari chuqur o'qitilayotgani bu an'analar davom etayotganining yorqin ifodasidir. Biz yoshlarimizning jahon tillarini egalashga bo'lgan ulkan qiziqish va intilishlarini har doim qo'llab-quvvatlaymiz.

Men bugun aziz bolalarimizga murojaat qilib, XX asr boshida olti tilli - o'zbek, arab, fors, hind, turk va rus tillarida lug'at tuzgan mashhur alloma Is'hoqxon Ibratning mana bu hikmatli so'zlarini eslatmoqchiman: "**Bizning yoshlar, albatta, boshqa tilni bilish uchun**

sa'y-harakat qilsinlar, lekin avval o'z ona tilini ko'zlariga to'tiyo qilib, ehtirom ko'rsatsinlar. Zero, o'z tiliga sadoqat – bu vataniy ishdir”.

Bizning mintaqamiz, jumladan, bugungi O'zbekiston zamini islom ilm-fani va madaniyatining qadimiy beshiklaridan biri hisoblanadi. Xalqimizning ana shunday boy tarixiy, ilmiy, ma'naviy merosini har tomonlama o'rganish, jahon afkor ommasiga keng tanishtirish, eng muhimi, islom dinining insonparvarlik mohiyatini chuqur ochib berish maqsadida azim poytaxtimiz Toshkent shahrida O'zbekistondagi islom sivilizatsiyasi xalqaro markazi qad rostlamoqda.

Imom Buxoriyning “Sahihi Buxoriy” asari o'z ahamiyatiga ko'ra muqaddas Qur'oni karimdan keyin ikkinchi o'rinda turadigan mo'tabar kitob sifatida islom olamida tan olingan. Bu ulug' zotning g'oyat boy merosini asrab-avaylash va o'rganish, yosh avlodga beza- vol yetkazish maqsadida biz Samarqand shahrida Imom Buxoriy no- midagi Xalqaro ilmiy-tadqiqot markazini tashkil etdik. Shuningdek, Surxondaryo viloyatida Imom Termiziy nomidagi, Samarqandda Imom Moturidiy nomidagi ilmiy-ma'rifiy tadqiqot markazlari faoli- yat olib bormoqda.

Jahon tibbiyot ilmining sultoni, buyuk vatandoshimiz Abu Ali ibn Sinoning bebaho merosini chuqur o'rganish, mamlakatimiz va jahon miqyosida keng targ'ib qilish maqsadida “Abu Ali ibn Sino va Sharq Renessansi” mavzusida xalqaro ilmiy-ma'rifiy anjumanlar o'tkazish an'anasi yo'lga qo'yilmoqda.

Din sohasida yuqori malakali mutaxassislar tayyorlaydigan O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi nafaqat yurtimiz, balki musulmon olamidagi nufuzli oliy ta'lim muassasasi sifatida e'tirof etilgan.

Ta'kidlash lozimki, Vatanimiz o'z taraqqiyotining yangi bosqichi- ga qadam qo'yayotgan bugungi kunda biz uchun qadimiy tariximiz

va madaniyatimizga oid yangi ilmiy tadqiqotlar har qachongidan ham dolzarb ahamiyatga ega. Shuning uchun ham so'nggi yillarda ulug' allomalarimiz, mutafakkir bobolarimizning turli mamlakatlardagi muzey va kutubxonalarda saqlanayotgan qo'lyozmalarini o'rganish, mavjud nusxalarini yurtimizga olib kelish, atroflicha tadqiq qilib, xalqimizga yetkazish borasida muhim ishlar amalga oshirilmoqda.

Biz O'zbekiston madaniy merosini o'rganish jarayonlariga jahondagi ilmiy-madaniy tashkilotlarni keng jalb etish, shu yo'lda birga ishlash istagini bildirgan xorijiy olim va mutaxassislariga har tomonlama yordam berishda davom etamiz.

Yangi O'zbekistonni barpo etishning mintaqaviy va umum-bashariy omillari ham bor, albatta.

Ma'lumki, azaldan Buyuk ipak yo'li, Buyuk Hind savdo yo'llarida joylashgan Markaziy Osiyo geostrategik o'rniga ko'ra, ming yillar davomida jahon miqyosidagi muhim jarayonlar markazida bo'lib kelgan. Bizning mintaqamiz Yevropa, Yaqin Sharq, Janubiy va Sharqiy Osiyoni bog'laydigan o'ziga xos ko'priklarni bo'lib xizmat qilgan. Ushbu zaminda dunyo sivilizatsiyasi rivojiga beqiyos hissa qo'shgan buyuk olimlar, mutafakkir va shoirlar yashab ijod qilgan. Bu yerda ulkan tabiiy zaxiralar, katta insoniy salohiyat mavjud.

Bugungi kunda ham Markaziy Osiyo dunyoning e'tibor markazida bo'lib, bu hududda raqobatdosh qudratli davlatlarning manfaatlari o'zaro kesishib keladi. Bu haqda gapirganda shuni aytish lozimki, men zamonaviy xavf-xatarlarga qarshi kurashda "yumshoq kuch" sifatida ta'limning rolini oshirishdagi sa'y-harakatlarni qo'llab-quvvatlayman. Bizning bu boradagi orzu-intilishlarimiz BMT Bosh Assambleyasining **"Ma'rifat va diniy bag'rikenglik"** rezolutsiyasini qabul qilishga qaratilgan tashabbusimizda yaqqol namoyon bo'ldi.

Bu sohadagi tajriba biz uchun o'ta muhim. **"Bizni madaniyat bog'lab turadi va u insoniyat taraqqiyotining asosi hisoblanadi"**, degan fikrga men to'liq qo'shilaman.

Vatanimiz poytaxti – Toshkent shahrida Markaziy Osiyo xalqaro instituti tashkil qilinishi ham ana shu maqsadlarga xizmat qiladi.

Biz xalqaro tashkilotlar bilan O'zbekistondagi mavjud me'moriy yodgorliklarni asrash yo'lidagi hamkorligimizni kengaytirishda davom etamiz. Samarqanddagi Xalqaro turizm universitetida "Madaniy turizm" kafedrasini ochdik, o'zaro hamkorlikda Toshkent shahrida "Axborot texnologiyalari – madaniy merosni saqlash yo'lidagi" mavzusida Osiyo forumini o'tkazdik. Madaniyat, ta'lim, innovatsiyalar, kutubxona va muzey ishi sohalaridagi qonunlarni ishlab chiqishda BMT va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan faol hamkorlik qilmoqdamiz.

Oldimizda UNESCOning "Markaziy Osiyo sivilizatsiyasi tarixi" nomli olti jilddan iborat kitoblarini o'zbek tilida nashr qilishdek muhim vazifa turibdi.

Biz olis o'tmishda mamlakatimiz hududida yaratilgan osori atiqalarni o'rganishga katta hissa qo'shayotgan chet ellik olimlardan minnatdormiz. Shular qatorida taniqli yapon arxeologi, O'zbekistonimizning do'sti bo'lgan, marhum Kato Kyudzo chorak asr davomida O'zbekiston – Yaponiya qo'shma ekspeditsiyasining rahbarlaridan biri sifatida Surxondaryo viloyatining qadimiy Dalvarzintepa qo'rg'oni o'rnida ilmiy izlanishlar olib borganini minnatdorlik bilan eslaymiz. Mazkur ekspeditsiya faoliyati natijasida 1991-yilda ikki mamlakat mutaxassisleri tomonidan hamkorlikdagi ilk ilmiy asar – "Janubiy O'zbekiston durdonalari" fundamental katalogi nashr qilindi. Shuningdek, professor Kato bizning taniqli olimlarimizning ko'plab asarlarini yapon tiliga tarjima qilib, O'zbekiston tarixini ommalashtirishga ham hissa qo'shdi.

Bugun O'zbekiston dunyoga ochilmoqda, jahon maydonida o'zining yangicha qiyofasi, imkoniyat va salohiyati bilan namoyon bo'lmoqda.

Biz dunyo ahli mamlakatimizni yaqindan tanishini, xalqimizning boy tarixi va madaniyatini o'z ko'zi bilan ko'rishini istaymiz. Bu borada turizm imkoniyatlari muhim o'rin tutadi.

Qadimgi Baqtriyaning osori atiqalari, mashhur Amudaryo xazinasiga mansub tilla buyumlar, ilk o'rta asrlarga oid nodir so'g'd topilmalari, qadimiy Buxoro va Samarqand, Xiva va Urganch, azim Toshkent va Ho'qandi latif, Shahrisabz va Termiz kabi tarixiy shaharlarimiz jahon sayyohlari diqqatini tortayotgani bejiz emas.

Vatanimiz zaminida saqlanib kelayotgan qimmatli obidalar, tarixiy ma'lumotlar, nodir yodgorliklar bizni jahon xalqlarining madaniyatlari bilan chambarchas bog'laydigan zanjirning oltin halqalaridir. Shu bois yurtimizning turli hududlarida turizmni rivojlantirishga jiddiy e'tibor qaratmoqdamiz va bu o'zining natijalarini bermoqda. Masalan, o'tmishda Farg'ona vodiysining markazi hisoblangan Axsikent arxeologik yodgorligida keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirildi. Bugungi kunda "Namangan Afro-siyobi" deb nom olgan bu gavjum ziyoratgoh ochiq osmon ostidagi muzey va tarix darsxonasiga aylangani alohida e'tiborga molik.

Ko'hna shaharlarimizdan yana biri Shahrisabzda Xalqaro maqom festivalini o'tkazish an'anasini yo'lga qo'yganimiz maqom san'atimiz bilan birga, ushbu go'zal shaharning shuhratini yanada oshirishga xizmat qilmoqda.

Yaqinda Shahrisabzda "Amir Temur - dunyo olimlari va adiblari nigohida" deb nomlangan xalqaro konferensiyani yuqori darajada o'tkazdik. O'ylaymanki, ushbu anjumanni har ikki yilda o'tkazib borsak, o'rinli bo'ladi. Bu borada dunyo miqyosidagi tadqiqotlarni umumlashtirib, yangi izlanishlarga yo'l ochadigan "Temuriylar davri Renessansi" ilmiy-ma'rifiy markazini tashkil etish ham muhim ahamiyatga ega, deb o'ylayman. Shu bilan birga, Yakkabog'

tumanidagi Sohibqiron Amir Temur tug'ilgan Xo'ja Ilg'or qishlog'ini obodonlashtirib, zamonaviy infratuzilmalar yaratsak, ulug' ajdodlarimiz oldidagi farzandlik burchimizni bajargan bo'lar edik.

Hech shubhasiz, hududlarimizning turizm sohasidagi boy imkoniyatlari haqida so'z yuritganda, ko'hna sivilizatsiyalar, boy tarix va madaniyatni mujassam etgan qadimiy zamin – Surxon vodiysi haqida eslamasdan o'tolmaymiz. Tarixda Boxtar, Tohariston, Chag'oniyon kabi davlatlar, Kushondek buyuk imperiyalar aynan shu hududda gullab-yashnagan. Fayoztepa, Qoratepa, Dalvarzintepa, Xolchayon kabi arxeologik manzilgohlar bu zamin buddizm markazi sifatida shuhrat qozonganidan dalolat beradi. Olimlarimiz yaxshi biladi, Yaponiya, Xitoy, Janubiy Koreya, Tailand, Laos kabi mamlakatlarda buddizmga e'tiqod qiladigan millionlab odamlar uchun yurtimizdagi ushbu manzilgohlar hali ochilmagan qo'riq bo'lib turibdi. Shuning uchun ana shu maskanlar bo'ylab infratuzilmalar yaratish, turistik yo'nalishlar tashkil etish borasidagi ishlarimizni davom ettiramiz.

Ushbu kitobning dastlabki sahifalarida qayd etilganidek, 2021-yil sentabr-oktabr oylarida bo'lib o'tgan saylovoldi uchrashuvlari paytida xalqimiz bilan bo'lgan muloqotlar davomida barcha hududlarimiz qatori Surxon zaminida ham nomlari, boy ilmiy merosi bizga ilgari ma'lum bo'lmagan, uzoq vaqtlar mobaynida "soya"da qolib kelgan yangi-yangi tarixiy siymolarni kashf etdik. Shulardan biri – buyuk alloma Abu Hamid Usturlobiy as-Sag'וניydir.

Tarixiy manbalarda qayd etilishicha, bu mumtoz zot qadimiy Chag'oniyon, ya'ni bugungi Surxondaryo viloyatining Denov shahri hududida X asrda tavallud topgan. U kishi yoshligida Bag'dodga borib, o'sha yerda ilmiy faoliyatini davom ettirgan va astronomiya sohasida buyuk olim bo'lib yetishgan.

Bu ulug' ajdodimiz yulduzlar harakatini kuzatadigan asbob - usturlob va boshqa astronomiya jihozlarini yasash va ularni qo'llash bo'yicha shuhrat qozongan. Shu bois u "Usturlobiy" degan nomga sazovor bo'lgan.

Usturlobiy yaratgan astronomik jihozlar o'z davrining mashhur olimlariga yaxshi ma'lum bo'lgan. Ushbu ulug' ajdodimizning ilmiy merosi Abu Rayhon Beruniy, Ibn Iroq, As-Sijjiziy, Abul Faraj, Ibn Kaftiy kabi buyuk allomalar tomonidan hurmat bilan esga olinishi uning naqadar shuhrat qozonganidan dalolat beradi. Xususan, Beruniy "Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar" asarida yillar va davrlarni aniqlashda Sag'oniyning ilmiy xulosalari hamda uning maxsus hisoblaridan foydalanganini qayd etgan.

Usturlobiy qalamiga mansub "Astronomiya qonunlari" kitobi uning eng mashhur asari bo'lgan. Bu asarda olim asosiy astronomik qonun va qoidalarni bayon qilgan. Uning matematikaga oid "Osmon sirtini tekislikda tasvirlash" nomli kitobi esa o'z davrida ilmiy jamoatchilik orasida katta e'tibor qozongan.

Abu Hamid Usturlobiyning bizgacha yetib kelgan asarlari va ularning qo'lyozmalari bugungi kunda Parij, Oksford, Istanbul va Damashq kutubxonalari fondlarida saqlanmoqda. Allomaning ana shu asarlaridan nusxalar olib kelib, ona tilimizga tarjima qilish, chuqur tadqiq etish va ilmiy iste'molga kiritish, uning xotirasini abadiylashtirish - oldimizda turgan muhim vazifadir.

Biz Yangi O'zbekistonni barpo etish va Uchinchi Renesans poydevorini yaratishda ziyolilarimizga katta ishonch bilan qaraymiz.

Men doimo ziyoli, olim, ijodkor insonlar bilan suhbatlashishga intilaman va bunday muloqotlarni yuksak qadrlayman. Nega desangiz, olimlik - Alloh nuri tajassum etgan ulug' bir martaba. Bu martabadan jamiyatning butun vujudiga ziyo taraladi. Olimlar-

ning suhbatidan odam o'ziga ma'naviy quvvat oladi, inson qalbining kengliklarini, tafakkur teranligini chuqur his qiladi.

Biroq, tan olishimiz kerakki, bunday insonlar bilan muntazam uchrashib turishga, mamlakatimizda ilm-fan va uning turli sohalarini qo'llab-quvvatlash, intellektual salohiyatni bugungi zamon talablari asosida rivojlantirish masalalariga doim ham yetarlicha e'tibor qarata olmayapmiz. Buning uchun barcha rahbarlar qatori men ham o'zimning mas'uliyatimni yaxshi his qilaman. Shuning uchun mazkur masalaga yondashuvimizni tubdan o'zgartirishimiz zarur. Bu zahmatkash insonlarning ilmiy va ijodiy izlanishlarini har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularga zarur sharoitlar yaratishni o'zimizning birlamchi vazifamiz sifatida ko'rishimiz darkor. Shu maqsadda hukumatimiz tomonidan amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarni yanada kuchaytirishimiz kerak.

Jahon hamjamiyati bilan tenglik va o'zaro manfaatli hamkorlikni rivojlantirish – Yangi O'zbekistonni barpo etishning yana bir muhim sharti va omilidir.

Ishonchim komilki, dunyo mamlakatlari bilan iqtisodiy, ilmiy va madaniy aloqalarni kengaytirish yo'lidagi birgalikdagi sa'y-harakatlarimiz do'stlik rishtalari va ko'pqirrali hamkorlikni yanada mustahkamlash bilan birga, yurtimizda yangi sivilizatsion yuksalish uchun ham xizmat qiladi.

Mamlakatimizning xalqaro obro'-e'tibori o'sishi, jahon maydonida bir qator tashabbuslarimizning qabul qilinishi O'zbekistonning bu yo'nalishda yanada keng va samarali faoliyat olib borishi uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Biz xorijiy mamlakatlar va xalqaro tuzilmalar bilan amaliy muloqotni rivojlantirish, o'zaro manfaatli hamkorlik va amaliy sheriklikni kengaytirishga bundan buyon ham katta ahamiyat qaratamiz.

Yana bir muhim masalaga e'tiboringizni jalb etishni istardim. Aholi daromadlarini oshirish, qo'shimcha ish o'rinlari yaratish, mah-

sulot ishlab chiqarishni ko'paytirish uchun bizga yangi-yangi bozorlar kerak.

Bizning tashqi bozorlarga chiqaradigan mahsulotlarimizning 80 foizi Qozog'iston, Qirg'iziston va Rossiyaning tranzit yo'laklari orqali o'tadi. Shuningdek, tayyor mahsulotlarimiz eksportining 50 foizi, ayrim tovarlar bo'yicha esa 80 foizi Rossiya, Qozog'iston, Qirg'iziston hissasiga to'g'ri keladi.

Ochiq bozor mahsulot sifatini oshirish, tannarxni pasaytirish, yangi texnologiyalar olib kelishni talab qiladi, bozor islohotlarini jadal rivojlantiradi. Shu sababli biz jahon ishlab chiqarish tizimiga, dunyo bozori talablariga va iqtisodiy integratsiya jarayonlariga hamohang bo'lishimiz lozim.

Bizga iqtisodiy integratsiya kerak. Bu borada muloqot va raqobatga tayyor bo'lish uchun esa nafaqat rahbarlar, balki tadbirkor va ishbilarmonlar, barcha bo'g'indagi menejerlar o'z ustida tinimsiz ishlashi shart.

Ana shu omillarni inobatga olib hamda Rossiya va Qozog'istonga ishlash uchun borgan fuqarolarimizga qulay sharoit yaratish maqsadida bugungi kunda O'zbekistonning Yevroosiyo iqtisodiy ittifoqi bilan hamkorlik qilishi bilan bog'liq masalalarga alohida ahamiyat qaratilmoqda.

Yangilanayotgan O'zbekiston

Tub islohotlar amalga oshirilgan keyingi besh yil mamlakatimizning har bir fuqarosi o'z kundalik hayotida teran his etayotgan muhim o'zgarish va yangilanishlar davri bo'ldi.

Jamiyatni siyosiy-huquqiy va ijtimoiy-iqtisodiy modernizatsiya qilish, ma'naviy jihatdan tiklash va yuksaltirish, mavjud qonunlarni, davlat boshqaruvi, iqtisodiy tizimni qayta ko'rib chiqish, bu borada ta'sirchan va samarali mexanizmlarni yaratish, demokratik tamoyil va me'yorlarni hayotga tatbiq etish bo'yicha misli ko'rilmagan keng ko'lamlil va izchil chora-tadbirlarni amalga oshirdik. Bunda odamlarni hayotdan rozi qilish, ularning uzoq kelajakda emas, balki bugungi kunda farovon yashashini ta'minlash, hayotiy muammolarini hal etish va orzu-umidlarini ro'yobga chiqarishni oliy maqsad etib belgiladik.

Bu ezgu maqsadni hayotga to'liq tatbiq etish uchun **2017-2021-yillarda mamlakatni rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini** qabul qildik. Uni amalga oshirishda biz, avvalambor, fuqarolarimiz bilan keng muloqot qilib, bamaslahat ish tutdik, xalqimizning aql-zakovati va bunyodkorlik salohiyatiga tayandik.

Tan olish kerakki, hayotning o'zi va islohotlar shiddati mustaqillik davrida erishilgan muhim yutuqlar bilan bir qatorda jamiyat va davlat hayotida yillar davomida yig'ilib qolgan va o'z yechimini kutayotgan tizimli muammolar mavjudligini ko'rsatdi. Bu muammolarni qisqa vaqt ichida yechish uchun o'zimizda iroda, qat'iyat va shijoat topa oldik.

Bugungi kunda xalqimizning kuch-qudrati, metin irodasi, eng muhimi, mustaqil taraqqiyotga bo'lgan komil ishonchi tufayli oldimizda turgan maqsadlarimiz sari dadil qadam qo'ymoqdamiz.

Xalq bilan bevosita muloqot qilish, uning dard-u tashvishlari, muammolarini ijobiy hal etish bo'yicha mutlaqo yangi tizim – O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Xalq qabulxonalari va Virtual qabulxonasi faoliyatini yo'lga qo'ydik. Davlat tashkilotlari faoliyatiga “mahallalar kesimida ishlash”, “xalq ichiga kirish”, “aholi dardiga quloq solish”, “odamlar tashvishiga sherik bo'lish” va “muammolarni joyida hal etish” tamoyillari joriy etildi.

Buyuk Alisher Navoiy bobomizning: **“Odamiy ersang, demagil odami, Onikim, yo'q xalq g'amidin g'ami”**, degan hikmatli so'zlari biz uchun bu borada dasturilamal bo'ldi. Ya'ni ulug' bobomizning bu dunyoda insonlarning dard-u tashvishlarini o'ylab yashash – odamiylikning eng oliy mezonidir, xalqning g'amidan uzoq bo'lgan insonni odam qatoriga qo'shib bo'lmaydi, degan ma'nodagi fikrlari mazmunini o'zimiz uchun qaytadan kashf etdik.

Davlat xizmatlari sifatini tubdan yaxshilash, ularning ko'lami- ni kengaytirish orqali aholi uchun qulay muhit yaratish maqsadida barcha davlat idoralari tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlarni muvofiqlashtirib va nazorat qilib boradigan yangi tuzilmalar faoliyati yo'lga qo'yildi.

Davlat xizmatlari agentligi tashkil etilib, xizmatlar qamrovi 157 taga yetkazildi. Aholiga kuniga o'rtacha 60 mingtadan ortiq davlat xizmatlari ko'rsatilmoqda.

Milliy parlamentarizmni rivojlantirish va xalq hokimiyatini mustahkamlash, davlat boshqaruvi organlari hisobdorligini ta'minlashga qaratilgan keng ko'lamli tashkiliy-huquqiy choralar amalga oshirilmoqda. Xalq deputatlari kengashlari faoliyati takomillashtirilib, ularning vakolatlari kengaytirilmoqda. Eng muhimi, ushbu tuzilmalarning hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish, aholining

real daromadlari, turmush darajasi va sifatini barqaror oshirib borishdagi mas'uliyatini kuchaytirmoqdamiz.

Yangi O'zbekistonni barpo etish, amalga oshirilayotgan islohotlarimizning samaradorligini oshirish uchun bugun bizga ma'rifatli boshqaruv – ilm-fan va adolatli qonunlarga asoslangan, samarali boshqaruv kerakligini yaxshi anglaymiz. Shuning uchun ham, bugungi kunda davlat boshqaruvi va jamiyat qurilishi sohalarida tub yangilanishlar joriy etilmoqda. Yangi boshqaruv tizimi va zamonaviy tuzilmalar yaratildi. Davlat boshqaruvida ochiqlik va adolatga asoslangan, xalqparvar qarorlar qabul qilish tizimi shakllanmoqda.

Jamiyatda aholi va partiyalarning siyosiy faolligi, fuqarolik jamiyati institutlari roli, ommaviy axborot vositalarining ta'siri kun sayin oshib bormoqda.

Xalqaro saylov standartlarini milliy saylov tizimimizga joriy etish maqsadida O'zbekiston Respublikasining Saylov kodeksi qabul qilinib, uning asosida 2019-yil 22-dekabrda **“Yangi O'zbekiston – yangi saylovlar”** degan shior bilan parlament saylovlari o'tkazildi. Ushbu saylovlarda ilk bor 5 ta siyosiy partiya ishtirok etdi. Saylovlarning oshkora, xalqaro standartlar asosida o'tkazilishini nazorat qilish uchun 50 ga yaqin davlat hamda 10 ta xalqaro tashkilotdan 825 nafar kuzatuvchi, jumladan, birinchi marta Yevropada xavfsizlik va hamkorlik tashkilotining Demokratik institutlar va inson huquqlari bo'yicha byurosining to'laqonli missiyasi ishtirok etdi.

Jamiyat hayotida xalqimiz hamma narsadan ustun qo'yadigan ijtimoiy adolat tamoyilini tom ma'noda qaror toptirish eng asosiy vazifamizga aylandi.

Qonun va adolat ustuvorligini ta'minlash – Yangi O'zbekistonni barpo etishning eng muhim shartidir.

Jamiyatimizda demokratiya tamoyillari, qonun ustuvorligini ta'minlash sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarildi. Sud-huquq

tizimini demokratlashtirish va liberallashtirish ishlari hayotga izchil tatbiq etilmoqda, sud hokimiyatining fuqarolar huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish borasidagi rolini oshirmoqdamiz.

Konstitutsiya va qonun normalari so'zsiz ishlashi uchun ishonchli huquqiy kafolat yaratilmoqda.

Inson huquqlari sohasida ham holat tubdan o'zgardi. Majburiy mehnat va bolalar mehnati to'liq bartaraf etildi. Inson huquqlari bo'yicha milliy strategiyani qabul qildik. O'zbekiston BMTning Inson huquqlari bo'yicha kengashiga a'zo etib saylangani olib borayotgan siyosatimizning yuksak xalqaro e'tirofidir.

Xalqimizning bu boradagi taraqqiyot strategiyasi nafaqat ichki va tashqi siyosatdagi islohotlar natijasida, eng avvalo, davlatning insonga, xalqqa, xalqning davlatga bo'lgan munosabati o'zgarayotganida namoyon bo'lmoqda.

Sud-huquq sohasi, jumladan, jinoiy jazolarni liberallashtirish borasidagi islohotlarimiz ham izchil davom ettirildi. Ko'p yillar davomida saqlanib kelgan huquqni muhofaza qiluvchi organlar va sud idoralarining, asosan, jazolashdan iborat funksiyasiga chek qo'yildi. Bu esa, ajdodlarimiz azaldan amal qilib kelgan **"Zulm qilma, insofli bo'l, xalq uchun adolat qo'rg'onini bunyod et"**, degan hayotiy tamoyilga to'la mosdir.

Biz sud-huquq tizimini isloh etishda **"sudyaning ongida – adolat, tilida – haqiqat, dilida – poklik bo'lishi kerak"**, degan g'oyani ilgari surdik va uni amalda qaror toptirishga intilmoqdamiz.

Hibsga olingan va jinoiy javobgarlikka tortilgan shaxslarga nisbatan qiynoqqa solish, ruhiy hamda jismoniy bosim o'tkazish va boshqa g'ayriinsoniy zo'ravonlik holatlariga qarshi prinsipial kurash boshladik. Fuqarolarni soxta dalillar, tuhmat va bo'htonlar asosida javobgarlikka tortishdek nomaqbul amaliyotga chek qo'yildi.

Yurtimizda yashab kelayotgan, lekin fuqaroligi bo'lmagan minglab vatandoshlarimizga O'zbekiston fuqaroligi berildi.

Jamiyatda korrupsiyaga qarshi murossasiz kurash yangi bosqichga ko'tarildi. Bu borada muhim qonun hujjatlarini qabul qildik va Senat Raisi rahbarligida Korrupsiyaga qarshi kurashish milliy kengashi hamda Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligini tashkil etdik.

Biz erkin va kuchli iqtisodiyotni Yangi O'zbekistonni barpo etishning hal qiluvchi sharti deb bilamiz.

Bu borada mamlakatni iqtisodiy izolatsiya, ya'ni o'z qobig'iga o'ralib qolish holatidan chiqarish hamda demografik o'sish ko'rsatkichlariga mutanosib ravishda liberallashtirish jarayonlarini olib bormoqdamiz.

Iqtisodiy siyosatda noreal raqamlar ortidan quvish, amalga oshmaydigan xomxayollarni haqiqat sifatida taqdim etishdek nomaqbul ish uslubiga barham berildi.

Yangi O'zbekistonda amaliy natijaga erishish, inson manfaatlari va yana bir bor inson manfaatlari iqtisodiy islohotlarimizning bosh mezoniga aylandi.

Qisqa muddatda valuta bozorini liberallashtirish, milliy iqtisodiyotning xalqaro iqtisodiy tizimlar bilan integratsiyasini kuchaytirish, unda davlat ishtirokini kamaytirish, qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirishga erishdik.

Islohotlar aholining barcha qatlamlari manfaatlariga xizmat qilmoqda: tadbirkorlar o'z biznesini rivojlantirish uchun erkinlik va yangi-yangi imkoniyatlarga ega bo'lmoqda, dehqon va fermerlar, klasterlarning ishchi-xizmatchilari o'zlari yetishtirgan hosil va mahsulotning haqiqiy egasiga aylanmoqda.

Kichik va xususiy biznes subyektlari soni ikki barobar ko'paydi, ushbu tarmoqdagi biznes subyektlarining 50 foizdan ziyodi keyingi 3 yil ichida tashkil etildi. Tadbirkorlik subyektlariga 2016-yilga

nisbatan qariyb 4 barobar ko'p kreditlar ajratildi. Chunki tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash – fuqarolar, xalqimiz farovonligini oshirish, o'rta sinfni mustahkamlashning eng samarali yo'lidir.

Keyingi besh yilda O'zbekiston iqtisodiyotiga 83 milliard AQSH dollaridan ortiq investitsiya kiritilishiga erishdik. Ko'plab yirik, o'rta va kichik, xususan, mahalliy sanoat, qishloq xo'jaligi va servis sohasidagi loyihalarni amalga oshirish orqali qariyb 2,4 millionta yangi ish o'rni yaratildi.

Mamlakat yalpi ichki mahsuloti tarkibida sanoatning ulushi 25 foizdan 34 foizga, sanoat mahsuloti ishlab chiqarish hajmi 1,3 marta o'sdi. Yalpi ichki mahsulotning qariyb 2 barobar, aholi daromadlarining 2,5 karra, ish haqi, pensiya, stipendiya va ijtimoiy nafaqalar miqdorining ham sezilarli o'sishi ta'minlandi.

Qishloq xo'jaligidagi islohotlar, yer maydonlarining to'liq xususiy klasterlarga berilgani hosildorlikning ortishiga xizmat qilmoqda.

Turizm sohasini jadal rivojlantirish bo'yicha butunlay yangi tizim yaratdik. Natijada sayyohlik xizmatlari eksporti hajmi 3 barobar ortdi.

Biz O'zbekistonning yangi tarixida ilk bor kambag'allikni kamaytirish haqidagi qat'iy qarorimizni butun dunyoga ochiq e'lon qildik va uni qisqartirish bo'yicha keng qamrovli ishlarni boshladik. Kambag'allikni qisqartirish, aholini arzon uy-joy va ichimlik suvi bilan ta'minlash, ehtiyojmand oilalar, o'zgalar parvarishiga muhtoj shaxslarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha tizimli ishlarni yo'lga qo'ydik.

Barcha tuman va shaharlarda, har bir mahallada ehtiyojmand oilalar, ayollar va yoshlar bilan manzilli ishlash bo'yicha mutlaqo yangi ish usulini – “Temir daftar” tizimini joriy etdik. Bu tizim orqali yuz minglab fuqarolarning bandligi ta'minlanmoqda, qariyb 5 millionta oiladagi muammolar hal etildi.

Ko'pdan buyon aholimizni qiynab kelayotgan eng muhim masalalardan biri sifatida uy-joy muammosini hal etish, aholiga qu-

lay yashash sharoitlarini yaratish doimiy e'tiborimiz markazida bo'lib kelmoqda. Ushbu yo'nalishda qabul qilgan dasturlarimiz, jumladan, arzon uy-joylar dasturi asosida 2017–2021-yillar davomida mamlakatimizda 140 mingtadan ziyod yangi kvartira va yakka tartibdagi uy-joylar barpo etildi. Bu oldingi besh yilga nisbatan 10 barobar ko'p uy-joy qurildi, deganidir.

Fuqarolarning ijtimoiy va madaniy huquqlarini ta'minlashning noyob tizimi yaratildi. "Obod qishloq", "Obod mahalla", "Yoshlar - kelajagimiz", "Besh muhim tashabbus" kabi 20 dan ortiq davlat ijtimoiy dasturlari va konsepsiyalari amalga oshirilmoqda.

Ichimlik suvi ta'minotini yaxshilashga qaratilgan ishlar natijasida aholini markazlashgan tarmoqlar orqali ichimlik suvi bilan ta'minlash darajasi 73 foizga yetkazildi.

Keksa avlod vakillariga doimiy hurmat va e'tibor ko'rsatish - davlat siyosatining muhim yo'nalishiga aylanmoqda. Shuning uchun ham, nuroniy otaxon va onaxonlarimizga munosib turmush sharoitlarini yaratib berish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlarni ko'rmoqdamiz. O'zgalar parvarishiga muhtoj shaxslarni ijtimoiy xizmat bilan qamrab olish darajasi 8,3 foizga oshirildi. Nogironligi bo'lgan shaxslarni qo'llab-quvvatlashning yangi tizimi tatbiq etildi.

Sog'liqni saqlash sohasini isloh etish, aholiga tibbiy xizmat ko'rsatish sifatini tubdan yaxshilash maqsadida qishloq vrachlik punktlari, tez tibbiy yordam xizmati, ixtisoslashtirilgan tibbiyot markazlari faoliyatini yanada yaxshilash bo'yicha ishlarimiz o'z samarasini bermoqda.

Tez tibbiy yordam brigadalari sonini 2 marta, ixtisoslashtirilgan hududiy tibbiyot markazlari sonini 16 taga ko'paytirdik. Hududlarda 300 dan ziyod ixtisoslashgan bo'lim, respublika ixtisoslashtirilgan ilmiy-amaliy tibbiyot markazlarining 14 ta filiali faoliyatini yo'lga qo'ydik. Hududlardagi 1,4 mingdan ortiq davolash muassasasi to'liq

ta'mirlandi, 1,8 mingta ayollar maslahatxonasi, qizlar salomatligi xonalari, ijtimoiy dorixonalar, tez tibbiy yordam shoxobchalari hamda xorijiy davlatlar bilan hamkorlikda 100 dan ortiq zamonaviy xususiy klinikalar tashkil etdik.

“Ayolni e'zozlash – ezgulik va adolat mezonini”, degan g'oyani hayotga tatbiq etish maqsadida aholimizning qariyb yarmini tashkil etadigan ayollarning qonuniy huquq va manfaatlarini ta'minlash, xotin-qizlarning jamiyatdagi o'рни va nufuzini oshirish, iste'dodi va qobiliyatini ro'yobga chiqarish, onalik va bolalikni himoya qilish davlat siyosatining markaziga qo'yildi.

Xotin-qizlarning davlat boshqaruvidagi o'rnini tobora kuchaytirish bo'yicha chora-tadbirlarni belgiladik. Mamlakatimiz boshqaruv tizimida ayollarning ulushini 33 foizga yetkazdik. Yurtimizda 1,5 mingga yaqin xotin-qiz mutaxassislar turli darajadagi rahbarlik lavozimlariga tayinlandi.

Biz uchun gender tenglik siyosati ustuvor masalaga aylandi. O'zbekiston Respublikasida gender tenglikka erishish strategiyasini qabul qildik.

Bu muhim masalada bir qator qonun hujjatlari qabul qilindi. Xususan, 2019-yilda qabul qilingan “Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida”gi, “Xotin-qizlarni tazyiq va zo'rvonlikdan himoya qilish to'g'risida”gi qonunlar shular jumlasidandir. Xotin-qizlar uchun zo'rlik ishlatishdan jabr ko'rgan shaxslarni reabilitatsiya qilish va moslashtirish, o'z joniga qasd qilishning oldini olishga qaratilgan 197 ta markaz, yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash bo'yicha 200 dan ortiq innovatsion maktablar tashkil etildi. Nikoh tuzishning minimal yoshi o'n sakkiz yosh etib belgilandi.

Barcha hududlarda ayollarni qiynayotgan muammolarni aniqlash bo'yicha manzilli ishlar olib borish uchun yangi tizim – “Ayollar daftari”ni joriy etdik. So'nggi 3 yil davomida 400 ming nafarga yaqin

xotin-qizning bandligi ta'minlandi. Uy-joyga muhtoj opa-singillari-mizga boshlang'ich badallar to'lab berildi.

Yoshlarning huquq va manfaatlarini ta'minlash, ularning o'qishi, mehnat qilishi, bilim olishi va qobiliyatini namoyon etishi uchun barcha sharoitlarni yaratmoqdamiz. Chunki butun xalqimiz qatori yoshlar ham – Yangi O'zbekiston bunyodkorlaridir.

Yosh avlodning fuqarolik pozitsiyasi va faolligini kuchaytirish, farzandlarimizni mustaqil fikrlaydigan, zamonaviy bilim va kasb-hunarlarini puxta egallab, xalqaro maydonda raqobatga kirisha oladigan barkamol shaxslar, yetuk mutaxassislar etib tarbiyalash bo'yicha keng ko'lamlı ishlarni olib bormoqdamiz.

“Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida”gi qonun qabul qilindi. Yoshlar ittifoqini tuzdik va uning samarali faoliyatini yo'lga qo'ydik. Yoshlar forumlarini o'tkazmoqdamiz. Yurtimizda 30-iyun – “Yoshlar kuni” etib belgilandi.

O'zbekiston Yoshlar parlamentlari, Yoshlar ishlari agentligi faoliyati yo'lga qo'yildi. Yigit-qizlarning biznes tashabbuslarini ro'yobga chiqarish, subsidiyalar, imtiyozli kreditlar ajratish, kasb-hunarga o'qitish, fermerlikni qo'llab-quvvatlash, farzandlar ta'lim-tarbiyasi, ularni sog'lomlashtirish va bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, “Yoshlar daftari” orqali ularga ko'maklashish kabi yo'nalishlarda davlat tomonidan yoshlarni qo'llab-quvvatlash choralarini ko'rilmoqda.

Mamlakatimizda bir-biri bilan chambarchas bog'langan ta'lim sohasida – maktabgacha ta'lim, maktab ta'limi, o'rta maxsus va oliy ta'lim tizimlari, ilmiy-tadqiqot muassasalarini rivojlantirish bo'yicha beqiyos o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. 2025-yilga borib, 3–7 yoshdagi bolalarning 80 foizini maktabgacha ta'lim bilan qamrab olishni nazarda tutadigan maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasi hayotga joriy etilmoqda. Bugungi kunda kichik

yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish darajasini 28 foizdan 60 foizga yetkazishga, bog'chalar sonini esa 3 barobar ko'paytirib, 14,2 mingtadan oshirishga erishdik.

Maktab ta'limini tubdan yaxshilash va uning sifatini oshirish borasidagi islohotlarni jadal davom ettirmoqdamiz. Ota-onalarning fikrini hisobga olib, yurtimizda 11 yillik ta'limni qayta tikladik. Yangi ta'lim muassasalarini qurish, mavjudlarini ta'mirlashga e'tibor qaratmoqdamiz. Minglab maktablarda elektr energiyasi, ichimlik suvi ta'minoti, isitish tizimi yaxshilandi, oshxona, sport zallari va boshqa zarur binolar barpo etildi.

“Zamonaviy maktab” dasturi qabul qilinib, uning doirasida keng ko'lamli ishlar olib borilmoqda.

Kelgusi besh yilda o'rta maktablarni ta'mirlash va rekonstruksiya qilish bo'yicha yangi dastur qabul qilinadi. Dastur doirasida maktab binolarini qurish, jihozlash va sanitariya talablari ilg'or xorijiy tajribalar asosida qayta ko'rib chiqiladi.

Mutlaqo yangicha mazmun va shaklga ega bo'lgan Prezident maktablari hamda ijod maktablari bo'yicha ishlar faol davom ettirilmoqda. Matematika, kimyo-biologiya va boshqa fanlarni rivojlantirish bo'yicha qarorlar qabul qildik. Har bir tuman va shaharda ana shu fanlarga ixtisoslashgan maktablar bosqichma-bosqich tashkil etilmoqda. Murabbiylar mehnatiga munosib haq to'lash bo'yicha aniq chora-tadbirlar belgilandi.

Yangi namunadagi maktablarda ta'lim olayotgan o'g'il-qizlarimiz bilan uchrashganimda, hayotdagi eng katta orzum ushalganini his qilaman.

O'zbek tilining xalqimiz ijtimoiy hayotidagi o'rni va ahamiyati oshib bormoqda, bu borada milliy hamda xalqaro darajada ko'plab chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, 21-oktabr – O'zbek tili bayrami kuni deb e'lon qilinishi jamoatchiligimiz, butun xalqimiz tomonidan katta mamnuniyat bilan kutib olindi.

Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish va yangi sifat bosqichiga ko'tarish bo'yicha ulkan ishlarni olib bordik. Harakatlar strategiyasi doirasida 50 ta yangi oliy ta'lim muassasasini tashkil etdik. Ta'limning bakalavriat, magistratura va sirtqi shakllari uchun kvotalarni oshirib, kechki ta'lim shaklini joriy qildik. Oliy ta'limga qabul parametrlarini 2,5 marta oshirib, yoshlarimizni oliy ta'lim bilan qamrab olish darajasini 9 foizdan 28 foizga, sohaga ajratiladigan davlat grantlari sonini 25 foizga yetkazdik.

Dunyo miqyosida raqobat keskinlashib borayotgan hozirgi murakkab davrda mamlakatimizni ilm-fan yutuqlari, yuqori texnologiyalar asosida modernizatsiya qilish va yangilash muhim vazifamizga aylandi. Shu sababli O'zbekiston Fanlar akademiyasi tizimini qayta tikladik va takomillashtirdik, uni to'laqonli faoliyatga qaytarish uchun zarur choralarni ko'rdik. Bir qator ilmiy-tadqiqot institutlari va markazlar faoliyatini qayta tashkil qildik, ilmiy laboratoriyalarni zamonaviy asbob-uskunalar bilan jihozladik.

Bularning barchasidan yagona maqsadimiz – maktabgacha ta'lim va maktab ta'limi, oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimi hamda ilmiy-madaniy muassasalarni Uchinchi Renessansning to'rt uzviy halqasiga, bog'cha tarbiyachisi, maktab muallimi, professor-o'qituvchilar va ilmiy-ijodiy ziyolilarimizni esa Yangi Uyg'onish davrining to'rt tayanch ustuniga aylantirishdan iborat.

Sog'liqni saqlash sohasidagi islohotlar natijasida aholining sifatli tibbiy-sanitariya xizmatlaridan foydalanish imkoniyati oshdi. Eng asosiysi, mamlakatdagi o'rtacha umr ko'rish darajasi 1990-yildagi 67,2 yoshdan 2020-yilga kelib 74,6 yoshga yetdi, onalar o'limi bir yarim marta, bolalar o'limi esa to'rt marta kamaydi.

Mamlakatimizda ijtimoiy-ma'naviy muhit barqarorligini mustahkamlash, aholi, ayniqsa, yoshlarimizda ma'naviy fazilatlarni yuksaltirish, oila va mahallalarda hamjihatlikni mustahkamlash maqsa-

didida barcha tuman va shaharlarda Ma'naviyat va ma'rifat maskanlari faoliyat yuritmoqda.

Milliy g'oya targ'iboti va ma'naviy-ma'rifiy ishlar yo'nalishida ilmiy-tadqiqot ishlariga davlat buyurtmasi doirasida maqsadli fundamental, amaliy va innovatsion loyihalarni shakllantirish va belgilangan tartibda moliyalashtirish tartibi joriy qilindi. Ma'naviy-ma'rifiy ishlarni yuqori saviyada amalga oshirish, yuksak ijtimoiy-ma'naviy muhitni shakllantirishdagi samarali mehnati va ibratli faoliyati uchun davlat organlari va tashkilotlar xodimlariga topshiriladigan "Ma'naviyat fidoyisi" ko'krak nishoni ta'sis etildi.

Mamlakatimizda diniy erkinlik, millatlararo hamjihatlik borasida ham vaziyat tubdan yaxshilandi. Bu sohadagi faoliyatimizning o'zagini "**Bag'rikenglik va millatlararo totuvlik - barqaror taraqqiyot omili**", degan tamoyil tashkil etadi.

Millatlararo totuvlik va dinlararo bag'rikenglikni yanada mustahkamlash borasida keng ko'lamli ishlarni amalga oshirmoqdamiz. BMT Bosh Assambleyasi tomonidan Xalqaro do'stlik kuni deb belgilangan 30-iyul sanasini yurtimizda "Xalqlar do'stligi kuni" deb e'lon qildik va 2021-yili uni keng nishonladik. Ishonchim komilki, bu bayram ezgu an'anaga aylanib, xalqimizni jonajon Vatanimiz bayrog'i ostida yanada jipslashtirishga xizmat qiladi.

Turli yot oqimlar ta'siriga berilib, qilgan ishidan chin dildan pushaymon bo'lgan 20 mingdan ziyod fuqaro maxsus hisobdan chiqarildi, 1,5 ming nafardan ortiq mahkum afv qilindi va ularni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, hayotda o'z o'rnini topishiga yordam berildi.

"Mehr" maxsus operatsiyalari doirasida xalqaro terrorchilik tashkilotlari safiga adashib kirib qolgan, urush dahshatlarini boshidan kechirgan yuzlab ayollar va bolalar qurolli mojarolar hududidan yurtimizga qaytarildi.

Mamlakatimiz hayotining barcha jabhalari qatorida, harbiy sohaning eng muhim yo'nalishlari bo'yicha tizimli va strategik choratadbirlarni belgiladik va amalga oshirmoqdamiz. Yangi Mudofaa doktrinasini qabul qildik.

Qurolli Kuchlar tarkibidagi barcha qo'shin turlarining tuzilma va vazifalarini qayta ko'rib chiqdik va hududlarda harbiy-ma'muriy sektorlar faoliyatini yo'lga qo'ydik. Natijada Qurolli Kuchlarning jangovar shayligi va mamlakatimiz mudofaa qobiliyatini sezilarli darajada oshirishga erishdik.

Yangilanayotgan O'zbekiston ochiq va pragmatik tashqi siyosat olib bormoqda. **"O'zbekistonning tashqi siyosatida Markaziy Osiyo - bosh ustuvor yo'nalish"** tamoyili jadal tatbiq etilmoqda. Natijada mintaqamizda mutlaqo yangi siyosiy muhit yaratildi, o'zaro ishonch va yaxshi qo'shnichilik asosidagi aloqalar mustahkamlanmoqda.

Rossiya, Xitoy, AQSH, Yaponiya, Janubiy Koreya, Turkiya, Yevropa Ittifoqi davlatlari, musulmon mamlakatlari bilan ham hamkorlik aloqalari yangi bosqichga ko'tarildi. Birlashgan Millatlar tashkiloti, Parlamentlararo Ittifoq, Yevropada xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti, Islom hamkorlik tashkiloti, Shanxay hamkorlik tashkiloti, Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi kabi xalqaro tuzilmalar bilan manfaatli aloqalarni yangi bosqichda davom ettirmoqdamiz. Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki bilan hamkorligimiz tiklandi, Yevropa investitsiya banki bilan sheriklik aloqalari o'rnatildi. Jahon banki, Xalqaro valuta jamg'armasi, Osiyo taraqqiyot banki, Islom taraqqiyot banki, Osiyo infratuzilma investitsiyalari banki bilan o'zaro hamkorlik samarali tus olmoqda.

Mamlakatimizdagi ijobiy o'zgarishlar, xalqaro maydondagi qat'iy sa'y-harakatlarimiz natijasida dunyo hamjamiyatida O'zbekistonga bo'lgan qiziqish va ishonch ortmoqda, Vatanimizning nufuzi va obro'-e'tibori tobora yuksalmoqda, yurtimiz xalqaro indekslarda yuqorilab bormoqda.

Koronavirus pandemiyasi va unga qarshi kurash irodamizni yana bir bor sinovdan o'tkazmoqda.

O'z paytida ko'rilgan tezkor va tizimli choralarimiz natijasida ushbu xatarli kasallikning keng tarqalishiga yo'l qo'yilmadi. Yurtimizda osoyishta hayot, barqaror iqtisodiy rivojlanish davom etmoqda.

Buxoro va Sardobada yuz bergan tabiiy va texnogen ofatlar va ularni bartaraf etishga qaratilgan harakatlar el-yurtimizning mardligi va matonati, mehr-oqibatini yana bir bor namoyon etdi.

Xalqimizning mustahkam irodasi, fidokorona mehnati, sabr-toqati, aholi va davlat organlarining birgalikdagi sa'y-harakatlari tufayli barcha qiyinchiliklarni mardonavor yengib o'tmoqdamiz.

Biz jamiyatimiz taraqqiyotida muhim ahamiyatga ega bo'lgan dolzarb masalalar va o'z yechimini kutib turgan muammolarni hal etish uchun keng ko'lamlı faoliyatimizni izchillik bilan qat'iy davom ettiramiz. Keyingi yillarda ham bizning ustuvor vazifamiz dunyodagi eng rivojlangan mamlakatlar qatoriga kirish, xalqimizning erkin va farovon hayotini ta'minlashdan iborat bo'lib qoladi.

Ayni paytda mamlakatimizning yangi qiyofasini yaratish, fuqarolarimiz salohiyatini ro'yobga chiqarishga har tomonlama ko'maklashish, aholimizning asosiy huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish vazifalari ham dolzarbligini saqlab qolmoqda. Vatanimiz mustaqilligi, jamiyatimiz xavfsizligi, chegaralarimiz daxlsizligi, tinchlik va barqarorlik, erkin va ozod hayotni ta'minlash, samarali tashqi siyosatni amalga oshirish bundan keyin ham diqqat-e'tiborimiz markazida bo'ladi.

Harakatlar strategiyasida belgilangan vazifalarni amalga oshirish jarayonida biz katta bilim va tajriba to'pladik. Eng muhimi, bir-birimizga bo'lgan hurmatimiz, ishonchimiz oshdi, yanada hamjihat bo'ldik. Har qanday sinov va qiyinchiliklarni aql-zakovatimiz, samarali mehnatimiz bilan yengib o'tishni o'rgandik.

Amerikalik mashhur ishbiarmon, "Ford" kompaniyasining asoschisi Genri Fordning **"Yo'lingizda qiyinchilikka duch kel-yapsizmi, demak, siz orqaga emas, oldinga qarab boryapsiz"**, degan so'zlari ko'pchilik yurtdoshlarimizga ma'lum, deb o'ylayman. Chindan ham, qiyinchilik odamni toblaydi, irodasini mustahkam qiladi, yangi-yangi imkoniyatlarni izlab topib, ularni ishga solishga undaydi. Ana shunday noyob fazilatlarga ega bo'lgan, doimo oldinga intilib yashaydigan xalq va millat o'zining ezgu maqsadlariga albatta yetadi.

BIRINCHI BO‘LIM. XALQPARVAR DAVLAT

**“Davlat – inson uchun” tamoyili –
demokratik islohotlar mezonlari**

**Davlat organlari – xalqqa xizmat qilishning
samarali vositasi**

Davlat boshqaruvining sivilizatsiyaviy imkoniyatlari

Hududiy masalalarni hal qilish mas’uliyati

Erkin va ochiq fuqarolik jamiyati

Ijtimoiy mas’uliyatli ommaviy axborot vositalari

Yangi O'zbekistonda "Davlat - inson uchun" tamoyili asosida inson huquqlarini rag'batlantirish, himoya qilish va ularga amal qilish masalalari islohotlarimizning eng ustuvor yo'nalishiga aylandi.

Bu esa nafaqat yurtimizda, balki butun dunyoda mazkur islohotlarning eng demokratik tamoyillarga mosligi, ularning pirovard maqsadi va davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi inson qadri va manfaatlari, huquq va erkinliklarini ta'minlashga qaratilganining e'tirof etilishiga sabab bo'lmoqda.

“Davlat – inson uchun” tamoyili – demokratik islohotlar mezon

Yurtimizda uzoq yillar davomida **“davlat – jamiyat – inson”** tamoyiliga amal qilib kelindi. Davlat qurilishi va boshqaruvi, barcha siyosiy tuzilmalar, ularning ish uslubi va faoliyati ham ana shu tamoyil asosida shakllandi.

Aslida esa, avvalo, inson, uning haq-huquqlari va baxt-saodati davlat siyosati, barcha davlat organlari faoliyatining eng ustuvor maqsadi bo'lishi lozim. Jamiyat qurilishi va davlat siyosati ana shu g'oyaga tayanishi hamda **“Davlat – inson uchun”, “inson – jamiyat – davlat”** tamoyillari asosida tashkil etilishi darkor.

Mazkur tamoyilga amal qilish esa, inson va uning manfaatlarini davlat siyosati va islohotlarining asosiy mezoniga aylantirish lozimidan dalolat beradi. Bu nafaqat yurtimizda, balki butun dunyoda mazkur islohotlarning eng demokratik tamoyillarga mosligi, ularning pirovard maqsadi va davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi inson manfaatlarini, haq-huquqlari va erkinliklarini ta'minlashga qaratilganining e'tirof etilishiga sabab bo'lmoqda.

Tarix shundan dalolat beradiki, dunyodagi barcha sivilizatsiyalar, madaniyat va dinlar inson huquqlari to'g'risidagi tayanch tushunchalarning shakllanishiga asos bo'lgan ezgu g'oyalar ta'sirida vujudga kelgan.

Masalan, bundan 2700 yil muqaddam Osiyo hududida yaratilgan eng ko'hna yozma yodgorlik – “Avesto” kitobida ham inson huquq va erkinliklari, millatlararo munosabatlarni o'zaro hurmat va ishonch

tamoyillari negizida barpo etish g'oyalari muhim o'rin tutadi, zo'ravonlik va adolatsizlik rad etiladi. Shuningdek, Sharqning buyuk huquqshunoslaridan biri Burhoniddin Marg'inoniy XII asrdayoq o'zining "Hidoya" asarida har bir insonning haq-huquqini saqlash zarurligi to'g'risida muhim g'oyani ilgari surgan edi.

Jizzax vohasida kamol topgan mashhur huquqshunos alloma Muhammad ibn Mahmud Ustrushoniyning XIII asrda yaratilgan "Jome' ahkom as-sig'or" ("Bola huquqlari kodeksi") noyob asari jahon tarixidagi bolalar huquqi bo'yicha dastlabki mukammal huquqiy manbadir. Unda bolalar, xususan, yetim bolalar huquqlari, bolalik va otalikni belgilash, bola tarbiyasi, bolaning ota-onasi oldidagi burch va majburiyatlari kabi masalalar atroflicha tahlil qilinib, islom huquqi asosida qanday yechimlar mavjudligi ko'rsatib berilgan. Ya'ni, ushbu asar bola huquqlari masalasiga tamal toshi aynan tarixiy Movarounnahr – bugungi O'zbekistonda qo'yilgani hamda islom huquqshunosligida G'arb sivilizatsiyasidan qariyb olti yuz yil avval bolalar huquqining to'la-to'kis o'rganilib, hayotga tatbiq etilganidan darak beradi.

Ana shunday ezgu qadriyatlar bugun ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan va islohotlarimiz kun tartibiga hamohangdir.

Hozirgi vaqtda O'zbekiston inson huquqlari bo'yicha 80 dan ortiq xalqaro hujjatga, jumladan, BMTning 7 ta asosiy shartnomasi hamda 4 ta fakultativ protokoliga qo'shilgan. Ularning ijrosi yuzasidan BMT Inson huquqlari bo'yicha kengashi va shartnomaviy qo'mitalariga muntazam ravishda milliy ma'ruzalarni taqdim etib kelmoqda.

Insonning asosiy huquq va erkinliklarini ta'minlash O'zbekistondagi islohotlarda g'oyat muhim o'rinda turadi. Eng asosiysi, yurtimizda yashayotgan har qaysi inson millati, tili va dinidan qat'i nazar, erkin, tinch va badavlat umr kechirishi, bugungi hayotdan rozi bo'lib yashashi davlatning bosh maqsadiga aylanib bormoq-

da. 2030-yilgacha mo'ljallangan Barqaror rivojlanish maqsadlari mamlakatimizda har bir insonning huquq va qonuniy manfaatlarini ta'minlashni ko'zda tutadigan **"Hech kimni e'tibordan chetda qoldirmaslik"** tamoyili asosida amalga oshirilmoqda.

Parlament, fuqarolik jamiyati institutlari, ommaviy axborot vositalarining rolini kuchaytirish, **"Xalq - qonunlarning tom ma'noda yagona manbai va muallifi hisoblanadi"** hamda **"Barcha muhim qarorlar bevosita xalq bilan muloqot asosida, jamoatchilikning fikrini hisobga olgan holda qabul qilinadi"** tamoyillarini amalga oshirish bo'yicha tashkiliy-huquqiy chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida milliy maqsadlarni ro'yobga chiqarish, inson taraqqiyoti bo'yicha yuqori indeks (intellektual salohiyati, savodxonligi, insonning o'rtacha umr ko'rish davomiyligi)ga ega bo'lgan davlatlar darajasiga erishishga, ijtimoiy sohaga innovatsiyalarni keng joriy etishni ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlar qabul qilinmoqda.

O'zbekiston xalqaro huquq subyekti sifatida o'z taraqqiyotining yangi bosqichiga ko'tarilmoqda va xalqaro norma ijodkorligining faol ishtirokchisi va yangi xalqaro shartnomalarning tashabbuskori sifatida maydonga chiqmoqda.

Amalga oshirilayotgan keng ko'lamlı islohotlar insonlar hayotini, dunyoqarashini hamda turmush tarzini tubdan o'zgartirmoqda. Jamiyatda **"Yangi O'zbekistonni birgalikda barpo etamiz"** degan ulug'vor maqsad umumxalq harakatiga aylanmoqda.

Mamlakatimizni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini, umume'tirof etilgan xalqaro standartlar hamda O'zbekistonning inson huquqlari sohasidagi majburiyatlarini, shuningdek, BMTning ustav organlari va shartnomaviy qo'mitalarining tavsiyalarini hisobga olgan holda, qonunchilikni takomillashtirib borish ishlarini biz, albatta, davom ettiramiz.

Shuningdek, 2030-yilgacha bo'lgan davrda O'zbekiston BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda parlament va fuqarolik jamiyati institutlarining rolini yanada oshirish, qonun ustuvorligini mustahkamlash, milliy qonunchilik va huquqni qo'llash amaliyotini inson huquqlari bo'yicha xalqaro majburiyatlarga muvofiqlashtirish eng dolzarb vazifalarimiz sirasiga kiradi.

Yurtimizning inson huquq va erkinliklari sohasidagi xalqaro reyting va indekslar (qonun ustuvorligi, norma ijodkorligi sifati, hukumat faoliyati samaradorligi, so'z va axborot erkinligi, jinoyatchilik va korrupsiyaga qarshi kurash, biznesni olib borish uchun shart-sharoitlar, global raqobatbardoshlik, innovatsion rivojlanish va boshqalar) bo'yicha dunyodagi 50 ta yetakchi mamlakat qatoriga kirishi - bizning strategik maqsadimizdir.

Inson huquqlari buzilishiga barham berish maqsadida sud hokimiyati mustaqilligini ta'minlash, prokuratura organlari faoliyatini takomillashtirish va odil sudlov tizimi vakolatlarini mustahkamlash, shuningdek, inson huquqlarini himoya qilish bo'yicha milliy institutlar faoliyati uchun keng sharoitlarni yaratish, inson huquqlari sohasidagi davlat siyosatini monitoring qilish va baholashning milliy tizimini yanada rivojlantirish, aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini oshirish, jamiyatda inson huquqlari madaniyatini yuksaltirish ustuvor vazifalarimizdan biri bo'lib qoladi.

Shaxsiy, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlarni himoya qilishda davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari, fuqarolik jamiyati institutlari, ommaviy axborot vositalari hamda xususiy sektor faoliyatining ochiqligi va o'zaro hamkorligi samaradorligini oshirish, shuningdek, qonun ijodkorligi jarayonida fuqarolik jamiyati institutlari bilan maslahatlashuvlarni o'tkazish amaliyotini takomillashtirish bo'yicha chora-tadbirlar dasturlari ishlab chiqiladi va amalga oshiriladi.

Jamiyatda jinoyatchilikning, ayniqsa, odam savdosi, korrupsiya, qiynoqqa solish, uyushgan va transmilliy jinoyatchilikning oldini olish va bu illatlarga qarshi kurashish, shuningdek, ushlab turilganlar, qamoqqa olinganlar va mahkumlarni saqlash joylari tizimida odil sudlovga va inson huquqlariga rioya etilishini ta'minlashga qaratilgan siyosat davom ettiriladi.

Aholining imkoniyati cheklangan, kam ta'minlangan guruhlarini huquqlarini BMTning Barqaror rivojlanish tamoyiliga muvofiq himoya qilishni ta'minlash, davlat va jamiyatning alohida himoyasiga muhtoj bo'lgan shaxslar, jumladan, O'zbekiston Respublikasi fuqarosi bo'lmagan shaxslarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash hamda ularga xizmat ko'rsatish sifatini oshirish – navbatdagi muhim vazifamizdir.

Shu bilan birga, din, so'z va fikr erkinligi, ma'lumot olish, kamситishga yo'l qo'ymaslik, gender tenglikni ta'minlash, barchaning sifatli ta'lim va tibbiy xizmatlardan teng foydalanishi, nuroniylarning ijtimoiy integratsiyasi, bolalar, yoshlar, ayollar, nogironligi bo'lgan shaxslar va migrantlar huquqlarini himoya qilish sohalarida huquqni qo'llash amaliyotini yanada takomillashtirish bo'yicha tegishli choratadbirlar belgilanadi.

Insonga bolalikdan boshlab insonparvarlik, yaxshi xulq, ta'lim-tarbiya va umuman, ijobiy xislatlarni o'rgatuvchi maktab – bu oiladir. Xalqimizda “Qush uyasida ko'rganini qiladi”, degan maqol bor. Tarbiya – oiladan boshlanadi, desak, xato qilmaymiz. Biz bunda sog'lom, yetuk, komillik sari intiladigan oilani nazarda tutyapmiz. Oila qancha sog'lom bo'lsa, jamiyat ham shunga mutanosib bo'ladi. Lekin tagi zil ketgan, mo'rt oilalar oxiri ajrashish bilan tugaydi, bolalar yetim, xonadonlar parokanda bo'ladi. Bu esa, jamiyat ravnaqiga, albatta, putur yetkazadi.

Shu bois yurtimizda oila institutini, onalik, otalik va bolalikni himoya qilish, oilada zo'ravonlikning oldini olish va unga qarshi kurashishni huquqiy, ijtimoiy-iqtisodiy va boshqa yo'llar bilan

qo'llab-quvvatlash darajasini oshirish eng dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Insonning iqtisodiy huquqlarini ta'minlash, xususiy mulkchilik va davlat-xususiy sherikligini rivojlantirishni yanada yuqori bosqichga ko'tarish zarur.

Ta'limning sifati va barcha darajadagi qamrovini oshirish, uzluksiz ta'lim tizimini rivojlantirish, o'qitish tizimining inklyuzivligi va undan barchaning foydalana olishini ta'minlash muhim vazifalari-miz sirasiga kiradi.

Shuningdek, davlatlararo munosabatlarni, xalqaro tashkilotlar bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini uyg'unlashtirish, inson huquqlari bo'yicha xalqaro shartnomaviy organlarning tavsiyalarini sifatli va o'z vaqtida bajarish maqsadida innovatsion tamoyillarni joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Shu bilan birga, biz bu borada belgilab olgan strategiyamizdan kelib chiqib, quyidagi bosh yo'nalishlarni asosiy maqsad qilib qo'y-moqdamiz.

Shaxsiy va siyosiy huquqlarni himoya qilish sohasida:

❖ shaxsiy va siyosiy huquqlarga oid xalqaro shartnomalardan kelib chiqadigan majburiyatlarning bajarilishi yuzasidan davlat organlari va mansabdor shaxslarning mas'uliyatini oshirish;

❖ xalqaro huquq prinsiplari, normalari hamda O'zbekistonning xalqaro shartnomalari sudlar va huquqni muhofaza qiluvchi organlar tomonidan keng qo'llanilishi, xalqaro huquq ustuvorligi prinsipini amalga oshirishning samarali mexanizmini yaratish;

❖ sudlarning mustaqilligi va xolisligini ta'minlash maqsadida sudyalar hamjamiyati organlari faoliyatining huquqiy asoslarini shakllantirish hamda "Xabeas korpus" institutini yanada takomillashtirish yo'li bilan inson huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ta'minlashda sud hokimiyatining rolini oshirish;

❖ sud jarayonlariga tenglik va tortishuv tamoyillarini to'liq joriy etish, advokatura institutini mustaqil, huquqni himoya qiluvchi ishonchli tizimga aylantirish, malakaviy yuridik yordam sifatini hamda advokat kasbining nufuzini oshirish, inson huquqlari sohasida ixtisoslashgan huquqshunoslarni tayyorlash tizimini takomillashtirish;

❖ jinoyat protsessida jabrlanuvchi va guvohlarning, jumladan, voyaga yetmagan jabrlanuvchi va guvohlarning huquqlari va xavfsizligini ta'minlash mexanizmini takomillashtirish;

❖ prokuratura organlari faoliyatining xalqaro standartlarga muvofiq shakllarini joriy etish, prokuratura faoliyati oshkoraligini va uning jamiyat oldida hisobdorligini ta'minlash, prokuratura tizimi boshqaruvida kollegial organlar rolini kuchaytirish;

❖ fuqarolarni tengsizlikning har qanday ko'rinishlaridan hamda aholining zaif qatlami vakillarini kamsitishlardan himoya qilishni ta'minlash;

❖ shaxsiy hayot daxlsizligi hamda shaxsga doir ma'lumotlarni himoyalash huquqini ta'minlash mexanizmini yanada takomillashtirish;

❖ O'zbekiston Respublikasida istiqomat qiluvchi barcha millat va elatlarning tili va madaniyatini rivojlantirish uchun barcha sharoitlarni ta'minlash mexanizmini takomillashtirish;

❖ bepul yuridik yordam ko'rsatish tizimini takomillashtirish, voyaga yetmagan bolalarga nisbatan alohida munosabatni nazarda tutadigan odil sudlov institutlarini joriy etish, bolaning manfaatlarini birinchi navbatda ta'minlash prinsipini qonunchilik va amaliyotga yanada samaraliroq joriy etish;

❖ odam savdosiga qarshi kurashish tizimini takomillashtirish, bu borada kompleks yondashuvni shakllantirish, shuningdek, odam savdosidan jabrlanganlarni xalqaro standartlarga muvofiq

identifikatsiya va reabilitatsiya qilish mexanizmini yanada takomillashtirish;

❖ aholining ijtimoiy-siyosiy faolligini, saylov madaniyatini oshirish, demokratik, adolatli va erkin saylovlarga oid xalqaro standartlarni hisobga olgan holda saylovlarni tashkil etish va o'tkazish tizimini yanada takomillashtirish, saylov yoki referendum tashkil qilish, ularni o'tkazish to'g'risidagi qonun hujjatlarini buzganlik uchun javobgarlikni kuchaytirish;

❖ inson huquq va erkinliklariga oid xalqaro standartlarni ta'minlashda, jismoniy va yuridik shaxslarning konstitutsiyaviy shikoyat institutini hayotga tatbiq etishda Konstitutsiyaviy sudning roli va o'rnini oshirish;

❖ davlat hokimiyati tizimida parlamentning rolini kuchaytirish, mamlakatimiz ichki va tashqi siyosatining eng muhim masalalarini hal etishda, shuningdek, ijro hokimiyati faoliyati ustidan parlament nazoratini amalga oshirishda parlamentning vakolatlarini yanada kengaytirish, uning qonun ijodkorligi faoliyatini takomillashtirish, jumladan, havolaki qonun normalaridan voz kechib, to'g'ridan-to'g'ri tartibga soluvchi qonun normalarini qabul qilish amaliyotini kengaytirish;

❖ inson huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishda siyosiy partiyalar, fuqarolik jamiyati institutlari va ommaviy axborot vositalarining rolini yanada kuchaytirish.

Inson huquqlari sohasidagi xalqaro standartlarni qonunchilikka va huquqni qo'llash amaliyotiga implementatsiya qilish hamda monitoring olib borish mexanizmlarini takomillashtirish sohasida:

❖ O'zbekiston tomonidan ratifikatsiya qilingan xalqaro shartnomalarning mazmuni to'g'risida aholi hamda davlat organlari vakillarining xabardorligini oshirish;

❖ ma'muriy huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlarni ko'rishning protsessual tartibini takomillashtirish, ushbu tizimga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy qilish;

❖ davlat va jamiyat o'rtasida o'zaro yaqin hamkorlik o'rnatish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Jamoatchilik palatasining huquqiy asoslarini mustahkamlash;

❖ inson huquqlari bo'yicha milliy institutlar faoliyatining huquqiy asoslarini, qiynoqlarning oldini olish bo'yicha milliy preventiv mexanizmni yanada takomillashtirish, ozodlikdan mahrum qilish joylarida va boshqa yopiq muassasalarda inson huquqlari buzilishlarining oldini olish;

❖ Bola huquqlari bo'yicha vakil (ombudsman)ning huquqiy maqomi va faoliyatini yanada takomillashtirish;

❖ vasiylik va homiylik tizimini isloh qilish yo'li bilan bolalarning oilada yashash va tarbiyalanish huquqini ta'minlash, yetim va ota-ona qaramog'isiz qolgan bolalarni ijtimoiy himoya qilishni kuchaytirish, bola huquqlariga oid xalqaro standartlar qoidalarini implementatsiya qilish va mazkur sohada huquqni qo'llash amaliyoti ustidan samarali parlament va jamoatchilik nazoratini ta'minlash;

❖ nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlarini himoya qilish va ularga rioya etishni tizimli ravishda monitoring qilish.

Inson huquqlariga oid savodxonlikni oshirish, inson huquqlari madaniyatini shakllantirish sohasida:

❖ inson huquqlari va gender masalalari bo'yicha uzluksiz ta'lim tizimini rivojlantirish, jamiyatda qonunga hurmatni shakllantirishning zamonaviy usullarini joriy etish;

❖ inson huquqlari bo'yicha professional jurnalistlarni tayyorlash va malakasini oshirish tizimini takomillashtirish, jurnalistik tekshiruvlarning huquqiy va tashkiliy asoslarini takomillashtirish;

❖ oliy ta'lim muassasalari hamda kadrlarni, jumladan, sudyalar va huquqni muhofaza qilish organlari xodimlarini qayta tayyorlash

va malakasini oshirish o'quv markazlarida, shuningdek, maktabgacha ta'lim va umumta'lim muassasalarida, akademik litsey va kollejlarda "Inson huquqlari", "Ayollar huquqlari", "Bola huquqlari" o'quv kurslarini joriy etish;

❖ inson huquqlari sohasidagi fundamental va innovatsion tadqiqotlarni kengaytirish, ilmiy-tadqiqot muassasalarining ilmiy salohiyati, ilmiy tadqiqotlari va ishlanmalarining samaradorligini oshirish, ularning ushbu sohadagi xalqaro tadqiqotlarga integratsiyalashuvini ta'minlash, tadqiqot natijalarini amaliyotga keng joriy etish;

❖ inson huquqlari sohasida axborot tarqatish bo'yicha ommaviy axborot vositalari faoliyatini yanada kuchaytirish, jurnalistlar va blogerlarning axborot olish va tarqatishga bo'lgan huquqlari kafolatlarini kuchaytirish.

Inson huquqlarini himoya qilish sohasidagi xalqaro va mintaqaviy tuzilmalar, xorijiy mamlakatlarning inson huquqlari bo'yicha milliy institutlari bilan hamkorlikni rivojlantirish sohasida:

❖ inson huquqlarini himoya qilish va ularga rioya qilish, BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlarini amalga oshirish bo'yicha BMT, Yevropa Ittifoqi, Yevropada xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti, Islom hamkorlik tashkiloti, Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi organlari va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan ikki tomonlama va ko'ptomonlama hamkorlikni yanada rivojlantirish;

❖ O'zbekistonning inson huquqlari sohasidagi, jumladan, bolalar, ayollar, nogironligi bo'lgan shaxslar, keksalar, migrantlarning huquqlarini hurmat qilish va himoya qilish masalalari bo'yicha xalqaro hujjatlarga qo'shilishi masalalarini ko'rib chiqish.

Yangi O'zbekiston – demokratik qonunlar, yuksak huquqiy madaniyatga ega fuqarolar mamlakatidir. Bu esa, ma'muriy, jinoyat, jinoyat-protsessual va xo'jalik qonunchiligini yanada erkinlashtirish, ayrim jinoiy harakatlarni kriminallashtirishdan xoli qilish, tad-

birkorlik subyektlari javobgarligini liberallashtirish, jinoiy jazolar va ular ijrosini insonparvarlashtirish kabi masalalarni anglatadi va bu boradagi dolzarb vazifalarni amalga oshirishni taqozo qiladi.

O'zbekiston Respublikasi yangi Fuqarolik kodeksini ishlab chiqish, yuvenal yustitsiyani rivojlantirish, mulkchilik to'g'risidagi qonunchilikni tubdan takomillashtirish, dunyoda tan olingan yuridik shaxslarning tashkiliy-huquqiy shakllari, xo'jalik yurituvchi subyektlarning huquqiy maqomi, autsorsing mexanizmini joriy etish kabi ilg'or tajribalarni qonunchiligimizga implementatsiya qilish bu jabhaning rivojini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Tergov va jazoni ijro etish sohasida qiynoqlarning oldini olish bugungi kunning dolzarb vazifasi bo'lib qolmoqda.

Qiynoqlarning oldini olish bo'yicha milliy preventiv mexanizmni joriy etish doirasida odamning qadr-qimmatini yerga uradigan, insoniylikka zid bo'lgan qiynoqlarning har qanday ko'rinishiga bundan buyon ham mutlaqo yo'l qo'yilmaydi. Bunday jinoyatlar qachon sodir etilganidan qat'i nazar, ular uchun jazo muqarrardir.

Qiynoqlarga qarshi konvensiyaning Fakultativ protokolini rati-fikatsiya qilish kechiktirib bo'lmaydigan vazifalar sirasiga kiradi. **“Qiynoqlarning oldini olish bo'yicha milliy preventiv mexanizm to'g'risida”gi qonunni qabul qilish zarur.**

O'zbekiston inson huquqlari sohasidagi xalqaro majburiyatlariga qat'iy sodiq qoladi.

O'zbekiston Birlashgan Millatlar Tashkilotining **“Inson huquqlari yo'lida harakatga da'vat”** tashabbusini ilgari surish uchun barcha sheriklar bilan yaqin hamkorlikni davom ettiradi.

O'zbekiston birinchi marta Birlashgan Millatlar Tashkilotining Inson huquqlari kengashi a'ziligiga saylanganini keyingi yillarda yurtimizda demokratik islohotlarni amalga oshirish, jumladan, inson huquq va erkinliklari hamda qonun ustuvorligini ta'minlash borasidagi amaliy faoliyatimizning yuksak e'tirofi sifatida qabul qilamiz.

Ayni paytda biz inson huquq va erkinliklarini himoya qilish va ta'minlashda amalga oshirgan ishlarimizdan ko'ra, oldimizda turgan vazifalar ko'p ekanini ham yaxshi tushunamiz.

Inson huquqlarini himoya qilish hech qachon bir manzilda to'xtab qolmaydigan, uzluksiz jarayon bo'lib, biz bu boradagi sa'y-harakatlarimizni yanada samarali amalga oshirishda jahon hamjamiyati, jumladan, mamlakatimizda faoliyat olib borayotgan xalqaro tashkilotlar vakolatxonalari va chet davlatlar elchixonalarining yaqin hamkorligiga ishonamiz.

Davlat organlari – xalqqa xizmat qilishning samarali vositasi

Hozirgi vaqtda yurtimizda rivojlangan demokratik davlat va inson haq-huquqlari ustuvor bo'lgan fuqarolik jamiyatini barpo etish bilan bog'liq siyosiy faoliyat va islohotlar jadal olib borilmoqda.

Ayni paytda bu mamlakatimiz hayotining barcha sohalarida ro'y berayotgan yangilanish va o'zgarishlarning muqarrar tarzda odamlarning siyosiy ongi, siyosiy madaniyati va faolligi yuksalib borishi, fuqarolik jamiyati institutlari nufuzi va mavqeyining oshishi, ularga ko'proq huquqlar berilishi jarayoni bilan uzviy bog'liq ekanini anglatadi.

Ushbu jarayonda davlat organlari va boshqaruv idoralari bilan birga, nodavlat tashkilotlarining yanada kengroq ishtirok etishi esa, jamiyat hayotining demokratik jarayonlar bilan bog'liq asoslari tobora mustahkamlanib borayotganidan dalolat beradi.

Bu, o'z navbatida, eng rivojlangan demokratik mamlakatlar tajribasidan o'tgan muhim ijtimoiy fenomen, ya'ni **“Davlat organlari – xalqqa xizmat qilishning samarali vositasi”** degan tamoyilning bugungi hayotimiz, islohotlar jarayonidagi o'rni va ahamiyatini yaqqol ko'rsatadi.

Boshqacha aytganda, mazkur tamoyil dunyo davlatlarining hozirgi zamonga xos ilg'or tajribalari bilan bir necha ming yillik o'zbek milliy davlatchiligi an'analari uyg'unligining o'ziga xos ifodasi sifatida ham namoyon bo'lmoqda. Natijada bu yo'nalishda jahon andozalariga mos keladigan va jamiyat hayotining barcha sohalarini,

ayniqsa, jamiyat va davlat munosabatlarining eng demokratik shakllari uchun asos bo'ladigan xalqchil tuzilmalar va zamonaviy siyosat tamoyillari shakllanmoqda.

Keyingi yillarda jamiyatimiz hayotining barcha jabhalarini qamrab olgan va tadrijiy tarzda amalga oshirilgan ijtimoiy-siyosiy yangilanishlar natijasida xalqimizning ong-u tafakkuri, dunyoqarashi o'zgarishi bilan birga, boshqaruv ma'murlari va mulozimlarining ish uslublari, faoliyat yo'nalishlari ham yangicha sifat va zamonaviy mazmun kasb eta boshladi.

Hozirgi davrdagi rivojlangan davlatlarning tajribasini, xalqimizning milliy davlatchilik an'analarini aks ettirgan bunday ijtimoiy-siyosiy voqelik va uning tuzilmalari jamiyat o'zgarishlari dinamikasini ta'minlashga xizmat qilmoqda. Ushbu vazifani bajarishda muhim ijtimoiy omillardan biri – jamoatchilik nazorati mexanizmlarini amalda tatbiq etish, fuqarolik institutlari hamda ommaviy axborot vositalari rolini kuchaytirish kabi yo'nalishlar islohotlarning tarkibiy qismiga aylangani bejiz emas.

Bizning bosh maqsadimiz – yurtimizda xalq hokimiyatini nomiga emas, balki amalda joriy qilishdan iborat.

Demokratik huquqiy davlat va ochiq fuqarolik jamiyati barpo etishning eng muhim sharti bo'lgan xalqning xohish-irodasini, uning orzu-intilish va manfaatlarini har tomonlama hisobga olgan holda, davlat hokimiyati idoralari faoliyatini yo'lga qo'yish albatta, ushbu tamoyilning amalga oshishini nazarda tutadi. O'z navbatida, bu – xalq bilan muloqot demokratik taraqqiyot va inson manfaatlarini ta'minlash omiliga aylanganidan dalolat beradi.

Davlat organlarining aholiga **“Fuqarolar emas, hujjatlar harakatlanadi”**, degan tamoyil asosida xizmat ko'rsatishiga erishdik. Bu, o'z navbatida, xalqimizning og'irini yengil qilish, ularga **“davlat – fuqaro”** munosabatlarida qulaylik yaratish va shaffoflikni ta'min-

lash maqsadida davlat xizmatlari ko'rsatishning yangi tizimi ishlab chiqilganidan dalolat beradi.

Shu bilan birga, xizmatlar qamrovi va tezkorligini oshirish uchun davlat xizmatlari markazlari faoliyatini rivojlangan davlatlar darajasiga olib chiqish zarur.

Barcha davlat xizmatlarini inventarizatsiya qilib, ularning muddatlari, to'lov miqdorlari, shartlari va boshqa talablarini soddalashtirish bo'yicha ishlar olib boriladi.

Davlat idoralarining xalqimizga ko'rsatadigan xizmati – odamlarni rozi qilishning asosiy mezonidir. Shundan kelib chiqib, qaysi qishloqda, mahallada qaysi xizmatga ehtiyoj borligiga qarab, tegishli sharoit yaratish kerak. Qaysi xizmatlarni arzonlashtirish, qaysilarini bepul qilish masalasini tahlil etib, aholiga yengillik va qulaylik yaratish zarur.

Idoralararo integratsiya darajasini oshirish, buning uchun davlat xizmatlari uchun to'lovlarning 20 foizini tashkilotlarning axborot texnologiyalari tizimini rivojlantirishga yo'naltirish, qog'oz shaklidagi arxiv hujjatlarini raqamlashtirish lozim.

Elektron raqamli imzo bilan ishlash tizimini takomillashtirish, davlat xizmatlari portalining mobil ilovasini rivojlantirish, nogironligi bo'lgan shaxslarga to'lovlarda chegirma berish vazifalari ham dolzarb bo'lib turibdi.

Biz shu asnoda O'zbekistonni innovatsion, zamonaviy va samarali davlatga aylantiramiz.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi – fuqarolarning mamlakat ijtimoiy-siyosiy hayotidagi ishtirokini kengaytirish, ularning orzu-intilishlarini ro'yobga chiqarish, ilg'or tashabbuslarini amalga oshirish, hayotiy muammolarini hal etish, turmush darajasini yuksaltirish, mustaqil ravishda o'z moddiy farovonligini oshirishi uchun yetarli va zarur sharoitlarni yaratish deganidir.

Davlat boshqaruvida biz uchun nisbatan yangi, lekin ko'plab rivojlangan demokratik mamlakatlarda amal qilayotgan **“Davlat xalqqa xizmat ko'rsatishi shart”** g'oyasini tatbiq etishni nazarda tutuvchi **“Xalqchil davlat”** milliy dasturi ishlab chiqiladi, **“Davlat xizmatlari to'g'risida”**gi qonun qabul qilinadi.

Davlat boshqaruvining konstitutsiyaviy asoslarini yanada samarali tashkil etish, davlat va fuqarolar o'rtasida halol munosabatlarga asoslangan, samarali ijtimoiy himoyani ta'minlovchi davlat boshqaruvini shakllantirishni talab etadi.

Davlat organlari faoliyatini samaradorlik, nomarkazlashtirish, natijalar uchun javobgarlikni his etish kabi tamoyillar asosida tashkil etish, ma'muriy boshqaruv falsafasi va madaniyatini tubdan qayta ko'rib chiqish, davlat tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlarning sifati va natijadorligini ta'minlash asosida O'zbekistonning davlat boshqaruvi sifat jihatidan yuqori darajaga ega bo'lgan davlatlar qatoridan o'rin olishiga erishish zarur.

Shuningdek, davlat boshqaruvining innovatsion, zamonaviy modellarini hamda menejmentning samarali usullarini hamda korporativ boshqaruv, davlat-xususiy sherikchilik va ijtimoiy hamkorlik tamoyillarini keng joriy etish, outsorsing dasturlarini hayotga tatbiq etishga alohida ahamiyat qaratamiz.

Barcha bo'g'indagi davlat hokimiyati va boshqaruv organlarining xalq oldidagi javobgarligi aniq belgilanib, fuqarolarning murojaatlarini ko'rib chiqishda ular tomonidan sansolarlik, mas'uliyatsizlik va befarq munosabatda bo'lish holatlariga barham beriladi. Fuqarolarning ishonchini oqlamagan barcha darajadagi vazirlar, hokimlar va deputatlarni chaqirib olishning yangi mexanizmlari ishlab chiqiladi va amalga oshiriladi.

“Xalq qabulxonalarini to'g'risida”gi qonun qabul qilish vaqti keldi.

Ayniqsa, “**Davlat organlari – xalqqa xizmat qilishning samarali vositasi**” tamoyilini hayotga joriy etish maqsadida quyidagi o‘zgarishlarni amalga oshirishni hayotning o‘zi talab etmoqda.

- ❖ tuman va shahar xalq deputatlari kengashlarida kamida 2-3 nafar deputat doimiy asosda ishlaydigan tartib joriy etish;

- ❖ mahalla muammolarini doimiy o‘rganib, bartaraf etishda mahalliy deputatlarning faol ishtirokini ta‘minlash;

- ❖ tuman va shahar hokimi lavozimiga nomzod tegishli kengashda eng ko‘p deputatlik o‘rnini egallagan partiya guruhi tomonidan ilgari suriladigan amaliyotni yo‘lga qo‘yish;

- ❖ hokimlikka nomzod xalq deputati Kengashida hududni rivojlantirish bo‘yicha o‘z dasturini himoya qilib, lavozimga tasdiqlanadigan tartibni joriy etish;

- ❖ ichimlik va oqava suvi, ichki yo‘llar, boshqa infratuzilma obyektlarini qurish, bandlik dasturini tasdiqlashni tuman va shahar xalq deputatlari kengashlari vakolatiga o‘tkazish;

- ❖ hududiy ijro idoralarining vakolatlar reyestrini shakllantirish, turli tashkilotlar tomonidan takrorlanadigan 500 dan ortiq funksiyalarni maqbullashtirish.

Barcha bo‘g‘indagi ijro idoralari rahbarlari bir yillik ish dasturi va amalga oshiradigan loyihalarini jamoatchilikka ochiq e‘lon qilib boradigan tizimni yo‘lga qo‘yish uchun zarur choralarni ko‘rish lozim.

Ushbu yo‘nalishda yana quyidagi islohotlar nihoyatda muhim ahamiyat kasb etadi:

- ❖ davlat organlari shtatlarini oshirishga cheklovlar o‘rnatish;
- ❖ raqamlashtirish va qator funksiyalarni xususiy sektorga berish hisobidan amaldagi shtatlarni qisqartirib borish;

- ❖ vazirlik, idora va xo‘jalik birlashmalari hamda mahalliy ijro hokimiyati organlari faoliyatini tanqidiy qayta ko‘rib chiqish;

- ❖ kadrlar davlat xizmatiga tanlov asosida qabul qilinishi, uzluksiz malaka oshirish, samaradorlikni baholash va lavozim bo‘yicha

o'sishning aniq mezonlarini belgilash uchun imkoniyatlarimizni to'liq safarbar etish;

❖ ish vaqti va mehnat me'yorlari bo'yicha talablarni qayta ko'rib chiqish.

Mazkur yo'nalishdagi barcha ishlarimizning samarasi xalqimizning og'irini yengil qilish, uning orzu-umidlarini ro'yobga chiqarishga qaratilgan faoliyatning naqadar to'g'ri tashkil etilgani va natijadorligiga bog'liq ekanini unutmazlik lozim.

Davlat boshqaruvining sivilizatsiyaviy imkoniyatlari

O'zbekiston taraqqiyotining hozirgi yangi bosqichida yurtimizda amalga oshirilayotgan islohotlar samaradorligini ta'minlash ko'p jihatdan siyosiy jabhada, ayniqsa, davlat boshqaruvi sohasidagi faoliyatni tubdan takomillashtirish bilan uzviy bog'liqdir.

Biz qadimgi yunon Renessansi bir necha yuz yillar davom etgani, unda "Afina demokratiyasining oltin asri" degan davr bo'lganini yaxshi bilamiz. Donishmand faylasuf Solon boshlab bergan va al-loma Suqrot zamonigacha davom etgan ushbu davrda jamoatchilik nazorati kuchli bo'lgan demokratiya shaharchalari tashkil qilingan, qishloqlar demokratik boshqaruv asosida idora etilgan. Fuqarolar-ning biror-bir partiyaga a'zo bo'lishi majburiyligi va siyosiy jarayon-larda faol ishtirok etishi zarurligi konstitutsiyada belgilab qo'yilgan. Arastuning "Siyosat" asarida Afina ittifoqiga a'zo bo'lgan 150 dan ortiq shahar-davlatlarning konstitutsiyalari qiyoslangan va bu o'sha zamondayoq demokratiya tamoyillari qanday ahamiyat kasb etgani-dan dalolat beradi.

Bizning qadimiy tariximizda ham boshqaruvning demokratik ildizlari mavjud bo'lganini, xalq hayotiga daxldor eng muhim masa-lalar qurultoy, kengash va mashvaratlar orqali hal etilganini ko'rish mumkin.

Bugungi O'zbekiston – samarali parlamentarizm instituti fao-liyat ko'rsatayotgan mamlakatdir.

Shu bilan birga, hayotning o'zi bizdan ushbu yo'nalishda ham professional, tezkor va samarali davlat xizmati tizimini shakllantirish, yangicha fikrlaydigan, tashabbuskor, el-yurtga sadoqatli kadrlarga keng yo'l ochib berishni talab etmoqda. Chindan ham, huquqni qo'llash amaliyotiga ta'sir ko'rsatmaydigan, ijro mexanizmlariga ega bo'lmagan, ta'bir joiz balsa, "o'lik" qonunlar kimga kerak?

Barchamiz bir haqiqatni chuqur anglab olishimiz lozim: qonun-ning birdan-bir manbai va muallifi tom ma'noda xalq bo'lishi shart.

Har bir qonun loyihasi yuzasidan fikr va takliflarni quyidan - fuqarolardan, joylardagi Xalq deputatlari kengashlaridan olish tartibini keng joriy etish zarur. Qonunlarni qabul qilish jarayonida ularni aholi o'rtasida har tomonlama muhokama qilish tizimidan samarali foydalanishimiz kerak.

Oliy Majlis qonunlar muhokamasiga keng xalq ommasini jalb qilishi, buning uchun zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etishi, jumladan, Internet tarmog'ida maxsus "maydon"lar yaratishi ayni muddao bo'lur edi.

Oliy Majlis huzurida Qonunchilik muammolari va parlament tadqiqotlari institutini parlamentning istiqbolli reja va dasturlarini ishlab chiqadigan, bu jabhadagi turli takliflarni tahlil qiladigan va zarur tavsiyalar beradigan ilmiy markazga aylantirish lozim, deb hisoblayman.

Oliy Majlis qonun ijodkorligi bo'yicha, muayyan davrga mo'ljallangan milliy faoliyat dasturini qabul qilishi maqsadga muvofiqdir. Uni ishlab chiqish jarayonida mamlakatimizning keyingi rivojlanish bosqichida qaysi qonun yoki qanday hujjatlarga ehtiyoj ko'proqligini aniqlash va parlamentimiz o'z faoliyatini ana shularni e'tiborga olgan holda rejalashtirishini bugungi hayotning o'zi taqozo etmoqda.

Yana bir muhim masala - barcha sohalarda vaziyatni har tomonlama o'rganish va mavjud muammolarni hal etish uchun ta'sirchan

choralar ishlab chiqishda Oliy Majlis palatalari va siyosiy partiyalar rolini yanada kuchaytirish dolzarb ahamiyatga ega.

Kuchli parlament va xalq vakillik organlari – Yangi O‘zbekiston davlatining asosiy tayanchidir.

Hokimiyat vakolatlari bo‘linishi, ular o‘rtasida o‘zaro tiyib turish va manfaatlar muvozanatini saqlash prinsiplarini izchil amalga oshirish, xalq hokimiyatini, parlamentarizmni har tomonlama rivojlantirish va mustahkamlash, siyosiy partiyalarning rolini kuchaytirishga qaratilgan islohotlar sifat jihatidan yangi bosqichda davom ettiriladi.

Davlat hokimiyati organlari tizimida O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining rolini yanada oshirish bilan birga, uning tarkibiy bo‘linmalari – palatalar, qo‘mitalar, komissiya va kengashlar funksiyalarini maqbullashtirish va mas‘uliyatini yanada kuchaytirish zarur.

Parlament saylovlarida g‘olib bo‘lgan siyosiy partiya yoki ularning birlashmalari tomonidan parlamentning rahbar organlari va hukumat tarkibini shakllantirish amaliyotiga to‘liq o‘tish vaqti keladi, deb hisoblaymiz. Bu, o‘z navbatida, ko‘ppartiyaviylikni mustahkamlash, davlat va jamiyat hayotida siyosiy partiyalarning rolini oshirish, hokimiyatning vakillik organlari faoliyati samaradorligini ta‘minlashga xizmat qiladi.

Bu jarayonda ham raqamlar ketidan quvish amaliyotidan voz kechish lozim. Qog‘ozda yuzlab masalalarni hal qilgandan ko‘ra, amalda bir nechta aniq muammoni hal qilib bersak, bundan foyda ko‘proq bo‘ladi. Eng muhimi, hayotdagi o‘zgarishlarni xalqimiz bilishi, davlat hokimiyati tizimida haqiqatan ham o‘z vakili borligini sezishi kerak. Bo‘lmasa, barcha ishlarimiz, tadbirlarimiz zoye ketadi.

Ko‘pgina rahbarlar aholi kutayotgan hayotiy muammolarni hal qilish o‘rniga keraksiz qog‘ozbozlik va natijasiz majlislar o‘tkazish bilan ovora bo‘lib qolishayotganini afsus bilan qayd etish joiz.

Yana bir jiddiy kamchilik shuki, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish hisobidan xodimlar sonini va ish jarayonlarini optimallashtirish bo'yicha yetarli choralar ko'rilmayapti. Shuning uchun boshqaruvda bir-birini takrorlaydigan idoralar, funksiyalar va byurokratik to'siqlarni qisqartirish bo'yicha Hukumat faoliyatini yanada samarali tashkil etishi lozim. Bunda davlat boshqaruvi xodimlari sonini yanada optimallashtirishni nazarda tutish zarur.

Islohotlarimiz xalqimizning kundalik hayotida o'z ifodasini topishi, kutgan natijalarimizga erishish ko'p jihatdan davlat boshqaruvidagi samaradorlikka bevosita bog'liq ekan, bu boradagi ustuvor vazifalar quyidagilardan iborat:

❖ parlamentarizmni har tomonlama rivojlantirish va mustahkamlash, siyosiy partiyalarning rolini oshirish, xalq hokimiyatini yanada kuchaytirish. Menimcha, parlament saylovlarida g'alaba qozongan partiya nafaqat Bosh vazir nomzodini, balki parlament quyi palatasi Spikeri nomzodini, Hukumat tarkibini taklif etishi, "saylovlarning proporsional yoki aralash tizimiga" o'tish, hokimiyat organlarining hisobdorligini va ochiqligini ta'minlash maqsadida jamoat va parlament nazorati to'g'risidagi qonunlarni zamon talablari-dan kelib chiqib takomillashtirish kabi islohotlar to'g'risida o'ylab ko'rish kerak;

❖ qonun ijodkorligi borasidagi faoliyat sifatini tubdan oshirish, qonunchilik bazasini tizimlashtirish va qonunosti hujjatlari sonini keskin qisqartirish, qonun ijodkorligida "aqli tartibga solish" modeli elementlarini qo'llash zarur. Bizga to'g'ridan-to'g'ri ishlaydigan qonunlar kerak va qonunosti hujjatlari bilan umummajburiy normalar belgilashni to'xtatish zarur;

❖ normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qilish jarayonida keng jamoatchilikning ishtirokini ta'minlash hamda jamoat tashkilotlarining bu boradagi huquq va majburiyatlarini aniq belgilab qo'yish maqsadida "Normativ-huquqiy hujjatlarning jamoat

muhoqamasini tashkil etish to'g'risida"gi qonunni qabul qilish lozim;

- ❖ Xalq deputatlari kengashlari faoliyatini takomillashtirish, ularning vakolatlarini kengaytirish, eng muhimi - hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish, real daromadlarning barqaror o'sishi, turmush darajasi va sifatini oshirish, mahalliy budjetni shakllantirish hamda nazorat qilish bo'yicha mas'uliyatini kuchaytirish kerak;

- ❖ shu maqsadda xalq vakillik organlarining fuqarolar uchun ochiqligini ta'minlash, **"Elektron parlament"** va **"Elektron Xalq kengashi deputatlari"** kabi konsepsiyalarni hayotga izchil tatbiq etish lozim;

- ❖ boshqaruv sohasida ijro hokimiyati organlari faoliyatini takomillashtirish, kadrlar, moddiy resurslardan oqilona foydalanish bo'yicha aniq mezon va tartiblarni joriy etishimiz darkor;

- ❖ davlat boshqaruvida bir-birini takrorlaydigan idoralar, funksiyalar va byurokratik to'siqlarni qisqartirish, bunda davlat boshqaruvi xodimlari sonini raqamli texnologiyalarni keng joriy etish hisobidan optimallashtirish choralarini ko'rish zarur.

Ayni paytda bugungi shiddatli zamonning ehtiyojlari barqaror bozor iqtisodiyoti munosabatlarini shakllantirish va tadbirkorlikni rivojlantirish, ijtimoiy sohalar, jumladan, tibbiyot, ta'lim va ilm-fan yo'nalishlaridagi boshqaruv, tashkiliy va muvofiqlashtirish ishlarini takomillashtirish bo'yicha ham qator islohotlarni amalga oshirishni talab qilmoqda.

Ma'muriy islohotlarni amalga oshirishdan asosiy maqsad - ixcham va professional ijro organlari tizimini, zamonaviy menejmentga asoslangan boshqaruv tizimini yaratishdan iborat.

Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasi o'z hududida ham, mamlakat tashqarisida ham o'z fuqarolarining huquqiy himoyasini kafolatlashi haqidagi konstitutsiyaviy qoidaning ijrosini so'zsiz ta'minlashi shartligi ham barchamizga ayon bo'lmog'i zarur.

Afsuski, faqat keyingi yillardagina chet ellarda mehnat qilayotgan fuqarolarimiz huquqlarini himoya qilish masalasiga e'tibor berila boshlandi. Ammo bu borada yaqin kelajakda amalga oshiradigan ishlarimiz ko'pligi yoddan chiqmasligi lozim.

Bugun hayotning o'zi bizdan davlat xizmati tizimini yanada samarali tashkil etish, ushbu yo'nalishda ham professional, tezkor tuzilmalarni shakllantirishni talab qilmoqda. Shu jihatdan qaraganda, islohotlarimizdan ko'zlangan maqsad-muddaolarni yaxshi anglaydigan, xalqimizning Yangi O'zbekiston strategiyasini amalga oshirishiga chin dildan yordam beradigan, halol-pok kadrlarni tarbiyalash vazifasi yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Bularning barchasi davlat boshqaruvi va jamiyat qurilishini takomillashtirish, uning samaradorligini oshirishga doir islohotlarimizning istiqboldagi eng ustuvor yo'nalishlari nimalardan iborat ekanini anglash imkonini beradi.

Hududiy masalalarni hal qilish mas'uliyati

Harakatlar strategiyasi doirasidagi tub islohotlarimiz va amaliy ishlarimiz natijasida mamlakatimizning barcha hududlari qiyofasi tubdan o'zgargani, ko'plab zamonaviy korxonalar, magistral yo'l va ko'priklar, shinam uy-joylar, ilm-fan, madaniyat, san'at va sport maskanlari barpo etilgani, o'nlab bog'cha va maktablar, oliygohlar va ularning filiallari tashkil etilgani, shahar, qishloq va mahallalar tobora obod bo'lib, odamlarning hayot darajasi o'sib borayotganini alohida ta'kidlash lozim.

Ayni paytda oldimizda turgan vazifalar salmog'i amalga oshirgan ishlarimiz ko'lamidan ko'ra ko'proq ekanini ham hammamiz yaxshi tushunamiz.

Barchamizga ayonki, islohot - bu yangilanish va o'zgarish, ishlarning natijadorligi uchun mas'uliyatni yanada teranroq his qilish degani. Islohotlar ijobiy natija berishi uchun, avvalo, boshqaruv tizimi, rahbarlarimiz va odamlarimiz o'zgarishi kerak. Insonning dunyoqarashi o'zgarsa, jamiyat o'zgaradi, yangilanadi va shu asnoda Yangi O'zbekiston poydevori mustahkamlanadi.

Bu maqsadga erishish uchun, birinchi navbatda, barcha darajadagi rahbarlar va xalq deputatlari, hamma yetakchilar o'z faoliyatini tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik asosida tashkil etishlarini bugun hayotning o'zi kun tartibiga keskin qilib qo'yimoqda.

Afsuski, haligacha ham ko'pgina vazirlik va idoralar faoliyatida qarorlar qabul qilish haddan tashqari markazlashgan holda qolmoq-

da. Ba'zilarining vazifalari aniq va to'liq bajarilmasligi, amaliy faoliyatda bir-birini takrorlash holatlari mavjud.

Ko'pchilik idoralar, ayniqsa, o'rta bo'g'in rahbarlari biror-bir zarur masalani hal qilish uchun faollik va tashabbus ko'rsata olmaydi. Bu esa, o'z navbatida, davlat boshqaruvini markazlashtirish amaliyotidan voz kechish zarurligi, ko'pgina vakolatlarni markaziy davlat organlaridan hududiy organlarga o'tkazish jarayonini davom ettirish kerakligini anglatadi.

Shu tufayli joylarda – tuman, shahar va viloyat hokimliklarida investitsiyalarni faol jalb etish bo'yicha hokim o'rinbosarlari lavozimi joriy etilgani bejiz emas.

Hududiy boshqaruv organlarining budjet mablag'larini shakllantirish, qo'shimcha zaxiralarni yaratish bo'yicha soliq, moliya va iqtisodiyot sohalari organlarining mas'uliyatini oshirish yuzasidan qaror qabul qilindi.

Budjet tizimini isloh qilish sohasida mahalliy hokimiyat organlari vakolatlari yanada kengaytirildi. Endi har bir hudud rahbari berilgan imkoniyatlardan foydalanib, mas'uliyatni to'la o'z zimmasiga olishi, "o'z aravasini o'zi tortishi" kerak.

Shu munosabat bilan deputat va senatorlarni o'zlari saylangan hududdagi muammolar, tegishli vazirlik va hokimliklar tomonidan qay darajada hal etilayotganini doimiy o'rganib, nazorat qilib borishga chaqiraman.

Hozirgi vaqtda quyi bo'g'inda ijro etuvchi idoralar ishini tashkil etish, kichik tadbirkorlikni rivojlantirish, ishsizlikni kamaytirish va kambag'allikni qisqartirish uchun tumandagi mahallalarga biriktiriladigan hokim yordamchilari lavozimlari joriy etiladi. Shu maqsadda hokim yordamchilari lavozimiga bilimli va ishbilarmon, yangiliklarni joriy etishdan qo'rqmaydigan, g'ayrat-shijoati baland yoshlar tanlab olinmoqda.

Hokim yordamchilari, birinchi navbatda, banklar bilan birga, aholiga oilaviy tadbirkorlik loyihalarini ishlab chiqish, kredit olish va ishga tushirish, mahalladagi tomorqa va bo'sh yerlardan samarali foydalanish, yer, kredit, infratuzilma, kasbga o'qitish va boshqa zaruriy yordam ko'rsatish bo'yicha ko'maklashadi. Ularning o'z "budjeti" bo'lib, ularga ehtiyojmand oilalarga subsidiyalar ajratish, jamoat ishlariga jalb qilish, yoshlarni kasbga o'qitishni tashkil etish huquqlari beriladi. Yoshlarni hokim yordamchisi lavozimiga qo'yishdan oldin, ular yangi tizim asosida ishlashga o'qitiladi, 2-3 yil mahallada ishlab, o'zini ko'rsatganlar kelgusida yanada mas'uliyatli rahbarlik lavozimlariga qo'yiladi.

Boshqaruv idoralarining hududiy masalalarni hal qilishdagi mas'uliyati va javobgarligini kuchaytirish maqsadida kelgusida har bir vazirlik o'z ishini tuman, shahar, qishloq va mahalla kesimida rejalashtiradi va tashkil etadi. Vazirlar va ularning o'rinbosarlari faoliyatiga joylarda amalda qanday o'zgarish bo'lganiga qarab baho beriladi.

Bosh vazir o'rinbosarlari, vazirlar, o'zlarining quyi tizim rahbarlari va xodimlarini yangicha talablar va zamonaviy axborot texnologiyalari asosida samarali ishlashga o'rgatish va malakasini muntazam oshirib borish uchun mas'ul etib belgilanadi.

Davlat boshqaruv organlari va Vazirlar Mahkamasi o'rtasida o'zaro hamkorlikda ish olib borish bo'yicha prinsip va mexanizmlarni qayta ko'rib chiqish maqsadga muvofiq. Har bir vazirlik o'ziga ishonib topshirilgan sohada davlat siyosatini amalga oshirishni ta'minlashi va yakuniy natija uchun to'liq javobgar bo'lishi shart.

Vazirliklar bilan teng maqomda faoliyat olib borayotgan, hukumat va parlament bilan bevosita hamkorlik qilayotgan agentliklar, qo'mita, inspeksiya va markazlarni tegishli vazirliklarga bo'ysundirish talab etiladi.

Shuni nazarda tutgan holda, hukumatning vazifa va tarkibiy tuzilmasini yana bir bor tanqidiy qayta ko'rib chiqish va optimallashtirish lozim. Bunday o'zgarishlar davlat va xo'jalik ishi sohasida deyarli bir xil vazifalarni bajarayotgan yuzdan ortiq boshqaruv organlari sonini tubdan qisqartirish imkonini beradi.

Bu yo'nalishdagi muhim o'zgarishlardan biri - hududlarda ijtimoiy-iqtisodiy masalalarga mas'ul bo'lgan rahbarlarni tanlash va joy-joyiga qo'yish bo'yicha vakolatlarni tuman va shahar hokimlariga to'liq o'tkazishdan iborat bo'ldi. Tibbiyot birlashmasi, xalq ta'limi, iqtisodiyot, moliya bo'limlari, soliq inspeksiyasi va boshqa tuzilmalar rahbarlarini lavozimga tayinlash va ozod etish tuman hokimi tomonidan amalga oshirilishi kutilgan samarani berishi mumkin. Joylarda kadrlarni tanlash, tayinlash va lavozimdan ozod etish bilan bog'liq vakolatlar qayta ko'rib chiqildi. Ayni paytda mahalliy rahbarlarga bunday keng vakolat va mustaqillik berish bilan birga, yakuniy natija uchun ularning javobgarligini tubdan oshirishimiz zarur.

Yana bir muhim vazifa - hokimlarning ijro va vakillik hokimiyati rahbari sifatidagi vakolatlarni alohida-alohida ajratib qo'yish bilan bog'liq. Keyingi paytda yurtimizda Xalq deputatlari kengashlarining roli xalq noiblarining vakolatlari tubdan oshirildi. Siyosiy partiyalarning mahalliy hokimiyat idoralarini shakllantirish borasidagi vakolatlari bosqichma-bosqich kengaytirildi, deputatlik nazorati esa mustahkamlandi.

Biroq, ochiq tan olishimiz lozim, hokimlarning ham mahalliy kengashlarga, ham ijro hokimiyatiga rahbarlik qilishi eng rivojlangan davlatlarga xos demokratik prinsiplarga mos keladi, deb bo'lmaydi. Hammaga ma'lum, hokimlar hududning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining eng muhim va dolzarb masalalari yuzasidan mahalliy kengashlarga hisobotlar taqdim etadi. Kengashlar esa o'z o'rnida tegishli qarorlar qabul qiladi.

Shu o'rinda savol tug'ilishi mumkin: hokimning hisobotini o'zi rahbarlik qilib kelayotgan mahalliy kengashga taqdim etishi va tasdiqlatishi, o'z faoliyatiga o'zi baho berishi to'g'rimi? Bu tizim hokimlar va mahalliy kengashlarning o'z vazifalarini samarali bajarishiga salbiy ta'sir etayotganini zamonning o'zi ko'rsatmoqda.

Biz kelgusida bu masala bo'yicha qonunga asoslangan to'g'ri yechim topamiz. Hokimlarning hududlarni rivojlantirish, mahalliy budjetni ijro etish, kommunal muammolarni hal qilish kabi dolzarb masalalar bo'yicha faoliyati ustidan xalqimiz o'z vakillari orqali tegishli nazoratni amalga oshirishiga imkoniyat yaratib berish lozim. Ya'ni hokimliklar va mahalliy kengashlar uchun alohida tizimlarni shakllantirish, hokimlarning hisobdorligini belgilab qo'yish bizning bu sohadagi eng muhim vazifamiz bo'lib qolishi zarur. Bugungi sharoitda aynan ochiqlik va hisob berish mas'uliyati davlat apparatini samarali shakllantirishning muhim sharti hisoblanadi.

Hududlarni rivojlantirishga oid masalalarni hal etishda aksariyat hokimlarda mas'uliyatni o'z zimmasiga olib, mustaqil qaror qabul qilish va tashabbuskorlik yetishmayapti. Shuning uchun, o'ylaymanki, mahalliy hokimiyat organlarining vakolat va mas'uliyatini qayta ko'rib chiqishimiz, ularning mustaqilligini yanada oshirishimiz lozim.

Ma'lumki, 2018-yilda Toshkent shahrida eksperiment tariqasida davlat boshqaruvining yangi tartibi joriy etilib, shahar hokimi va tuman hokimlariga moliya, iqtisodiyot, investitsiya, qurilish, uy-joy va kommunal xizmat sohalari rahbarlarini tayinlash vakolati berildi.

Toshkent – jonajon Vatanimizning poytaxti, barcha islohotlarimiz boshlanadigan, bu borada boshqa hududlarga o'rnak bo'ladigan markaz. Shunday ekan, **“Toshkent shahrining poytaxtlik maqomi to'g'risida” qonun** bo'lishi va u tez orada ishlab chiqilib, amaliyotga joriy etilishi zarur.

Yana bir masala – tuman, shahar va mahalla boshqaruvida samaradorlikni oshirish uchun xodimlar soni va maoshini hududning o'ziga

xosligi va ish hajmidan kelib chiqib belgilash maqsadga muvofiqligini bugungi amaliyot yaqqol ko'rsatib turibdi. Vaholanki, bizda ko'pgina tumanlarda boshqaruv xodimlari soni va miqdori bir-biridan keskin farq qilsa-da, lekin ularning ish haqi deyarli bir xil.

Internet tarmog'i vositasida parlament va deputat so'rovini shakllantirish amaliyotining yo'lga qo'yilishi ham keyingi yillarning yangiligidir. Bu orqali biz aholini qiynayotgan masalalarning parlamentda ko'rib chiqilishiga erishamiz.

Bugungi kunga kelib, odamlarni tashvishga solayotgan kundalik muammolarni hal etish maqsadida deputatlar har oyning oxirgi haftasida o'z saylov okrugida bo'lishiga doir tartib yo'lga qo'yildi. Albatta, bu ishlarni tizimli ravishda davom ettirish kerak.

Taraqqiyot strategiyamizda nazarda tutilayotgan mazkur sohadagi ustuvor vazifalar quyidagilardan iborat:

❖ zamonaviy menejment usullarini va korporativ boshqaruv tamoyillarini joriy etish, outsorsing dasturlarini amalga oshirish bo'yicha ishlarni yanada kengroq davom ettirish lozim. Bunda biz davlat xizmatiga zamonaviy fikrlaydigan, yangicha tafakkurga ega, boshqaruvning innovatsion, yanada moslashuvchan modellarini, jumladan, loyiha modelini (Agile, Scrum, Kanban, PRINCE2 va boshqalar) ishlab chiqish va joriy etishga layoqatli yetuk mutaxassislar, siyosiy partiyalar, xususiy sektor vakillarini, kuchli xorijiy ekspertlarni jalb qilishni ko'zda tutuvchi yangi kadrlar siyosatini amalga oshirish zarurligini nazarda tutmoqdamiz;

❖ barcha davlat xizmatlarini VPR (Vusiness process reengineering – Biznes jarayonlarini qayta tashkil etish) tizimi asosida soddalashtirish, davlat xizmatlarini ko'rsatishda zamonaviy axborot tizimlarini keng joriy etish;

❖ davlat va xo'jalik boshqaruvi organlari faoliyatini, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, investitsiyalarni jalb etish, budjet mablag'lari tasarruf qilinishining shaffofligi, davlat mulkidan foydala-

nishning samaradorligi va aniq maqsadga yo'naltirilgani kabi muhim ko'rsatkichlar asosida baholash;

- ❖ iqtisodiyot tarmoqlariga ma'muriy ta'sirlarni qisqartirish va bozor mexanizmlaridan keng foydalanish, ya'ni davlat ishtirokidagi biznes tuzilmalarini tashkil etishni cheklash, bu borada bozorga xos mexanizmlarni ishlab chiqish, davlatning ayrim funksiyalarini xususiy sektorga o'tkazish;

- ❖ hokimiyatning vakillik organlari va ijro hokimiyati idoralari o'rtasida yaqin hamkorlikni ta'minlaydigan usul va uslublarni takomillashtirib, o'ta markazlashgan boshqaruvdan bosqichma-bosqich voz kechish, davlat xizmatlarini bevosita quyi bo'g'inlarda ko'rsatish, mahalliy hokimiyat idoralari uchun moliyaviy va boshqa imkoniyatlarni yanada kengaytirish;

- ❖ davlat boshqaruvi tizimining hududlar va sohalar bo'yicha samarali va sifatli faoliyat yuritishi borasida mavjud tartib-taomillarni optimallashtirish va soddalashtirish, boshqaruvning innovatsion shakllarini joriy etish lozim.

Xalq deputatlari viloyat, tuman va shahar kengashlarining mahalliy hokimliklardan haqiqiy mustaqil bo'lishini ta'minlash, ulardagi siyosiy partiyalar guruhlarini yanada kuchaytirish va vakolatlarini kengaytirish masalalariga ustuvor ahamiyat beriladi. Shu munosabat bilan **“Xalq deputatlari kengashlari to'g'risida”** va **“Hokimning maqomi to'g'risida”**gi qonunlarni qabul qilish zarur.

Bularning barchasi samarali va zamonaviy davlat boshqaruvi tizimining shakllanishi va takomillashuvi uchun mustahkam zamin yaratishga xizmat qiladi.

Asosiy maqsadimiz – O'zbekistonning dunyodagi davlat boshqaruvi sifati yuqori bo'lgan, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari keng joriy etilgan 30 ta davlati qatoriga kirishini ta'minlashdan iborat.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi ijro etuvchi hokimiyatni tom ma'noda xalqqa xizmat qiluvchi organga aylantirishni nazarda tutadi.

Ijroiya hokimiyati tizimini yanada maqbullashtirish, uning salohiyati va imkoniyatlarini oshirishga qaratilgan ma'muriy islohotlarni izchil davom ettiramiz. Shuningdek, vazirliklar, qo'mitalar va agentliklarning davlat boshqaruv organlari tizimidagi o'rni, maqomi, vakolatlari, huquqi va majburiyatlarini aniq belgilashga qaratilgan qonun hujjatlarini qabul qilamiz.

Yangi O'zbekistonga xalqimizning orzu-intilishlarini teran angalaydigan, unga sadoqat bilan xizmat qilishni muqaddas burch, deb biladigan, bilimdon va qat'iyatli rahbarlar zarur. Davlat xizmatiga yuksak intellektual salohiyat va yangicha tafakkurga ega, mustaqil fikrlovchi, vatanparvar va o'z xalqiga sodiq, zamonaviy bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirgan, yuqori malakali mutaxassislarni jalb qilishga qaratilgan kadrlar siyosatini davom ettiramiz.

Davlat xizmatiga ochiq tanlov asosida ishga qabul qilish hamda xodimlarning kasbga oid sifatlari va alohida xizmatlari asosida xizmat pog'onalaridan ko'tarilishi, davlat xizmatchilarini ijtimoiy himoya qilish bo'yicha shaffof mexanizmlar joriy etiladi hamda ularning aniq vazifalari belgilanadi. Menejmentning zamonaviy usullari va korporativ boshqaruv tamoyillari joriy etilib, autsorsing dasturlari amalga oshiriladi.

Bizning mazkur masaladagi qat'iy pozitsiyamiz shundan iboratki, davlat xizmati haqiqiy professionallar maktabi bo'lib, bu tizimda o'z kasbining chinakam ustalari ishlashi shart.

Yangi O'zbekistonda boshqaruv tizimining hududlar va sohalar bo'yicha samarali va sifatli faoliyat yuritishi – jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlashning asosiy sharti va garovidir.

Erkin va ochiq fuqarolik jamiyati

Bugungi kunda mamlakatimizni rivojlantirish va Yangi O'zbekistonni barpo etish strategiyasini amalga oshirishda fuqarolik jamiyati institutlari, nodavlat notijorat tashkilotlari va ommaviy axborot vositalarini qo'llab-quvvatlash jarayoni jadal bormoqda.

Bu jihatdan nodavlat notijorat tashkilotlari va fuqarolik jamiyati institutlari faoliyatini har tomonlama qo'llab-quvvatlash – samarali boshqaruvni amalga oshirishdagi ustuvor yo'nalishlardan biridir.

Mamlakatning har tomonlama gullab-yashnashiga faqat kuchli va adolatli fuqarolik jamiyati sharoitida erishish mumkin. Bunda barcha qarorlarni qabul qilishda fuqarolar va ularning birlashmalari fikrlari inobatga olinishi zarurligi nazarda tutiladi.

Ayni paytda ijtimoiy sheriklik va jamoatchilik nazorati institutlarining izchil kuchaytirilishi, boshqaruv funksiyalarining aksariyatini xalqning o'ziga, jamoat birlashmalariga, o'zini o'zi boshqarish organlariga, fuqarolik jamiyatining boshqa institutlariga berish maqsadga muvofiq.

Fuqarolik jamiyatini rivojlantirish bo'yicha ustuvor yo'nalishlar quyidagilardan iborat:

- ❖ davlatning va fuqarolik jamiyati institutlarining mamlakatni yanada jadal va har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan sa'y-harakatlarini birlashtiruvchi zamonaviy, demokratik hamda ochiq-oshkora maydon sifatida ularning yuqori darajadagi tizimli va samarali muloqotini yo'lga qo'yish;

❖ o'rta va uzoq muddatli istiqbolda fuqarolik jamiyatini rivojlantirishning strategik yo'nalishlarini aniqlash va milliy modelini shakllantirish bo'yicha takliflar ishlab chiqish;

❖ fuqarolik jamiyatini va keng jamoatchilikni tashvishlantirayotgan dolzarb masalalarni muhokama qilish, shuningdek, mazkur sektorning holati va rivojlanish tendensiyalarini tahlil qilish;

❖ davlat organlarining fuqarolik jamiyati institutlari bilan samarali hamkorligining zamonaviy mexanizmlarini, ularning faoliyatini qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish choralari joriy qilish bo'yicha takliflar tayyorlash;

❖ ilmiy va ekspertlar guruhlarida fuqarolik jamiyatini rivojlantirish sohasida fundamental va amaliy tadqiqotlarni tashkil etish yuzasidan tashabbus ko'rsatish, fuqarolik jamiyatini rivojlantirish borasidagi davlat siyosati va uning amaliy natijalari haqidagi jamoatchilik fikrini tizimli ravishda o'rganish, umumlashtirish va tahlil qilishni tashkil etish;

❖ fuqarolik jamiyati institutlari faoliyatining tashkiliy-huquqiy va iqtisodiy asoslarini takomillashtirish, ijtimoiy sheriklik va jamoatchilik nazoratini amalga oshirish, mazkur institutlarning jamiyat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirish uchun qulay sharoitlar yaratish;

❖ fuqarolik jamiyatining rivojlanishini, fuqarolik jamiyati institutlarining davlat organlari bilan hamkorligi darajasini, shuningdek, ularning mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishga qo'shayotgan hissasini baholovchi ko'rsatkichlarni ishlab chiqish, bu ko'rsatkichlar asosida davriy va maxsus, jumladan, muqobil ma'ruzalar tayyorlanishini tashkil etish;

❖ fuqarolik jamiyati institutlariga ularning xalqaro hamkorligini rivojlantirishda, ilg'or xalqaro tajribani o'rganishda va ushbu tajribani O'zbekiston sharoitida joriy etishda ko'maklashish.

Ushbu sohadagi ishlarni sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarish hamda mamlakatimizda fuqarolik jamiyatini rivojlantirishning yaqin va o'rta muddatli istiqbollari va bosqichlari, ustuvor yo'nalishlari, vazifalarini o'zimizga aniq belgilab olishimiz lozim.

Bundan maqsad - mamlakatimizda erkin fuqarolik jamiyatini yanada rivojlantirish, inson huquqlari va qonuniy manfaatlarini, demokratik qadriyatlarni himoya qilish, aholining siyosiy madaniyati va huquqiy ongini oshirishdan iboratdir.

Davlat organlari va nodavlat notijorat tashkilotlari o'rtasida ijtimoiy sheriklik munosabatlarini hamda dolzarb masalalarni hal etishda ularning hamkorligini kuchaytirish, barcha sohalarda amalga oshirilayotgan islohotlarda nodavlat notijorat tashkilotlarining tashabbuskorligi va faolligini ta'minlash ham shu maqsadga xizmat qiladi.

Barchamizga ma'lumki, islohotlarimiz natijalari, bo'layotgan o'zgarishlar va aholining kayfiyati, avvalo, mahallada seziladi. Shu ma'noda, "**Mahalla - jamiyatimizning yorug' yuzi va vijdoni ko'zgusi**", desak, to'g'ri bo'ladi. Shuning uchun barcha darajadagi rahbarlar pastga tushib, o'z sohasi bo'yicha mahallalardagi muammolarni o'rganishi va ularga yechim topishi, natijani ta'minlashi shart.

Mahalladagi ishlarning ahvoli vazirlik, idora va hokimliklar faoliyatini baholashda bosh mezon bo'ladi.

Shuningdek, mahallaning nufuzini, uning resurs va imkoniyatlarini ko'paytirish, xodimlarining moddiy ta'minotini yaxshilash bo'yicha dasturni samarali amalga oshirish zarur.

Mahalla raisi va uning o'rinbosarlari vakolatlarini kengaytirib, ularga aholi muammolarini bevosita hal qilish borasida yanada ko'proq imkoniyatlar yaratishimiz kerak. Bunda mahalla raisiga mahalliy kengash majlisida ko'rilishi majburiy bo'lgan masalalarni kiritish huquqini berish lozim. Bu orqali muammolarni tezkor hal qilishga erishish imkoniyati yaratiladi.

Mahallada ishlayotgan malakali va tashabbuskor kadrlarni davlat idoralari rahbarlik lavozimlariga tavsiya etish tizimi yo'lga qo'yilayotgani ham bejiz emas.

Qonunchilik palatasi va Senatga, Vazirlar Mahkamasi bilan birga mahalliy ijro va vakillik organlari hamda mahalla instituti faoliyatini tubdan takomillashtirishga oid yangi qonun loyihalarini ishlab chiqish tavsiya etiladi. Ushbu hujjatlarda hokimlar, ularning o'rinbosarlari va maslahatchilarining vakolat chegarasi, vazifa va funksiyalari aniq belgilanishi maqsadga muvofiq bo'lar edi.

Sohaga oid milliy qonunchilik, huquqni qo'llash amaliyotining chuqur tahlili va ilg'or xorijiy tajribani o'rganish asosida quyidagi vazifalarni bajarish lozim:

❖ xalqaro amaliyotda keng tarqalgan jamoatchilik nazoratining samarali va ta'sirchan shakllarini joriy etish, ularni amalga oshirish mexanizmlarini qonunda batafsil belgilab qo'yish maqsadida **“Jamoatchilik nazorati to'g'risida”gi qonunni qayta ko'rib chiqish;**

❖ mamlakatimizda fuqarolik jamiyati rivojini, jamoat tashkilotlarining davlat organlari va idoralari bilan o'zaro hamkorlik darajasini, shuningdek, ularning jamiyatni sotsial-iqtisodiy va siyosiy-huquqiy jihatdan rivojlantirishga qo'shayotgan hissasini baholash indikatorlarini ishlab chiqish hamda kelgusi besh yillikda fuqarolik jamiyatini yanada rivojlantirish konsepsiyasini qabul qilish;

❖ jamiyatda adolatni ta'minlash tamoyilini amalga oshiradigan fuqarolik institutlarining keng tarmog'ini shakllantirish maqsadida davlat organlarining fuqarolik jamiyati institutlari bilan hamkorligi bo'yicha o'ta muhim ijtimoiy-iqtisodiy dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirish;

❖ ushbu yo'nalishda ham yangi innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqish va joriy etish choralarini ko'rish lozim. Bizning ustuvor vazifamiz – fuqarolik jamiyati institutlarining aholining hayotiy

muhim muammolarini hal qilish, mulkdorlar sinfi manfaatlarini hi-moyalash sohasidagi faoliyatini samarali tashkil etish;

❖ o'zini o'zi boshqarish organlarining faoliyatini har tomonla-ma yaxshilash – to'g'ridan-to'g'ri demokratiyani amalga oshirishning asosiy yo'li ekanini e'tiborga olgan holda, jamoat boshqaruvida ma-halla faoliyatining ahamiyati va samaradorligini oshirish, uni xalqqa amaliy yordam ko'rsatuvchi mustaqil, kuchli va ta'sirchan fuqarolik institutiga aylantirish zarur.

Fuqarolik jamiyati institutlarining erkin faoliyat yuritishi, davlat va jamiyat boshqaruvida faol ishtirok etishi uchun zarur shart-sha-roitlar yaratish, ularni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash me-xanizmlarini yanada takomillashtirish maqsadida **Nodavlat notijo-rat tashkilotlari kodeksini** qabul qilish, **Jamoatchilik palatasini** tuzish ishlarini jadallashtirish lozim.

Ijtimoiy mas'uliyatli ommaviy axborot vositalari

Yangi O'zbekistonni barpo etishga qaratilgan islohotlar jarayonida ommaviy axborot vositalari sohasida ham tub o'zgarishlar amalga oshirilmoqda.

El-yurtimiz, jamoatchiligimiz matbuot nashrlari, teleradio-kanallar, nashriyot va matbaa korxonalarini, Internet saytlari, axborot xizmatlarida o'z vazifasini sidqidildan ado etayotgan zahmatkash jurnalist va blogerlar, noshir va muharrirlar, tarjimon va rassomlar, rejissor va operatorlar, barcha texnik xodimlarning mashaqqatli mehnatini yaxshi biladi va yuksak qadrlaydi.

Doimo yangilik izlab, yangilikka intilib yashaydigan, jamiyatda yuz berayotgan muhim o'zgarishlar, ustuvor g'oya va tashabbuslarning ma'no-mohiyatini odamlarga tezkorlik va xolislik bilan yetkazadigan, hayotning qaynoq nuqtalariga dadil kirib boradigan matbuot xodimlari mamlakatimiz taraqqiyotiga munosib hissa qo'shmoqda.

Oshkoralik va so'z erkinligi – davr talabi, bugun O'zbekistonda olib borilayotgan islohotlarning talabi.

Bugungi kunda ommaviy axborot vositalari tom ma'noda "to'rtinchi hokimiyat"ga aylanib bormoqda. Achchiq gap va tanqidiy materiallar joylardagi ko'plab amaldorlarga yoqmasligi, ularning tinchini va halovatini buzayotgani ham bor gap.

Xolis va adolatli jurnalist va blogerlarning tanqidiy chiqishlari eskicha qolipda ishlaydigan rahbarlarning faoliyatidagi xato-kam-

chiliklarni ko'rsatib, ularni ish uslubini o'zgartirish va mas'uliyatini oshirishga majbur qilmoqda.

Bundan buyon har bir davlat organi o'z kundalik faoliyatida ommaviy axborot vositalari bilan yaqin muloqot va hamkorlikni yo'lga qo'yishi zarurligini yanada teranroq anglab olishi shart.

Bu boradagi mavjud qonunchilikni liberallashtirish yo'lida tashlangan dadil qadamlarimizning dalili sifatida yaqinda Jinoyat kodeksining ommaviy axborot vositalari orqali tuhmat va haqorat qilish kabi moddalari bo'yicha ozodlikdan mahrum qilish shaklidagi jazo choralari bekor qilinganini misol sifatida keltirish mumkin.

Bundan keyin ham so'z erkinligini ta'minlash, ommaviy axborot vositalarini har tomonlama rivojlantirish, jurnalist va blogerlarning erkin faoliyat yuritishi uchun huquqiy asoslar yanada kuchaytiriladi.

Ommaviy axborot vositalarida, rasmiy veb-saytlarda, ijtimoiy tarmoqlarda parlament palatalari majlislarini, har bir tadbir haqidagi axborotlarni keng va tizimli yoritishni kuchaytirish kerak. Bunday amaliyot parlament faoliyatida nafaqat ochiqlikni ta'minlash, balki barcha davlat idoralari mas'uliyatini oshirish uchun ham xizmat qiladi.

Barcha darajadagi boshqaruv idoralari rahbarlarining ommaviy axborot vositalari vakillari, jurnalistlar bilan muntazam uchrashib, jamiyat hayotiga daxldor muhim masalalarni erkin muloqot asosida keng muhokama etishini doimiy amaliyotga aylantirish zarur.

Biz bunday yondashuvni O'zbekistonda olib borilayotgan ochiqlik, oshkoralik va demokratik siyosatning eng muhim yo'nalishlaridan biri deb bilamiz hamda milliy manfaatlarimizga javob beradigan bu yo'lni qat'iy davom ettiramiz.

Shu sababli ommaviy axborot vositalarining jamiyat hayotidagi o'рни va ta'siri, faoliyat samaradorligi va ta'sirchanligini oshirish, ularning moddiy-texnik bazasi, kadrlar salohiyatini mustahkamlash,

soha xodimlarining mehnatini har tomonlama rag'batlantirish biz uchun hamisha ustuvor vazifa bo'lib qoladi.

Mamlakatimizdagi barcha siyosiy-ijtimoiy institutlar kabi O'zbekiston jurnalistikasi ham hozirgi raqamli texnologiyalar davrida yangi shakllanish jarayonini boshidan kechirmoqda.

Mazkur sohada yillar davomida erishilgan eng yaxshi yutuq va an'analarni saqlab qolish, xolislik va haqqoniylik prinsiplariga, qonun talablariga qat'iy rioya qilish, fuqaroning sha'ni va g'ururi, uning o'z mustaqil fikriga ega bo'lish huquqini hurmat qilish, yuksak professionalizm jurnalistlar uchun doimo asosiy faoliyat mezoniga aylanishi lozim.

O'tish davri bilan bog'liq sabablar tufayli bugungi kunda bir qator bosma nashrlarning moliyaviy ahvoli murakkab bo'lib qolayotgani hammamizga yaxshi ma'lum.

Mazkur muammolarni tizimli hal etish maqsadida bosma ommaviy axborot vositalarini qo'llab-quvvatlashga oid amaliy chora-tadbirlar bilan birga, sohaga bozor iqtisodiyoti mexanizmlarini to'liq joriy etish, mazkur nashrlarning mazmuni va jozibadorligini yanada oshirish, ularning axborot maydonida raqobatbardosh bo'lishi uchun mavjud imkoniyatlardan unumli foydalanish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi.

Ayni vaqtda sohaning huquqiy asoslarini takomillashtirish va jurnalistlarning kasbiy faoliyatini himoya qilish, davlat va jamiyat o'rtasidagi muloqotni mustahkamlash, kuchli jamoatchilik nazoratini yo'lga qo'yish ham oldimizda turgan muhim vazifadir.

Mamlakatimizda demokratik yangilanish jarayonlarini yanada chuqurlashtirish, ommaviy axborot vositalari faoliyati samaradorligini oshirish yo'lida davlatimiz va jamiyatimiz tomonidan sohani qo'llab-quvvatlash, bu soha vakillarining mashaqqatli mehnatini har tomonlama rag'batlantirishga bundan buyon ham alohida e'tibor qaratiladi.

Axborot va matbuot erkinligi, fuqarolarning o'z xohish-irodasini erkin bildirishi, davlat idoralari faoliyatining ochiqligi va oshkoraligi – Yangi O'zbekistonning sifat ko'rsatkichlaridan biriga aylanishi uchun barcha zarur chora-tadbirlarni amalga oshiramiz.

Axborotlashgan jamiyatning huquqiy asoslarini takomillash-tirish maqsadida yaxlit **Axborot kodeksi** qabul qilinadi, Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksga davlat organlari va tashkilotlari-ning mansabdor shaxslari tomonidan ommaviy axborot vositalari ijodiy faoliyatiga to'sqinlik qilish, senzura o'rnatish, ularning faoliyatiga noqonuniy aralashish, tahririyat xodimlariga bosim va tazyiq o'tkazish kabi harakatlar sodir etilgani uchun javobgarlikni nazarda tutadigan moddalar kiritiladi.

Axborot sohasida ham amaliy natija bo'lishi asosiy mezonga aylanmoqda. Bu borada keyingi yillar barchamiz uchun alohida sinov va mas'uliyat bosqichi bo'ldi. Endi kechagi yutuq va marralar bizni sira qoniqtirmaydi. Bu talab mamlakatimiz ommaviy axborot vosita-lari uchun ham taalluqlidir.

Bu yo'nalishdagi islohotlardan eng asosiy maqsadimiz – O'zbekistonning so'z va matbuot erkinligi qonuniy asosda ta'minlangan, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari keng joriy etilgan demokratik mamlakatlar qatoridan o'rin olishini ta'minlashdir.

Bizning qat'iy pozitsiyamiz xalqparvar davlat barpo etish, inson huquq va erkinliklarini ta'minlash, qonun ustuvorligiga erishish va erkin fuqarolik jamiyatini yanada rivojlantirishdan iboratdir.

IKKINCHI BO'LIM. ADOLAT VA QONUN USTUVORLIGI - XALQPARVAR DAVLAT POYDEVORI

Mustaqil va odil sud tizimi

Qonun ijodkorligi va huquqni qo'llash amaliyoti

**Konstitutsiyaviy islohotlar - Yangi O'zbekistonni
barpo etish yo'lidagi obyektiv zarurat**

Odil sudlov, inson qadr-qimmati va huquqlari oliy qadriyat sifatida sud-huquq sohasidagi islohotlarimizning asosiy maqsadi va ma'no-mazmuni bo'lib qoladi.

Shu maqsadda ushbu sohani takomillashtirish va mustahkamlash, yurtdoshlarimiz uchun odil sudlovdan foydalanish imkoniyatini yanada kengaytirishga qaratilgan demokratik o'zgarishlarni izchil davom ettiramiz.

Mustaqil va odil sud tizimi

Buyuk Sohibqiron Amir Temur bobomizning Shahrisabzdagi Oqsaroy peshtoqiga yozdirib ketgan **“Adolat - davlatning asosi va hukmdor shioridir”**, degan hikmatli soʻzlari hammamizga maʼlum. Ularda aks etgan ulugʻvor gʻoyalar bugungi kunda inson qadr-qimmatini oliy darajaga koʻtarish borasidagi amaliy harakatlarimiz poydevoriga aylanmoqda.

Jamiyatimizda **“Qonun - ustuvor, jazo - muqarrar”** degan muhim prinsipni taʼminlash, sud, prokuratura, ichki ishlar organlari, advokatura tizimi faoliyatini takomillashtirish, ularni tom maʼnoda inson huquq va manfaatlari himoyachisiga aylantirish boʻyicha salmoqli ishlar qilinmoqda.

Ana shunday oʻzgarishlar tufayli jamiyat hayotida qonun-qoida, tartib-intizom odamlarning haqli talablari bilan hisoblashish kabi eng muhim tamoyillar tobora chuqur oʻrin egallamoqda.

Sud ostonasiga qadam qoʻygan har bir inson Oʻzbekistonda adolat hukm surayotganiga toʻla ishonch hosil qilishi kerak. Aks holda, buyuk nemis faylasufi Immanuel Kant aytganidek, **“Adolat yoʻqolgan paytda hayotning qadrini belgilaydigan boshqa hech narsa qolmaydi”**. Bu haqiqatni hech qachon unutmasligimiz zarur. Sudyalar qonunlarning tolmas himoyachilari, adolatning mustahkam ustunlari boʻlishi lozim.

Insonni faqat jazolash bilan, faqat repressiv usullar bilan tarbiyalab boʻlmaydi. Buni hayotning oʻzi koʻp bor isbotlagan. Insonni tarbiyalash uchun butun jamiyat harakat qilishi, avvalambor, jinoiy

holatlarni tug'diradigan sabab va omillarni hayotimizdan bartaraf etishimiz kerak.

Kelgusida sud tizimini yanada takomillashtirish va mustahkamlash, adolatli sudlovdan foydalanish imkoniyatini oshirishga qaratilgan quyidagi vazifalarni bajarish zarur:

❖ avvalo, xalqaro huquqning umume'tirof etilgan qoidalari ustunligi borasidagi konstitutsiyaviy tamoyilni hayotga izchil tatbiq etish, sudlar faoliyatida xalqaro huquq va O'zbekiston Respublikasi-ning xalqaro shartnomalaridagi tamoyillar va normalarning kengroq qo'llanishiga erishish;

❖ xususiy mulk daxlsizligini, tadbirkorlik va tadbirkorlarni ishonchli himoyalashni ta'minlashda sudlarning rolini kuchaytirish, jismoniy va yuridik shaxslarning ko'chmas mulklarini buzish, davlat va jamiyat ehtiyojlari uchun yer uchastkalari va xususiy mulk obyektlarini olib qo'yish hamda tadbirkorlik subyektlariga berilgan litsenziyalarni bekor qilish bo'yicha qarorlarning faqat sud tomonidan qabul qilinishiga erishish;

❖ tadbirkorlik subyektlarining davlat organlari harakati yoki harakatsizligi oqibatida ko'rgan zararlari borasidagi da'vo muddatlarini bekor qilish va muddatsiz ekanligini kafolatlash maqsadida **"Sudlar to'g'risida"** kodeks qabul qilish;

❖ "Xabeas korpus" institutining qo'llanish sohasini yanada kengaytirish, sud mustaqilligini ta'minlash maqsadida huquqni muhofaza qiluvchi organlar vakolatlarini optimallashtirish;

❖ prokurorlarning maqomi, ularning mustaqilligini ta'minlash masalalari; kadrlarni tanlash va xizmat pog'onalaridan ko'tarilishning xolis mezonlarini qonunda aniq belgilashga erishish, hokimiyatlar bo'linishining konstitutsiyaviy tamoyilidan kelib chiqib, bu boradagi uslub va mezonlarni takomillashtirish;

❖ viloyatlar miqyosidagi sudlarni optimallashtirish, birlashtirish, yagona sud raisi bo'ysunuviga o'tkazish. Xususan, ma'muriy

sudlar tomonidan ommaviy, moddiy huquqqa oid ishlar ham amalda ko'rib chiqilayotganini inobatga olib, ularning maqomini yanada oshirishga qaratilgan ishlarni davom ettirish;

❖ sud buyrug'i institutini takomillashtirish, uning ayrim turlari o'rniga sudgacha hal etish mexanizmlarini joriy etish hamda boqimanda qarzdorlikni sud orqali undirish masalasi va mexanizmlarini takomillashtirish;

❖ sud tergov institutini takomillashtirish, sudyalar vakolatlari va maqomini yangi talablar darajasiga olib chiqish, ularning qaror va xulosalariga nisbatan nomzodlarning shikoyat qilish huquqini yanada oshirish.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ushbu sohadagi eng ustuvor vazifamiz - O'zbekistonning dunyodagi "qonun ustuvorligi indeksi" yuqori darajada bo'lgan davlatlar qatoriga kirishini ta'minlash va aholining adolatli sudlovga ishonchini oshirishdan iborat.

Bundan keyin ham ana shu maqsadda biz insonning fundamental huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini samarali himoyalash, xususiy mulk daxlsizligini kafolatlash, fuqarolik, iqtisodiy va ma'muriy sudlov holatini tubdan yaxshilash kabi masalalarga alohida e'tibor qaratamiz.

Biz odamlarda sudga bo'lgan ishonch va hurmatni qaytaramiz. Biz uchun sud faoliyati va mustaqilligining eng muhim mezon - fuqarolar va tadbirkorlik subyektlarining huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarining himoyalanganligi, adolatli sudlov ta'minlanganligi, yakuniy va barqaror sud qarorlarining qabul qilinganligidir. **Sudyalar kengashlari faoliyatining universal prinsiplarini** ishlab chiqishni maqsadga muvofiq, deb hisoblayman.

Sudlar faoliyati ochiqligi va oshkoraligining kuchaytirilishi, **"Elektron va raqamli sud"** konsepsiyasining amalga oshirilishi, sudlar tomonidan o'z faoliyati haqidagi hisobotni Xalq deputatlari

kengashlariga taqdim etilishi, mahalla, korxonalar va tashkilotlarda sayyor sud yig'ilishlari o'tkazilishi - adolatli sudning garovi bo'lishiga erishishimiz lozim.

Ushbu sohada quyidagi yo'nalishlarga faoliyatimizda muhim e'tibor qaratiladi:

❖ mansabdor shaxslarning qarorlari ustidan berilgan shikoyatlarni ko'rib chiqish tizimini takomillashtirish doirasida ma'muriy sudlarning vakolatlarini kengaytirishga alohida urg'u berish;

❖ ularga davlat organlari tomonidan yetkazilgan zararni qoplash va boshqa huquqiy oqibatlariga oid masalalarni hal qilish vakolatlarini berish;

❖ qaror noqonuniy emasligini ma'muriy sudda isbotlash majburiyatini uni qabul qilgan mansabdor shaxsning o'ziga yuklatib, ma'muriy sud qarorini bajarmagan taqdirda ularga nisbatan "oshib boradigan" jarima va boshqa huquqiy choralarni qo'llash tartibini kiritish;

❖ fuqaro va tadbirkorlarning sudma-sud ovora bo'lishiga chek qo'yish maqsadida ish fuqarolik, iqtisodiy yoki ma'muriy sudga ta'alluqli bo'lishidan qat'i nazar, ariza "yagona darcha" asosida qabul qilinib, vakolatli sud tomonidan hal etilishi uchun zarur imkoniyatlarni yaratish;

❖ "Qonun - ustuvor, jazo - muqarrar" tamoyili prokuratura organlari faoliyatining bosh mezon bo'lishi, buning uchun mamlakatimizda qonuniylikni qat'iy ta'minlaydigan, ochiq va adolatli prokuratura tizimining yangi huquqiy asoslarini yaratish;

❖ ichki ishlar organlari faoliyatini baholashda aholi muammolarini hal etish va fuqarolar murojaatlari bilan ishlash samaradorligi asosiy mezon etib belgilanadi. Ichki ishlar vazirligi tizimining barcha bo'g'inlarida Jamoatchilik kengashlari tuziladi;

❖ tizimda xodimlarning o'z xizmat burchiga nisbatan mas'uliyat hissini oshirish maqsadida "Kasbiy madaniyat kodeksi" qabul qili-

nib, sohani ma'naviy pok, o'z burchiga sodiq, xalqparvar va mas'uliyatli xodimlar bilan to'ldirib borishga alohida ahamiyat berish;

❖ liberallashtirish siyosatining mantiqiy davomi sifatida o'z ahamiyatini yo'qotgan 10 ga yaqin qilmishlarni jinoyat toifasidan chiqarish va jazoni yengillashtiradigan holatlar sonini amaldagi 9 tadan 15 tagacha ko'paytirish choralarini ko'rish;

❖ gumon bilan ushlab turilgan shaxslarni hisobga olishning yangona elektron reyestri yaratilib, ma'lumotlar reyestriga kiritilmagan hollarda ushlab turish noqonuniy, deb topiladigan tartibni joriy etish.

Bularning barchasidan asosiy maqsadimiz - sud-tergov faoliyatida fuqarolarning huquq, erkinliklari hamda qonuniy manfaatlarini himoyalash, tergov va sudning barcha bosqichlarida jinoiy, fuqarolik, ma'muriy va xo'jalik ishlarini ko'rib chiqishda advokatning rolini yanada oshirishdan iborat.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi mustaqil advokatura faoliyatini samarali tashkil etishni nazarda tutadi.

Sud-tergov faoliyatida fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoyalash bugungi kunning dolzarb vazifasidir. Bu borada "**Mustaqil advokatura konsepsiyasi**" ishlab chiqiladi va amaliyotga joriy etiladi. Tergov va sudning barcha bosqichlarida advokatning roli yanada oshiriladi, Advokatlarni akademiyasi faoliyati yo'lga qo'yiladi.

Advokatura va yuridik xizmatlar ko'rsatish institutlarini rivojlantirish maqsadida quyidagilarga e'tiborni kuchaytirish lozim:

❖ Advokatlarni palatasining mustaqilligini amalda ta'minlash, uning huzurida **Advokatlarni akademiyasini** tashkil etish, advokat maqomini olish uchun qo'yilgan stajirovka muddati haqidagi talabni bekor qilish, adliya tizimining advokatura sohasiga aralashuvini bartaraf etish;

❖ advokatura instituti mustaqilligi, advokatlarning haq-huquqlari va qonuniy manfaatlarining samarali himoyasini ta'min-

lash, huquqni muhofaza qilish organlari tomonidan ularning haq-huquqlari buzilganligi to'g'risidagi shikoyatlarining ko'rib chiqilishi va tegishli baho berilishi bilan bog'liq masalalarda parlamentning roli va ahamiyatini oshirish. Shu maqsadda Oliy Majlis quyi palatasida advokatura institutini mustahkamlash komissiyasi faoliyatini samarali tashkil etish;

❖ nodavlat notariat instituti faoliyatini qayta tiklash va faoliyatini keng yo'lga qo'yish, notarial harakatlarning masofadan turib, interaktiv – elektron xizmat ko'rinishidagi faoliyat sohasini kengaytirish, notariuslarning nodavlat birlashma shaklidagi hamjamiyati faoliyatini tizimli tashkil etish;

❖ yuridik xizmat ko'rsatish sohasini yanada takomillashtirish, **“Shartnomaviy huquqiy baza va yuridik xizmat to'g'risida”gi, “Bepul yuridik yordam to'g'risida”gi qonunlarni hamda yaxlit huquqiy himoya konsepsiyasini amalga oshirish, aholi ongida advokatura va notariat institutlariga xizmat ko'rsatuvchi subyektlar sifatida qarashni shakllantirish, ushbu sohada xususiy sektorning rolini oshirish;**

❖ mamlakatimizda advokatlar sonining yetishmasligi sababli sohaga yosh kadrlarni jalb qilish maqsadida yuridik staj haqidagi talab bekor qilinib, oliy yuridik ma'lumotli shaxslarga 3 oylik stajirovkadan keyin advokatlik imtihonini topshirish imkoniyati yaratish.

Xalqimiz azal-azaldan bolajon xalq va o'z taqdirini farzandlarining farovon hayoti bilan bog'laydi. Islohotlarimiz samarasini ta'minlashda esa, ommaviy axborot vositalarining o'rni beqiyosdir. Shunday ekan, **Bolalar ombudsmani institutini yanada kuchaytirish, Bola huquqlari kodeksini qabul qilish, Media-ombudsman institutini tuzish alohida ahamiyat kasb etadi.**

Yaqin yillarda huquqni muhofaza qiluvchi organlarni faqat va faqat xalq manfaati yo'lida og'ishmay xizmat qiladigan idoralarga aylantiramiz.

Qonun ijodkorligi va huquqni qo'llash amaliyoti

Islahotlarimiz samarasini har bir inson o'z hayotida his etishi uchun qabul qilinayotgan hujjatlar ijrosini o'z vaqtida va samarali ta'minlash lozim.

Amaldagi nazorat tizimi esa, afsuski, ko'proq formal tusga ega bo'lib, ijroni tashkil etishdagi muammolarni aniqlash va hal qilishga yo'naltirilmayapti. Shuning uchun endilikda bu sohada yangicha ish-lash tizimi joriy etilmoqda.

Bu borada Qonunchilik palatasi har bir qonun loyihasi bo'yicha xolis bahs-munozara va tortishuvlar minbariga, turli ijtimoiy man-faatlar o'rtasidagi kurash maydoniga, chinakam demokratiya mak-tabiga aylanishi zarur.

Keyingi yillarda muayyan bir sohaga taalluqli ijtimoiy muno-sabatlarni tartibga soladigan bir nechta qonunlar o'rniga, yagona kodeks qabul qilish amaliyoti qaror topmoqda. Jumladan, Fuqaro-lik protsessual kodeksi, Iqtisodiy protsessual kodeks, Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeks, Saylov kodeksi kabi muhim hujjatlar qabul qilindi.

Ayni vaqtda hayotning o'zi, O'zbekistonning jadal taraqqiyoti bu boradagi faoliyatimizni yangi sifat bosqichiga olib chiqishni ta-lab etmoqda. Jahondagi ilg'or tajribalar asosida partiyalar o'z siyosiy manfaatlari, o'z elektorati manfaatlarini ifoda etadigan qonunlarni qabul qilish uchun parlamentda qizg'in bahs olib borishlari kerak. Buning uchun parlamentda ko'pchilikni tashkil etadigan partiya va

unga muxolifatda bo'lgan partiyalar o'rtasida sog'lom raqobat bo'lishi lozim.

Albatta, Qonunchilik palatasida ham har bir fraksiya o'zini muxolifat deb e'lon qilishi mumkin. Bu fraksiya qonun birinchi o'qishda ko'rib chiqilgunga qadar mazkur masala bo'yicha qonunning muqobil tahririni kiritish huquqiga ega ekani belgilangan. Lekin, tan olishimiz kerakki, bu institut shu paytgacha samarali ishlagani yo'q.

Bunda deputatlar tashabbus ko'rsatishi uchun o'z ustida muntazam ishlashi, har bir soha bo'yicha qabul qilingan qarorda xalq manfaatlari ta'minlanishi uchun mustahkam zamin yaratishi kerak. Saylovchilar deputatlar tashabbus ko'rsatib, muqobil fikrlarni, qat'iy siyosiy irodani namoyon etishlarini kutmoqda. Chunki haqiqat bahs va tortishuvlarda tug'iladi.

Albatta, har bir deputat ma'lum bir sohaga oid qonunni qabul qilishda shu sohaning mutaxassisi sifatida fikr yuritishga qodir bo'lishi lozim. Negaki, deputat qabul qiladigan qonun hujjatlari millionlab odamlarning, butun xalqimizning hayotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Lekin bu ta'sir ijobiy ham, salbiy ham bo'lishi mumkin. Shuning uchun xalq ishonchini qozongan deputatning xato qilishga, o'z zimmasidagi yuksak mas'uliyatni unutishga sira haqqi yo'q, deb o'ylayman.

Qadimgi Rimning mashhur shoiri Publiliy Sirning bir fikrini eslash joiz deb bilaman. **“Qonunlar kuchli bo'lgan joyda xalq ham kuchlidir”**, deb yozgan edi u. Darhaqiqat, xalq vakillari bo'lgan deputatlar o'z vakolatiga asoslanib, jasur, talabchan va qat'iyatli bo'lishi, fuqarolarning manfaatiga xizmat qilmaydigan qonunlar qabul qilinishiga yo'l qo'ymasligi shart.

Qonun ijodkorligi borasidagi faoliyat sifatini tubdan yaxshilash, qonunchilik bazasini tizimlashtirish va qonunosti hujjatlari sonini

keskin qisqartirish, qonun ijodkorligida “aqli tartibga solish” modelini yanada keng qo‘llash borasidagi ishlar tizimli ravishda davom ettiriladi. Huquq ijodkorligi va huquqni qo‘llash faoliyatini o‘rganish asosida **O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligini rivojlantirish konsepsiyasi** ishlab chiqiladi.

Har bir qonunning, ta’bir joiz bo‘lsa, ko‘zi, oyog‘i, ijrosi bo‘lishi lozim. Qonun qabul qilindimi, albatta, hayotda o‘zgarish bo‘lishi kerak. Ayni vaqtda masalaning ikkinchi tomonini ham o‘ylash kerak, ya’ni parlamentga sifatsiz qonun loyihalarini kiritgani uchun, avvalo, tashabbuskor idoralar va Adliya vazirligining mas’uliyatini oshirish zarur. Agar tashabbuskor idora qonun loyihasining ahamiyatini deputatlar oldida asoslab bera olmasa, Qonunchilik palatasi loyihani ko‘rib chiqishni rad etishi kerak.

Ayni paytda shuni ham ta’kidlash lozimki, xalq vakillari qonunlarni qabul qilishda ularning kelgusida ishlashini ta’minlaydigan chora-tadbirlarni ham oldindan ko‘rishi lozim. Qonunlarda belgilangan ayrim qonunosti hujjatlarining o‘z vaqtida qabul qilinmasligi – ularning amalda “ishlamay qolishi”ga olib kelmoqda, bu esa fuqarolar va tadbirkorlarning haqli e’tiroziga sabab bo‘lmoqda.

Bundan tashqari, biron-bir qonun loyihasini qabul qilishda tashabbuskor bo‘lgan parlament fraksiyasining shu qonunni amalga oshirish bo‘yicha “yo‘l xaritasi” ishlab chiqilishi ushbu masalani samarali yechishga yordam beradi.

Qonun loyihalarining xalqaro shartnomalarga, xalqaro reytinglardagi o‘rnimizni yaxshilash bo‘yicha tavsiyalarga mosligini o‘rganish amaliyotini ham yanada kengaytirish lozim. Chunki xalqaro shartnomalar va reytinglar mazmunida xorijiy davlatlarning ilg‘or tajribasi o‘z aksini topgan.

Bu jarayonga fuqarolik jamiyati institutlari, ommaviy axborot vositalari va fuqarolar yanada kengroq jalb etiladi. Tahlillar asosida

ijroga xalaqit berayotgan ortiqcha vazifa va funksiyalarni qisqartirish davom ettiriladi.

Davlat idoralaridagi ijro sifati va holatini viloyat, tuman va shahar Xalq deputatlari kengashlarida, respublika darajasida esa - Vazirlar Mahkamasida har oyda tanqidiy muhokama qilib borish amaliyoti yanada takomillashtiriladi, izchil va samarali tashkil qilinadi.

Konstitutsiyaviy islohotlar – Yangi O‘zbekistonni barpo etish yo‘lidagi obyektiv zarurat

Taraqqiyot strategiyasida o‘z aksini topayotgan, adolatli va xalqparvar davlat barpo etishda muhim ahamiyat kasb etadigan vazifalarni amalga oshirish uchun, avvalo, yangi konstitutsiyaviy ma-kon hamda yanada mustahkam qonunchilik bazasi kerak bo‘lishi tabiiydir.

Mamlakatimizda 2021-yil 24-oktabrda bo‘lib o‘tgan Prezident saylovi jarayonida fuqarolarimiz, keng jamoatchilik, siyosiy partiyalar vakillari tomonidan siyosiy-huquqiy hamda ijtimoiy-iqtisodiy sohalarda, shuningdek, qonun ustuvorligi masalalari bo‘yicha chuqur va tizimli islohotlarni yanada jadallashtirish bo‘yicha aniq takliflar bildirildi. Ularning tahlili shuni ko‘rsatdiki, jamiyat va davlatimizni rivojlantirish, inson huquqlari va erkinliklarini himoya qilish, qonunchilik mezonlari va normalarini eng rivojlangan mamlakatlar darajasiga ko‘tarish zarurati hayotimizning konstitutsiyaviy asoslarini yanada takomillashtirishni taqozo etmoqda.

Shu ma‘noda, Asosiy qonunimizni jamiyatdagi bugungi real vo-qelikka, shiddatli islohotlarimiz mantig‘iga moslashtirish, Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi uchun mustahkam huquqiy poydevor yaratish muhim obyektiv zaruratga aylanmoqda.

Ma‘lumki, bugungi kunda insoniyat o‘z taraqqiyotida keskin bu-rilish davrini boshdan kechirmoqda. Dunyo iqtisodiy va innovatsion o‘sish, inson va jamiyat hayoti sifatini yaxshilash uchun ulkan yan-

gi imkoniyatlar yaratadigan texnologik davrga qadam qo'yimoqda. Xalqaro munosabatlar tizimida koronavirus pandemiyasi va uning oqibatida kelib chiqqan chuqur inqiroz tufayli jahon iqtisodiyotida tub o'zgarishlar yuz bermoqda. Axborot texnologiyalarining jamiyat va davlat hayotining barcha sohalariga kirib borishi ijtimoiy mehnat munosabatlari tarkibiy tuzilishining jiddiy o'zgarishiga olib kelmoqda. Ilm-fan, ta'lim, yangi mutaxassisliklar bo'yicha mutlaqo yangi yo'nalishlar paydo bo'lmoqda.

Zamonamizning bu va boshqa qator masalalari butun davlat boshqaruv tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga – **“Yangi shaxs”, “Yangi fuqarolik jamiyati”, “Yangi demokratik boshqaruv tizimi”**-ga olib chiqishni talab qiladi. Bu qat'iy talab, o'z navbatida, tizimli konstitutsiyaviy islohotlar o'tkazishni kun tartibiga dolzarb vazifa qilib qo'yimoqda.

Yangi O'zbekistonni bunyod etish yo'lida amalga oshirilayotgan islohotlarning maqsadi – **“Inson qadri uchun”** hamda **“Davlat – inson uchun”** tamoyillarini real hayotimizga tatbiq etishdan iborat ekanini shu o'rinda yana bir bor ta'kidlamoqchiman. Bu masalada qonunchilikka kiritilayotgan yangiliklar, o'zgartirish va qo'shimchalar demokratik jarayonlarning mustahkam huquqiy bazasini yaratmoqda.

Masalan, barchamiz uchun Asosiy qonun bo'lmish Konstitutsiyamizga so'nggi 5 yil ichida Harakatlar strategiyasi doirasida 9 marta – 21-moddaga 32 ta o'zgartirish kiritilgan.

Umuman olganda, amaldagi Konstitutsiyaning 128 ta moddasidan uchdan biriga, ya'ni 37-moddasiga 79 ta o'zgartirish kiritilgan. Eng ko'p o'zgarishlar Oliy Majlis, Prezident va Hukumat vakolatlariga oid moddalarga taalluqlidir.

Huquqiy davlatda Konstitutsiya bilan jamiyat rivoji o'rtasida uzilish bo'lmasligi kerak. Bu – umume'tirof etilgan qoida. Dunyo mamlakatlarining rivojlanish amaliyoti ham shuni ko'rsatadiki, albatta,

konstitutsiyaviy qonunchilik izchil va muttasil takomillashib borishi zarur.

O'zbekiston taraqqiyotining hozirgi yangi bosqichida yurtimizda amalga oshirilayotgan islohotlar samaradorligini oshirish ko'p jihatdan yangilanishlarning konstitutsiyaviy asoslarini mustahkamlash, davlat boshqaruvi sohasidagi faoliyatni tubdan takomillashtirish bilan uzviy bog'liqdir.

Yangi O'zbekistonda mutlaqo yangi milliy huquqiy tizim shakllanayotgan, inson, uning huquqlari, erkinliklari, ayniqsa, qadri eng muhim qadriyat sifatida e'tirof etilayotgan mas'uliyatli bir davrda yangi davr talablariga mos ravishda konstitutsiyaviy islohotlarni amalga oshirish vaqti keldi.

Buning sabablari quyidagilardan iborat:

Birinchidan, Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi talabiga ko'ra, milliy qonunchiligimiz va huquqiy amaliyotimizda yuqorida zikr etilgan "**inson - jamiyat - davlat**" tamoyilini mustahkamlash kerak.

O'tgan davrda xalq bilan bevosita muloqot qilish, uning dard-u tashvishlari, muammolarini ijobiy hal etish bo'yicha yaratilgan mutlaqo yangi demokratik tizim - Xalq qabulxonalarini o'zini oqladi. Bundan tashqari, barcha davlat organlari faoliyatida xalq dardiga quloq tutish, muammolarni joyida hal etish va xalqni rozi qilish maqsadida samarali ishlar qilinmoqda.

Xalq qabulxonalariga konstitutsiyaviy maqom berish to'g'risidagi takliflar keng jamoatchiligimiz tomonidan to'la qo'llab-quvvatlanmoqda. Prezidentning vazifa va vakolatlarini amalga oshirishning konstitutsiyaviy mexanizmlarini yaratish uchun jamiyat va davlatni rivojlantirish strategiyasining samarali bajarilishi ustidan nazoratni ta'minlash, "**inson - jamiyat - davlat**" tizimida mutlaqo yangi aloqa mexanizmi - Xalq qabulxonalarini institutining vakolati va mas'uliyatini yanada kengaytirish zarur.

Ikkinchidan, Yangi O'zbekistonda "Inson manfaatlari - iqtisodiy islohotlarning bosh mezoni" shiori ham xalqparvar davlat barpo etishning eng muhim shartiga aylanmoqda.

Xususiy mulkni hurmat qilish, erkin bozor iqtisodiyoti qoidalariga qat'iy amal qilish tamoyillari asosida yerga egalik huquqi ham joriy etilmoqda. Bu esa bizning yurtimizda ham, rivojlangan davlatlardagi kabi, yerga xususiy mulk sifatida egalik qilish davri kelganini anglatadi. Ilgari faqat davlat yerga egalik qilishi bilan bog'liq eskirgan konstitutsiyaviy qoida o'z ahamiyatini yo'qotmoqda.

Xususiy mulk daxlsizligini, ayniqsa, yerga egalik qilish huquqini Konstitutsiya darajasida mustahkamlash iqtisodiy islohotlar jaryonini yangi bosqichga olib chiqadi.

Uchinchidan, "Jamiyat - islohotlar tashabbuskori" degan ezgu g'oya asosida Bosh qomusimizda fuqarolik jamiyati institutlarining o'rnini konstitutsiyaviy darajaga ko'tarish zarur.

Ommaviy axborot vositalari bugun xalq ovozi, tom ma'noda to'rtinchi hokimiyatga aylanib bormoqda. Bu borada balki hali yuksak cho'qqilarga yetganimiz yo'qdir, lekin olg'a siljishlar borligini inkor qilish ham mumkin emas. Bugungi kunda jamiyatimizda so'z erkinligi inson taraqqiyotining ajralmas va muhim omiliga aylangani haqiqat.

Harakatlar strategiyasi doirasida amalga oshirilayotgan demokratik islohotlar va fuqarolik jamiyatini mustahkamlash jaryonida jamoatchilik nazoratini kuchaytirish sohalarida juda ko'p ishlar qilindi.

Yangi O'zbekistonni kuchli va adolatli fuqarolik jamiyatiga aylantirish g'oyasi asosida fuqarolik jamiyati institutlarini mustahkamlash vazifalari tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning dolzarb muammolarini hal qilishda fuqarolik jamiyati institutlarining ahamiyati va rolini oshirish kerak. Shu munosabat bilan davlat, fuqarolar va fuqarolik jamiyati

institutlarining mamlakatni rivojlantirishga qaratilgan sa'y-harakatlarini birlashtirishga ko'maklashish uchun tashkil etish mo'ljallangan Jamoatchilik palatasiga konstitutsiyaviy organ maqomini berish maqsadga muvofiqdir.

Bu esa Jamoatchilik palatasi zimmasiga yuklatilgan eng muhim vazifalardan birini - O'zbekiston Respublikasi Prezidentiga, Oliy Majlis palatalariga va Hukumatga qonun hujjatlarini ishlab chiqish bo'yicha takliflarni kiritish funksiyasini samarali amalga oshirish imkonini beradi.

Mamlakatimiz hayotining eng dolzarb ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy-huquqiy masalalari yechimida mahalla institutining o'rni beqiyos. Ayni paytda ushbu noyob tuzilma ijtimoiy sheriklik va jamoatchilik nazorati izchil kuchaytirilishi, ko'plab boshqaruv funksiyalarining aksariyati xalqning o'ziga, fuqarolik jamiyati institutlariga berilishida faol ishtirok etmoqda. Shuningdek, mahallaning huquqiy maqomi va vakolatlarini konstitutsiyaviy darajada mustahkamlash zarur. Bu tarixan tashkil topgan mazkur milliy demokratik institutning islohotlar jarayonida yanada faol ishtirok etishiga imkon beradi.

To'rtinchidan, oila institutini rivojlantirish, ezgu insoniy qadriyatlarimizni kelgusi avlodlarga bezavol yetkazish, millatlararo totuvlikni yanada mustahkamlash bo'yicha konstitutsiyaviy asoslarni belgilab qo'yishimiz zarur.

Bugungi kunda sog'lom, farzandlari komillik sari intiladigan oila jamiyatimiz uchun o'ta muhimdir. Chunki ayrim davlatlarda oila tushunchasiga nisbatan shakllanayotgan nomaqbul munosabatlar oilaning obro'siga putur yetkazmoqda.

O'zbekistondagi bag'rikenglik siyosati tufayli hozirgi kunda yurtimizda yagona oila bo'lib yashayotgan millat va elatlar vakillariga o'z ona tili, urf-odat va qadriyatlarini rivojlantirishi uchun barcha sharoitlar yaratilmoqda. Yurtimizda yosh avlodni boshqa millatlarga nisbatan hurmat-ehtirom va bag'rikenglik ruhida tarbiyalash, o'zaro

mehr-oqibat muhitini yanada mustahkamlash bo'yicha qator ishlar amalga oshirilmoqda.

Barcha millatlar vakillari o'ziga xos madaniyati, tili, urf-odat va an'analarini, xalq hunarmandchiligini rivojlantirib, mamlakatimiz rivoji, xalqimiz farovonligiga o'z hissasini qo'shib kelmoqda. Lekin, dunyoning turli o'lkalarida millatlararo keskinlik kuchayib bormoqda. Ba'zi qo'shni mintaqalardagi jiddiy va tashvishli voqealar bunga yaqqol misoldir.

Keyingi yillarda O'zbekistonda xalqimizning ulkan madaniy merosi, intellektual salohiyatini asrab-avaylash maqsadida UNESCOning Umumjahon moddiy madaniy merosi va Nomoddiy madaniy merosi ro'yxatlariga yurtimizdagi qadimiy tarixiy yodgorliklarni kiritish bo'yicha izchil ishlar olib borilmoqda.

Shu nuqtayi nazardan, biz Asosiy qonunimizda an'anaviy oila institutini rivojlantirish, boy tarixiy va madaniy merosimizni kelgusi avlodlar uchun munosib saqlab qolish, yurtimizdagi millatlararo totuvlikni mustahkamlashning konstitutsiyaviy-huquqiy asoslarini belgilab qo'yishimiz zarur.

Beshinchidan, farzandlarimiz Yangi O'zbekiston bunyodkorlari sifatida maydonga chiqayotgan bugungi kunda Konstitutsiyamizda yoshlarning huquq va manfaatlarini to'la ta'minlash maqsadida yoshlar sohasidagi davlat siyosati, o'g'il-qizlarimizni har tomonlama qo'llab-quvvatlash masalasi, ularning huquq va burchlari konstitutsiyaviy darajada o'z aksini topishi kerak.

Yurtimizda yoshlarga mustaqil va erkin fikrlash, zamonaviy bilim va kasb-hunarlarni puxta egallash, mehnat qilish hamda yetuk mutaxassis bo'lish uchun barcha sharoitlar yaratilmoqda.

Amaldagi Konstitutsiyamizda yoshlar huquqlari va yoshlar siyosati haqida birorta ham so'z yo'qligi albatta adolatdan emas.

Kelajak avlod haqida g'amxo'rlik dunyoning bir qator davlatlarining konstitutsiyalari va xalqaro shartnomalarda asosiy huquqiy nor-

ma sifatida mustahkamlangan. Bir soʻz bilan aytganda, mamlakatimiz Konstitutsiyasiga kelajak avlod haqida alohida bob kiritish zarur.

Oltinchidan, Yangi Oʻzbekiston sharoitida aholining hayot darajasi va sifatini yuksaltirish maqsadida oʻtgan 5 yilda ish haqi, pensiya, stipendiya va ijtimoiy nafaqalari miqdori sezilarli darajada oshirildi.

Fuqarolarning ijtimoiy huquqlarini taʼminlashning noyob tizimi yaratildi. Ayniqsa, pandemiya davrida ijtimoiy himoya va moddiy yordamga muhtoj fuqarolarimiz huquqlarini taʼminlashda davlatning ijtimoiy masʼuliyati va roli yana bir bor namoyon boʻldi.

Bugun yurtimiz nafaqat ijtimoiy, balki adolatli jamiyat sari ildam qadam tashlamoqda. Binobarin, **“Yangi Oʻzbekiston – ijtimoiy davlat”** tamoyilini Konstitutsiyamizda mustahkamlash zarur.

Yettinchidan, soʻnggi yillarda mamlakatimizda inson huquqlarini taʼminlash va himoya qilish masalasi eng ustuvor yoʻnalishga aylandi. Buni qabul qilinayotgan qonunlar, sud mustaqilligini taʼminlash boʻyicha islohotlar misolida ham koʻrishimiz mumkin.

Eng asosiysi, bolalar mehnati va majburiy mehnat bartaraf etildi. Xalqaro va milliy hamkorlarimiz bilan paxta yigʻim-terimi mavsumida bolalar mehnati va majburiy mehnatdan foydalanmaslik yuzasidan Milliy monitoring tizimi yaratildi. Ana shunday muhim qadamlarning natijalari jahon hamjamiyati tomonidan tan olinmoqda. Jumladan, jahonda Bolalar mehnatiga barham berish yili, deb eʼlon qilingan 2021-yilda ham doimiy hamkorimiz boʻlgan Xalqaro mehnat tashkiloti bu boradagi saʼy-harakatlarimiz samarasini alohida eʼtirof etmoqda.

Inson huquq va erkinliklarini himoya qilish – konstitutsiyaviy islohotlarning ajralmas qismi boʻlib, bir qator davlatlarning konstitutsiyalarida Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi, inson huquqlari boʻyicha xalqaro va mintaqaviy shartnomalardagi normalar oʻz aksini topgan.

Inson huquqlarini himoya qilishning samarali tizimini mustahkamlash maqsadida Konstitutsiyada bolalar mehnatiga barham berish, nogironlar, keksa avlod vakillarining huquqlarini himoya qilish masalalarini mustahkamlab qo'yish, shuningdek, inson huquqlari bo'yicha milliy institutlarning maqomi va vakolatlari to'g'risidagi qoidalar o'z aksini topishi kerak.

Sakkizinchidan, bundan yarim asr ilgari Orol dengizi dunyodagi to'rtinchi yopiq dengiz edi. Bir avlod hayoti davomida uning qurishi natijasida nafaqat hayvonot, balki o'simlik olamining ko'plab noyob turlari ham boy berildi. Orol dengizining qurigan tubidan har yili havoga 100 million tonnagacha tuz va chang ko'tariladi. Eng yomoni, dunyoning keng hududlariga tarqalayotgan bu to'zon bo'ronlari aholi salomatligi, mintaqa tabiati va iqtisodiyotiga mislsiz zarar yetkazmoqda.

O'zbekiston BMTning yuqori minbarlaridan dunyo hamjamiyatini Orol dengizi qurishi natijasida kelib chiqayotgan oqibatlarini yumshatish uchun xalqaro sa'y-harakatlarni birlashtirishga faol chaqirib kelmoqda. Natijada BMT shafeligida Orolbo'yi mintaqasi uchun inson xavfsizligi bo'yicha ko'p tomonlama sheriklik asosida Trast fondi tashkil etildi. Orolbo'yi mintaqasini ekologik innovatsiyalar va texnologiyalar hududi, deb e'lon qilish to'g'risidagi maxsus rezolutsiya qabul qilindi.

Bugungi global iqlim o'zgarishlari jarayonida ko'plab rivojlangan davlatlar o'z Konstitutsiyalariga ekologiyaga oid maxsus boblar kiritmoqda. Binobarin, O'zbekiston Konstitutsiyasida ham ekologik huquqlar hamda atrof-muhitni muhofaza qilish masalalariga doir ilg'or normalar ustuvor o'rin egallashi zarur.

To'qqizinchidan, Yangi O'zbekiston poydevorini yaratishda ilm-fan, ta'lim-tarbiya, ma'naviy va madaniy faoliyat sohalarini keng rivojlantirish va yangi bosqichga olib chiqish asosiy maqsadlarimizdan biridir. Yurtimizni rivojlangan davlatlar qatori ilm-fan yutuqlari,

yuqori texnologiyalar asosida modernizatsiya qilish va yangilash muhim vazifamizga aylandi.

Bugun hech bir sohada ilm-fan yutuqlari va innovatsion texnologiyalarni amaliyotda qo'llamasdan turib taraqqiyotga erishib bo'lmaydi. Bu esa keng va zamonaviy bilimga ega bo'lgan kadrlarni tayyorlash, ularning malakasini oshirish, xorijiy tajribalarni o'zlashtirish kabi dolzarb vazifalarni oldimizga qo'ymoqda.

Uchinchi Renessansning to'rt uzviy halqasi bo'lmish bog'cha, maktab, oliy ta'lim va ilm-fan sohalarini rivojlantirish masalalarini ham konstitutsiyaviy darajada mustahkamlash vaqti keldi.

Bularning barchasi Yangi O'zbekistonni barpo etish uchun bizga konstitutsiyaviy islohotlar zarurligidan dalolat beradi.

Konstitutsiya – dogma, ya'ni qotib qolgan, yangilash mumkin bo'lmagan qoida va me'yorlar to'plami emas. Fransiyalik taniqli davlat va jamoat arbobi Sharl de Goll bu haqda shunday degan: **“Solon aytganidek, Konstitutsiya bir xalqqa muayyan bir davrda yaxshi. Uni jonsiz jasad kabi mo'miyolashtirmaslik lozim”**.

Shuningdek, yana bir mashhur davlat arbobi Uinston Cherchillning **“Yaxshi bo'lish uchun – o'zgarish kerak, yaxshilarning yaxshisi bo'lish uchun esa yanada ko'proq o'zgarish kerak”**, degan so'zlarida ham teran hayotiy ma'no mujassam.

Tahlillarga qaraganda, 1789-yildan hozirgi kunga qadar dunyoda 3 ming 500 tadan ortiq konstitutsiya qabul qilingan bo'lib, aksariyat demokratik konstitutsiyalar hatto “balog'at yoshi”ga ham yetib kelmagani kuzatiladi.

Bu misollar 2021-yil 24-oktabr kuni O'zbekistonda bo'lib o'tgan Prezident saylovida deyarli barcha siyosiy partiyalar faollari va xalqimiz vakillari e'tibor qaratgan fikr-mulohazalarga juda hamohangdir.

Eng muhimi, Yangi O'zbekistonni bunyod etish asnosida konstitutsiyaviy islohotlarni amalga oshirishdan ko'zlanayotgan maqsad –

Vatanimiz taraqqiyoti, xalqimiz farovonligini yangi bosqichga ko'tarishdan iboratdir.

Bugungi kunda mamlakatimiz va dunyoda kechayotgan shiddatli va murakkab jarayonlar, islohotlar mantig'i ham Konstitutsiyamizga bir qator yangi norma va institutlarni kiritishni talab etadi. Bu, o'z navbatida, bundan salkam 30 yil oldin qabul qilingan Asosiy qonunimizni jamiyatimizni shiddatli va izchil rivojlantirish bilan bog'liq real voqelikka moslashtirish, Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi uchun mustahkam huquqiy poydevor yaratish obyektiv zaruratga aylanganini ko'rsatadi.

Ana shunday talablarga javob beradigan mukammal Konstitutsiyaga ega bo'lish uchun Asosiy qonunimizning yangi loyihasini tayyorlashimiz, uni umumxalq muhokamasiga qo'yib, bildirilgan takliflar asosida takomillashtirish, ushbu muhim siyosiy hujjatni 2022-yil O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 30 yillik bayrami nishonlanadigan kunlarda qabul qilish, o'ylaymanki, milliy davlatchilik an'analarimizga, xalqimiz manfaatlariga munosib ish bo'ladi.

Yangi O'zbekistonni bunyod etish yo'lida amalga oshirilayotgan islohotlarning maqsadi - "Inson qadri uchun" hamda "Davlat - inson uchun" tamoyillarini real hayotimizga joriy etishdir. Bu masalada qonunchilikka kiritilayotgan yangiliklar, o'zgartirish va qo'shimchalar demokratik jarayonlarning mustahkam huquqiy asosini yaratmoqda.

Yangi O'zbekistonda mutlaqo yangi milliy huquqiy tizim shakllanayotgan bir davrda, inson, uning huquq va erkinliklari - eng muhim qadriyat sifatida e'tirof etilayotgan mas'uliyatli pallada bugungi kunimiz talablariga mos bo'lgan yangi Asosiy qonunni ishlab chiqish obyektiv zaruratga aylanmoqda.

UCHINCHI BO'LIM: MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH

Iqtisodiyot – jamiyat hayotining tanasi

Xususiy mulk va tadbirkorlikni rivojlantirish

Iqtisodiyot tarmoqlarini modernizatsiya qilish

Qishloq xo'jaligini jadal rivojlantirish

Suv resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish

Hududlarning iqtisodiy taraqqiyoti

Turizm – O'zbekiston iqtisodiyotining drayveri

Raqamli iqtisodiyot sari

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi yangi iqtisodiy dunyoqarash, yangicha iqtisodiy munosabatlar asosida erkin va farovon jamiyat qurish hamda milliy xavfsizlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Ushbu Strategiyani amalga oshirishda har qaysi shaxs, inson, har bir oilaning tinch va farovon hayot haqidagi ezgu niyat va xohish-istaklarini ro'yobga chiqarish, aholi turmush darajasining barqaror o'sib borishini ta'minlash e'tiborimiz markazida bo'ladi.

Iqtisodiyot – jamiyat hayotining tanasi

XXI asr boshlariga kelib, jahon iqtisodiyotida insoniyat taraqqiyotining avvalgi davrlariga xos bo'lmagan yangi tendensiyalar vujudga keldi. Iqtisodiyotning ma'no-mazmuni va xarakteri tubdan o'zgardi.

Jahon bozoridagi iqtisodiy vaziyat murakkablashdi, mamlakatlarda o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar tabiatida yangi o'zgarishlar yuz berdi. Iqtisodiy raqobat nihoyatda kuchayib, tobora keskin va shafqatsiz tus olmoqda.

Bunday vaziyatda mamlakatimiz iqtisodiyotining muntazam takomillashib borishini ta'minlaydigan mexanizmlarni joriy etish, barqaror iqtisodiy taraqqiyot bilan bog'liq vazifalarni puxta belgilab olish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Zotan, milliy taraqqiyot strategiyasining ustuvor yo'nalishlaridan biri ham shundan iborat.

Amaliy natijadorlik, inson manfaatlari va yana bir bor inson manfaatlari – iqtisodiy islohotlarimizning o'zak masalasidir.

Bugungi kunda va yaqin kelajakda mamlakatimiz iqtisodiyotini yanada rivojlantirish borasida oldimizda qator strategik vazifalar turibdi. Ularning barchasi ustuvor ahamiyatga egadir. O'tgan davr mobaynida bozor iqtisodiyoti mexanizmlarini joriy qilish, makroiqtisodiy barqarorlikni saqlash, milliy iqtisodiyotning investitsiyalarga bo'lgan talabini qondirish, bozor munosabatlari subyektlari faoliyatini erkinlashtirish masalalariga alohida e'tibor berildi.

Jamiyatimiz farovonligi yo'lidagi davlatimiz iqtisodiy siyosati-ning asosiy yo'nalishlari qabul qilingan dasturlar makroiqtisodiy muvozanatni saqlash, tarkibiy va institutsional o'zgartirishlarni chuqurlashtirish hisobidan yalpi ichki mahsulotning yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlashni nazarda tutadi.

Bu jarayonda ilg'or xalqaro tajribaga muvofiq monetar siyosatning yangi instrumentlarini joriy etish orqali pul-kredit siyosatimizni yanada takomillashtirish, milliy valutani mustahkamlash va ichki bozordagi narxlarning barqarorligini ta'minlashga alohida e'tibor beriladi.

Erkin konvertatsiyani ta'minlovchi valutaga oid munosabatlarni tartibga solish, milliy valuta kursini shakllantirishda zamonaviy bozor mexanizmlarni joriy etish yo'li o'z samaradorligini ko'rsatmoqda.

Bu jabhada soliq yukini kamaytirish va soliqqa tortish tizimini soddalashtirish yo'lini davom ettirish, soliq qonunchiligini takomillashtirish va rag'batlantirishning tegishli choralarini kengaytirishga harakat qilinayotgani ham bejiz emas.

Bank tizimini isloh qilish, banklar depozit bazasining kapitalizatsiyasini chuqurlashtirish va barqarorligini oshirish, ularning moliyaviy barqarorligini va ishonchliligini mustahkamlash, istiqbolli investitsion loyihalar hamda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini kreditlashtirishni yanada kengaytirish borasidagi sa'y-harakatlarimiz o'z natijasini bermoqda.

Yangi turdagi sug'urta, lizing va boshqa moliyaviy xizmatlar hisobidan ularning hajmini kengaytirish va sifatini oshirish, kapitalni jalb qilish hamda korxonalar, moliyaviy institutlar va aholining erkin resurslarini joylashtirishdagi muqobil manba sifatida fond bozorini rivojlantirishga muhim masala sifatida qaralmoqda.

Xalqaro iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish, jumladan, yetakchi xalqaro va xorijiy moliyaviy institutlar bilan aloqalarni kengaytirish yo'li orqali puxta o'ylangan tashqi qarzlar siyosatini amalga oshi-

rishni davom ettirish, jalb qilingan xorijiy investitsiyalar va kreditlardan samarali foydalanish bilan bog'liq vazifalar ham nihoyatda muhimligini yaxshi bilamiz.

Harakatlar strategiyasining natijasi o'laroq, mamlakatimiz iqtisodiyotining huquqiy asoslari yaratildi.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi, avvalo, barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga qaratilganini ta'kidlash lozim.

Makroiqtisodiy barqarorlik – iqtisodiy islohotlarning mustahkam poydevoridir. Kelgusida iqtisodiyotning kamida 5 foizga o'sishi, budget defitsiti yalpi ichki mahsulotga nisbatan 2 foizdan oshmasligiga qaratilgan chora-tadbirlar belgilanadi.

Inflatsiyaviy targetlash doirasida narx-navo o'sishini 10 foizdan oshirmaslik asosiy vazifalarimizdan biri bo'ladi.

2030-yilga borib o'rtacha yillik iqtisodiy o'sish sur'atlari 6,3–6,5 foiz, kapital qo'yilmalar 8–8,5 foiz, eksport 9–10 foizni tashkil etishiga erishamiz.

Foiz stavkalarini pasaytirish – iqtisodiyotning real sektoriga investitsiyalarni jalb etishni rag'batlantirishga xizmat qiladi, deb hisoblaymiz. Bu vazifa, birinchi navbatda, inflatsiyani to'xtatish va milliy moliya bozorini rivojlantirish orqali hal qilinadi.

Kelgusi besh yilda aholi jon boshiga yalpi ichki mahsulot hajmini oshirish vazifasi oldimizda turibdi. 2030-yilga borib bu boradagi natijalar quyidagilarda yaqqol aks etishi lozim:

❖ aholi jon boshiga to'g'ri keladigan daromad bo'yicha daromadi o'rtachadan yuqori bo'lgan davlatlar qatoriga kirishga puxta zamin yaratish;

❖ 2023-yilning oxirigacha inflyatsiya darajasini 5 foizga tushirish. Davlat budjeti taqchilligi yalpi ichki mahsulotga nisbatan 2,5 foizdan oshmasligini ta'minlash;

❖ mamlakatimizga yangidan jalb qilinadigan yillik tashqi qarz miqdori 5 milliard AQSH dollaridan oshmasligini ta'minlash;

❖ yurtimizga kapital olib kirish bo'yicha mavjud cheklovlarni qayta ko'rib chiqib, barcha uchun qulay sharoitlar yaratish va fond bozori hajmini 7 milliard AQSH dollariga yetkazish;

❖ xorijiy va mahalliy investitsiyalarni jalb etish strategiyasini qabul qilib, kelgusi besh yilda 120 milliard AQSH dollari, jumladan, kamida 70 milliard AQSH dollari miqdorida xorijiy investitsiyalar jalb etish choralarini ko'rish;

❖ davlat-xususiy sheriklik asosida transport, yo'l qurilishi, suv xo'jaligi va boshqa sohalarga 14 milliard AQSH dollari miqdorida investitsiya jalb etish;

❖ mamlakatimizning eksport salohiyatini 1,7 barobar oshirish va 2026-yilda 30 milliard AQSH dollariga yetkazish;

❖ eksport tarkibidagi xomashyo ulushini hozirgi 46 foizdan 23 foizga kamaytirib, tayyor mahsulotlar hajmini 2,5 barobar ko'paytirish;

❖ Yevropa davlatlariga GSP+ tizimi doirasida 2 mingdan ziyod turdagi tayyor mahsulot eksport qilishni yo'lga qo'yish;

❖ xususiy sektorning yalpi ichki mahsulotdagi ulushini 80 foizga, eksport bo'yicha esa, 60 foizga yetkazish yuzasidan aniq chora-tadbirlarni ko'rish;

❖ bank tizimini transformatsiya qilish orqali xususiy banklarning jami ulushini bank aktivlarining 60 foiziga yetkazish;

❖ iqtisodiyotda moliyaviy resurslarni ko'paytirish maqsadida kelgusi 5 yilda fond bozori hajmini 200 million AQSH dollaridan – 7 milliard AQSH dollariga yetkazish. Bunda mamlakatimizga kapital olib kirish bo'yicha mavjud cheklovlarni qayta ko'rib chiqib, barcha uchun qulay bo'lgan shart-sharoitlarni yaratish;

❖ 2026-yilgacha xorijiy va mahalliy investitsiyalarni jalb etish bo'yicha alohida strategiya qabul qilish;

❖ davlat korxonalarining transformatsiyasini hamda xususiy-
lashtirish jarayonlarini tezlashtirish;

❖ samarasiz korxonalar davlatdan qo'shimcha yordam olmasdan, xususiy sektor kabi "o'z aravasini o'zi tortishi" shart. Bunda mashinasozlik, kimyo, neft-gaz, energetika, kon-metallurgiya, transport kabi tarmoqlardagi 23 ta yirik korxonalar xalqaro kredit reytinglarini olish orqali ichki va tashqi moliyaviy bozorlarga mustaqil chiqib, investitsiya loyihalari uchun o'zi mablag' jalb qilishiga erishish;

❖ energiya resurslari bozorini erkinlashtirib, sohaga xususiy investitsiyalarni keng jalb etish. Natijada 2026-yilga borib elektr energiyasi ishlab chiqarish hajmini yiliga qo'shimcha 30 milliard kilovatt soatga oshirish va jami 100 milliard kilovatt soatga yetkazish;

❖ tabiiy gaz bo'yicha ham erkin bozor tamoyillarini joriy etish jarayonlarini boshlash;

❖ elektr energiyasi va tabiiy gaz bozorlarini erkinlashtirish bilan birga, ehtiyojmand aholini himoya qilish uchun ijtimoiy iste'mol normalarini kiritish.

Ana shunday chora-tadbirlar qatorida mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirish, davlat qarzi to'planib qolishiga yo'l qo'ymaslik doimo diqqat-e'tiborimizda bo'ladi.

Mamlakatimiz budjeti barqaror va muvozanatli bo'lishi kerak. Biz bunga moliyaviy yuklama hisobidan emas, balki iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va barqarorligini ta'minlash, yangi sanoat tarmoqlarini yaratish orqali erishamiz.

Bunday siyosat "qarz bo'hroni"ga tushib qolish xavfini tug'dirmasdan, ijtimoiy xarajatlarni mas'uliyat bilan rejalashtirish va uning hajmi izchil o'sishiga imkon yaratadi.

Mamlakatimizning iqtisodiy rivojlanish sur'atlarini jahondagi eng rivojlangan mamlakatlar darajasiga yetkazish va bu sohada islohotlar samarasini yanada oshirish bo'yicha ba'zi tizimli muammolar saqlanib qolayotganini ham rad qilib bo'lmaydi, albatta.

Iqtisodiyotni tarkibiy jihatdan isloh qilish va rivojlantirishga aloqador vazirlik va idoralar faoliyati uyg'unligini ta'minlash, mav-

jud muammo va to'siqlarni tezkorlik bilan aniqlash va bartaraf etishga asoslangan zamonaviy va inkluziv institutsional tizimni yanada takomillashtirish zarurati kabi quyidagi vazifalarni kun tartibiga qo'yimoqda:

- ❖ makroiqtisodiy barqarorlik, iqtisodiy o'sish maqsadlari va tarkibiy islohotlar o'rtasidagi muvofiqlikni ta'minlash, shuningdek, tashqi va ichki omillar ta'sirida yuzaga keladigan iqtisodiy sikllarni boshqarishning zamonaviy prognozlashtirish modellariga asoslangan samarali tizimi va mexanizmlarini joriy etish jarayoni yanada ko'proq e'tiborni talab qilmoqda;

- ❖ kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan chora-tadbirlarni yanada qat'iy amalga oshirish, shuningdek, ushbu yo'nalishdagi ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va tadbirkorlikka jalb etish bilan bog'liq tadbirlarning samaradorligini oshirish;

- ❖ hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha yondashuv va tamoyillarni yanada to'liq shakllantirish, iqtisodiyotning hududiy va tarmoqlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqligini ta'minlash, bu jabhadagi mavjud salohiyat va "nisbiy ustunlik" mezonlaridan oqilona foydalanish va ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirishda inson kapitali va demografik omillarni inobatga olish masalalari ham yangicha yondashuvlarni talab qilmoqda;

- ❖ mamlakatimizda kichik va o'rta biznesni rivojlantirishning yanada samarali yondashuvlarini belgilab olish, tadbirkorlikni moliyaviy va nomoliyaviy qo'llab-quvvatlashning maqsadga yo'naltirilgan, ayniqsa, aholini tadbirkorlikka o'qitish va kasbga o'rgatish ishlarini yangi bosqichga ko'tarish, shu jumladan, barcha dasturlar hisobidan ajratilayotgan mablag'larning sarflanish samaradorligini baholash ishlarini tashkil etishda yo'l qo'yilayotgan kamchiliklarga barham berish lozim;

- ❖ mamlakatimiz sanoatini rivojlantirishning fundamental drayverlari hisoblangan sohalarda mehnat unumdorligini yanada

oshirish, sohaning raqobatbardoshligini kuchaytirish, shuningdek, mazkur jarayonda texnik reglamentlarni zamon talablaridan kelib chiqib yangilash va samarali foydalanish masalalari ham alohida e'tiborni talab qilmoqda.

Avvalo, makroiqtisodiy barqarorlik va barqaror iqtisodiy o'sishga erishish, inflatsiyani pasaytirish va barqaror narxlarni ta'minlash, budjet taqchilligini maqbullashtirish, to'lov va joriy balanslari maqbulligini ta'minlash, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va chuqur tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirishga alohida e'tibor qaratilishi lozim.

Biz ishlab chiqqan rivojlanish strategiyasi defitsitsiz, ya'ni taqchilliksiz budjetga erishishni nazarda tutadi.

Butun iqtisodiyot tizimida mahsulotlar tayyorlash jarayoni ni optimallashtirish va ishlab chiqarishni mahalliyashtirish darajasini muttasil oshirish, import o'rnini bosish jarayonlarini yanada chuqurlashtirish, 2026-yilgacha sanoat korxonalaridagi 51 mingdan ziyod uskunalarni zamonaviylariga almashtirish hamda shu asosda, jumladan, qo'shilgan qiymat yaratishning yagona zanjirini hosil qilish, mamlakatda ishlab chiqarilayotgan ip kalavaning butun hajmini qayta ishlash hisobidan to'qimachilik mahsulotlari eksporti hajmini 7 milliard AQSH dollariga yetkazish bilan bog'liq vazifalar o'z dolzarbligini saqlab qolmoqda.

Bu borada fiskal siyosat samaradorligini oshirish, davlat xarajatlari samaradorligini va hisobdorligini yaxshilash, davlat ichki va tashqi qarzlarni boshqarishni samarali tashkil qilish vazifalari ham dolzarbligicha qolmoqda.

Biz davlatning soliq siyosati adolatli va samarali bo'lishi, u faqat budjet to'ldirilishini ta'minlabgina qolmay, balki yangi korxonalar yaratilishi hamda soliq bazasini kengaytirishni rag'batlantirishi ham lozim, deb hisoblaymiz. Yangi tahrirdagi Soliq kodeksi asosidagi keng qamrovli faoliyatni yanada optimallashtirish, ushbu yo'nalish-

da keyingi yillardagi taraqqiyot tamoyillarini aks ettirgan **“Soliq – 2030” strategiyasini** ishlab chiqish lozim.

Moliya bozorlarini takomillashtirish va rivojlantirish, davlat ulushiga ega banklar transformatsiyasini amalga oshirish, bank sektorida davlat ulushini qisqartirish, moliya bozori infratuzilmasini rivojlantirish vazifalari kelgusi yillarda ham o‘z dolzarbligini saqlab qoladi.

Iqtisodiyotda yangi natija va yutuqlarga, milliy raqobatbardoshlikni oshirishga erishish uchun innovatsiyalarni keng miqyosda joriy etish zarur.

Yangi O‘zbekistonning iqtisodiy strategiyasi 2030-yilga qadar global innovatsion indeks reytingida dunyoning 50 ta yetakchi davlati qatoriga kirish va bu ulkan maqsadga erishishda inson kapitalini rivojlantirishni nazarda tutadi.

Sanoat sohasidagi siyosatni samarali amalga oshirish, sanoatni innovatsion asosda tashkil etish, uni rivojlantirishda drayver va o‘shish nuqtalarini belgilab olish, ishlab chiqarishga ilg‘or texnologiyalarni jalb etish orqali sanoat tarmoqlari raqobatbardoshligi va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, “yashil texnologiya”larni ishlab chiqarishga tatbiq etishni rag‘batlantirish, xomashyoni chuqur qayta ishlash va raqobatbardosh tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish, tashqi bozorlarda yuqori talabga ega mahsulotlar ishlab chiqarishni rag‘batlantirishga alohida e‘tibor qaratish lozim.

Yangi erkin iqtisodiy hududlarni tashkil etish va mavjud hududlar faoliyatining samaradorligini ta‘minlash, eksportni rag‘batlantirish hamda ko‘maklashish orqali uning nomenklaturasi va geografik makonini kengaytirish ustuvor vazifalardan biridir.

Bu jabhada jahonning yetakchi xalqaro va xorijiy moliya institutlari bilan aloqalarni kengaytirish, jalb qilingan xorijiy investitsiyalar va kreditlardan samarali foydalanishni ta‘minlash, sarmoya jalb qilishda **“iqtisodiy diplomatiya”** va **“biznes diplomatiya”**si institut-

laridan keng foydalanish, qo'shni mamlakatlar bilan savdo aylanmasini rag'batlantiruvchi mexanizmni rivojlantirish masalalari alohida e'tiborni talab qiladi.

Bizning iqtisodiy strategiyamiz iqtisodiyotga katta hajmdagi investitsiyalarni jalb qilishga qaratilgan. Investitsiyalarning o'sish sur'atlari 10 yilda yalpi ichki mahsulotning kamida 25 foizini tashkil etishi uchun zarur sharoit yaratamiz.

Hududlarning mavjud imkoniyatlarini to'liq ishga solish evaziga mahalliy sanoat jadal rivojlantiriladi, investitsiyalar va eksport hajmi keskin ko'paytiriladi.

Misol uchun, Andijon viloyati eksportchilarining ishbilarmonligi, ulkan tajriba va ko'nikmaga ega ekanini inobatga olib, Eksportni rag'batlantirish agentligi tomonidan ushbu hududda "**Eksportchilar maktabi**" tashkil etiladi. Ushbu maktabda marketing tadqiqotlari, yangi tashqi bozorlarga chiqish strategiyasi, xalqaro standartlar va tashqi savdoga oid boshqa qoidalarni tahlil etgan holda, tadbirkorlarga eksport faoliyatini boshlash va kengaytirishga ko'maklashiladi.

Bundan tashqari, Yevropa mamlakatlari va boshqa rivojlangan davlatlar bozorlariga chiqish uchun sertifikatlashtirish organlarining xalqaro akkreditatsiyadan o'tish bilan bog'liq xarajatlari Eksportni rag'batlantirish agentligi tomonidan qoplab beriladigan tizim joriy etiladi.

O'zbekiston - Qirg'iziston - Xitoy transport koridorida joylashgan "**Andijon logistika markazi**" foydalanishga topshiriladi.

Shu bilan birga, Yevropa Ittifoqining maxsus preferensiyalar tizimining (GSP+) benefitsiar mamlakati maqomini qo'lga kiritishimiz natijasida birgina Namangan viloyatining eksportchilari Yevropa bozorlariga har yili kamida 500 million AQSH dollari miqdorida tayyor mahsulotlarni yetkazib berish imkoniyatiga ega bo'ladi. "Namangan ekspo" markazi tashkil etilib, viloyatda har yili to'qimachilik xalqaro forumi va ko'rgazmasi tashkil etiladi. Shuning-

dek, Namangan muhandislik-texnologiya instituti negizida Italiya, Fransiya, Janubiy Koreya va boshqa rivojlangan davlatlarning ilg'or to'qimachilik oliygohlari bilan birga Namangan to'qimachilik sanoati instituti tashkil etiladi.

Eksportgacha bo'lgan moliyalashtirish tizimini yanada takomillashtirish maqsadida bankdan tashqari kredit tashkilotlari tomonidan ham xizmatlar ko'rsatish tizimi yo'lga qo'yiladi. Buning evaziga mahalliy eksportchi korxonalarini aylanma mablag'lar bilan tezkor ta'minlashga va qo'shimcha 100 million AQSH dollari miqdorida eksportni amalga oshirishga imkoniyat yaratiladi.

Elektrotexnika sanoati mahsulotlari uchun Yevropa Ittifoqi davlatlarida talab etiladigan standart va sertifikatlarni joriy etish bo'yicha xarajatlar cheklovlarsiz qoplab beriladigan tizim joriy etiladi.

Investitsiya muhitini takomillashtirish tarmoqlar va sohalar kesimida investitsiya siyosati samarasini oshirish, xorijiy investitsiyalar va kreditlar hisobidan 2022 – 2026-yillarda amalga oshiriladigan yirik investitsiya loyihalarini aniqlashtirish, iqtisodiyotda davlat-xususiy sheriklikni kengaytirish masalalari diqqat-e'tiborimizda bo'ladi.

Shu asosda yana investitsiya faoliyatini amalga oshirishning erkinligi, investorlar huquqlari va qonuniy manfaatlarini kafolatli himoya qilish, investitsiyalar bilan bog'liq munosabatlarni tartibga solish maqsadida yagona **Investitsiya kodeksini** ishlab chiqish zarurati mavjudligini ham alohida ta'kidlamoqchiman.

Mamlakatni texnologik yutuqlarga erishish makoniga aylantirish, ishlab chiqarish quvvatlarini rivojlantirishga qaratilgan Investitsiyaviy siyosat sohasidagi milliy strategiyani amalga oshirish birlamchi maqsadimizdir.

Xorijiy sarmoyadorlar uchun tayyor investitsion paketlarning elektron bazasini shakllantirish va taqdim etish tizimini yanada takomillashtirish ham dolzarb vazifalar qatoriga kiradi.

Xizmatlar sohasini rivojlantirish bo'yicha uning yalpi ichki mahsulotdagi ulushini ko'paytirish, yangi turdagi yuqori talabga ega xizmat turlarini rivojlantirish, qishloq va olis hududlarda talab yuqori xizmatlar qamrovini oshirish, xizmatlar sohasida faoliyat ko'rsatadigan tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash tizimi samarasini oshirish choralarini ko'rish bilan bog'liq vazifalar o'z yechimini kutmoqda.

Tadbirkorlik muhitini yaxshilashga qaratilgan islohotlar hamda raqobatni rag'batlantirish borasida tadbirkorlik erkinligini yanada oshirish, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish uchun mavjud to'siqlarni bartaraf etish, ochiq iqtisodiyot va bozor raqobatini ta'minlash, korxonalarining raqobatga zid harakatlariga qarshi kurashish, milliy qonunchilikni xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish ishlarini yangi bosqichga ko'tarish zarur.

Energiya samaradorligini ta'minlash zarurati qayta tiklanuvchi energiya qurilmalari ishlab chiqaruvchilari va iste'molchilarini qo'llab-quvvatlash, energiya samaradorligi standartlarini kengaytirish, zamonaviy energiya resurslari bozorini shakllantirish, ushbu sohaga zamonaviy innovatsiyalarni joriy etishni talab qilmoqda.

Yerdan foydalanish va foydalanuvchilarning huquqlarini ta'minlash sohasida yerdan foydalanishda moslashuvchanlik, shaffoflik hamda samaradorlikni oshirish, mulkchilik huquqlarini kuchaytirish, bu jabhaga zamonaviy vosita va texnologiyalarni joriy etish vazifasi ham dolzarbligicha qolmoqda.

Ayni paytda "Yashil iqtisodiyot" texnologiyalari barcha sohalariga faol joriy etilib, iqtisodiyotning energiya samaradorligini 20 foizga oshirish, havoga chiqariladigan zararli gazlar hajmini 10 foizga qisqartirish vazifasi dolzarbligicha qolmoqda. **Buning uchun quyidagilarga alohida ahamiyat qaratish lozim:**

❖ quvvati 5 ming megavattidan ortiq bo'lgan shamol, quyosh va suv elektr stansiyalari ishga tushirilib, yiliga qariyb 3 milliard kub metr tabiiy gazni tejash;

❖ elektromobillar ishlab chiqarish va ulardan foydalanishni rag'batlantirish bo'yicha alohida dastur qabul qilish;

❖ 2022-yilda Toshkent shahrida jamoat transporti yo'nalishlarida 320 ta elektrobus qatnovini yo'lga qo'yish;

❖ "Yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirish bo'yicha maxsus jamg'arma tashkil etish;

❖ **"Yangi O'zbekiston - raqobatbardosh mahsulotlar yurti"** g'oyasi asosida 200 ta eksportchini ochiq tanlov asosida saralab, ularni yetakchi eksportyorlarga aylantirish va har tomonlama qo'llab-quvvatlash.

Bularning barchasini amalga oshirishda ilm-fan, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasi, ilmiy-texnologik hamda innovatsion tadbirkorlikni barqaror rivojlantirish, yuqori texnologik ishlab chiqarishlar, nou-xaularni o'zlashtirish, korxonalarda innovatsiyalarning joriy qilinishi, texnologiyalar transferini ta'minlash uchun texnopolislar, texnoparklar kabi erkin iqtisodiy hududlar va ilmiy-ishlab chiqarish klasterlarining yaratilishiga yo'naltirilgan qonunchilikni yaratish va tegishli chora-tadbirlarni amalga oshirish nihoyatda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Mazkur vazifalarning bajarilishi jamiyatimiz iqtisodiyotini yangi bosqichga ko'tarish, makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash va iqtisodiy o'sish sur'atlarini kengaytirish imkoniyatlarini yanada oshiradi.

Xususiy mulk va tadbirkorlikni rivojlantirish

Alohida ta'kidlash lozimki, Yangi O'zbekiston modernizatsiyalashgan iqtisodiyotga tayanadi. Bunday iqtisodiyotni shakllantirish uchun undagi davlat ishtirokini kamaytirish, xususiy mulk huquqlarini himoya qilish va uning rolini kuchaytirish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik rivojini rag'batlantirishga qaratilgan institutsional va tarkibiy islohotlarni davom ettirish zarur.

Biz ushbu maqsadlarga erishish uchun, avvalo, xususiy mulkning huquq va kafolatlarini ishonchli himoya qilishni ta'minlash, barcha turdagi to'sqinlik va cheklanishlarni bartaraf etishni ustuvor vazifa, deb hisoblaymiz.

Yangi O'zbekiston – keng iqtisodiy imkoniyatlar mamlakatidir.

Iqtisodiy siyosatimizning asosiy tamoyillaridan biri – **har bir fuqaro boy bo'lsa – davlat boy bo'ladi, har bir oila farovon bo'lsa – mamlakat farovon bo'ladi.**

Yangi O'zbekistonni halol mehnat qilib muvaffaqiyatga erishishni orzu qiladigan, tadbirkorlik orqali o'zi va oilasi farovonligini ta'minlashga intiladigan, Vatani va xalqiga sidqidildan xizmat qilishni istaydigan barcha fuqarolar uchun keng imkoniyatlar mamlakatiga aylantirishimiz zarur.

Fuqarolarning mehnat qilish va tadbirkorlik hisobidan daromad topish yo'lidagi sa'y-harakatlarini, tashabbuslarini ro'yobga chiqarish – barcha bo'g'indagi davlat organlarining birlamchi vazifasi bo'lib qoladi.

Pandemiya davrida iqtisodiyotning barqaror ishlashi uchun tadbirkorlar davlat bilan barobar hissa qo'shdi. Shuning uchun barchamiz ularga yelkadosh bo'lib, doimo qo'llab-quvvatlashimiz shart. Bu borada ishbilarmonlarning haq-huquqlarini, ayniqsa, xususiy mulk daxlsizligini ta'minlash asosiy vazifamiz bo'lishi lozim. Shu bilan birga, ayrim joylarda davlat organlari tizimidagi rahbar va mutasaddilar tomonidan tadbirkorlarning mulkka doir huquqlarini buzish holatlari davom etmoqda. Bunday mansabdorlarni ma'muriy javobgarlikka tortish bo'yicha Biznes-ombudsmanga vakolat berilishi juda muhim qadam bo'ldi.

“Soliqchi – ko'makchi” tamoyili asosida tadbirkorlar uchun ularning biznes hamkorining soliq qarzdorligi haqidagi ma'lumotlarni olish imkoniyati yaratildi.

Endilikda bozorda teng raqobat muhitini yaratish va qonun asosida ishlaydigan tadbirkorlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash maqsadida “yashirin iqtisodiyot”ni qisqartirishga qaratilgan qo'shimcha mexanizmlar keng joriy etiladi.

Aholi o'rtasida tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashga oid ijtimoiy dasturlarning iqtisodiyotda amalga oshirilayotgan islohotlar bilan uyg'unligini ta'minlash va muvofiqlashtirish lozim.

Aholida tadbirkorlikka oid zaruriy ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan o'qitish tizimini takomillashtirish, mazkur jarayonga xalqaro tashkilotlar, nodavlat notijorat tashkilotlari va nodavlat ta'lim tashkilotlarini yanada keng jalb qilish zarur.

Shuningdek, tadbirkorlikni rivojlantirish maqsadida mikroreditlash tizimini institutsional jihatdan takomillashtirish va rivojlantirish ham e'tiborni talab qiladi.

Shu bilan birga, tadbirkorlik ko'nikmasi va tajribasiga ega bo'lgan aholini va boshqa kichik biznes vakillari salohiyatini ro'yobga chiqarish orqali ular faoliyatini kengaytirish va rivojlantirishga

qaratilgan to'laqonli tizimni yaratish va uning samarali ishlashini ta'minlash lozim.

Davlat ishtirokidagi korxonalarni boshqarish sohasida ham qator tizimli muammolar mavjud. Jumladan:

❖ davlat mulki respublika va munitsipal mulkka tasniflanmagan, davlat mulkini boshqarish va xususiylashtirishni shaffof mexanizmlar orqali amalga oshirishni nazarda tutuvchi to'g'ridan-to'g'ri amal qiladigan qonunchilik hujjatlari mavjud emas;

❖ davlat ishtirokidagi korxonalariga egalik qilish mezonlarining mavjud emasligi sababli xususiy sektor muvaffaqiyatli faoliyat ko'rsatayotgan va raqobat rivojlangan sohalarda davlat ishtirokidagi korxonalarining faoliyat yuritishi hamda xususiylashtirishda tizimli yondashuv amalga oshirilmaganligi natijasida davlat ishtirokidagi korxonalarining iqtisodiyotdagi ishtiroki yuqoriligicha qolmoqda;

❖ davlat ishtirokidagi korxonalariga imtiyoz va preferensiyalar berilishi va ular tomonidan davlatning tijorat va notijorat maqsadlarini bajarish mexanizmining ochiq-oshkora emasligi natijasida davlat ishtirokidagi korxonalar xususiy korxonalariga nisbatan ustun mavqeyiga ega;

❖ korporativ boshqaruvning zamonaviy uslublari joriy etilmaganligi natijasida davlat ishtirokidagi korxonalarining xo'jalik faoliyatiga davlat boshqaruvi organlari aralashuvining yuqori darajadaliigi, kuzatuv kengashi tarkibida davlat xizmatchilarining ko'pligi, motivatsiya va javobgarlikning yetarli emasligi, inson kapitali samaradorligini oshirish zaruratiga bo'lgan munosabatning qoniqarsizligi oqibatida ijro etuvchi organning aksiyadorlar oldidagi mas'uliyati past darajada.

Bularning barchasi bu sohadagi ishlarimizning sifati va samarasini pasaytirayotgani, maqsad-muddaolarimizga yetish yo'lida jiddiy to'siq bo'lib turganini rad qilib bo'lmaydi, albatta.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida tadbirkorlik uchun zarur shart-sharoitlar yaratish birlamchi vazifa deb belgilanadi.

Xususiy mulk daxlsizligi va uni har qanday tajovuzlardan himoya qilish, kichik biznes vakillari va tadbirkorlarga keng erkinlik berish, ular faoliyatiga noqonuniy aralashuvlarning oldini olish – iqtisodiy siyosatning asosiy vazifasi bo'lib qoladi.

Xususiy mulk huquqlari himoyasi va tadbirkorlikni rivojlantirish hamda biznes yuritish uchun shart-sharoitlarni yanada yaxshilash, tadbirkorlikni rivojlantirishga oid islohotlarni izchil davom ettirish bilan bog'liq vazifalar dolzarbligini saqlab qolmoqda. Mamlakatimizda tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kengaytirish, ularni zarur moliyaviy va infratuzilmaviy resurslar bilan ta'minlash uchun yaqin kelajakda yana bir qator vazifalarni bajarishimiz zarur. Xususan, Markaziy bank asosiy stavkasining 1,75 barobaridan oshmagan miqdordagi foiz stavkasi bilan kichik tadbirkorlik subyektlariga milliy valutada beriladigan kreditlar bo'yicha foiz xarajatlarini qoplash uchun kompensatsiya (uning belgilangan miqdorlarini saqlab qolgan holda) taqdim etish amaliyotini davom ettirish zarur.

Bu borada quyidagi masalalarga alohida ahamiyat qaratiladi:

❖ 2022-yildan boshlab tadbirkorlar bilan o'tkazilgan ochiq mu-loqot doirasida shakllantirilgan 7 ta yo'nalish bo'yicha 60 ga yaqin yangi tashabbus va takliflarni nazarda tutadigan dasturni amalga oshirish;

❖ korxonalar uchun mol-mulk solig'i stavkasini 2 foizdan 1,5 foizga kamaytirib, tadbirkorlar ixtiyorida 500 milliard so'm mablag' qoldirish;

❖ 2023-yildan boshlab qo'shilgan qiymat solig'i stavkasini 15 foizdan 12 foizga tushirish;

❖ yuridik shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini birlashtirib, yagona ko'chmas mulk solig'ini joriy etish;

❖ tadbirkorlikning bank, moliya, telekommunikatsiya kabi yo'nalishlarida foyda solig'i stavkasini 20 foizdan 15 foizga tushirish va ularning barcha tadbirkorlik subyektlari uchun bir xil bo'lishiga erishish;

❖ yo'l qurilishi, issiqlik ta'minoti, obodonlashtirishga oid xizmatlar singari 25 ta faoliyat turi bo'yicha monopoliyani tugatib, ushbu sohalarda tadbirkorlar uchun keng yo'l ochish;

❖ tuman va shaharlardagi tadbirkorlikka ko'maklashadigan mavjud tuzilmalar negizida Tadbirkorlar kengashini tashkil etish;

❖ kasbga o'qitish ko'lamini 2 barobar oshirib, jami 1 million nafar ishsiz fuqaroni kasb-hunarlariga o'qitish va bu jarayonda nodavlat ta'lim muassasalari ishtirokini 30 foizga yetkazish;

❖ kasbiy ta'lim bilan tizimli ravishda shug'ullanish masalalarini Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi ixtiyoriga to'liq o'tkazish;

❖ norasmiy sektorda ishlayotgan 2,5 million nafar fuqaroning bandligini legallashtirishga yordam berish orqali ular uchun ijtimoiy kafolat va imtiyozlardan to'liq foydalanish imkoniyatini yaratish;

❖ hududlarda servis sohalari ko'lamini kengaytirish hisobidan xizmat ko'rsatish hajmini 3 barobar oshirish va buning evaziga 3,5 millionta yangi ish o'rne yaratish;

❖ 2026-yilga borib xususiy sektorning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 67 foizdan 80 foizga, eksport hajmida esa, 32 foizdan 60 foizga o'sishini ta'minlash.

“Ijtimoiy himoya yagona reyestri” axborot tizimida ro'yxatga olingan fuqarolarga tadbirkorlik tashabbuslarini amalga oshirish uchun kredit miqdorining 75 foizigacha, biroq bazaviy hisoblash miqdorining 150 barobaridan ortiq bo'lmagan tijorat banklari kreditlari bo'yicha kafillik berish amaliyotini yanada kengaytiramiz.

O'z mahsulotlarini eksport qiluvchilarga tovarlar to'lovlarni kechiktirib to'lash sharti bilan eksport qilinganda, ularning aylanma mablag'larini to'ldirish uchun revolver kreditlarni moliyalashtirishga tijorat banklariga moliyaviy resurslar taqdim etishni davom ettirish zarur.

Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish dasturlari doirasida ajratilayotgan kreditlarning 70 foizini kichik biznes loyihalariga, 30 foizini ustuvor ravishda o'zini o'zi band qilishga (tomorqadan unumli foydalanish, uy sharoitida hunarmandchilik va kasanachilikni rivojlantirish) yo'naltirishga ko'maklashish lozim.

Tadbirkorlikni rivojlantirish borasida quyidagi vazifalar ham diqqat markazimizda turmog'i darkor:

❖ O'zbekistonning **"Biznesni yuritish"**, global raqobatbardoshlik (GCI), innovatsiyalar (GII), sanoatning raqobatbardoshligi indeksleri bo'yicha dunyoning yetakchi 50 ta mamlakati qatoridan o'rin egallashini ta'minlash;

❖ biznes yuritishning olis istiqbolga mo'ljallangan imkoniyatini ta'minlash, bugungi kunda tadbirkorlik sohasini tartibga soluvchi minglab qonun hujjatlari mavjudligini inobatga olib hamda davr talblaridan kelib chiqib tadbirkorlik sohasidagi qonunchilikni yanada takomillashtirish va liberallashtirish maqsadida yagona **"Tadbirkorlik kodeksi"**ni ishlab chiqish;

❖ **"Har bir oila - tadbirkor"** g'oyasini izchillik bilan hayotga tatbiq etish, jamiyatda faol tadbirkorlik madaniyatini shakllantirish, maktabdan boshlab oliy ta'lim muassasalarida ham tadbirkorlik to'g'risida darslar o'tish, to'garaklar tashkil etish, jumladan, **"Tadbirkorlar akademiyasi"**ni, sohaga qiziqayotgan yoshlar uchun esa konsalting markazlarini tashkillashtirish;

❖ hududlarda tadbirkorlikning rivojlanishiga xizmat qiluvchi infratuzilmalarni har tomonlama rivojlantirish, istiqboldagi rivoj-

lanish strategiyalarini belgilash, shu maqsadda optimal boshqaruv qarorlarini qabul qilish;

❖ tijorat banklari, lizing kompaniyalari va boshqa moliyaviy tashkilotlar tomonidan kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining moliyalashtirilishini kengaytirish, garov ta'minotini rasmiylashtirish bilan bog'liq bank kreditlari berish tartib-taomillarini soddalashtirish siyosatini davom ettirish;

❖ eksport-import tartib-taomillarini yanada soddalashtirish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari tomonidan ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar bo'yicha davlat xaridlarini kengaytirish;

❖ kichik biznesning xalqaro hamjamiyatga integratsiyalashuvi, eksport salohiyatini oshirish va diversifikatsiyalash, marketing tizimini isloh qilish, innovatsion va strategik boshqaruvni takomillashtirish, mahsulotlarni tashqi bozorlarga olib chiqish, xorijda milliy brendlarni faol ilgari surish;

❖ venchur korxonalar va jamg'armalar, "**biznes-farishtalar**" – moliyaviy va boshqa resurslarni innovatsion loyihalarga sarflovchi xususiy investorlar faoliyati, "startaplar" uchun shart-sharoitlar yaratish;

❖ korxonalarining o'z mablag'lari hisobidan amalga oshiriladigan ilmiy-tadqiqot va innovatsion ishlarini soliq imtiyozlari orqali rag'batlantirish.

Yaqin o'n yil ichida iqtisodiyotimiz va jamiyatimiz oldida yechimini kutib turgan o'ta jiddiy masala – bu past samaradorlikka barham berishdan iborat. Shuning uchun biz yaqin besh yilda mamlakat iqtisodiyotida mehnat unumdorligini ikki barobar oshirishga erishishni o'zimizning strategik maqsadlarimizdan biri sifatida belgilab oldik.

Ustav kapitalida davlat ulushi 50 foiz va undan ortiq bo'lgan xo'jalik birlashmalari va davlat unitar korxonalarini faoliyatining samara-

darligini yanada oshirish, iqtisodiyotda davlat ishtirokini asoslangan darajagacha qisqartirish va investitsiya muhitini tubdan yaxshilash bo'yicha ishlarni tizimli ravishda davom ettiramiz.

Kambag'allikdan chiqib ketish uchun eng muhim omil – bu insonning intilishi, o'z kuchiga tayangan holda, aniq maqsad sari harakati bo'lishi kerak. Shu maqsadda mahallalarda aholini kasb-hunarga o'qitish bo'yicha markazlar tashkil etiladi. Bunda kasb-hunarga o'qitiladigan har bir shaxs uchun o'quv markazlariga ham, o'z biznesini boshlamoqchi bo'lgan fuqarolarga ham subsidiyalar beriladi.

Shuningdek, har bir tumanning imkoniyati va rivojlanish yo'nalishidan kelib chiqib, dehqonchilik bilan shug'ullanadigan oilalarga 10 sotixdan 1 gektargacha yer maydonlari ajratiladi.

Aholini yuqori mehnat daromadlari bilan ta'minlash, ularning ijodiy va kasbiy o'sishi uchun keng imkoniyatlar yaratish hamda ijtimoiy liftlarni shakllantirish lozim. Barcha sa'y-harakatlarimiz zamirida bitta maqsad – fuqarolarning real daromadlari va real oylik maoshlarining inflatsiya darajasiga qaraganda tezroq o'sib borishini ta'minlash turibdi.

Kambag'allik darajasini qisqartirish ko'p jihatdan daromadlar taqsimlanishidagi tafovutni kamaytirish, ijtimoiy tabaqalashuvning xavfsizlik me'yorlaridan yuqori bo'lmasligini ta'minlash, muhtoj oilalarni o'rta daromadlilar qatoriga o'tkazish bilan bog'liqdir.

Ehtiyojmand aholi bandligini ta'minlashga Bandlikka ko'maklashish hamda Jamoat ishlari jamg'armalaridan katta mablag'lar yo'naltiriladi.

Kambag'allikni qisqartirish borasida hududlardagi haqiqiy holatga baho berish, amalga oshirilayotgan ishlar ijrosini nazorat qilish Oliy Majlis palatalari va mahalliy kengashlarning diqqat markazida bo'lishi maqsadga muvofiqdir.

Yurtimizda har bir tuman va shahar hokimi o'z hududida kam- bag'allikni qisqartirish bo'yicha manzilli dastur ishlab chiqib, uning ijrosi bo'yicha har chorakda mahalliy kengashlarda hamda ommaviy axborot vositalari orqali xalqqa hisobot berib boradigan tizim yo'lga qo'yilmoqda. Umuman, bu masala barcha rahbarlarning birinchi da- rajali vazifasi va ish samarasini baholaydigan asosiy mezonga ayla- nishi kerak.

Iqtisodiyot tarmoqlarini modernizatsiya qilish

Bugungi kunda mamlakatimiz iqtisodiyotining jadal taraqqiyotini ta'minlash uchun tarkibiy islohotlarni amalga oshirish, yetakchi tarmoqlarni modernizatsiya va diversifikatsiya qilish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Aks holda nafaqat iqtisodiyotimiz rivojini, balki milliy taraqqiyotning yuksak sur'atlarini ham ta'minlab bo'lmaydi.

O'zbekistonga yangi sanoatni olib kirish boshqa davlatlarga nisbatan qulay bo'lishini ta'minlaymiz. Bunda energetika sanoati va so'nggi yillarda jadal rivojlanib borayotgan qishloq xo'jaligini rivojlantirishni yangi texnologik darajaga ko'taramiz.

Biz 2030-yilga qadar yalpi ichki mahsulot hajmini 2,5 barobar ko'paytirish, milliy iqtisodiyot tarkibida sanoatning ulushini 40 foizga yetkazish bo'yicha aniq maqsadli dasturlarni amalga oshiramiz.

Shuni inobatga olgan holda, keyingi yillarda iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlarni joriy etish, iqtisodiyotni modernizatsiya va diversifikatsiya qilish uchun bir qator vazifalarni bajarishga asosiy e'tibor qaratiladi.

Milliy iqtisodiyot va ishlab chiqarishning mutanosibligi va barqarorligini ta'minlash, uning tarkibida sanoat, xizmat ko'rsatish sohasi, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik ulushini yanada ko'paytirish hamda bu yo'nalishning samarasini oshirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshiriladi.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasining iqtisodiyot sohasidagi ustuvor yo'nalishlari quyidagilardan iborat.

Iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirishda davlat kompaniyalarini transformatsiya qilishni jadallashtirish lozim.

Hozirgi vaqtda davlat ishtirokidagi korxonalarining aksariyati moliyaviy barqaror bo'lmagani uchun davlatga og'ir yuk bo'lib qolmoqda. Shuning uchun joriy yildan barcha davlat korxonalarini isloh qilish dasturi amalga oshirilmoqda. Jumladan, kelgusi yilda Navoiy kon-metallurgiya kombinati, "O'zbekneftgaz", "O'zbekgidroenergo", "O'zavtosanoat" aksiyadorlik jamiyatlari xalqaro moliya bozoriga chiqib, davlat kafolatisiz mablag' jalb qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Tan olish kerak, mutaxassislarning bilim va malakasi, yirik korxonalarining texnik imkoniyatlari, ularni mustaqil transformatsiya qilish uchun yetarli emas. Shuning uchun elektr energetikasi, neft-gaz va kimyo sanoati, mashinasozlikdagi yirik korxonalar hamda tijorat banklarini isloh qilish uchun Jahon banki, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki, Osiyo taraqqiyot banki hamda "MakKinzi", "Boston konsalting Grupp", "Rotshild" kabi xalqaro tan olingan kompaniyalar jalb etildi.

Tarkibiy islohotlarning muhim yo'nalishi – davlatning iqtisodiyotdagi ishtirokini kamaytirishdir.

Tovar va moliya bozorlarida erkin raqobat muhitini shakllantirish hamda tadbirkorlarga xomashyo sotib olish uchun teng imkoniyatlar yaratish zarur.

Hozirgi kunda elektr energiyasi, gaz, qimmatbaho metallar, mineral o'g'itlar, transport xizmatlari kabi yo'nalishlarda monopol bozorlar mavjud bo'lib, ularda ko'plab muammolar saqlanib qolmoqda.

Iqtisodiy faollik va aholi daromadlari o'sgani sayin energiya resurslariga bo'lgan talab ham ortib boradi. Shuning uchun neft-gaz va energetika sohalaridagi islohotlarni va boshlangan yirik loyihalarni yakuniga yetkazishimiz lozim.

Bundan buyon barcha davlat xaridlari jamoatchilik va parlament nazoratida bo'ladi.

Iqtisodiy o'sishga, avvalo, raqobatdosh sanoat zanjirlarini yaratish hamda bunday loyihalarga investitsiyalarni ko'paytirish orqali erishish lozim.

Garvard universiteti tadqiqotlariga ko'ra, mamlakatimiz 50 dan ortiq sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarishda barcha imkoniyatlar va nisbiy ustunliklarga ega. Ayniqsa, neft, gaz-kimyo, metallurgiya, mashinasozlik, elektrotexnika, farmatsevtika, qurilish materiallari, to'qimachilik, charm-poyabzal, oziq-ovqat hamda "yashil iqtisodiyot" bilan bog'liq sanoat tarmoqlari iqtisodiyotimiz "drayverlari"ga aylanishi uchun barcha yetarli sharoitlar mavjud.

Bu tarmoqlarda xususiy sektorning tashabbuslari va yangi loyihalarini qo'llab-quvvatlash hamda kooperatsiyani rivojlantirish bo'yicha barcha choralar ko'rilishi lozim.

Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash orqali iqtisodiy islohotlarning mustahkam poydevorini yaratish kerak.

Bu borada global pandemiya oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashga jiddiy e'tibor qaratish zarurligini yana bir bor tasdiqladi. Shu boisdan ham asosiy oziq-ovqat mahsulotlari narxining keskin oshib ketishiga yo'l qo'ymaslik maqsadida import sohasidagi boj to'lovlari bo'yicha berilgan imtiyozlar yana bir yilga uzaytiriladi.

Xalqimiz xotirjam bo'lishi kerak: sifatli oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish, bu borada kafolatlangan zaxirani yaratish va ularni bozorga uzluksiz yetkazib berish hamda narx-navo barqarorligini ta'minlash ishlariga ustuvor darajada e'tibor qaratiladi.

Hozirgi kunda O'zbekistonning tashqi qarzi, Jahon banki va Xalqaro valuta jamg'armasi mezonlariga ko'ra, xavfsiz hisoblanadi. Ayni vaqtda tashqi qarz hisobidan hududlarda amalga oshiriladigan loyihalar bundan buyon mahalliy kengashlar va jamoatchilik

muhokamasidan o'tkaziladi. Ularning natijalari to'g'risida jamoatchilikka hisobot berish tizimi yo'lga qo'yiladi.

Shuningdek, davlat nomidan tashqi qarz olish kamaytirilib, investitsiya va infratuzilma loyihalariga ko'proq xususiy kapital jalb etiladi. Masalan, keyingi yilda davlat-xususiy sheriklik asosida 40 dan ortiq yirik va o'rta loyihalarni amalga oshirish boshlanadi.

Shu bilan birga, mamlakatimizda islom moliyaviy xizmatlarini joriy etish bo'yicha huquqiy bazani yaratish vaqti-soati keldi. Bunga Islom taraqqiyot banki va boshqa xalqaro moliya tashkilotlari ekspertlari jalb etiladi.

Kambag'allikni qisqartirish va qishloq aholisi daromadlarini ko'paytirishda eng tez natija beradigan omil – qishloq xo'jaligida hosildorlik va samaradorlikni keskin oshirishdan iborat.

Bunda har gektar yerdan olinadigan daromadni kamida 5 ming AQSH dollarigacha yetkazish ustuvor vazifa hisoblanadi. Buning uchun qishloq xo'jaligiga eng ilg'or texnologiyalar, suvni tejaydigan va biotexnologiyalarni, urug'chilik, ilm-fan va innovatsiyalar sohasidagi yutuqlarni keng joriy etishimiz kerak.

Avvalo, fermer va dehqonlarning yerdan manfaatdorligini oshirish zarur. Manfaatdorlik va adolat bo'lgan joyda, albatta, o'zgarish va o'sish bo'ladi. Bu borada yerdan foydalanish huquqlarini kafolatlash va yerlarni bozor aktivlariga aylantirish masalasini ko'rib chiqish vaqti keldi.

Barcha viloyatlarda qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalar markazlarida "yagona darcha" tamoyili asosida 100 dan ortiq agro xizmatlar ko'rsatish yo'lga qo'yiladi. Bu markazlar orqali yerning sifatini yaxshilash, kasalliklarga qarshi kurashish, urug'liklarni tanlash bilan bog'liq muhim xizmatlar ko'rsatiladi.

Tovar va xizmatlar eksportini oshirish, avtomobilsozlikni rivojlantirish, yangi ishlab chiqarishlar, aholining keng qatlamlari foyda-

lanishiga mo'ljallangan yengil avtomobillarning zamonaviy modellari ishlab chiqarilishini tashkil etish, yengil avtomobillarni ishlab chiqarishni mahalliyashtirish darajasini o'rta hisobda 75 foizga yetkazish zarur.

Atom fani, texnologiyalari va energiyasidan xavfsiz foydalanish infratuzilmasini, yadroviy va energetik mashinasozlikni, yadroviy yoqilg'i ishlab chiqarish, atom energetikasini rivojlantirish asosida, xususan, umumiy quvvati 2,4 gigavatga teng AES inshootini bunyod etish va undan xavfsiz foydalanishni ta'minlash bo'yicha choralar belgilanadi.

Iqtisodiyotning kosmik tarmog'ini rivojlantirish, fazoviy va yo'ldosh texnologiyalarni, innovatsion g'oya va ishlanmalarni joriy etish, sputnik aloqasining milliy tarmog'ini, shu jumladan, davlat-xususiy sherikchiligi asosida rivojlantirishga qaratilgan ishlar jadallashtiriladi.

Shu bilan birga, "yashil iqtisodiyot" ga o'tish strategiyasini hayotga tatbiq etish orqali iqtisodiyotning energiya va resurs sig'imdorligini qisqartirish, ishlab chiqarishga tejamkor texnologiyalarni keng joriy qilish, qayta tiklanuvchi texnologiyalardan foydalanishni kengaytirish, atom energetikasini rivojlantirish maqsadga muvofiqdir.

Shu asosda qayta tiklanadigan va muqobil energiya manbalaridan foydalangan holda, 2026-yilga qadar elektr energiyasi ishlab chiqarish ulushini 20 foizdan oshirish, mamlakatni ishonchli, xavfsiz, tejamkor va samarali elektr energiyasi manbai bilan ta'minlash, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, modernizatsiya va diversifikatsiya qilish hisobiga 2030-yilga qadar 20 ming megavatga yetkazish lozim.

Shuningdek, farmatsevtika sanoatini rivojlantirish, farmatsevtika erkin iqtisodiy hududlar faoliyatini tashkil etish, sanoat plantatsiyalarini yaratish va dorivor o'simliklarni yetishtirish kabi maqsadli dasturlarini amalga oshirish asosida dorivor vositalar va biologik faol

moddalarning ishlab chiqarilishini ta'minlash bo'yicha chora-tadbirlar dasturi qabul qilinadi.

Kelgusida Jahon savdo tashkilotiga a'zolik masalasi hamda Yevropa Ittifoqi bilan keng qamrovli hamkorlik bo'yicha ishlarni faollashtirish ham ana shunday dolzarb vazifalar sirasiga kiradi. Bu jihatdan, "CSP+" tizimi doirasidagi imtiyozlarni mamlakatimizda samarali qo'llashga alohida e'tibor qaratilishi davr talabiga aylanganini unutmashlik dardkor.

Qishloq xo'jaligini jadal rivojlantirish

Iqtisodiyot sohasidagi eng muhim vazifalarimizdan yana biri – bu agrar sohani yanada isloh qilish va modernizatsiyalashdan iborat. Qishloq xo'jaligi iqtisodiyotning eng qadimiy, hech qachon o'z o'рни va ahamiyatini yo'qotmaydigan tayanch tarmoqlaridan biridir. Lekin sayyoramizdagi global iqlim o'zgarishlari hamda mintaqamizdagi ekologik muammolar oqibatida qishloq xo'jaligida har yili ilgari ko'rilmagan yangi-yangi sinov va qiyinchiliklar paydo bo'layotgani ushbu agrar sohaga e'tiborni yanada kuchaytirishni taqozo qilmoqda.

Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini xarid qilish va sotishda bozor tamoyillarini keng joriy etish, sifat nazorati infratuzilmasini rivojlantirish, eksportni rag'batlantirish, maqsadli xalqaro bozorlarda raqobatbardosh, yuqori qo'shilgan qiymatli qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat tovarlari ishlab chiqarishni nazarda tutuvchi qulay agrobiznes muhitini va qo'shilgan qiymat zanjirini yaratishga ustuvor vazifalar sifatida qaraymiz.

Agrar sohadagi klasterlar va kooperatsiyalar faoliyatini har tomonlama qo'llab-quvvatlaymiz. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va iste'mol ratsionini yaxshilash davlat siyosatining asosiy maqsadlaridan biri bo'lib qolaveradi.

Fermer xo'jaliklarida mehnat unumdorligini oshirish, mahsulot sifatini yaxshilash, yuqori qo'shilgan qiymat yaratishga qaratilgan tarmoq dasturlarini ishlab chiqish orqali davlat xarajatlari samaradorligini kuchaytirish va bosqichma-bosqich qayta taqsimlash bo'yicha maxsus strategiya ishlab chiqiladi va amalga oshiriladi.

Hozirgi vaqtda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtiruvchi, qayta ishlovchi va sotuvchi subyektlar o'rtasidagi munosabatlarning huquqiy asosini mustahkamlashga harakat qilinmoqda.

Mazkur sohaga investitsiyalarni jalb qilish, resurs tejamkor texnologiyalarni joriy etish hamda qishloq ho'jaligi mahsulotlari ishlab chiqaruvchilarni zamonaviy texnikalar bilan ta'minlash borasida tizimli ishlar amalga oshirilmoqda.

Tabiat bilan uyg'un bo'lishga intilib yashagan ajdodlarimizning tajribasiga tayanishimiz zarur. Orolbo'yini ekologik innovatsiyalar va texnologiyalar hududi sifatida e'lon qilish bo'yicha BMT Bosh Assambleyasining rezolutsiyasini hayotga tatbiq etish borasida tizimli va kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirishimiz lozim.

Ushbu sohada paxta va boshoqli don ekiladigan maydonlarni qisqartirib, ekin maydonlarini yanada maqbullashtirish, bo'shab qolgan yerlarga kartoshka, sabzavot, moyli ekinlarni, shuningdek, yangi intensiv bog' va uzumzorlarni joylashtirish navbatdagi vazifalarimizdan biridir.

Mamlakatimizda kasallik va zararkunandalarga chidamli, mahalliy tuproq-iqlim va ekologik sharoitlarga moslashuvchan, sermahsul qishloq xo'jaligi ekinlarining yangi seleksiya navlarini yaratish hamda mahsuldor chorva mollari naslini ko'paytirish va ishlab chiqarishga joriy etish bo'yicha ilmiy-tadqiqot ishlarini kengaytirish masalalari ham tizimli tashkil etilmoqda.

Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini chuqur qayta ishlash, yarim tayyor mahsulotlar va tayyor oziq-ovqat mahsulotlarini, shuningdek, qadoqlash buyumlarini ishlab chiqarish bo'yicha eng zamonaviy yuqori texnologiyali uskunalar bilan jihozlangan qayta ishlovchi yangi korxonalarni qurish, mavjudlarini rekonstruksiya va modernizatsiya qilish yuzasidan investitsiya loyihalarini amalga oshirishga alohida ahamiyat qaratish kerak.

Hozirgi vaqtda dunyo miqyosida oziq-ovqat xavfsizligi, ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish dolzarb masaladir.

Shuning uchun ham qishloq xo'jaligi sohasini modernizatsiya va diversifikatsiya qilish, oziq-ovqat ekinlari yetishtirishga alohida e'tibor berish kerak.

Yerni haqiqiy egasiga berish, ayniqsa, mahsulot yetishtirishdan tortib, uni sotishgacha bo'lgan agrobiznesning yaxlit zanjirini o'z ichiga qamrab olgan klaster modelini va kooperatsiya tizimini to'liq yaratishni davom ettiramiz.

Bugun hech bir sohada ilm-fan yutuqlari va innovatsion texnologiyalarni amaliyotda qo'llamasdan turib taraqqiyotga erishib bo'lmaydi. Bu esa keng va zamonaviy bilimga ega kadrlarni tayyorlash, ularning malakasini oshirish, xorijiy tajribalarni o'zlashtirish kabi dolzarb vazifalarni oldimizga qo'ymoqda.

Shu maqsadda agrar sohaga ixtisoslashgan oliy o'quv yurtlarida ta'lim sifatini tubdan oshirish, taraqqiy etgan davlatlarning nufuzli ta'lim dargohlari bilan yaqin hamkorlikni yo'lga qo'yish, urug'chilik, naslchilik va veterinariya yo'nalishidagi ilmiy muassasalar faoliyatini takomillashtirish borasida ham salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda.

Qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish, uning taraqqiyotini jadallashtirish borasida hal qilinishi zarur bo'lgan muammolar ham kam emas. O'zbekistonni taraqqiyotning yangi bosqichiga ko'tarish vazifasi va jahonda oziq-ovqat mahsulotlariga talab oshib borayotgani agrar sohani tubdan isloh qilishni, unga bozor mexanizmlari, ayniqsa, innovatsion va tejamkor texnologiyalarni, investitsiyalarni keng jalb etishni taqozo etmoqda.

Yaqin kelajakda qishloq xo'jaligi sohasidagi islohotlar samarasini oshirish va mazkur jabhani rivojlantirishning quyidagi ustuvor vazifalari belgilab olindi:

❖ oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligini ta'minlash va iste'mol ratsionini yaxshilash, talab etiladigan miqdordagi oziq-ovqat mahsu-

lotlari yetishtirishni nazarda tutuvchi oziq-ovqat xavfsizligi bo'yicha davlat siyosatini yangi bosqichga ko'tarish;

❖ qishloq xo'jaligi mahsulotlarini xarid qilish va sotishda bozor tamoyillarini keng joriy etish, sifat nazorati infratuzilmasini rivojlantirish, eksportni rag'batlantirish, maqsadli xalqaro bozorlarda raqobatbardosh, yuqori qo'shilgan qiymatli qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat tovarlari ishlab chiqarishni nazarda tutuvchi qulay agrobiznes muhitini va qo'shilgan qiymat zanjirini yaratishga alohida e'tibor berish;

❖ qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat tarmog'ini modernizatsiyalash, diversifikatsiya qilish va barqaror o'sishini qo'llab-quvvatlash uchun xususiy investitsiya kapitali oqimini ko'paytirish orqali sohada davlat ishtirokini kamaytirish va investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish mexanizmlarini keng joriy qilish;

❖ mamlakat miqyosida yer va suv resurslari, o'rmon fondidan oqilona foydalanishni nazarda tutuvchi tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va atrof-muhitni muhofaza qilish tizimini yanada takomillashtirish;

❖ qishloq xo'jaligida davlat boshqaruvi tuzilmasini restrukturizatsiya qilish va yanada rivojlantirishni nazarda tutuvchi boshqaruvning zamonaviy tizimlarini rivojlantirish;

❖ fermer xo'jaliklarida mehnat unumdorligini oshirish, mahsulot sifatini yaxshilash, yuqori qo'shilgan qiymat yaratishga qaratilgan tarmoq dasturlarini ishlab chiqish orqali davlat xarajatlari samaradorligini oshirish va bosqichma-bosqich qayta taqsimlashga erishish;

❖ qishloq xo'jaligida ilmiy-tadqiqot, ta'lim va maslahat xizmatlarining ishlab chiqarish bilan integratsiyalashgan bilim va ma'lumotlarni tarqatishning samarali shakllarini qo'llashni nazarda tutuvchi ilm-fan, ta'lim, axborot va maslahat xizmatlari tizimini yanada rivojlantirish;

❖ qishloq joylarni muvozanatli va barqaror taraqqiy ettirishga ko'maklashishni nazarda tutuvchi qishloq hududlarini rivojlantirish dasturlarini amalga oshirish;

❖ qishloq xo'jaligiga zamonaviy axborot texnologiyalarini keng joriy etish orqali statistik ma'lumotlarni to'plash, tahlil qilish va tarqatishning ishonchli uslublarini joriy etishni nazarda tutuvchi tarmoq statistikasining shaffof tizimini takomillashtirish choralari ko'rish.

Ushbu vazifalar bilan bir qatorda qishloq xo'jaligi rivojini ta'minlashga qaratilgan tizimli chora-tadbirlarni ro'yobga chiqarishimiz zarur, deb hisoblayman.

Bunda avvalo, fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa yer egalari huquq va manfaatlarini himoyalash, qishloq aholisi o'rtasida **"Tomorqa - qo'shimcha daromad manbai"** tamoyilini keng targ'ib qilish, yer egalarining bilim va tajribasini oshirishga alohida ahamiyat berish lozim.

Ushbu yo'nalishda qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishiga zamonaviy agrotexnologiyalarni keng joriy etish, intensiv bog'lar va tokzorlar yaratish, organik qishloq xo'jaligi, meva-sabzavot, oziq-ovqat, asalarichilik, baliqchilik, parrandachilik va chorvachilik mahsulotlarini yetishtirishni ko'paytirish borasidagi faoliyat ham alohida e'tiborni talab qiladi.

Ayni paytda biz qishloqlarda kichik ishlab chiqarish korxonalari tarmog'ini, qishloq xo'jaligi klasterlarini, agroklastlar, ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarini, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini saqlash, ularga chuqur ishlov berish, transportda tashish va sotish (eksport qilish) bo'yicha kichik ishlab chiqarish korxonalari (qishloq xo'jaligi xablari) tarmog'ini rivojlantirishga oid qonunchilikni takomillashtirish va boshqa amaliy choralarni maqbul, deb hisoblaymiz.

Shu bilan birga, qishloqda ishlab chiqarishning yangi infratuzilmasini yaratish, yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulot ishlab chiqa-

rish, zamonaviy agrotexnologiyalar, seleksiya va urug'chilik usullarini joriy qilish, yer, suv va boshqa tabiiy resurslardan oqilona va samarali foydalanishda rivojlangan mamlakatlar darajasiga yetish vazifalari ham ahamiyatlidir.

Qishloq xo'jaligida yanada ko'proq mahsuldorlikka erishish maqsadida hududlarda yerning ball bonitetiga qarab ekin turlarini joylashtirish, hududlarning ixtisoslashtirilishini hayotga keng joriy etish mamlakat iqtisodiyotiga katta foyda keltiradi.

Qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqaruvchi fermer, dehqon va tomorqa yer egalari manfaatlariga xizmat qiluvchi yangi mazmundagi tuzilmalar tashkil etish va ular faoliyatini samarali yo'lga qo'yish soha rivojining muhim omillaridan biridir.

Suv resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish

Bugungi kunda O'zbekiston oldida turgan, hal qiluvchi ahamiyatga ega masalalardan yana biri – suv resurslari taqchilligi, atrof-muhit va atmosferaning ifloslanishi, tuproq qatlamining yemirilishi va cho'llanish muammolari bilan bog'liq.

Global iqlim o'zgarishi ta'sirining keskinlashuvi jahon mamlakatlarida aholi jon boshiga to'g'ri keladigan o'rtacha yillik suv ta'minoti darajasini pasaytira boshladi. Shu boisdan barcha mamlakatlarda suv resurslaridan oqilona foydalanish masalalariga alohida e'tibor berilmoqda.

O'zbekistonda ham mazkur masala dolzarb bo'lib qolmoqda. Shuni inobatga olgan holda, suv resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish masalalari davlatning mudom diqqat markazida bo'lib kelmoqda.

Mamlakatimizda hozirgi kunda qishloq xo'jaligida 20 million gektardan ortiq, shu jumladan, 3,2 million gektar sug'oriladigan ekin maydonlaridan foydalanib, aholi ehtiyoji uchun oziq-ovqat mahsulotlari, iqtisodiyot tarmoqlari uchun zarur xomashyo yetishtirilmoqda.

Sug'oriladigan maydonlarning unumdorligini oshirish, meliorativ holati va suv ta'minotini yaxshilash maqsadida davlat dasturlari doirasida keng ko'lamlı irrigatsiya va melioratsiya tadbirlari hayotga tatbiq etilmoqda.

Suv resurslaridan foydalanish mexanizmlarini tubdan isloh qilish, ulardan oqilona va samarali foydalanishni ta'minlash, iqtisodiyot tarmoqlarida suv tejoychi texnologiyalarni joriy etishni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish, shuningdek, sug'oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilash bo'yicha izchil chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Bu borada melioratsiya va irrigatsiya obyektlari tarmoqlarini rivojlantirish, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi sohasiga intensiv usullarni, eng avvalo, suv va yer resurslarini tejaydigan zamonaviy agrotexnologiyalarni joriy etish ustuvor vazifa etib belgilangan.

Iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida mamlakatimiz ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini barqarorlashtirish borasida mavjud sug'orma dehqonchilik va suv resurslari salohiyatidan samarali foydalanish darajasi hamda ushbu tizimga innovatsion, zamonaviy texnologiyalarni olib kirish ham muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Ushbu maqsadlarga erishish uchun suv xo'jaligi sohasida davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish bilan bir qatorda suv resurslarini boshqarish tamoyillari va tizimini takomillashtirish masalalari muhim ahamiyatini saqlab qolmoqda.

Suv xo'jaligi tizimini takomillashtirishga qaratilgan yangi va innovatsion loyihalarni shakllantirish va ishlab chiqish, suv xo'jaligiga xorijiy investitsiyalar, xalqaro moliya institutlari va xorijiy hukumat va nohukumat moliya tashkilotlari mablag'larini jalb qilish bo'yicha vazifalarni belgilab olganmiz.

Shu bilan birga, sug'oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilash ishlarini izchil davom ettirish, suv resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish, ularning hisobini yuritish tizimini takomillashtirish barobarida suv xo'jaligi tashkilotlarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash masalalari ham kechiktirib bo'lmas vazifalar miqyosini belgilaydi.

Markaziy Osiyoda xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlash bilan bog'liq muammolar to'g'risida so'z yuritar ekanmiz, mintaqaning umumiy suv zaxiralaridan oqilona foydalanish kabi muhim masalani chetlab o'tolmaymiz. Bu borada BMT Bosh kotibi Antoniu Guterrishning **"Suv, tinchlik va xavfsizlik muammolari - o'zaro chambarchas bog'liq"**, degan fikrini to'la qo'llab-quvvatlaymiz.

Suv muammosini hal qilishning mintaqa mamlakatlari va xalqlari manfaatlarini teng hisobga olishdan boshqa oqilona yo'li yo'q. O'zbekiston BMTning Preventiv diplomatiya bo'yicha mintaqaviy markazi tomonidan ishlab chiqilgan **Amudaryo va Sirdaryo havzalari suv resurslaridan foydalanish to'g'risidagi konvensiyalar** loyihalarini olqishlaydi.

Bugungi kunning eng o'tkir ekologik muammolaridan biri - Orol halokati, Orol fojiasi bo'yicha ortiqcha izohga hojat yo'q. Dengizning qurishi bilan bog'liq oqibatlarini bartaraf etish xalqaro miqyosdagi sa'y-harakatlarni faol birlashtirishni taqozo etmoqda. **BMT tomonidan Orol fojiasidan jabr ko'rgan aholiga amaliy yordam ko'rsatish bo'yicha shu yil qabul qilingan maxsus dastur to'liq amalga oshirishi bo'yicha chora-tadbirlar ishlab chiqish lozim.**

Shu bilan birga, suv resurslaridan foydalanish borasidagi mavjud muammolarni izchil hal etishni ta'minlash maqsadida **2020-2030-yillarda suv xo'jaligini rivojlantirish konsepsiyasi va Suv resurslarini boshqarish va irrigatsiya sektorini rivojlantirish strategiyasi** hamda **"Suv kodeksi"**ni ishlab chiqish ayni bugungi davr talabidir.

Bu jabhada yana suv va suvdan foydalanish sohasidagi qonun hujjatlarini tizimlashtirish va kodifikatsiyalashtirish, bunda suv resurslarini boshqarish, suvdan foydalanish va uni iste'mol qilish bo'yicha samarali mexanizmlarni joriy etishga alohida ahamiyat qaratish kerak.

Qishloq xo'jaligi ekinlarini sug'orishda tomchilatib, yomg'ir latib sug'orish va boshqa suv tejoychi texnologiyalarni keng qo'llash, bu borada yer egalari va suv iste'molchilarini rag'batlantirish mexanizmini kengaytirish, qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan suv resurslarini boshqarish va xizmat ko'rsatish tizimini takomillashtirish hamda suv iste'molchilari uyushmalari faoliyatini yanada optimallashtirish zarur.

Sug'oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilash va barqaror saqlash maqsadida irrigatsiya va melioratsiya obyektlarini qurish va rekonstruksiya qilish hamda ta'mirlash-tiklash ishlarini amalga oshirib borish, **2022–2030-yillarga mo'ljallangan irrigatsiyani rivojlantirish va sug'oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilashga doir davlat dasturini puxta ishlab chiqish va tasdiqlash zarurati yetilgan.**

Bu, o'z navbatida, yengil konstruksiyali plastik lotok va quvurlar hamda nasos agregatlari ishlab chiqarish sanoatini rivojlantirish, suv xo'jaligi vazirligi tizimidagi nasos stansiyalarida elektr energiyasidan foydalanish samaradorligini oshirishni taqozo qiladi.

Ushbu sohani modernizatsiyalashda suv resurslarini boshqarish, suvdan tejamkorlik bilan foydalanish va gidrotexnik inshootlarning texnik holatini yaxshilash va xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan istiqbolli loyihalarni xalqaro moliya institutlarining mablag'lari hamda xorijiy grantlar hisobidan amalga oshirish ishlarini qo'llab-quvvatlash zarur.

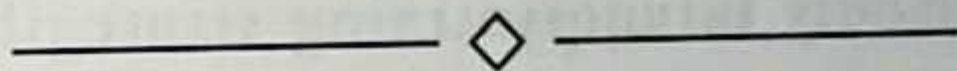
Butun mamlakat miqyosida suvni boshqarish va hisobga olish, oqilona foydalanish imkonini beruvchi sug'orish va meliorativ texnika, mashina va qurilmalarni ishlab chiqarishni tashkil qilish vazifalari dolzarbligicha qolmoqda.

Belgilangan suv olish limitlaridan tejab foydalangan, suvni iqtisod qiluvchi sug'orish texnologiyalarini joriy qilgan suv iste'mol-

chilarini rag'batlantirish hamda suv olish tartibini buzganlik uchun javobgarlikni kuchaytirish choralarini ko'rish zarur.

Qishloq xo'jaligi ekinlarini sug'orishga yaroqli yer osti suvlari zaxirasini ko'paytirish maqsadida qidiruv-gidrogeologik ishlarni o'tkazish va sug'oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilash uchun izlanishlar olib borish, yer osti suvi iste'molchilarining yagona **Davlat statistik hisobotini yuritish tartibini** takomillashtirish hamda yer osti suvlaridan foydalanishning monitoring tizimini yanada rivojlantirish lozim.

Mazkur chora-tadbirlarning amalga oshirilishi mamlakatimizda suv resurslaridan oqilona foydalanish amaliyotini optimallashtiradi va bu jabhada ham zarur innovatsiyalarga keng yo'l ochadi.

Hududlarni mutanosib rivojlantirish

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi iqtisodiy nuqtayi nazardan hududlar, tumanlar, shahar va qishloqlarni barqaror rivojlantirishni ko'zda tutadi.

Iqtisodiyotni rivojlantirish uchun viloyatlar, tuman va shaharlarni kompleks va mutanosib ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish, ularning salohiyatidan samarali va maqbul darajada foydalanish zarur.

Hududlar iqtisodiy taraqqiyotining strategik vazifalari quyidagilardan iborat:

❖ sotsial-iqtisodiy jihatdan jadal rivojlanish, aholining turmush darajasi va daromadlarini oshirish uchun har bir hududning tabiiy, mineral va xomashyo, sanoat, qishloq xo'jaligi, turizm va mehnat salohiyatidan kompleks va samarali foydalanishni ta'minlash;

❖ hududlar iqtisodiyotini modernizatsiya va diversifikatsiya qilish miqyosini kengaytirish hisobidan hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasidagi farqni kamaytirish, eng avvalo, sanoat va eksport salohiyatini o'stirish yo'li bilan tuman va shaharlarni jadal rivojlantirish;

❖ yangi sanoat, ishlab chiqarish va servis markazlarini tashkil etish hisobidan shahar tipidagi kichik shaharlar va shaharchalarni faol rivojlantirish, yirik xo'jalik birlashmalarining mablag'larini, banklarning kreditlarini va xususiy xorijiy investitsiyalarni jalb qilish;

❖ subvension tuman va shaharlarni kamaytirish, sanoat va xizmatlar ko'rsatish sohasini jadal rivojlantirish hisobiga mahalliy budjetlarning daromad bazasini kengaytirish;

❖ sanoat va boshqa ishlab chiqarish obyektlarini joylashtirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, xususiy tadbirkorlikni keng rivojlantirish hamda aholining turmush darajasini yaxshilash maqsadida hududlarning ishlab chiqarish, muhandis-kommunikatsiya va ijtimoiy infratuzilmasini yanada rivojlantirish va modernizatsiya qilish.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida har bir hudud bo'yicha tuman va shaharlar kesimida besh yillik dasturlar ishlab chiqildi. Bunda har bir tuman va shahardagi mavjud muammo va imkoniyatlar o'rganilib, "o'sish nuqtalari" belgilab olindi. Ularga muvofiq, aniq reja va loyihalar shakllantiriladi.

Hududlarni iqtisodiy taraqqiy ettirishning strategik yo'nalishlaridan biri - mamlakatning har bir tumanida investitsiyalar kiritish uchun jozibali muhit shakllantirish va eksportni qo'llab-quvvatlashdan iborat. Negaki, hozirgi kunda yurtimizning qaysi hududini olmaylik, ularning barchasida iqtisodiy jihatdan yuksalish borasida katta imkoniyatlar mavjud ekanini ko'ramiz. Ushbu sohada tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlash maqsadida investitsiya va eksport yo'nalishlarida yangi tizim joriy etiladi. Shu asosda Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi tomonidan tuman hokimining investitsiyalar va tashqi savdo masalalari bo'yicha o'rinbosariga bo'ysunadigan istiqbolli loyihalarni ishlab chiqish bo'yicha "Loyiha guruhi" va kichik geologiya ekspeditsiyasi tashkil qilindi. "Loyiha guruhi" tumanning iqtisodiy salohiyati, barcha tabiiy boyliklari, noruda qazilmalari, geografik joylashuvi, eksport bozorlarining yaqinligi va boshqa imkoniyatlarini chuqur tahlil qilib, aniq loyihalarni shakllantiradi.

Shu bilan birga, ushbu guruh tadbirkorlikni tumanbay qo'llab-quvvatlash tizimini yangi darajaga olib chiqish hamda biznes-inkubatorlar tashkil qilgan holda, ularning tadbirkorlik savodxonligini muntazam ravishda oshirib borish bilan shug'ullanadi.

Har yili tumanlarda faol tadbirkorlar tanlab olinib, ularning faoliyatini doimiy ravishda qo'llab-quvvatlash orqali kichik tadbirkorlarni yetaklaydigan lokomotiv tadbirkorlarga aylantirish choralari ko'riladi.

“Loyiha guruhi” tomonidan tumanlar sanoatining yetakchi sohalarida tanlab olingan loyihalar xolding kompaniyasi tomonidan amalga oshirilib, loyiha qiymatining 30 foizgacha bo'lgan qismi O'zbekiston Respublikasining to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar jamg'armasi tomonidan moliyalashtiriladi.

Hududlarning rivojlanishi uchun yana muhim omillardan biri ular o'rtasida transport aloqasini ta'minlashdir. Barcha aholi punktlaridan, shahar va qishloqlarimizdan poytaxtimizga, eng yirik shaharlar va turistik markazlarga tezda kelib-ketish imkoniyatini beradigan, o'zaro bog'langan transport tarmog'i yaratiladi.

Shu bilan birga, mazkur sohada quyidagi vazifalarni amalga oshirish zarur:

❖ Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar hududlarini kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha sektorlar shtabi faoliyatini yanada takomillashtirish;

❖ sektorlar faoliyatini muvofiqlashtirish va samaradorligini yanada oshirish maqsadida “tuman (shahar) – viloyat – respublika” tamoyili asosida ularga amaliy va uslubiy yordam ko'rsatish hamda faoliyatini nazorat qilish bo'yicha hokimliklar, prokuratura, ichki ishlar va soliq idoralarida joriy etilgan vertikal boshqaruv tizimini takomillashtirish;

❖ hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy holatini o'rganish natijalari bo'yicha mamlakat darajasida yechiladigan muammolarni hal etish-

ga doir chora-tadbirlar ishlab chiqilishi hamda amalga oshirilishini tashkil etish;

❖ har bir hududda aniqlangan muammolarni hal etish bo'yicha hududiy va respublika "yo'l xaritalari" ishlab chiqilishi hamda amalga oshirilishini tashkil etish, ularda nazarda tutilgan tadbirlar samaradorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha choralar belgilash;

❖ hududlarni kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha manzilli topshiriqlar belgilash hamda ularning ijrosi ustidan tizimli nazoratni amalga oshirish.

Ayni paytda **hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini muayyan mezonlar asosida baholashga davriy va uzluksiz tus bermog'imiz darkor.** Jumladan, barqaror va mutanosib iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlash, iqtisodiy islohotlar samaradorligini hisobga olish va yangi ish o'rinlari yaratish, ishsizlikni kamaytirish va mehnat bozori samaradorligini ta'minlashga alohida e'tiborni kuchaytirish zarur.

Barcha viloyatlar va tumanlarda ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini oshirish va aholi turmush sifatini yaxshilash hamda aholi va biznes uchun zarur shart-sharoitlar yaratish, ishlab chiqarish infratuzilmasining barqarorligi hamda ishonchliligini ta'minlash muhim ahamiyatga egaligicha qolmoqda.

Hududlarning iqtisodiy taraqqiyoti uchun asosiy drayver bo'lgan qurilish materiallari, to'qimachilik, ipakchilik, oziq-ovqat, charm-poyabzal kabi turli sohalarda loyihalar ishlab chiqiladi.

Hududlarning iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlashda zamonaviy mashinasozlik, elektrotexnika, energetika, qurilish materiallari, oziq-ovqat, to'qimachilik, charm-poyabzal kabi sohalardagi loyihalarga alohida e'tibor qaratiladi.

Kelgusi besh yilda aholimizning avtomobillarga bo'lgan talabi yiliga 500-600 mingga yaqin bo'lishi kutilmoqda. Shuningdek, ushbu sanoat tarmog'i qishloq xo'jaligi, qurilish, kommunal xo'jalik kabi

sohalar uchun ham texnika va asbob-uskunalar ishlab chiqaradi. Shuni inobatga olib, viloyatda avtomobil sanoati yirik klasteri tashkil etiladi.

Mamlakat miqyosida hududlarning raqobatbardoshlik darajasini oshirish, ularning iqtisodiyotini yanada diversifikatsiya qilish, ishbi-larmonlik muhiti sifatini yaxshilash, tadbirkorlikni doimiy qo'llab-quvvatlash va jadal rivojlantirish masalalari ham Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasining tarkibiy qismi bo'lib qoladi.

Ushbu strategiyada hududlarning moliyaviy mustaqilligiga erishish hamda bank-moliya sohasini rivojlantirish va mahalliy davlat hokimiyati organlarining fuqarolar murojaatlari bilan ishlash samaradorligi va ma'lumotlarning ochiqligini oshirish masalalariga alohida ahamiyat qaratiladi.

Hududlar rivojida aholimizni qiynab kelayotgan eng dolzarb muammolardan biri, yuqorida qayd etilganidek, odamlarni uy-joy bilan ta'minlash masalasidir.

“Musofir bo'lmaguncha musulmon bo'lmas”, degan naql bor xalqimizda. O'zim ham ko'p yillar musofirchilikda yashab, ishlab, uysizlik azobini his qilganman. Shu bois, odamlarning muammosini yuragimdan o'tkazib, ularga yechim topish uchun o'zimni qiynab, qo'shimcha resurs va imkoniyatlar topishga harakat qilaman.

Hozirgi vaqtda hamma yerda yangi uy-joylar quryapmiz, fuqarolarimiz, mamlakatimizdagi har bir oilaning vatanli bo'lishi, farovon yashashi uchun tinmay harakat qilyapmiz.

Shu maqsadda hududlarda aholi yashash sharoitini yaxshilash uchun urbanizatsiya siyosati yanada takomillashtiriladi. “Obod qishloq” va “Obod mahalla” dasturlari mutlaqo yangi bosqichda davom ettiriladi va Farg'ona viloyatining Bag'dod tumani tajribasi asosida barcha hududlarda **“Yangi O'zbekiston massivlari”** barpo etiladi. Renovatsiya dasturlari asosida shaharlarda eskirgan uylar

o'rniga zamonaviy uy-joylar quriladi va oilalar yangi massivlarga ko'chiriladi.

Bizning yana bir ezgu maqsadimiz - birgalikdagi fidokorona mehnatimiz bilan **Yangi O'zbekiston** tarkibida **Yangi Qoraqalpog'istonni bunyod etishdir.**

Og'ir ekologik sharoitga qaramasdan, mamlakatimiz taraqqiyotiga munosib hissa qo'shib kelayotgan qoraqalpoq diyori, uning barcha shahar, tuman va ovullarini kompleks rivojlantirish, mehnatkash va matonatli, oqko'ngil va bag'rikeng qoraqalpoq elining hayotini obod va farovon etishga har qachongidan ham ustuvor ahamiyat qaratamiz.

Asosiy vazifamiz - mamlakatimiz taraqqiyotining garovi sifatida hududlarni mutanosib rivojlantirishdan iborat. Chunki rivojlangan hududlar - Yangi O'zbekistonning qudratli tayanchidir.

Turizm – O'zbekiston iqtisodiyotining drayveri

O'zbekistonning zamonaviy iqtisodiyoti – samarali ishlab chiqarish bilan birga xizmat ko'rsatish tarmoqlari rivojiga asoslangan iqtisodiyot bo'lmog'i zarur.

Bu muhim vazifa turizmni rivojlantirish, O'zbekistonni jahon turizmining jozibali markaziga aylantirish, yurtimizni sayyohlar eng ko'p tashrif buyuradigan davlatlar qatoriga kiritishni ko'zda tutadi.

Turizm ravnaqi uchun maxsus iqtisodiy hududlarni tuzish, turistik klasterlarni yaratish, sohaga strategik sheriklarni jalb qilish, sayyohlik infratuzilmasi va turizm sanoatini jadal rivojlantirish, hududlarning sayyohlik salohiyatidan to'liq va samarali foydalanish, milliy turistik mahsulotlarni ishlab chiqarish va uni jahon bozorlariga olib chiqish borasidagi faoliyatimizni jadal rivojlantiramiz.

Turistik industriyadagi xizmatlarga ixtisoslashgan tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash, Low cost aviaqatnovlarini yo'lga qo'yish, soha uchun kadrlar tayyorlash va malakasini oshirish kabi masalalar ham diqqat markazimizda bo'ladi. Zero, bugungi kunda jahonning rivojlangan mamlakatlarida turizm iqtisodiyotning strategik tarmog'iga, uning o'ziga xos drayveriga aylanib ulgurgan. Turizmning mamlakatlar yalpi ichki mahsulotidagi o'rni muttasil oshib bormoqda. Binobarin, turizmni rivojlantirish biz uchun ustuvor iqtisodiy vazifalardan biri bo'lmog'i lozim.

O'zbekiston juda katta turizm va rekreatsiya salohiyatiga ega, unda jami 8,2 mingta madaniy meros obyekti mavjud, ulardan

209 tasi to'rtta muzey shahar – Xiva shahridagi Ichanqal'a, Buxoro va Shahrisabz shaharlarining tarixiy markazlari hamda Samarqand shahri hududida joylashgan bo'lib, UNESCOning Butunjahon merosi ro'yxatiga kiritilgan.

Masalan, yaqinda UNESCO tomonidan Buxoroning yana 7 ta qadimiy obidasi ana shu ro'yxatdan o'rin oldi. Ular hamda viloyatdagi yana 800 dan ziyod tarixiy boyligimiz bo'lgan madaniy obyektlar bosqichma-bosqich restavratsiya qilinadi. Jumladan, Ark qo'rg'oni-ning bundan 100 yil oldin vayron qilingan qismlari qayta tiklanadi.

Buxoro shahrida eng zamonaviy jihozlangan tarix muzeyi tashkil etiladi. Abu Ali ibn Sino tug'ilib o'sgan Afshona qishlog'ini turizm shaharchasiga aylantirish rejasini ishlab chiqamiz va amalga oshiramiz.

Shuningdek, Toshkent viloyatining Amirsoy va Chimyon turistik majmualarida, Chorvoq suv ombori va "Toshkent dengizi" atrofiga, Ohangaron, Angrendagi tog'li hududlarda qo'shimcha turistik zonalar va dam olish maskanlari barpo etishga katta miqdordagi investitsiyalar jalb etilib, minglab yangi ish o'рни yaratiladi. "Yangi O'zbekiston" bog'idan Parkent tumaniga eltadigan 30 kilometr uzunlikdagi yangi magistral yo'l quriladi.

Islohotlarning yangi bosqichida turizm bo'yicha quyidagi strategik vazifalarni belgilab oldik:

- ❖ turizm tarmog'ini jadal rivojlantirish, sohani boshqarish tizimini takomillashtirish;
- ❖ turizm sohasida viza, litsenziya berish va ruxsat olish tartib-taomillarini soddalashtirish;
- ❖ xorijiy investitsiyalar, jahon brendlarini faol jalb qilish, ushbu sohada biznes yuritish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish;
- ❖ yangi turizm yo'nalishlarini yaratish, turizmning zamonaviy turlarini rivojlantirish, ularning jozibadorligini oshirish.

Bugungi kunda ushbu sohada olib borilayotgan davlat siyosati istiqbolda hududlar va ularning infratuzilmasini kompleks jadal rivojlantirish, dolzarb ijtimoiy-iqtisodiy vazifalarni yechish, ish o'rinlarini ko'paytirish, hududlar diversifikatsiyasi va rivojlanishini ta'minlash, aholining daromadlari, yashash darajasi va sifatini oshirish hamda mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va imidjini yaxshilashga qaratilgan.

Turizmni iqtisodiyotning strategik tarmog'iga aylantirish biz uchun ustuvor vazifa bo'lib qoladi. Hukumat oldidagi eng muhim vazifalardan biri – yaqin yillarda yurtimizga keladigan turistlar sonini 9 millionga yetkazishdan iborat.

Ma'lumki, qator nufuzli xorijiy ommaviy axborot vositalari 2020-yilda O'zbekistonni albatta sayohatga borish tavsiya etilgan mamlakatlar qatoriga kiritdi. Biz bunday imkoniyatdan unumli foydalanishimiz kerak.

Katta salohiyatga ega bo'lgan ziyorat va tibbiyot turizmini ham jadal rivojlantirish zarur.

Yurtimizda 8 ming 200 dan ziyod madaniy meros obyekti mavjud bo'lib, turizm marshrutlariga ularning atigi 500 tasi kiritilgan. Ziyorat va an'anaviy turizmni rivojlantirish mumkin bo'lgan marshrutlardagi obyektlar sonini 800 taga yetkazish bo'yicha choralar ko'rishimiz kerak. Jumladan, Navoiy viloyatida ulug' avliyo, mavlono Orif Degaroniy nomi bilan ataladigan me'moriy majmuani restavratsiya qilish hamda uni sayyohlik marshrutiga kiritish muhim vazifamizdir.

Sarmishsoydagi ikki ming yillik tarixga ega bo'lgan nodir qoyatosh suratlari UNESCO tomonidan Insoniyat nomoddiy madaniy merosi ro'yxatiga kiritilgan. To'dako'l suv havzasi dunyoning 170 dan ortiq davlati a'zo bo'lgan Ramsar konvensiyasi ro'yxatiga kiritildi. Umumiy maydoni qariyb 32 ming gektarni tashkil etadigan ushbu ko'l va uning bebaho sohillari butun dunyodan uchib keladigan qushlar uchun muhim to'xtab o'tish joyi hisoblanadi. Shuning uchun viloyat-

da, ayniqsa, To'dako'l hududida ekoturizmni rivojlantirish bo'yicha alohida dastur tuzib, uni amalga oshiramiz.

Bu haqda so'z yuritganda, UNESCOning Umumjahon moddiy madaniy merosi va nomoddiy madaniy merosi ro'yxatiga O'zbekistondagi yangi obyektlarni kiritishni tezlashtirish lozimligini biz yaxshi tushunamiz va bu borada amaliy ishlarni kuchaytiramiz.

Yangi zamonaviy mehmonxonalarni qurishga davlat budjetidan zarur subsidiyalar ajratib, turizm infratuzilmasini jadal rivojlantirish zarur.

Turizm infratuzilmasidagi mavjud muammolarni hal etish, taqdim etilayotgan xizmatlar sifatini oshirish va jahon bozorlarida milliy turizm mahsulotlarini faol targ'ib qilish, turizm tarmog'ining kadrlar salohiyatini kuchaytirish orqali turizm sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar samaradorligini oshirish hamda mamlakatga kirib kelayotgan xorijiy fuqarolar sonini keskin ko'paytirish maqsadida, **kelajakda quyidagi yo'nalishlar bo'yicha chora-tadbirlarni faol amalga oshirish belgilab olindi:**

❖ turistik faoliyat sohasiga oid normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, turizm sohasini rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratishga qaratilgan xalqaro me'yor va standartlarni joriy etish;

❖ turistlarning ehtiyojlari va talablarini inobatga olgan holda, mamlakatning barcha hududlarida turizm infratuzilmasi va yondosh infratuzilmani rivojlantirish;

❖ transport logistikasini rivojlantirish, tashqi va ichki yo'nalishlarni kengaytirish, transport xizmatlari sifatini oshirish;

❖ turizm bozorining turli qatlamlariga mo'ljallangan turistik mahsulotlar va xizmatlarni diversifikatsiya qilish orqali mavsumiy omillar ta'sirini kamaytirish;

❖ mamlakatimiz ichida turizm xizmatlariga bo'lgan ehtiyojni qondirishga qaratilgan turizm faoliyati subyektlarining faolligini rag'batlantirishni ta'minlaydigan ichki turizmni rivojlantirish;

❖ O'zbekiston Respublikasi turistik mahsulotini ichki va tashqi turizm bozorlarida ilgari surish, uning sayohat va dam olish uchun xavfsiz mamlakat sifatidagi imijini mustahkamlash;

❖ yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash, xizmat ko'rsatuvchi xodimlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini takomillashtirish.

Shuningdek, yaqin kelajakda bu jabhadagi choralar sifatida O'zbekistonni jozibali jahon turizmi markaziga aylantirish, izchillik bilan yurtimizni dunyoning 30 ta sayyohlar eng ko'p tashrif buyuradigan davlatlari qatoriga kiritish masalalariga alohida e'tibor qaratishimiz zarur.

Shu maqsadda Qoraqalpog'istonda, Amudaryo bo'ylarida yangi turizm obyektlari va dam olish joylari tashkil etiladi. Nukus shahrida savdo, turizm, madaniyat, ta'lim, tibbiyot, injiniring va IT sohalaridagi xizmatlar rivojlantiriladi.

Xorazm viloyatida esa, turizm va hunarmandchilik yangi ish o'rinlarini yaratishda asosiy drayver sohalari bo'ladi. Urganchdagi Pahlavon Mahmud majmuasi va Xivadagi Xiyobon hududlarida "Turizm ko'chasi" barpo etiladi.

Xiva shahriga tezyurar poyezd qatnovi yo'lga qo'yilib, turistlar oqimini kamida 2 barobar oshirishga erishiladi. "Manguberdi vatani-ga sayohat" nomli ichki turizm dasturi orqali har yili 500 mingdan ziyod o'quvchi, talaba va pensionerlarning Xorazmga safarini tashkil etish mo'ljallanmoqda. Misol uchun, Ichanqal'dagi Najmiddin Kubro saboq bergan Shayx Kabir madrasasi va masjidi, xonaqoh va chillaxona rekonstruksiya qilinib, ziyoratgohga aylantiriladi. Shuningdek, Xiva shahrida UNESCO ko'magida restavratsiya maktabi tashkil etiladi. Ushbu maktabda malakali mutaxassislar tayyorlash uchun xorijdan yetakchi ekspertlarni olib kelamiz.

Samarqand viloyatini yurtimizning "Turizm darvozasi"ga aylantirish orqali kelgusi besh yilda turizm xizmatlari hajmi kamida

10 barobar oshiriladi. Bunda 600 dan ortiq yangi mehmonxona va oilaviy mehmon uylari tashkil etilib, yotoq o'rinlari soni 22 mingtaga yetkaziladi.

Viloyatda Xalqaro kulinariya va servis maktabi tashkil etilib, talabalarni o'qitishga Fransiya, Italiya, Yaponiya, Turkiyadan yetakchi restoratorlar jalb etiladi. Shuningdek, Xalqaro gastronomik festival tashkil etiladi.

Samarqand xalqaro aeroportiga parvozlar soni 7 barobar oshirilib, yo'lovchilar oqimi yiliga hozirgi 220 mingdan 1,5 million nafarga yetkaziladi.

Yuqorida qayd etilganidek, 2022-yilda 212 gektar yer maydonida Samarqand biznes va turizm markazi barpo etiladi. Unda xalqaro kongress markazi, "Abadiy shahar" karvonsaroy majmuasi, 8 ta mehmonxona, dam olish va ko'ngilochar obyektlar, hunarmandchilik markazi, sun'iy suv havzalari quriladi.

Mamlakatimiz bo'ylab Wi-Fi hududlari sonini oshirish, ijaraga avtomobil xizmatini yo'lga qo'yish (Rent a Car), turizm ravnaqi uchun maxsus iqtisodiy hududlarni yaratish, sohaning yangi istiqbolli tur-larini jadal rivojlantirish ishlarini izchil davom ettiramiz.

Turistik klaster, turistik zonalar, turistik industriyadagi xizmatlarni tashkil etishda tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash vazifalari ham dolzarbligicha qolmoqda.

Raqamli iqtisodiyot sari

Biz taqdim etayotgan strategiyada yuqori texnologiyalarga asoslangan, innovatsion va raqamli iqtisodiyotga ustuvor ahamiyat beriladi.

Insoniyat tarixida tosh asri toshlar tugaganligi uchun emas, balki yangi texnologiyalar kirib kelgani natijasida barham topgan. Bugun-ga qadar insoniyat uchta sanoat inqilobini boshdan kechirdi.

Hozirgi davrimiz dunyoning yetakchi mamlakatlari "To'rtinchi sanoat inqilobi", "Aqlli iqtisodiyot", "Innovatsion iqtisodiyot"ga o'tayotgani bilan xarakterlanadi.

Yangi asrda raqamli texnologiyalarga asoslangan, elektron biznes va elektron tijoratni nazarda tutuvchi raqamli iqtisodiyotning shakllanishi tendensiyaviy tus oldi. Jahonning yetakchi mamlakatlarida raqamli iqtisodiyot yalpi ichki mahsulotning 4-5 foizini ta'minlamoqda, jahondagi savdo aloqalarining 15 foizdan ko'prog'i uning hissasiga to'g'ri kelmoqda.

Bugungi kunda raqamli iqtisodiyot elektron savdo va servis bilan cheklanmasdan ta'lim, sog'liqni saqlash kabi sohalarni ham qamrab olmoqda. Fuqarolarga turli xizmatlar ko'rsatish amaliyoti ham elektron hukumat platformasiga o'tkazilmoqda.

Pandemiya raqamlashtirish jarayonini yanada tezlashtirdi. Axborot texnologiyalari iqtisodiy o'sishning tom ma'nodagi "drayveri"ga aylanib bormoqda.

Bunday sharoitda yangi texnologiyalarga innovatsion asoslangan holda iqtisodiyotimizni modernizatsiyalash, jahon bozoridagi raqo-

batbardoshligini yanada oshirish, uning soha va tarmoqlarini modernizatsiya va diversifikatsiya qilish, eksport salohiyatini kengaytirish, tadbirkorlikni rivojlantirish, investitsiyaviy faollikni kuchaytirish orqaligina istiqbolli dasturlarimizni samarali amalga oshirish mumkin. Eng muhimi, **“Raqobatbardosh O‘zbekiston konsepsiyasi”**ni ishlab chiqamiz va amalga oshiramiz.

Hozirgi vaqtda O‘zbekiston ham ushbu umumjahon tendensiyasidan chetda qolayotgani yo‘q. Keyingi yillarda iqtisodiyot sohasiga raqamli texnologiyalarni jalb qilishga alohida e‘tibor berilmoqda.

Raqamli iqtisodiyot, eng avvalo, keng polosali Internet portlari yaratishni, optik tolali aloqa liniyalari yotqizishni taqozo qiladi. Shuni inobatga olgan holda, ushbu vazifaga jiddiy e‘tibor qaratildi. Birgina 2020-yilda qariyb 800 mingta keng polosali Internet portlari yaratildi va 12 ming kilometr optik tolali aloqa liniyalari yotqizildi.

Ayni paytda yaratilayotgan o‘nlab zamonaviy korxonalar, IT-parklar – bamisoli taraqqiyot darvozalari bo‘lib, ular milliy iqtisodiyotimiz rivojiga xizmat qilmoqda. Jumladan, kelgusi besh yilda Toshkent shahrini rivojlantirish bo‘yicha takliflar tayyorlandi. “Toshkent – yashash uchun qulay yashil shahar”, “Biznes uchun ulkan imkoniyatlar shahri”, “Mintaqaviy investitsiyalar markazi”, “Raqamli poytaxt”, “Bilim va innovatsiyalar shahri”, “Poytaxt – madaniyat va ma‘rifat bulog‘i”, “Sog‘lom turmush va sifatli tibbiyot” dasturlarini amalga oshirish bo‘yicha rejalar belgilab olingan.

Mamlakatimizda elektron tijoratning to‘laqonli bozorini yaratishga, tovarlar (xizmatlar) ishlab chiqaruvchi mahalliy korxonalarining tashqi bozorlarga chiqishiga to‘siq bo‘layotgan qator muammo va kamchiliklar saqlanib qolayotgan edi. Ushbu muammolarni inobatga olgan holda hamda mamlakatda elektron tijoratni rivojlantirish borasida qulay shart-sharoitlar yaratish, tovarlar (xizmatlar)ni Internet tarmog‘i orqali realizatsiya qilish uchun zamonaviy

mexanizm va tartib-taomillarni joriy etish, mahalliy tadbirkorlik subyektlari mahsulotlarini eksport qilish geografiyasini kengaytirish va hajmini oshirish borasida tizimli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Mamlakatimizda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha quyidagi ustuvor vazifalar mavjud:

❖ investitsiyaviy va tadbirkorlik faoliyatining turli shakllarini diversifikatsiya qilish uchun kripto-aktivlar aylanmasi sohasidagi faoliyatni, jumladan, mayning, ya'ni turli kriptovalutalarda yangi birliklar va komissiya yig'implari formatida mukofot olish imkonini beradigan taqsimlash platformasini ta'minlash va yangi bloklar yaratish bo'yicha faoliyatni samarali tashkil etish;

❖ smart-kontrakt (raqamli tranzaksiyalarni avtomatik tartibda amalga oshirish orqali huquq va majburiyatlar bajarilishini nazarda tutuvchi elektron shakldagi shartnoma), konsalting, emissiya, ayir-boshlash, saqlash, taqsimlash, boshqarish, sug'urtalash, kraud-funding, ya'ni jamoaviy moliyalashtirish;

❖ "blokcheyn" texnologiyalarini joriy etish va rivojlantirish, shu asosda "blokcheyn" texnologiyalarini ishlab chiqish va ulardan foydalanish sohasida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha amaliy ish ko'nikmalariga ega malakali kadrlarni tayyorlash;

❖ kripto-aktivlar bo'yicha faoliyat va "blokcheyn" texnologiyalari sohasida xalqaro va xorijiy tashkilotlar bilan hamkorlikni har tomonlama rivojlantirish, raqamli iqtisodiyotda loyihalarni birgalikda amalga oshirish uchun "blokcheyn" texnologiyalarini ishlab chiqish sohasida faoliyat ko'rsatadigan yuqori malakali xorijiy mutaxassislarni jalb qilish;

❖ xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribasini hisobga olgan holda, "blokcheyn" texnologiyalarini joriy etish uchun zarur huquqiy bazani yaratish;

❖ raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirish uchun innovatsion g'oyalar, texnologiyalar va ishlanmalarni joriy etish sohasida davlat organlari va tadbirkorlik subyektlarining yaqin hamkorligini ta'minlash.

Mazkur vazifalarni bajarish maqsadida mamlakatimizda barcha tarmoqlar va sohalarda, eng avvalo, davlat boshqaruvi, ta'lim, sog'liqni saqlash va qishloq xo'jaligida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshirildi. Xususan, elektron hukumat tizimini takomillashtirish, dasturiy mahsulotlar va axborot texnologiyalarining mahalliy bozorini yanada rivojlantirish, barcha hududlarda IT-parklarni tashkil etish, shuningdek, sohani malakali kadrlar bilan ta'minlashni ko'zda tutuvchi 220 dan ortiq ustuvor loyihalarni amalga oshirish boshlandi.

Jahonda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanib borayotgani, bu texnologiyalarning iqtisodiyot sektorlariga intensiv ravishda joriy qilinayotgani iqtisodiyot tarmoqlari, ijtimoiy soha va davlat boshqaruvi tizimining jadal raqamli rivojlanishini ta'minlash, shu jumladan, elektron davlat xizmatlarini ko'rsatish mexanizmlarini yanada takomillashtirishni taqozo qilmoqda.

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni shakllantirish maqsadida **"Raqamli iqtisodiyot - 2030"** strategiyasi ishlab chiqildi. Endigi vazifa ushbu strategiyada ko'zda tutilgan quyidagi tadbirlarni amalga oshirishdan iborat.

Raqamli infratuzilmani rivojlantirish maqsadida optik tolali aloqa liniyalari, xalqaro kommutatsiya markazlarini modernizatsiya qilish va rivojlantirish orqali mintaqaviy va xalqaro telekommunikatsiya tarmoqlarining O'zbekistonga chegaradosh Markaziy Osiyo davlatlari bilan tranzit aloqalarining o'tkazuvchanlik qobiliyatini kengaytirib borish zarur.

Bu borada taqdim etilayotgan xizmatlar hajmini oshirish, rezervlash, tizimlarning ishonchliligini ta'minlash, shuningdek, aholi punktlari va ijtimoiy obyektlarni keng polosali xizmatlardan foydalanish imkoniyati bilan ta'minlash uchun ma'lumotlar uzatish tarmog'ini kengaytirish alohida e'tiborni talab qilmoqda.

Mobil va yo'ldosh aloqa operatorlarining investitsion faolligini rag'batlantirishning qo'shimcha mexanizmlarini yaratish, mobil aloqa tarmog'ini 4G va 5G texnologiyasi bo'yicha rivojlantirish, Toshkent shahri, Qoraqalpog'iston Respublikasi va barcha viloyatlar markazlarini beshinchi avlod aloqa tarmog'i bilan bosqichma-bosqich qamrab olish bilan bog'liq yo'nalishga alohida e'tibor qaratish darkor.

Hamma aholi punktlari va ijtimoiy obyektlarni optik va mobil keng polosali xizmatlardan foydalanish tarmoqlari bilan qamrab olish, avtomagistral va temir yo'llari, turistik obyektlarni mobil aloqa tarmoqlari bilan qoplashni ta'minlash, Internet tarmog'iga ulanish jarayonlarini takomillashtirish va optimallashtirish, geografik joylashuvidan qat'i nazar, fuqarolarning axborotga nisbatan o'sib borayotgan ehtiyojlarini qanoatlantirish uchun keng polosali simsiz va mobil texnologiyalarni yanada rivojlantirishimiz zarur.

Iste'molchilarga televizion signalni uzatish, yer usti televizion eshittirish, kabel televideniyesi, IR-televideniye, ma'lumotlar uzatish tarmoqlari, mobil aloqa, Internet texnologiyalaridan foydalangan holda teleradioeshittirish, televizion va radio xizmatlarining barcha turlarini to'liq qamrab olgan holda, raqamli eshittirishni takomillashtirishimiz lozim.

“Bulutli” hisoblashlar asosida ma'lumotlarni saqlash va qayta ishlash markazlarini rivojlantirish, foydalanuvchining talablariga muvofiq, O'zbekiston Respublikasining axborot resurslariga doimiy ulanishni ta'minlash hamda mamlakatimiz hududida davlat organlari, jismoniy va yuridik shaxslar uchun axborotni saqlash, qayta ishlash, himoya qilish va elektron davlat xizmatlari foydalanuvchanli-

gini ta'minlash mexanizmlarini takomillashtirish diqqatimiz markazida turmog'i kerak.

Bozor iqtisodiyotining erkin rivojlanish imkoniyatini saqlab, telekommunikatsiya sohasini rivojlantirish uchun sharoitlarni yaxshilash, biznes yuritish va telekommunikatsiya infratuzilmasini takomillashtirishda ma'muriy to'siqlarni kamaytirish lozim. Shu asosda keng polosali ulanishni rivojlantirishning texnologik negizida iste'molchilarga qo'shimcha xizmatlar, jumladan, texnologik jarayonlarni avtomatlashtirish xizmatlarini, aholining hayot darajasini yuksaltirishda aqlli tizimlarni joriy etishning bir qismi sifatida individual infratuzilma loyihalarini amalga oshirishga bosqichma-bosqich o'tishni ta'minlash uchun yagona infratuzilma yordamida multiservis tarmoqlarini taraqqiy ettirish zarur.

Elektron hukumat doirasida elektron davlat xizmatlaridan foydalanish uchun barcha davlat organlari, ularning tarkibiy va hududiy bo'linmalarini idoralararo ma'lumotlar uzatish tarmog'iga ulagan holda ushbu tarmoqni rivojlantirish barobarida davlat organlari faoliyatini raqamlashtirish va elektron davlat xizmatlarini ko'rsatish doirasida **“xizmat sifatida – dasturiy ta'minot”**, **“xizmat sifatida – platforma”**, **“xizmat sifatida – infratuzilma”** texnologiyalarini keng joriy etish vazifasi ham dolzarblashmoqda.

Shahar infratuzilmasini boshqarishda raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali transport logistikasi, shahar infratuzilmasi, shahar muhitining sifati, shahar rivojlanishini boshqarish samaradorligi, jamoat, biznes va yashash joylari bilan bog'liq muammolarni hal qilish uchun **“aqlli”** va **“xavfsiz”** shahar loyihalarini izchil amalga oshirish bu borada kutilgan natijani berishi mumkin.

Bu yo'nalishda mavjud aloqa (simsiz va optik), simli va simsiz aloqa texnologiyalari va tizimlari, shuningdek, yangi geografik axborot va navigatsiya tizimlarining samaradorligini oshirish yo'llarini o'z ichiga olgan aloqa va navigatsiya texnologiyalarini takomillashtirish, alo-

qa operatorlari o'rtasida sog'lom raqobatni rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish nihoyatda muhim vazifalardan biridir.

Iqtisodiyot tarmoqlari va davlat boshqaruvi tizimiga zamonaviy axborot texnologiyalarini keng joriy etish va telekommunikatsiya tarmoqlarini kengaytirish orqali mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini yanada oshirish maqsadida elektron hukumatni yanada rivojlantirish muhim vazifalardan hisoblanadi. Bunda mamlakat miqyosida sifatli va talab yuqori bo'lgan elektron davlat xizmatlarini yanada kengaytirish, bosqichma-bosqich barcha davlat xizmatlarini raqamli shaklga o'tkazish, jumladan, ko'rsatilayotgan avtomatlashtirilgan xizmatlar ulushini 2030-yilga qadar 90 foizga yetkazish lozim.

Elektron hukumat axborot tizimlarini ishlab chiqishda yagona texnologik yondashuvni ta'minlash, shu jumladan, ochiq kodli dasturiy ta'minotdan foydalangan holda, davlat organlarining idoraviy tizimlarini ishlab chiqish xarajatlarini qisqartirish bo'yicha ishlarni davom ettirish kerak.

Iste'molchilar talabidan kelib chiqqan holda, ochiq davlat ma'lumotlarini ishlab chiqish, shakllantirish va ulardan foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish, shuningdek, "ochiq ma'lumotlar"ga asoslangan davlat mobil ilovalari va dasturlari ulushini oshirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Shu bilan birga, davlat ma'lumotlarini boshqarishning yagona tizimini shakllantirish, davlat boshqaruvida ma'lumotlarni to'plash va raqamlashtirish uchun kerak bo'lgan barcha resurslarni yaratish orqali asoslangan qarorlarni qabul qilishni avtomatik ravishda shakllantirishga alohida e'tibor berish darkor.

Davlat xizmatlarini ko'rsatish tartib-taomillarini optimalashtirish, shu jumladan, ma'muriy tartibotlarni avtomatlashtirish orqali talab qilingan ma'lumot va hujjatlar sonini qisqartirish zarur.

Litsenziyalar va ruxsatnomalar berish bilan bog'liq barcha tartib-taomillarni optimallashtirish va ularni real vaqt rejimida ishlovchi elektron shaklga o'tkazish dolzarb vazifalarimiz sirasiga kiradi.

Elektron hukumat tizimi doirasida elektron davlat xizmatlaridan aholi va tadbirkorlik subyektlari uchun shaxsni masofadan tasdiqlashning qo'shimcha shakl va usullari joriy etilishini nazarda tutuvchi raqamli identifikatsiyalashni rivojlantirish diqqat-e'tiborimizda bo'lmog'i kerak.

Iqtisodiyotning real sektorida raqamli texnologiyalarni rivojlantirish maqsadida ham bir qator tadbirlar amalga oshiriladi. Bunda, ayniqsa, sanoat korxonalarida zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy qilish dasturlarini ushbu korxonalarni texnologik qayta jihozlash dasturlari bilan uyg'unlashtirish, korxonada ta'minotining barcha bosqichlarini avtomatlashtirish va boshqarishni ta'minlash, shuningdek, bu orqali logistika va xarid xarajatlarini qisqartirishga alohida ahamiyat qaratiladi.

Zamonaviy axborot tizimlari va dasturiy mahsulotlarni joriy etish hisobidan mahsulotlar va xizmatlar sifatini yaxshilash, ularning tannarxini, ishlab chiqarishdagi to'xtalishlarni kamaytirish, moliyaviy-iqtisodiy faoliyatning shaffofligini oshirish bilan birga, innovatsion avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari va dasturiy mahsulotlarni joriy etish bo'yicha normativ-huquqiy bazani takomillashtirish ustuvor yo'nalishlardan biriga aylanadi.

Barcha ishchi joylarni bosqichma-bosqich avtomatlashtirish hamda ishlab chiqarish jarayonlarini robotlashtirish, shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish, savdo hajmini oshirish va mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash maqsadida buyurtmachilar (mijozlar) bilan o'zaro munosabat mexanizmlarini takomillashtirish, boshqaruv ma'lumotlarini qabul qilishni qo'llab-quvvatlash tizimini, jumladan, real vaqt rejimida biznes-tahlil tizimini joriy qilish orqali takomillashtirish muhim ahamiyatga ega.

Ayni paytda 2025-yilda korxonalar resurslarini boshqarish tizimini (ERP) joriy qilgan yirik xo'jalik yurituvchi subyektlarning ulushini 90 foizga yetkazish, sanoat korxonalarida joriy etilayotgan ishlab chiqarish va boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish (ERP, MES, SCADA va boshqalar), robotlashtirish, "Internet buyumlar", "sun'iy intellekt" kabi texnologiyalarning dasturiy mahsulot qismini 2027-yilgacha, apparat qismini esa 2030-yilgacha davlat-xususiy sheriklik asosida mahalliyashtirish alohida diqqatni talab qiladigan vazifalardan biridir.

Kommunal xizmatlar bo'yicha hisob-kitoblarni boshqarish uchun smart texnologiyalarni, intellektual servislarni joriy qilish va kommunal xizmatlarni tartibga solish uchun "aqli uy" tajribasini tatbiq etish zarur.

Butun mamlakatimiz bo'ylab mavjud transport tizimini kompleks rivojlantirish uchun dasturiy modellashtirish tizimlaridan foydalanish mexanizmlarini amalga oshirish, 2022-yilda mamlakatimizning barcha yirik shaharlarida jamoat transportlarida yo'l haqi to'lashning avtomatlashtirilgan tizimini qo'llash va naqd pulsiz to'lovlar ulushini 90 foizga yetkazish, har qanday yo'lovchi transportida chipta sotib olish uchun yagona platformani yaratish lozim.

Mamlakatimizdagi mahalliy korxonalar tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlar va xizmatlarni Internet tarmog'i orqali sotish bo'yicha bozorlarni kengaytirish, logistika tizimini takomillashtirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish maqsadida raqamli logistika tizimiga bosqichma-bosqich o'tish va ishlab chiqarish korxonalarida additiv (qavatma-qavat qurish va sintez qilish texnologiyasi, 3D o'lchamda bosib chiqarish) texnologiyalarini keng qo'llash ham dolzarb vazifalardan biridir.

Sug'urta tizimini raqamlashtirish uchun davlat-xususiy sheriklik asosida raqamli sug'urtani amalga oshirish mexanizmlarini ishlab chiqish va joriy etish, iqtisodiyotning real sektorlarida robotlashtiril-

gan sanoatni rivojlantirish va amalga oshirish, yirik sanoat korxonalarini uchun robototexnika va muhandislik ixtisosliklarini tashkil etish ishlari esa alohida e'tiborni talab qiladi.

Elektron tijorat va elektron to'lovlar tizimini rivojlantirish maqsadida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini, shu jumladan, mijozlarni masofadan aniqlash tizimlarini joriy etish orqali masofaviy bank xizmatlarini rivojlantirish hamda xalqaro elektron tijorat standartlari va zamonaviy axborot xavfsizligi talablariga rioya qilish uchun elektron tijoratni rivojlantirishning huquqiy asoslarini, shuningdek, mavjud standartlar va elektron tijorat qoidalarini takomillashtirish va yangilash bilan bog'liq tadbirlar amalga oshiriladi.

Shu asnoda raqamli infratuzilmani rivojlantirish, mobil va simli Internet tarmog'i qamrovi va tezligini yanada oshirish orqali elektron tijorat platformalariga shaxsiy raqamli uskunalardan ulanish imkoniyatlari va ko'lamlarini oshirish bilan birga elektron tijorat va elektron to'lovlar tizimini yanada rivojlantirish, shuningdek, elektron hukumat xizmatlarini taqdim etishda to'lovlarni qabul qilish va qayta ishlash imkoniyatlarini hisobga olgan holda, iqtisodiyot va moliya sohasida axborot infratuzilmasini takomillashtirish zarur.

Mamlakatimizda elektron tijoratning rivojida muhim o'rin tutadigan pochta va logistika infratuzilmasini modernizatsiya qilish va texnik yangilashni ta'minlash, logistika markazlarini (fulfilment) yaratish bo'yicha yirik loyihalarni amalga oshirish, axborot texnologiyalarini va pochta aloqasi obyektlarida avtomatlashtirilgan tizimlarni joriy etish, shuningdek, pochta va logistika xizmatlari sifatini oshirish lozim.

Jismoniy shaxslarga Internet tarmog'i orqali tovarlar va xizmatlar uchun to'lovlarni to'lashni tashkil etish jarayonini osonlashtirishga imkon beradigan to'lovlar agregatorlarini rivojlantirish, transchegaraviy elektron tijoratni rivojlantirish va mahalliy ishlab

chiqaruvchilarning mahsulotlarini qulay va o'z vaqtida eksport qilishni ta'minlash vazifalari ham diqqatimiz markazida bo'ladi.

Shuningdek, bitta savdo maydonchasida keng ko'lamli bank va bankdan tashqari moliyaviy xizmatlarni (qimmatli qog'ozlar bilan operatsiyalar, sug'urta va boshqalar) taqdim etishga yo'naltirilgan moliyaviy supermarketlarning biznes modelini yaratish, tijorat banklari tomonidan mijozlarga masofaviy bank xizmatlari (internet-banking, bank-mijoz, sms-banking va boshqalar), jumladan, mobil ilovalar orqali xizmat ko'rsatish ko'lamini va sifatini oshirish ehtiyoji mavjudligicha qolmoqda.

Elektron tijorat sohasida malakali kadrlar tayyorlash o'quv jarayonining darajasi va sifatini tubdan yaxshilash, mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish, shu jumladan, chet eldagi yetakchi ilmiy-tadqiqot muassasalarida, shuningdek, yuqori malakali xorijiy mutaxassislarni jalb etish va elektron tijorat bilan shug'ullanuvchi subyektlarning tovar va xizmatlar uchun to'lovlarini **QR to'lovlari texnologiyasi** va **NFC texnologiyalarini** joriy qilish, xususan, mobil qurilmalar orqali to'lovlarni qabul qilish orqali zamonaviy va qulay bo'lgan masofaviy usullarda qabul qilish imkoniyatini oshirishga alohida e'tibor berish lozim.

Raqamli texnologiyalar milliy bozori uchun qulay muhitni yaratish va istiqbolli "raqamli" startaplarni rivojlantirish lozim. Bunda texnopark va kovorking markazlari faoliyatini davlat-xususiy sheriklik asosida tashkil etish orqali zamonaviy raqobatbardosh va eksportga yo'naltirilgan dasturiy mahsulotlar va xizmatlarni, mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirish va boshqa vazifalarni amalga oshirish zarur.

Aholi o'rtasida raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish sohasida yirik IT-korxonalarini jalb qilgan holda, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini tashkil qilish hamda viloyat va shaharlarda raqamli ko'nikmalar borasidagi bo'shliqni bartaraf etish maqsadida yur-

timizning barcha hududlarida ixtisoslashtirilgan o'quv markazlarini tashkil etib vertikal boshqaruv o'quv modeli tizimini tuman va shaharlar darajalarida (IT-park filiali - o'quv markazi - maktab) joriy etish muhim vazifalarimizdan biridir.

Bu jihatdan qaraganda, raqamli ko'nikmalarga ega bo'lgan aholi ulushini oshirish maqsadida, yuqori malakali mutaxassislar ishtirokida bepul onlayn kurslarni tashkil etish, aholi o'rtasida yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash uchun **"Bir million dasturchi"** loyihasi miqyosini kengaytirish va uni davom ettirish soha rivoji uchun muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Davlat boshqaruvida raqamli ko'nikmalarni oshirish maqsadida, avvalo, davlat xizmatchilarining axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasidagi ko'nikmalari va malakalarini oshirish mexanizmini rivojlantirish va doimiy takomillashtirib borish zarur.

Ayni paytda butun mamlakat miqyosida raqamli texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalarini baholash mexanizmlarini ishlab chiqish va bunda quyidagi jihatlarni inobatga olish: axborot savodxonligi (qaror qabul qilish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni topish qobiliyati); kompyuter savodxonligi (raqamli qurilmalar bilan ishlash qobiliyati); media savodxonligi ommaviy axborot vositalarini tanqidiy o'rganish imkoniyati); kommunikativ savodxonlik (zamonaviy raqamli aloqa vositalaridan foydalanish qobiliyati); texnologik innovatsiyalarga (yangi texnologiyalarga) ijobiy munosabatni shakllantirish ham muhim vazifa hisoblanadi. Bunda davlat va mahalliy hokimiyat organlarining raqamli rivojlanish bo'yicha ixtisoslashtirilgan bo'linmalarining mas'ul xodimlari bilan ishlash mexanizmini takomillash-tirish, jumladan, raqamli texnologiyalarni rivojlantirish maqsadlariga erishishga asoslangan moddiy rag'batlantirish tizimini (KPI) joriy etishga alohida ahamiyat qaratish kerak.

Ta'lim sohasida raqamli ko'nikmalarni oshirish maqsadida, avvalo, ta'limning boshlang'ich bosqichida o'quvchilarga raqam-

li texnologiyalarni taqdim etish orqali raqamli ko'nikmalarni o'zlashtirish uchun imkoniyatlar yaratish, kelajakda zarur bo'ladigan keng ko'lamlı raqamli transformatsiya sharoitida yoshlarga bilim va ko'nikmalar berish bilan bog'liq tizimli tadbirlar amalga oshirishi dardkor.

Mamlakatimizdagi axborot texnologiyalari sohasidagi tashkilotlarning o'quv jarayonlariga qatnashishini rag'batlantirish orqali umumta'lim maktablarida informatika fanini o'qitish metodlarini takomillashtirish, ayni paytda esa, iqtidorli IT-mutaxassislarini o'qitish, qo'llab-quvvatlash va ularni targ'ib qilish hamda mamlakatimizdan iqtidorli kadrlarning chiqib ketishi bilan bog'liq holatlarning oldini olish uchun ularning rivojlanishi, unib-o'sishi uchun munosib imkoniyatlar yaratish nihoyatda muhim vazifadir.

Barcha oliy ta'lim muassasalarida tegishli sohalarda "Internet buyumlar", robototexnika, sun'iy intellekt texnologiyalarini qo'llash va o'rganish bo'yicha laboratoriyalar, shuningdek, xorijiy korxonalarni ushbu sohaga jalb qilishni tashkil etish, raqamli texnologiyalar sohasida ilmiy-tadqiqot ishlarini rivojlantirish va rag'batlantirish, g'oyalar va yangi texnologiyalar yaratishni targ'ib qiluvchi tanlovlar va tadbirlar (xakatonlar, konkurslar, olimpiadalar va boshqalar) o'tkazish, ularning tashkiliy mexanizmlarini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratish zarur.

Ta'lim tizimining barcha bosqichlarida qog'oz shaklidagi materiallarni raqamlashtirish formatlaridan foydalanishni qo'llab-quvvatlash hamda xuddi shunday yondashuvga ko'ra, mavjud o'quv jarayonini raqamlashtirish doirasini muttasil kengaytirib borish lozim.

Raqamli iqtisodiyotni yaratish imkoniyatlarini oshirish maqsadida yangi qidiruv tizimlarini yaratish yo'nalishini ishlab chiqish va aniqlash, raqamli tizimlar elementlari o'rtasidagi almashinuv vaqtini qisqartirish, yuqori samarali va ishonchli ma'lumotlarni saqlash

tizimlari uchun yangi dasturlar yaratish bo'yicha tadqiqotlar o'tkazish muhim ahamiyatga ega.

Ayniqsa, robototexnika komplekslari va odamlar o'rtasidagi ta'sir algoritmlarini ishlab chiqish, ma'lumotlar uzatish tarmoqlari infratuzilmasini, o'rnatilgan sensorlar va sensor tarmoqlarni takomillashtirish, shuningdek, "bulutli" xizmatlarni taqdim etishning turli modellarini amalga oshirish uchun dasturiy ta'minot yaratish bo'yicha ilmiy ishlarni olib borish zarur.

Yirik xalqaro korxonalarining markazlari bilan hamkorlikda raqamlashtirish yo'nalishidagi faoliyatda inson kapitalini rivojlantirish, jumladan, IT sohasidagi kasblarni ommalashtirish, IT-korxonalar uchun institutsional sharoitlarni yaxshilash va ma'muriy to'siqlarni kamaytirishga alohida e'tibor qaratish zarur.

Bunda, ayniqsa, ayollar va nogironligi bo'lgan shaxslarga raqamli ko'nikmalarni o'rgatish uchun davlat tomonidan yordam ko'rsatish tizimini samarali tashkil qilish, aholida elektron xizmatlarga ishonch uyg'otish va odamlarda tez rivojlanayotgan raqamli imkoniyatlardan foydalanish yuzasidan zarur ko'nikmalarni shakllantirish bo'yicha samarali choralarni ko'rish lozim.

Ayni paytda aholi punktlarini yuqori tezlikdagi aloqa texnologiyalari (4G va boshqalar) bilan qamrab olish darajasini oshirish, shahar va qishloqlar o'rtasidagi raqamli texnologiyalar bo'yicha tafovutni kamaytirishga alohida ahamiyat beramiz.

Bularning barchasi, o'z navbatida, mamlakatimizda investitsiya muhitini yaxshilash, axborot texnologiyalari sohasida investitsiyalar samaradorligini oshirish, aholining raqamli iqtisodiyot va elektron hukumat vositalaridan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Yangi O'zbekistonni barpo etishning asosiy sharti "Har bir fuqaro boy bo'lsa, davlat ham boy bo'ladi, har bir oila farovon bo'lsa, mamlakat ham farovon bo'ladi", degan tamoyilni amalga oshirishdan iborat.

Shu bois, yurtimizni halol mehnat qilib, muvaffaqiyatga erishadigan, tadbirkorlik orqali o'zi va oilasi farovonligini ta'minlaydigan, Vatanimiz va xalqimizga sidqidildan xizmat qilishni istaydigan barcha insonlar uchun keng imkoniyatlar mamlakatiga aylantirishimiz zarur.

TO'RTINCHI BO'LIM. ADOLATLI IJTIMOIIY SIYOSAT

Kuchli ijtimoiy siyosat: mohiyat va imkoniyatlar

Sog'liqni saqlash: muammolar va yechimlar

**Sog'lom turmush tarzi madaniyati:
jismoniy tarbiya va sport**

Ta'lim va tarbiya: yangi imkoniyatlar

Ilm-fan – innovatsion taraqqiyot asosi

Ayol baxtli bo'lsa, jamiyat baxtlidir

Yoshlar – Yangi O'zbekiston bunyodkorlari

Barcha orzu-niyat va intilishlarimiz, mashaqqatli mehnatimiz, kechani – kecha, kunduzni – kunduz demasdan amalga oshirayotgan sa'y-harakatlarimiz – hamma-hamma-si bizga katta umid bilan boqib turgan xalqimiz uchundir. Bu borada ijtimoiy yo'nalishdagi islohotlarimiz alohida ahamiyatga ega, albatta.

Biz ana shunday ezgu ishlarimizni izchil davom ettirib, ijtimoiy adolat tamoyili asosidagi barqaror rivojlanish strategiyamizni ishlab chiqdik va mazkur sohadagi mavjud muammolarni bartaraf etish bo'yicha faoliyatimizni davlat siyosati darajasiga ko'tardik. O'zbekiston tarixida ijtimoiy sohada bunday keng ko'lamlı ishlar ilgari hech qachon bo'lmagan.

Kuchli ijtimoiy siyosat: mohiyat va imkoniyatlar

Yangi O'zbekistonni o'z mehnatidan baxt topib yashaydigan insonlar mamlakatiga, har tomonlama rivojlangan ijtimoiy makonga aylantirish keng ko'lamli islohotlarimizning asosiy maqsadidir.

Biz ana shu yo'nalishdagi ezgu ishlarimizni davom ettirib, ijtimoiy adolat tamoyili asosida aholining yordamga muhtoj qatlamlarini qo'llab-quvvatlash, kambag'allikni bartaraf etishni davlat siyosati darajasiga ko'tardik. O'zbekiston tarixida ijtimoiy soha bo'yicha bunday keng ko'lamli ishlar ilgari hech qachon bo'lmagan.

Bugungi kunga kelib ijtimoiy nafaqa bilan ta'minlanadigan aholi soni qariyb 1,5 barobarga oshdi. Ushbu toifani qo'llab-quvvatlash va iqtisodiyotimizni tiklash uchun davlat budjetidan nihoyatda katta mablag' ajratildi.

Keyingi paytda uyma-uy yurib o'rganish orqali aholini ijtimoiy himoya qilish, ehtiyojmand oilalarni aniqlashning o'ziga xos fuqarobay va mahallabay yangi tizimi shakllantirildi. Shuningdek, moddiy yordam va ko'makka muhtoj, boquvchisini yo'qotgan oilalarning farzandlarini va nogironligi bo'lgan bolalar kiyim-bosh to'plamlari, maktab formasi va o'quv qurollari bilan ta'minlanmoqda.

Ayni vaqtda oldimizda aholi bandligini ta'minlash va ishsizlikni kamaytirish bo'yicha kechiktirib bo'lmaydigan muhim vazifalar turibdi.

Ijtimoiy sohada bizni qiynaydigan bir qancha savollar bor. Jumladan, mamlakatimizda bandlik masalasi qanday yechilmoqda? Bar-cha ishsiz fuqarolar ish bilan ta'minlanayaptimi? Bu sohada yana

nimalar qilish kerak? Xorijga ish qidirib ketganlarni yurtimizda ish bilan ta'minlash bo'yicha qanday choralar ko'rilyapti?

Biz bir narsani to'g'ri tushunishimiz kerak: bitta ishsiz odam - o'nta muammo, degani. Bu muammolar ishsiz odamning o'ziga, oilasi va mahallasiga, jamiyatga jiddiy zarar keltirishini hisobga olsak, masalaning naqadar jiddiy ekani yanada oydinlashadi.

Ijtimoiy sohada samarali mexanizmlarni yaratishga to'sqinlik qilayotgan bir qator tizimli muammo va kamchiliklar mavjudligi sir emas.

Avvalo, ijtimoiy himoya va doimiy yordamga muhtoj shaxslarni o'z vaqtida hisobga olish mexanizmlarini samarali ishlatish, muhtojlik belgilari paydo bo'lgan oila va fuqarolarning ijtimoiy ahvolini axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda, monitoring qilish, ularning turmush sharoitlarini har tomonlama baholab, individual rivojlanish dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirishga alohida ahamiyat qaratish darkor.

Jamoaviy yordam va ijtimoiy himoyaga muhtoj shaxslarning oilasi, jamiyat va davlat bilan o'zaro aloqasini kuchaytirish, ularning qulay muhitda bo'lishi, shahar yo'lovchi transporti, ijtimoiy va boshqa infratuzilma obyektlaridan imtiyozli asosda foydalanishi uchun zarur sharoitlar yaratish kerak.

Xotin-qizlar va yoshlarni ish bilan ta'minlash darajasini oshirish, ular o'rtasida tadbirkorlikni rivojlantirish hamda og'ir turmush sharoitida yashayotgan ayollarning mushkulini oson qilishga xizmat qiladigan mexanizmlar, afsuski, samarali ishlamayotganini qayd etish lozim.

Keksa avlod vakillarini qo'llab-quvvatlash, ularning bo'sh vaqtini samarali tashkil qilish, nafaqadagi otaxonlar va onaxonlarga har tomonlama yordam berish masalalarida ham kamchiliklar mavjud.

Soha rivojiga to'sqinlik qilayotgan byurokratiya va ortiqcha qog'ozbozlik holatlari davlat ijtimoiy xizmati yoki yordamini tezkor

asosda ko'rsatish imkoniyatini bermayotganini ko'pchilik mulozimlar yaxshi biladi. Ammo shunga qaramasdan, bunday noxush vaziyat davom etayotganini qanday tushunish mumkin?

Ijtimoiy sohani takomillashtirish va bu borada idoraviy axborot tizimlari, elektron resurs va ma'lumotlar bazalari mavjud emasligi ham ishimizga xalal bermoqda.

Mamlakatimizning ko'plab hududlaridagi mehnat bozorida doimiy ish o'rinlari mavjud emasligi, shu bilan birga, yoshlar, xotin-qizlar, kam ta'minlangan oilalar a'zolari bandligini to'la-to'kis ta'minlashga erishilmagani ham ijtimoiy sohadagi islohotlar samarasini kamaytirmoqda.

Ushbu sohada nogironlar, boquvchisini yo'qotganlar va yordamga muhtoj aholi qatlami uchun maslahat-axborot berish xizmatlari va boshqa zarur xizmatlar darajasi pastligi, mazkur yo'nalishda uchrayotgan kamchiliklar va nuqsonlarni bartaraf etish zarurati bizni, albatta, bezovta qilishi kerak.

Ayniqsa, nogironlar uchun protez-ortopediya buyumlari va texnik rehabilitatsiya vositalarining yetishmovchiligi, ba'zi hollarda ular bahosining yuqoriligi bilan bog'liq muammolar ham mavjud.

Ayni paytda tibbiy-ijtimoiy muassasalarning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, "Muruvvat" va "Saxovat" internat-uylarida vasiylikka olinganlarning turmush sifatini yaxshilashga qaratilgan tibbiy-ijtimoiy yordam ko'rsatish tizimini rivojlantirish, ularning rehabilitatsiyasi va ijtimoiylashuvi samaradorligini oshirish vazifalari ham dolzarblashmoqda.

Bu jihatdan mamlakatimizdagi protez-ortopediya buyumlari va texnik rehabilitatsiya vositalarini ishlab chiqaruvchi korxonalarni, jumladan, chet el investitsiyalari va kreditlarini jalb etgan holda, modernizatsiya qilish, texnik va texnologik yangilash, ularni ishlab chiqarishning zamonaviy standartlarini joriy qilish kutilgan natijalarga erishish imkonini beradi.

Ijtimoiy soha islohotlarining yuqori samaradorligiga erishish, mavjud muammolarni bartaraf etishda quyidagilarga alohida e'tibor berish zarur:

❖ aholini ijtimoiy himoya qilish tizimiga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish, aholining ijtimoiy jihatdan zaif qatlamlariga davlat ijtimoiy xizmatlari va "Ijtimoiy himoya yagona reyestri" axborot tizimini yanada rivojlantirish;

❖ idoralararo elektron hamkorlikni qo'llash vositasida o'zaro hujjat almashish jarayonini avtomatlashtirish orqali davlat ijtimoiy xizmatlari va yordamini taqdim etish uchun zarur bo'lgan ma'lumot-noma va tasdiqlovchi hujjatlar sonini tubdan qisqartirish bo'yicha boshlangan ishlarni davom ettirish;

❖ belgilangan mezonlarga muvofiq kam ta'minlangan oilalarning ehtiyojmandlik darajasini obyektiv baholash, davlat ijtimoiy xizmatlari va yordamini taqdim etish jarayonlarini avtomatlashtirish orqali qarorlarni qabul qilishda subyektiv yondashuvni bartaraf etishga erishish;

❖ aholining ehtiyojmand toifasi tarkibi o'zgarishi dinamikasi monitoringi va tahlilini yuritish, ularni baholash mezonlarini respublika va hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini hisobga olgan holda takomillashtirishni davom ettirish;

❖ davlat ijtimoiy xizmatlari va ijtimoiy yordam oluvchilarning yagona ma'lumot bazasini muttasil yangilab borish; manfaatdor vazirlik, idoralar va tashkilotlarning o'zlariga yuklatilgan vazifa va funksiyalarni bajarishda xizmatlarni bepul yoki imtiyozli asosda taqdim etishi uchun ma'lumot bilan ta'minlash choralari kuchaytirish;

❖ nogironligi bo'lgan shaxslarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish va shu maqsadda nogironlik belgisi bo'yicha kamsitishga yo'l qo'ymaslik, nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ro'yob-

ga chiqarishda teng sharoitlarni va ularni buzganlik uchun javobgarlikning muqarrarligini ta'minlash;

❖ nogironligi bo'lgan shaxslar huquqlarini ta'minlash sohasidagi umume'tirof etilgan xalqaro norma va standartlarni milliy qonunchilikka implementatsiya qilish bo'yicha faoliyatni davom ettirish;

❖ tibbiy-mehnat ekspertizasi va nogironlikni belgilashning shaffof, zamonaviy uslub va mezonlarini joriy etish, nogironligi bo'lgan shaxslarga tibbiy-ijtimoiy yordam ko'rsatish darajasi va sifatini, jumladan, diagnostika, davolash va rehabilitatsiyaning zamonaviy uslublarini qo'llagan holda, yuqori texnologik ixtisoslashgan tibbiy va ijtimoiy yordamdan foydalanish imkoniyatini kengaytirish orqali oshirish;

❖ tibbiy yordam darajasi va sifatini oshirish, kasalliklarni barvaqt aniqlash hamda tug'ma nuqsonlar va irsiy kasalliklar o'sishi-ning sabab va shart-sharoitlarini barvaqt aniqlash va oldini olishni ham nazarda tutuvchi profilaktika tadbirlarini kengaytirish bo'yicha skrining tekshiruvlarining samaradorligini ko'tarish;

❖ tibbiy-ijtimoiy muassasalarning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, "Muruvvat" va "Saxovat" internat-uylarida vasiylikka olinganlarning turmush sifatini yaxshilashga qaratilgan tibbiy-ijtimoiy yordam ko'rsatish tizimini rivojlantirish, ularning rehabilitatsiyasi va ijtimoiylashuvi samaradorligini oshirish;

❖ nogironligi bo'lgan shaxslarning jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy hayotiga jalb qilinishi va faol ishtirokini ta'minlovchi inklyuziv ta'lim va ishga joylashtirish tizimini takomillashtirish;

❖ nogironlikni belgilash va tibbiy-ijtimoiy yordam ko'rsatish sohasida vakolatli davlat organlari faoliyatining ochiqligi va shaffofligini ta'minlash, tartib-taomillardan o'tishni yanada soddalashtirish.

Butun mamlakat hududida ijtimoiy himoya va yordamga muhtoj shaxslarning manzilli ijtimoiy muhofazasini yanada kuchaytirish, ularning uy-joy, maishiy va boshqa yashash sharoitlarini yaxshilashga qaratilgan tibbiy-ijtimoiy xizmat va moddiy yordamni kengaytirish, shu jumladan, sifatli yordamchi va texnik vositalar bilan ta'minlash bo'yicha chora-tadbirlarning samaradorligini oshirish lozim.

Bu yo'nalishdagi muhim vazifamiz mamlakatimiz urbanizatsiya darajasini 2025-yilga qadar 40 foizga yetkazish, butun aholining, jumladan, kam ta'minlangan va ijtimoiy himoyaga muhtoj shaxslarning bazaviy zaxiralardan foydalanishi uchun qulay iqtisodiy va moliyaviy shart-sharoitlar yaratishdan iborat. Fuqarolar uchun olis-olis qishloqlarda ham shahardagidan kam bo'lmagan yashash sharoitlari yaratishga erishishimiz kerak. Aholini, eng avvalo, ehtiyojmand va yosh oilalarni arzon va zamonaviy, qulay uy-joy bilan ta'minlash, ichimlik suvi, elektr energiyasidan foydalanish imkoniyatini oshirish yo'lidagi ishlarimizni izchil davom ettiramiz. 10 yil ichida shaharlarda markazlashtirilgan suv va gaz ta'minotini kamida 90 foizga, oqava tizimi bilan ta'minlashni qariyb 70 foizga yetkazamiz.

Kelgusida aholining to'liq bandligini ta'minlash va barcha uchun munosib ish o'rinlarini yaratish doimiy ravishda diqqat markazimizda bo'ladi. Bandlik darajasini yangi bosqichga ko'tarish, real ish haqining barqaror o'sishiga ko'maklashuvchi oilaviy tadbirkorlik, kasanachilik, tomorqa xo'jaligi va xususiy biznesni qo'llab-quvvatlash hisobiga aholi bandligini ta'minlash hamda fuqarolar oilaviy budjeti daromadlarini oshirish borasidagi ishlar ham biz uchun o'z ahamiyatini saqlab qoladi.

Yuqorida zikr etilgan faoliyat bilan mashg'ul fuqarolarning zamonaviy mashinalar, uskunalar, xomashyo va materiallar xarid qilishi uchun moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini yanada kengaytiramiz.

Yaqin o'n yilda aholi daromadlarining 2,5-3 marta ko'payishiga erishish, eng kam ish haqini yashash minimumi miqdori darajasiga tenglashtirish bo'yicha davlat dasturi ishlab chiqiladi.

Barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalardan kelib chiqqan holda, 2030-yilgacha kambag'allik darajasini 2 martaga kamaytirish choralari ko'riladi.

Samarali migratsiya siyosatini amalga oshirish, xorijda mehnat qilayotgan fuqarolarimizga har jihatdan madad berish, qonuniy manfaatlarini himoyalash bo'yicha uzluksiz ishlarni davom ettiramiz.

Kam ta'minlangan oilalarning 3 yoshgacha bo'lgan farzandlariga to'liq ovqatlanish uchun oylik naqd to'lov yoki oziq-ovqat mahsulotlari hamda dori-darmonlar bepul berilishi bo'yicha dastur qabul qilinadi.

Har qanday jamiyatning madaniyat darajasi, bag'rikenglik va mehribonlik xususiyatlari imkoniyati cheklangan, nogironligi bo'lgan, boquvchisini yo'qotgan shaxslar va keksa avlod vakillariga munosabati bilan belgilanadi.

Nogironlikni belgilash mezonlari jahon andozalariga mos ijtimoiy modelga bosqichma-bosqich o'tkaziladi. Aholining muhtoj qismini protez-ortopediya buyumlari va reabilitatsiya vositalari bilan ta'minlash bo'yicha yangi tizim yaratiladi.

Mehnat faoliyati bilan shug'ullanish istagini bildirgan nogironligi bo'lgan shaxslarga qo'shimcha imkoniyatlar yaratish orqali ularning bandligiga ko'maklashish, ularni kasbga tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimi yanada takomillashtiriladi. Bu boradagi sa'y-harakatlarimizning huquqiy asoslari sifatida "Nogironlar huquqlari to'g'risida"gi kodeksni qabul qilishimiz kerak bo'ladi.

Keksalar va nuroniylarimizni, duogo'y otaxon va onaxonlarimizni e'zozlash, ularni hayotdan rozi qilish, qo'limizdan kelganicha umrlarini uzaytirish eng ulug' qadriyatlarimizdan biri bo'lib kelmoqda. Bunday tabarruk insonlarga xizmat qilish, ularga munosib turmush

sharoitlarini yaratib berish bo'yicha olib borayotgan ishlarimizni yanada kuchaytirishni o'zimizning burchimiz, deb hisoblaymiz va ularni qo'llab-quvvatlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar belgilaymiz.

Ish haqi, pensiya, stipendiya va nafaqalar miqdorini bosqichma-bosqich oshirib borish bo'yicha ishlar davom ettiriladi.

Iste'mol tovarlari, jumladan, arzon narxdagi oziq-ovqat mahsulotlari ro'yxatini kengaytirish va hajmini oshirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshiriladi. Shu maqsadda **"Ijtimoiy kodeks"** qabul qilish davr taqozosidir.

Ijtimoiy himoyaga muhtoj va nogironligi bo'lgan shaxslarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashga qaratilgan ishlarning amaliy ijrosi faoliyatimiz kun tartibidan doimiy o'rin olishi zarur.

Sog'liqni saqlash: muammolar va yechimlar

Sihat-salomatlik har bir inson, butun aholimiz uchun hech narsa bilan o'lchab, baholab bo'lmaydigan buyuk ne'matdir. Faqat sog'lom inson va sog'lom xalq mislsiz ishlarga qodirligini hammamiz yaxshi anglaymiz.

Mashhur yunon tabibi Gippokratning **"Tabobat – barcha ilm-u hunarlar orasidagi eng buyuk ilm va ezgu kasbdir"**, degan so'zlari sog'liqni saqlash sohasi xodimlarining mashaqqatli va sharaflil faoliyatiga berilgan haqqoniy bahodir.

Yurtimiz hududida qadimdan ko'plab shifo maskanlari, tibbiy madrasalar faoliyat yuritgani, Abu Ali ibn Sino kabi mutafakkir bobolarimiz yaratgan bebaho asarlar, ularning dori-darmon tayyorlash va davolash usullari butun jahonda mashhur bo'lgani ajdodlarimizning bu soha rivojiga qanday katta e'tibor qaratganidan dalolat beradi.

Ma'lumki, kasallikni davolashdan ko'ra, uning oldini olish oila uchun ham, davlat uchun ham samarali va foydalidir. Shu bois mam-lakatimizda profilaktik tibbiyot rivojiga ustuvor ahamiyat qaratilmoq-da. Buyuk ajdodimiz Imom Moturidiy hazratlarining **"Tiriklik hikmatini sog'liqda, deb bilgin"**, degan chuqur ma'noli so'zlari naqadar to'g'ri ekanini hayotning o'zi bugun qayta-qayta isbotlamoqda.

Shu bois mavjud imkoniyat va salohiyatimiz, pandemiya davrida orttirgan tajribamiz hamda xorijdagi ilg'or yutuqlardan foydalanib, aholi salomatligini asrash va mustahkamlash borasidagi tub islohot-

larimizni yangi bosqichga ko'tarishimiz zarur. Bunda aholi, ayniqsa, yoshlarimiz o'rtasida sog'lom turmush tarzini keng targ'ib etish eng ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lishi lozim.

Barcha uchun sifatli va malakali tibbiyot tizimini yaratish – biz taqdim etayotgan strategiyaning muhim yo'nalishidir.

Kelgusi yillarda ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan tibbiyot sohasida quyidagi vazifalarga alohida e'tibor qaratiladi.

Koronavirus pandemiyasiga qarshi kurashni tizimli ravishda davom ettirish eng muhim vazifalarimizdan biri bo'ladi.

Pandemiya saboqlaridan kelib chiqqan holda, tibbiyot sohasini raqamlashtirish ko'lami yanada kengaytiriladi. Jumladan, barcha tibbiyot muassasalarida masofaviy xizmatlarni ko'paytirish, poliklinika va kasalxonalarni elektron ish yuritishga o'tkazish choralari ko'riladi. Shuningdek, ixtisoslashgan tibbiyot markazlari va ularning filiallari o'rtasida telemeditsina yo'lga qo'yilib, diagnostika va davolash uchun joylardagi imkoniyatlar yanada kengaytiriladi.

Ona va bola sog'lig'iga e'tibor – jamiyatga, kelajakka e'tibordir.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasining eng muhim yo'nalishlaridan biri aholi salomatligi, ayniqsa, onalar va bolalarimiz sog'lig'ini muhofaza qilish hisoblanadi. Shu maqsadda 2021-yildan boshlab 15 yoshgacha bo'lgan bolalar va homilador ayollarga 7 turdagi vitaminlar, bolalar uchun parazitar kasalliklarga qarshi dori vositalari bepul tarqatilmoqda. Bu jarayon bilan 2021-yilda – 11 million nafar, 2022-yilda – 17 million nafar aholi qamrab olinadi.

Ayollar va bolalarni yod, temir, foliy kislota, vitaminlar va parazitlarga qarshi dorilar bilan bepul ta'minlash orqali aholi o'rtasida kamqonlik 25 foizga kamaytiriladi.

Bugungi kunda, onalar va bolalar, reproduktiv yoshdagi ayollar salomatligini ta'minlash uchun zarur dori va tibbiyot vositalari (S vitamin, surfaktant va boshqalar) bilan qo'shimcha ta'minlash

uchun davlat budjetidan 2021-yilda 26 milliard so'm ajratilishi, 2022-yildan boshlab esa ushbu xarajatlar uchun zarur mablag'larni davlat budjeti parametrlarida ko'zda tutish belgilandi.

Bu boradagi amaliy ishlarimizning natijasi sifatida, Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrida perinatal va skrining markazlari hamda birlamchi tibbiy-sanitariya muassasalaridagi onalar va bolalar salomatligiga mas'ul tuzilmalar ("Ayollar maslahatxonasi", perinatal skrining xonasi, "tibbiyot brigadlari" tarkibidagi oilaviy shifokor, pediatr va boshqalar)ning homilador ayolning kompleks kuzatuvini bo'yicha o'zaro hamkorlik va muvofiqashtiruvni ta'minlovchi yagona tizim joriy etiladi. Qon bosimi va diabet kasalliklarini davolash uchun aholiga eng zarur dori vositalari bepul yetkazib beriladi.

Mamlakatimizda ilk bor Qashqadaryoda mutlaqo yangi tizim – **Ona va bola tibbiyot klasteri** tashkil etiladi. Bunda viloyatdagi bolalar ko'p tarmoqli tibbiyot markazi, perinatal, skrining va reproduktiv salomatlik markazlari hamda tug'ruq kompleksi birlashtiriladi.

Qizlarimizni onalikka tayyorlashdan boshlab, bolaning tug'ili-shi va 18 yoshga yetguncha ko'rsatiladigan barcha tibbiy xizmatlar bir joyda tashkil etiladi. Shu bilan birga, klasterda 200 dan ortiq turdagi murakkab va yuqori texnologik jarrohlik amaliyotlari o'tkaziladi.

Bundan tashqari, mamlakatimizdagi homilador ayollarning eng erta muddatlarda hisobga olinishi, ularning har kungi holatidagi o'zgarishlarni kompleks nazorat qilib borish uchun 2021-yil yakuniga qadar yagona elektron baza yaratiladi.

Tibbiyotning birlamchi bo'g'inini kuchaytirish, ayniqsa, qishloq va mahallalarda tibbiy xizmatni sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish zarur.

Bu borada birlamchi bo'g'inda umumiy amaliyot shifokori o'rniga oilaviy shifokor va unga yordamchi sifatida 5 nafar o'rta tibbiyot xodimidan iborat tibbiy brigadalar tashkil etildi.

Har bir mahallada, eng avvalo, 5 yoshgacha bolalar, shuningdek, tug'ish yoshidagi va homilador ayollar, nogironligi bo'lganlar, qon-tomir, onkologik, endokrin kasalliklarga moyilligi bo'lgan fuqarolar bilan ishlashning alohida tizimi joriy etilmoqda.

Shu bilan birga, davlat tomonidan bepul tibbiy xizmatlar va dori vositalari ro'yxati qayta shakllantirilib, ular bilan aholini kafolatli ta'minlash tizimi bosqichma-bosqich yo'lga qo'yiladi.

Shuningdek, tibbiy xizmatlar ko'rsatishda birlamchi bo'g'in qamrovini kengaytirish maqsadida kelgusi 3 yilda 315 ta "oilaviy shifokor" punkti va 85 ta oilaviy poliklinika ishga tushiriladi.

Bundan tashqari, "qishloq shifokori" dasturi doirasida olis hududlarda ish boshlaydigan mingdan ortiq vrachga 30 million so'mdan yordam puli berilib, ular xizmat uylari bilan ta'minlanmoqda.

Olis va chekka hududlarda birlamchi va ixtisoslashgan tibbiy yordam ko'rsatish uchun hamda ehtiyojmand aholi uchun skrining tadbirlariga xususiy shifoxonalar ham jalb etilib, ularga subsidiya ajratildi.

O'rta bo'g'in tibbiyot xodimlari - hamshira va feldsherlarning obro'si va mavqeyini oshirishga alohida urg'u beramiz.

Oqqon va og'ir irsiy gematologik kasalliklarni davolash bo'yicha ishlar yuqori bosqichga ko'tariladi. Onkogematologiya sohasi hamda davolash qiyin bo'lgan kasalliklar bo'yicha murakkab diagnostika va tibbiy amaliyotlar uchun davlat budjetidan yetarli mablag'lar ajratib boriladi.

O'tkir buyrak yetishmovchiligi bo'lgan barcha bemorlar bepul gemodializ xizmati bilan qamrab olinadi.

Shuningdek, endokrin kasalliklarni aniqlash va davolash maqsadida hududiy shifoxonalarda maxsus bo'limlar tashkil etiladi.

Yana bir masala – aholimizning katta qismini qiynaydigan o'tkir qon-tomir kasalliklari bo'yicha 35 ta tumanlararo markaz tashkil etilmoqda. Ushbu markazlar aholiga infarkt va insult holatlarida tezkor va malakali tibbiy yordam ko'rsatish orqali o'lim va nogironlikni kamaytirishga xizmat qiladi. Shu tariqa har yili kamida 30 ming nafar inson hayotini saqlab qolish nazarda tutilmoqda.

Sog'liqni saqlash tizimida samaradorlik va aholiga qulayliklarni oshirish bo'yicha hali ko'p ish qilish kerak. Joylarda o'tkazilgan so'rovlarda bor-yo'g'i 13 foiz aholi tibbiyotdagi ijobiy o'zgarishlarni sezayotganini aytgan, xolos va bu sohadagi ishlar samarasining yuksalishiga imkon bermayotgan qator tizimli muammolar borligidan dalolat beradi.

Sog'liqni saqlash sohasi rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatayotgan holatlarga barham berish va mavjud muammolarni bartaraf etish borasida ustuvor vazifalar quyidagilardan iborat:

❖ sog'liqni saqlash sohasidagi milliy qonunchilikni unifikatsiyalash hamda tibbiy xizmat sifatini oshirish va bemorlar huquqlarini himoya qilish;

❖ tibbiyot xodimlarining mas'uliyati va himoyalanganligini kuchaytirishga qaratilgan to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qiluvchi qonunlarni qabul qilish;

❖ jahon standartlari asosida menejment va tibbiy xizmatlar sifatini boshqarishning eng namunali amaliyotlarini joriy etishni ta'minlaydigan zamonaviy boshqaruv tizimini takomillashtirish;

❖ hududlarda sog'liqni saqlashni tashkil etishning klaster modelini shakllantirish, tibbiyot va farmatsevtika muassasalarini akkreditatsiya qilish, shifokorlik va farmatsevtik faoliyatni litsenziyalash tizimini joriy etish;

❖ tibbiyot sohasini moliyalashtirish tizimini takomillashtirish, davlat tomonidan kafolatlangan bepul tibbiy yordam hajmini belgilashda mahalliy xususiyatlarni hisobga olish;

❖ tibbiy xizmatlar uchun klinik xarajat guruhlari bo'yicha "har bir davolangan holat" uchun to'lash tizimini hamda kishi boshiga moliyalashtirishning yangi mexanizmlarini, shuningdek, majburiy tibbiy sug'urtani bosqichma-bosqich joriy etish;

❖ tibbiy yordamning samaradorligi, sifati va ommabopligini oshirish, shuningdek, tibbiy standartlashtirish tizimini shakllantirish, tashxis qo'yish va davolashning yuqori texnologik usullarini joriy etish;

❖ patronaj xizmati va dispanserizatsiyaning samarali modellari yaratish orqali sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash va kasalliklarni profilaktika qilish;

❖ tibbiy genetikani, ayollar va bolalarga shoshilinch va ixtisoslashgan tibbiy yordamni rivojlantirish asosida, zamonaviy skrining dasturlarini joriy etish, "Ona va bola" hududiy ko'p tarmoqli tibbiyot majmualari va ma'lumotlar tizimlarini shakllantirish asosida onalik va bolalikni muhofaza qilish tizimini takomillashtirish;

❖ farmatsevtika tarmog'ini yanada rivojlantirish, narx shakllanishi mexanizmlarini takomillashtirish, dori vositalari, tibbiy texnika va buyumlar ishlab chiqarish hajmi va turlarini kengaytirish.

Ushbu yo'nalishda davlat-xususiy sherikligini va tibbiy turizmni rivojlantirish, sog'liqni saqlash sohasiga investitsiyalarni keng jalb etish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish va raqobat muhitini yanada yaxshilash imkoniyatlarini ishga solishimiz lozim.

Ayniqsa, tibbiy kadrlarni tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirishning samarali tizimini shakllantirish, tib-

biyot fanini rivojlantirish sohadagi yangilanishlarga keng yo'l ochadi.

Shu jumladan, tibbiyot ilmiy va ta'lim muassasalarini xalqaro standartlar bo'yicha sertifikatlashtirish (akkreditatsiyadan o'tkazish) hamda zamonaviy ta'lim dasturlari, usul va texnologiyalarini joriy etishga qaratilgan ishlar esa ushbu sohadagi islohotlar samarasini ta'minlashga yordam beradi.

Bu jihatdan, elektron sog'liqni saqlash tizimini keng joriy etish, yagona milliy standartlar asosida integratsiyalashgan axborot tizimlari va ma'lumotlar bazasi majmuasini yaratish kabi ishlar bu sohadagi muhim vazifalarimizdir.

Bizni doimo qiynaydigan, tinchlik bermaydigan orzu-niyatimiz, Yaratgandan so'raydigan eng katta tilak-iltijomiz shuki, betakror, go'zal, saxovatli Yangi O'zbekistonimizda, albatta, har tomonlama sog'lom, o'zining kuch-qudrati, barkamolligi bilan o'zgalarning havasini uyg'otadigan avlodlar yashashi kerak.

Dunyoda sog'liqni saqlash tizimida yuksak samaradorlikka erishgan, aholini o'rtacha umr ko'rish darajasi yuqori bo'lgan eng ilg'or mamlakatlar qatoridan joy olish strategik vazifamizdir.

Mamlakat sog'liqni saqlash tizimi, aholiga ko'rsatiladigan tibbiy xizmatlarni yanada maqbullashtirish va aholining uzoq umr ko'rishini ta'minlashga yo'naltirilgan **"Aqlli tibbiyot"** konsepsiyasi ishlab chiqiladi va joriy etiladi.

Muhtoj oilalarga dori-darmon, kasalxonada davolanish, jarrohlik amaliyoti uchun tibbiy xizmatlarni bepul amalga oshirish bo'yicha maxsus tizim yaratiladi. Ushbu tizimda ona va bola sog'lig'ini saqlashga alohida e'tibor qaratiladi.

Bu borada jamiyatda sog'lom turmush tarzini qaror toptirish, jismoniy tarbiya va sportni yanada ommalashtirish muhim o'rin tutadi.

Mazkur yo'nalishda aholining keng qatlamlarini sport bilan shug'ullanishga va sog'lom turmush tarziga jalb etamiz. Jismonan sog'lom avlodni tarbiyalash, sport industriyasi va infratuzilmasini rivojlantirish, oliy sport mahorati sohasida mamlakatimizning xalqaro sport maydonlarida munosib ishtirokini ta'minlashga qaratilgan yirik dasturlarni amalga oshiramiz.

Bu borada tibbiyot sohasini tubdan isloh qilishning huquqiy asoslarini kuchaytirishga qaratilgan **“Sog'liqni saqlash kodeksi”**ni qabul qilish davr taqozosidir.

Sog'lom turmush tarzi madaniyati: jismoniy tarbiya va sport

Jamiyatda sog'lom turmush tarzini qaror toptirish, jismoniy tarbiya va sportni yanada ommalashtirish dolzarb vazifalarimiz qatoriga kiradi. Sportni jadal rivojlantirish, xalqaro musobaqalarda yuksak natijalarga erishgan sportchilarni rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlashga bundan buyon ham katta ahamiyat berishimiz lozim.

Bugungi kunda mamlakatimizning barcha hududlarida, jumladan, eng olis tumanlarda ham zamonaviy va foydalanish uchun qulay sport infratuzilmasi barpo etilmoqda. Keyingi ikki yilda mamlakatimizda sport bilan doimiy shug'ullanadiganlar soni ikki barobar ko'paydi. Yurtimiz sportchilari turli xalqaro musobaqalarda mingdan ziyod medallarni qo'lga kiritdi, ulardan 400 dan ortig'i oltin medallardir. Hozirgi vaqtda boks, dzyudo, erkin kurash, badiiy gimnastika, og'ir atletika, shaxmat va boshqa sport turlari bo'yicha O'zbekistonda shakllangan maktablar butun dunyoda ma'lum-u mashhurdir.

Osiyo Olimpiya kengashi tomonidan 2025-yilda Yoshlar o'rtasida Osiyo o'yinlarini Toshkent shahrida o'tkazish bo'yicha qaror qabul qilingan. Bu mamlakatimizga bildirilgan katta ishonch va e'tibor, desak, to'g'ri bo'ladi.

Ayni vaqtda buning mas'uliyati ham katta ekanini biz yaxshi tushunamiz. Qit'amiz miqyosidagi ushbu musobaqaga hozirdan boshlab puxta tayyorgarlik boshlandi.

Jismoniy tarbiya va sportni yanada ommalashtirish – aholi salomatligini ta'minlashda muhim omildir.

Shu sababdan keyingi yillarda 70 dan ziyod jismoniy tarbiya va sport muassasasini bunyod etish, barcha bog'cha va maktablarni sport jihozlari bilan ta'minlash, tuman markazlari va shaharlarda maxsus piyodalar va velosiped yo'laklari barpo etish rejalashtirilmoqda.

Bu sohaga qaratilgan keng qamrovli ishlar natijasida aholini ommaviy sport turlariga jalb qilish orqali yillik qamrov hozirgi 19 foizdan 25 foizga yetkaziladi.

Jismoniy tarbiya va sport sohasida izchil chora-tadbirlar amalga oshirilayotganini e'tirof etish bilan birga, sohada qator muammolar va kamchiliklarning mavjudligi mamlakatimizdagi mavjud sport salohiyatidan to'liq foydalanishga to'sqinlik qilayotganini qayd etish zarur. Ushbu sohada, jumladan, Jizzaxda Yilqichilik va ot sportini rivojlantirish markazi tashkil etiladi. Bu, o'z navbatida, milliy ot sporti an'analarini tiklash va xalqaro musobaqalarda muvaffaqiyatga erishish imkonini beradi.

Bu, o'z navbatida, jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish, aholi, ayniqsa, yoshlar o'rtasida sog'lom turmush tarzini keng targ'ib etish masalalariga katta ahamiyat berish zarurligini anglatadi.

Bu boradagi muammolarni hal etishda quyidagilarga alohida ahamiyat qaratish lozim:

❖ jismoniy tarbiya va sport sohasida aholining keng qatlamlarini sport bilan shug'ullanishga va sog'lom turmush tarzini yuritishga jalb etish, jismonan sog'lom avlodni tarbiyalash, sport industriyasi va infratuzilmasini rivojlantirish, oliy sport mahorati sohasida mamlakatimizning xalqaro sport maydonida munosib ishtirokini ta'minlashga qaratilgan konseptual dasturlarni amalga oshirish;

❖ mahalliy davlat hokimiyati organlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, jismoniy tarbiya va sport jamiyatlari, ta'lim muassasalari, jamoat tashkilotlari bilan birgalikda aholi, ayniqsa, yoshlar o'rtasida jismoniy tarbiya va sport bilan shug'ullanish-

ni ommalashtirish borasida keng ko'lamli ishlarni tashkillashtirish tizimini takomillashtirish;

❖ bolalarni sport bilan muntazam ravishda shug'ullanishga jalb etish, bolalar sport ta'limi sifatini oshirish, barcha hududlarda, ayniqsa, qishloq va chekka hududlarda bolalar sporti obyektlari tarmog'ini yanada kengaytirish orqali bolalar sportini yanada rivojlantirish;

❖ Olimpiya, Paralimpiya va Osiyo o'yinlari, jahon, Osiyo chempionatlari va boshqa xalqaro musobaqa va turnirlarda muvaffaqiyatli ishtirokni ta'minlash uchun istiqbolli sportchilarni tanlash, tayyorlash va mahoratini oshirishning, ular orasidan mamlakat terma jamoalari sifatli sport zaxirasi va tarkibini shakllantirishning samarali tizimini yaratishda O'zbekiston Milliy olimpiya qo'mitasi, sport federatsiyalari (assotsiatsiyalari) bilan hamkorlik qilish darajasini yangi bosqichga ko'tarish;

❖ mamlakatimizda professional, ommaviy sportni, shu jumladan, sport o'yinlari va qishki sport turlarini rivojlantirishni rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash, ilg'or xalqaro tajribani hisobga olgan holda, sport tayyorgarligi jarayoniga zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, barcha sport turlari bo'yicha milliy chempionatlar darajasi va sifatini oshirish, xalqaro va mintaqaviy musobaqalar tashkil etish, nosog'lom sport raqobatiga va taqiqlangan preparatlar ishlatilishiga qarshi tizimli choralar ko'rishni rag'batlantirish;

❖ jismoniy tarbiya - sog'lomlashtirish va sport tashkilotlari, obyektlari va inshootlarining ommaviy sport, bolalar sporti va professional sport yo'nalishlari bo'yicha moddiy-texnik bazasini rivojlantirish hamda mustahkamlash, ulardan maksimal darajada va samarali foydalanilishini ta'minlash, sport asbob-uskunalarini hamda inventarlarining mamlakatimizda ishlab chiqarilishini tashkil etish va kengaytirish bo'yicha takliflar tayyorlashda qatnashish;

❖ jismoniy tarbiya va sport sohasida kadrlarni tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirishni tashkil etish, jismoniy tarbiya-sog'lomlashtirish hamda sport tashkilotlarini, ta'lim va sport-ta'lim muassasalarini yuqori malakali trenerlar va boshqa sport mutaxassislari bilan ta'minlash ishlarini yanada samarali tashkil qilish;

❖ jismoniy tarbiya va sport sohasida xalqaro va davlatlararo aloqalarni kengaytirish hamda mustahkamlash, xorijiy investitsiyalar va grantlarni jalb etish borasidagi ishlarni tashkil qilish, ommabop sport dasturlarini tashkil etishga ko'maklashish, jismoniy tarbiya va sport sohasiga oid ommaviy adabiyotlar chop etish, oldimizda turgan muhim vazifalar sirasiga kiradi.

Bugungi kunda sport va sog'lomlashtirish jarayonlarining natijadorligi Yangi O'zbekistonni barpo etish vazifalari bilan uzviy bog'liq ekanini anglagan holda mas'uliyat bilan harakat qilishimiz lozim.

Ta'lim va tarbiya: yangi imkoniyatlar

Xalqimizda **“Ta'lim va tarbiya - beshikdan boshlanadi”**, degan hikmatli soʻz bor. Faqat maʼrifat insonni kamolga, jamiyatni taraqqiyotga yetaklaydi. Shu sababli mamlakatimizda taʼlim sohasidagi davlat siyosati uzluksiz taʼlim tizimi prinsipiga asoslangan, bola tugʻilganidan boshlab, 30 yoshgacha boʻlgan davrda uni har tomonlama qoʻllab-quvvatlaydigan, hayotda munosib oʻrin topishi uchun koʻmak beradigan, yaxlit va uzluksiz tizim yaratishga alohida eʼtibor qaratilmoqda.

Rivojlangan mamlakatlarda taʼlimning toʻliq sikliga investitsiya kiritishga, yaʼni, bola 3 yoshdan 22 yoshgacha boʻlgan davrda uning tarbiyasiga sarmoya sarflashga katta ahamiyat beriladi. Chunki ana shu sarmoya jamiyatga 15–17 barobar miqdorda foyda keltiradi. Bizda esa bu koʻrsatkich atigi 4 barobarni tashkil etadi. Binobarin, inson kapitaliga eʼtiborni kuchaytirishimiz, buning uchun barcha imkoniyatlarni safarbar etishimiz shart.

Buyuk yunon olimi, Sharqda **“Birinchi muallim”** deb ulugʻlanadigan Aristotelning **“Vatan taqdirini yoshlar tarbiyasi hal qiladi”**, degan soʻzlari, qarang, miloddan 350 yil avval aytilgan. Demak, insoniyat ongli hayot kechira boshlagan davrdan buyon taʼlim va tarbiya masalasi, doimo dolzarb ahamiyat kasb etib kelmoqda.

Bir oʻylab koʻraylik, dunyodagi rivojlangan davlatlar qanday qilib yuksak taraqqiyot va turmush farovonligiga erishmoqda? Eng avvalo, ilm-fan va taʼlimga qaratilgan ulkan eʼtibor tufayli emasmi?

Shuning uchun ham keyingi yillarda yurtimizni har tomonlama taraqqiy ettirish, yangi O'zbekistonni yaratish maqsadida barcha sohalar qatori ta'lim tizimida ham tub islohotlar olib borilmoqda. Bu borada o'nlab muhim farmon, qaror, konsepsiyalar va dasturlar qabul qilindi.

Yoshlarimizda aniq va tabiiy fanlarni amaliyotda qo'llash uchun kerak bo'ladigan tushuncha, bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish, ularning kelajakda muhandislik, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, ilm-fan yo'nalishlarida yetuk kadrlar sifatida shakllanishlari uchun maktablarda STEM ta'lim tizimini tatbiq etish bo'yicha 5 yillik dastur ishlab chiqiladi. Ushbu dasturni amalga oshirish uchun Osiyo taraqqiyot bankining 100 million AQSH dollari miqdoridagi mablag'i yo'naltiriladi.

Biz keng ko'lamlı demokratik o'zgarishlar, jumladan, ta'lim islohotlari orqali O'zbekistonda yangi Uyg'onish davri, ya'ni, Uchinchi Renessans poydevorini yaratishni o'zimizga asosiy maqsad qilib belgiladik.

Donishmand xalqimiz har ikki Renessans davrida jahon ilm-fani va madaniyati rivojiga munosib hissa qo'shigani barchamizga g'urur va iftixor bag'ishlaydi.

Buyuk ajdodlarimizning betakror va noyob ilmiy-ma'naviy merosi biz uchun doimiy harakatdagi hayotiy dasturga aylanishi kerak. Bu o'lmas meros hamisha yonimizda bo'lib, bizga doimo kuch-quvvat va ilhom bag'ishlashi lozim. Avvalambor, milliy ta'lim tizimini ana shunday ruh bilan sug'orishimiz kerak. Buning uchun olim va mutaxassislarimiz, hurmatli ulamolarimiz bu ma'naviy xazinani bugungi avlodlarga sodda va tushunarli, jozibali shakllarda yetkazib berishlari zarur.

“Oqqan daryo – oqaveradi”, deydi xalqimiz. Bugun buyuk ajdodlarimizning bebaho merosiga tayanib, yangi Renessans poydevori-

ni yaratish uchun bizda barcha imkoniyatlar mavjud, deyishga to'la asoslarimiz bor.

Hamma gap ana shu imkoniyatlardan qay darajada oqilona foydalana olishimizga bog'liq.

Farzandlarimiz tarbiyasida eng asosiy bo'g'in hisoblangan maktabgacha ta'lim tizimining jamiyatimiz hayotidagi o'rni va ahamiyatini hech narsa bilan o'lchab bo'lmaydi.

Bu yo'nalishni tizimli rivojlantirish bo'yicha aniq davlat dasturlari qabul qilinadi. Bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish darajasi 2 barobar oshirilib, 80 foizga yetkaziladi.

Bu vazifa nafaqat zamonaviy bog'chalar qurish, balki oilaviy bog'chalar tizimini rivojlantirish orqali ham hal etiladi.

Mamlakatimizda 2022-2026-yillar davomida 217 ta "Barkamol avlod" bolalar maktabini rivojlantirish bo'yicha dasturni amalga oshiramiz. Bunda o'quvchilarning bo'sh vaqtini mazmunli va samarali o'tkazish uchun barcha sharoitlar yaratiladi. O'quvchilarning texnik va ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirish uchun maktablarda zamonaviy to'garaklar joriy etiladi, ular zarur jihoz va xomashyolar bilan ta'minlanadi. Buning natijasida 600 ming nafar yoshlar zamonaviy to'garaklarga jalb qilinadi.

"Yangi O'zbekiston maktab ostonasidan boshlanadi" degan ulug' g'oya asosida mamlakatimizda maktab ta'limini umum-milliy harakatga aylantirish bo'yicha boshlagan ishlarimiz yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Yurtimizda mutlaqo yangicha mazmun va shakldagi zamonaviy ixtisoslashtirilgan maktablar tizimini yaratish bo'yicha davlat dasturlari ishlab chiqamiz va amalga oshiramiz.

Davlat maktablari bilan birga, xususiy maktablar tashkil etish, bitiruvchilarni oliy ta'lim bilan qamrab olish darajasini 2030-yilda 60-70 foizga yetkazish - asosiy vazifamizdir.

Maktablarda “vazir soati”, “tadbirkor va bankirlar sabog‘i” kabi dars amaliyotlarini joriy qilish lozim. Ularda ijro organlari rahbarlari, salohiyatli tadbirkorlar, malakali bank xodimlari dars o‘tishi kerak.

Shuningdek, diniy ulamolarimiz ham jamoatchilikka ma’rifat, bag‘rikenglik, odob va axloq ilmlaridan saboq bersalar, maqsadga muvofiq bo‘lardi.

Shu sababli biz birinchi marta umumta’lim maktablarida “Tarbiya” fanini joriy etdik. Ma’rifatparvar bobomiz Abdulla Avloniyning asriy qadriyatlarimiz asosida yaratgan “Turkiy Guliston yoxud axloq” asari sharqona tarbiyaning noyob qo‘llanmasi sifatida bugungi kunda ham o‘zining qadri va ahamiyatini yo‘qotgan emas. Biz “Tarbiya” fanining nazariy va metodologik asoslarini ishlab chiqishda mana shunday bebaho asarlardan samarali foydalanishimiz zarur.

Biz maktab muammosiga birinchi darajali masala, deb qarashni davom ettirishimiz lozim. **Maktab – faqatgina ta’lim beradigan maskan emas, barchamiz uchun yuksak ma’naviyat beshigiga, farzandlarimizni bolalikdan boshlab kasbga o‘rgatuvchi dargohga aylanishi zarur.**

Bunday vazifalarni bajarish uchun ta’lim tizimidagi quyidagi masalalarni hal qilishimiz lozim.

Bugun aniq va tabiiy fanlarni o‘qitish metodikasi murakkab tuzilgani, ularda nazariy bilimlar amaliyot bilan bog‘lanmagani, o‘quv dasturlarida uzviylik yo‘qligi, darsliklarning mazmuni va sifati qoniqarsiz ekani haqli e’tirozlarga sabab bo‘lmoqda. Amaldagi ta’lim standartlari hamda o‘quv dasturlari, asosan, o‘quvchini ta’limning navbatdagi bosqichiga tayyorlashga yo‘naltirilgan bo‘lib, ularni erkin fikrlash va mustaqil hayotga tayyorlash masalasi e’tibordan chetda qolmoqda. Bunday holatlarga barham berish uchun, xorijiy ekspertlar

va tajribali o'qituvchilarni keng jalb qilgan holda, umumiy ta'limning Milliy o'quv dasturi loyihasini ilmiy-tadqiqot va ta'lim muassasalarida sinovdan o'tkazish lozim.

Shuningdek, umumta'lim maktablarida darslik va o'quv-metodik majmualarni tajriba-sinovdan hamda chet ellik mutaxassislar ishtirokida ekspertizadan o'tkazish tizimi mavjud emas. Maktab darsliklarini yaratish va chop etishni tartibga solish masalasi ham dolzarb bo'lib qolmoqda.

Hozirgi paytda umumta'lim muassasalarini oliy ma'lumotli pedagog kadrlar bilan ta'minlanish darajasi 87 foizni tashkil etadi. Ko'plab maktablar, ayniqsa, chekka hududlardagi ta'lim maskanlarida bir qator fanlar bo'yicha malakali o'qituvchilar yetishmayapti. Shu munosabat bilan pedagog kadrlar tayyorlash masalasi hamisha e'tiborimiz markazida turishi zarur.

O'g'il-qizlarimizni san'at dunyosiga oshno etish, yoshlarimiz jismoniy tarbiya va sport bilan shug'ullanishlari, zamon talabi bo'lgan kompyuter va IT texnologiyalari sohasida bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari uchun zarur jihozlar bilan ta'minlangan 100 mingdan ortiq bepul to'garak faoliyatini yo'lga qo'yish maqsadga muvofiqdir.

Xalqimiz hamisha ustozlarni e'zozlab, ularning hurmat-izzatini joyiga qo'yib kelgan. **"Ustoz otadek ulug"** degan hikmatli naql ham bejiz aytilmagan. Endi ana shu so'zlarni qog'ozda emas, amalda qaror toptiradigan, o'qituvchi-muallimning qadr-qimmatini joyiga qo'yadigan payt keldi.

Afsuski, ko'p yillar davomida o'qituvchiga e'tibor borasida so'zimiz boshqa, ishimiz boshqa bo'lib keldi. Oqibatda soha xodimlari go'yoki keraksiz va himoyasiz qatlarga aylanib qoldi. Bunday nojo'ya ishlar nafaqat ta'lim sifatiga, balki soha xodimlarining o'z kasbiga bo'lgan munosabatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatdi. Qancha-

dan-qancha tajribali o'qituvchilar dili og'rib, sevgan kasbini noiloj tashlab ketganini ham bilamiz.

Yaqin-yaqingacha o'qituvchi-muallimlar, ayrim joylarda o'quvchilar ham, to'rt oylab paxta yig'im-terimi, chopiq va yaganaga chiqarilgani sir emas.

Bugungi kunda jamiyatimizda o'qituvchi va murabbiylarning qaddi, sha'ni va g'ururi tiklanayotgani barchamizni quvontiradi.

Ayni vaqtda bu o'ta muhim masala eng dolzarb vazifamiz ekanini alohida ta'kidlab, uni amalga oshirish butun jamiyatimizning burchiga aylanishini istardim.

Bugun har bir o'qituvchi va tarbiyachi, oliygoh domlasi ta'lim va ilm-fan sohasidagi eng so'nggi ijobiy yangiliklarni o'quv jarayonlariga tatbiq eta oladigan, chuqur bilim va dunyoqarash egasi, bir so'z bilan aytganda, zamonamiz va jamiyatimizning eng ilg'or vakillari bo'lishlari kerak.

Shu ma'noda, jamiyatda o'qituvchi va murabbiylarga bo'lgan hurmat-e'tiborni oshirish, muallim va ustozlarning qadri, sha'ni va g'ururini tiklash, ularni ham ma'naviy, ham moddiy qo'llab-quvvatlash bo'yicha ishlar davom ettiriladi.

Ma'lumki, Toshkent viloyatining Xumson qishlog'ida tug'ilib o'sgan taraqqiyparvar olim, shoir va tarjimon Elbek "**Millatning najoti - maktabda, muallimda**", deb bilgan. Abdulla Avloniyning shogirdi bo'lgan ushbu ta'lim fidoyisi yangi usuldagi ko'plab darslik va qo'llanmalar yaratgan. Mustabid tuzum davrida qatag'onga uchragan ma'rifatparvar ajdodimiz nomini abadiylashtirish maqsadida Nurafshon shahrida Elbek nomidagi viloyat markaziy kutubxonasini barpo etamiz.

Toshkent viloyatini maktab ta'limi islohotlarining namunasiga aylantirish bo'yicha alohida dastur amalga oshiriladi. Avvalambor, "**Yangi O'zbekiston ustozlari**" dasturi hayotga joriy etilib, ta'lim si-

fati past maktablarga boshqa hududlardan eng malakali o'qituvchilar ishga jalb qilinadi.

Biz oliy ta'lim tizimini yangi sifat bosqichiga ko'tarish, oliy o'quv yurtlari tizimini yanada rivojlantirish, sohadagi mavjud muammolarni bartaraf etish, pirovardida ilm-fanning yirik o'choqlariga aylantirishga alohida e'tibor qaratamiz. Aholining oliy ta'lim bilan qamrab olinganlik darajasi muttasil oshirib boriladi.

Mamlakatimizda yangi oliy ta'lim muassasalari, jumladan, xorijiy universitet va institutlarning filiallari tashkil etilib, ularning soni 200 taga yetkaziladi.

Yangi oliy ta'lim muassasalarini tashkil etishni izchil davom ettiramiz. Jumladan, Qoraqalpog'istonda mamlakatimizdagi 5 ta nufuzli oliygoh va xorijiy universitetlarning filiallari tashkil etiladi. Shuningdek, 5 ming talabaga mo'ljallangan Nurafshon davlat universiteti tashkil etiladi.

Urganch davlat universiteti qoshida Muhammad Xorazmiy nomidagi xalqaro matematika markazi va jamg'armasini tashkil etamiz. Markaz matematika bo'yicha iqtidorli yoshlarni tanlab olish va ilmga yo'naltirish, ularning o'z salohiyatini namoyon qilishiga ko'mak berish bilan shug'ullanadi, Toshkent axborot texnologiyalari universitetining Urganch filiali uchun qo'shimcha 1000 o'rinli yangi o'quv binosi quriladi. O'zbekiston davlat xoreografiya akademiyasining Urganch filiali va uning qoshida Urganch boshlang'ich raqs san'ati maktab-internati tashkil etiladi. Xorazm viloyatidagi oliygohlar uchun qo'shimcha 3,5 ming o'rinli 8 ta talabalar turar-joyi bunyod etiladi.

Kadrlar zaxirasini yaratish maqsadida "ta'lim - ilm - tadqiqot" tamoyili asosida har bir oliygohning o'quv dasturlari "yashil" va "raqamli" iqtisodiyotga yo'naltirish uchun transformatsiya qilinadi.

Ushbu tizimning o'zagi Toshkent shahrida bunyod etilayotgan **Yangi O'zbekiston universiteti** bo'ladi.

Har bir tumanda Innovatsiya va texnologiya markazi hamda "Loyiha guruhlari" tashkil etilib, ularda davlat-xususiy sheriklik asosida alohida texnopark va IT maktabi faoliyat yuritadi.

Samarqand shahrida 20 ming talabaga mo'ljallangan "Yoshlar shaharchasi" barpo etilib, unda kamida 4 ta xorijiy universitetning filial va kampuslari joylashtiriladi. Yetakchi texnika universitetlari bilan birgalikda Samarqand texnologiya universiteti tashkil etiladi.

Shuningdek, Andijon viloyatida yana 4 ta xususiy oliygoh tashkil etiladi. Natijada hududdagi oliy ta'lim qamrovi 23 foizdan 50 foizga yetadi.

Namanganda kelgusi besh yilda 7 ta oliygoh tashkil etilib, jami oliy o'quv yurtlari soni 10 taga yetkaziladi. Ibrat ijod maktabi negizida Chet tillar oliygohi tashkil etiladi.

Ishlab chiqarishdan ajralmagan holda oliy ma'lumot olish imkoniyati yanada kengaytiriladi. Bosqichma-bosqich masofaviy ta'lim shaklida kadrlar tayyorlash yo'lga qo'yiladi.

Ayni paytda axborot texnologiyalari sohasida chuqur bilim va malakaga ega bo'lgan, ulardan unumli foydalana oladigan zamonaviy mutaxassislar milliy iqtisodiyotimiz uchun nihoyatda zarur. Biz esa bu masalani chuqur anglagan holda, shu maqsadga erishish uchun jiddiy harakat qilishimiz shart.

Shu bilan birga, oliy ta'lim tizimining vazifasi faqat talabalarga dars berishdan iborat emas. Universitet va institutlarimiz ilm-fan sohasida ham faol ishlashi, yoshlarni ilmiy ishlarga, katta-katta loyihalarga jalb etishi kerak.

Ta'lim sohasining yana bir eng asosiy vazifasi bugungi kun uchun zarur bo'lgan yangi avlodni, ilm-fan va o'z ixtisosligi asoslarini puxta egallagan, bilimli yoshlarni tarbiyalashdan iboratligi shubhasiz.

Shu bilan birga, aniq fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lgan, jamiyat, davlat manfaatlarini himoya qiladigan, xalq hayotidagi o'zgarishlar va islohotlarda faol qatnashadigan, zamonaviy va keng tafakkurli yoshlar avlodini shakllantirish vazifasi ham nihoyatda muhim, albatta.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, butun uzluksiz ta'lim tizimini huquqiy tartibga solishga qaratilgan yaxlit **Ta'lim kodeksini** ishlab chiqish payti keldi.

Yana bir masalaga alohida e'tibor qaratish lozim, deb hisoblayman. Biz "Ma'naviyatshunoslik" fanining tamal toshini qo'ydik. Bu yo'nalishdagi ixtisosliklar fanlar klassifikatoriga kiritildi, ular bo'yicha ixtisoslashgan kengash tashkil etilib, dissertatsiyalar himoyasi yo'lga qo'yilmoqda. Oliy ta'lim bakalavr bosqichi uchun "Ma'naviyatshunoslik", magistrlar uchun "Kasb ma'naviyati" fanlari joriy etilmoqda.

Shu munosabat bilan ko'pdan beri meni o'ylantirib yurgan va qariyb 40-45 yillik kuzatuvlarim natijasida shakllangan bir mulohaza bilan o'rtoqlashish lozim, deb hisoblayman.

Bizda uzoq yillar davomida ijtimoiy fanlarga nisbatan bir tomonlama texnokratik yondashuv, bu boradagi masalalarga ajabtovur bir "o'gay" qarash shakllanib qolgan.

Afsus bilan qayd etish joizki, haligacha uzluksiz ta'lim bosqichlarida, ayniqsa, oliy ta'lim tizimida ijtimoiy fanlarni qancha hajmda va qanday yo'nalishlarda, qay bir shaklda va qanday mazmunda o'qitish va o'rgatish bo'yicha yaxlit konsepsiya yo'q.

Afsuski, ayrim kaltabin mulozimlarning "ijtimoiy fanlardan foyda yo'q" qabilidagi nojo'ya qarashlari oqibatida ushbu fanlarning salmog'i va sifatini tushirib yuborishga yo'l qo'yildi.

Ayni paytda bu yo'nalishda kimningdir subyektiv yondashuvi ta'sirida biror-bir fanni joriy etish, boshqa birini esa yo'qotish,

kafedralarni qo'shish va ularda professor-o'qituvchilar sonining haddan ortib ketishi bilan bog'liq tez-tez ro'y berib turadigan "eksperimentlar", ijtimoiy fanlar olimlari va mutaxassislari, professor-o'qituvchilarning mehnatiga muttasil skeptik munosabatda bo'lish holatlari sohaga jiddiy ziyon yetkazgan.

Albatta, biz zamonaviy bilim va texnologiyalarni egallagan avlodni tayyorlashimiz kerak. Tabiiy-texnik va ixtisoslik fanlari bunday mutaxassislarni tayyorlash uchun asosiy omil ekani ham shubhasiz.

Ammo yangi avlodni xalq va jamiyat, millat va davlat manfaatlarini ko'zlaydigan, o'zini yurt manfaatlari bilan birga ko'radigan va islohotlarga daxldorligini, ijtimoiy mas'ulligini sezadigan, yetuk inson etib tarbiyalash uchun ushbu fanlarning o'zi kifoya qiladimi? Yo'q, albatta.

Biz davlat va jamiyat manfaatlari yo'lida halol mehnat qilgan, bu borada barcha ijtimoiy chaqiriq va da'vatlarga "labbay" deb javob bergan ota-onalarimiz avlodi ta'sirida tarbiyalandik. Ularni bunday avlod bo'lishida ijtimoiy fanlar tizimining o'rni va ahamiyati katta bo'lgani barchamizga ma'lum.

Aslida, bizning avlodimiz ham o'sha tizim ta'sirida shakllangan. Ota-onalarimiz avlodiga xos ma'naviy mezonlar, ijtimoiy talablarga hozirjavoblik, jamoaviylik tamoyillariga rioya qilish kabi xususiyatlar bizning avlodimizga ham o'tgan.

Bugungi kunda yoshlarni, asosan, chet el andozalari, g'oyasizlik tamoyillari va ijtimoiy fanlar tizimi qariyb yo'qotilgan ta'lim ta'sirida shakllantirish tarafdorlarining ko'pchiligi yaqin kelajakda ushbu avlodning asl qiyofasi, davlat va jamiyatga munosabati qanday bo'lishi haqida yaxlit tasavvurga ega emaslar, deb o'ylayman.

Biz hali-hamon g'oyasizlikka asoslangan ta'lim va gumanitar fanlar tizimi ta'siridan "xalos" bo'lgan kelajak avlod bilan yashaganimiz

va ishlaganimiz yo'q, ya'ni u bilan bevosita yuzma-yuz kelganimiz, muloqotga kirishganimiz yo'q.

Bu haqda aniq-ravshan sotsial prognozlar ham, ma'naviy barkamol, har tomonlama yetuk, zukko va ma'rifatli avlod shakllanishi haqida kafolatlangan ekspert xulosalari ham yo'q.

Shunday ekan, ijtimoiy fanlarga e'tibor bermaslik oqibatida dunyoqarashi bir tomonlama shakllangan, o'zidan boshqani o'ylamaydigan, xalq, davlat va jamiyat tushunchalaridan begona bo'lgan va bugungi kunda chet ellarda "Boy berilgan avlod" deya atalayotgan yoshlar avlodi bizda ham vujudga kelmaydimi?

Axir, bundan 60–70 yil ilgari, Ikkinchi jahon urushidan keyingi qiyinchilik va moddiy taqchillik yillarida chet ellarda ishlab chiqilgan va asosan, ma'naviyat va gumanitar ta'limga pul sarflash zarur emas, deb hisoblangan va mutlaq g'oyasizlikka asoslangan texnologiyalar va konsepsiyalarning oqibatlari qanday bo'lganini ko'rib turibmiz-ku?

Bugungi global dunyoning eng asosiy muammolari bo'lgan urush balosi va ekologik bo'hronlar xavfi odamzodning minglab yillik faoliyati natijasi, ya'ni asrlar davomidagi xatoliklarning tabiiy-tarixiy hosilasi ekani ma'lum. Ammo, XX asrning ikkinchi yarmida, bor-yo'g'i yigirma-o'ttiz yil davomida shakllangan hamda bugungi insoniyatning eng asosiy va shafqatsiz muammosi hisoblanadigan ma'naviy tanazzul aynan yuqorida biz ta'kidlagan bir tomonlama qarashlar bilan bog'liq jarayonlar oqibati bo'lganini esdan chiqarmasligimiz lozim.

Eng rivojlangan mamlakatlar ham barham bera olmayotgan ma'naviy tanazzul balosi aynan o'sha, bundan 60–70 yil ilgari ko'plab taniqli olimlar tomonidan ishlab chiqilgan, hayotga zudlik bilan tatbiq etilgan va insoniyatni ma'naviy g'ariblashishiga olib kelgan ma'naviyatsizlik va g'oyasizlik texnologiyalarining natijasi ekani bu-

gun ko'pchilikka ayon. Ammo o'tgan asrning 70-yillariga kelib ushbu tamoyillar ustuvor qiyofa kasb etib, ular asosidagi texnologiyalar jamiyat hayoti va odamlar tafakkurini buzib bo'lgan, ya'ni "poyezd ketib bo'lgan", jamiyat, ayniqsa, yoshlar o'zgargan, ularning ongi va tafakkuriga buzg'unchi g'oyalar ta'siri o'rnashib qolgan edi. Oqibati esa ma'lum.

Hayot tajribasi shuni ko'rsatadiki, oliy matematika yoki yadro fizikasini to'rtinchi yoki beshinchi sinfda o'qitishdan foyda yo'q. Chunki 11-12 yoshli bolaning tafakkuri ushbu sohadagi murakkab bilimlarni qabul qilishga tayyor emas.

Ijtimoiy fanlar sohasida odob-axloq qoidalari va ma'naviyatning oddiy tushunchalari va sodda talablarini boshlang'ich sinflardan o'rgata boshlash zarurligi ayni haqiqat.

Ammo jamiyat va davlat hayotining murakkab kategoriyalari, odamlar orasidagi nihoyatda nozik ijtimoiy, iqtisodiy va axloqiy munosabatlar, ayniqsa, ishlab chiqarish yoki muayyan ixtisosliklar bilan bog'liq ma'naviy tamoyillar haqidagi bilimlarni shu yoshdagi bolalar o'zlashtira olmasligi ham ayon-ku!

Shu bilan birga, ijtimoiy fanlarni ta'lim bosqichlari va ixtisosliklarning talablari va tamoyillariga mosligi, o'quvchilar, bakalavrlar va magistrnlarning ehtiyojlari va qiziqishlari, kasb xususiyatlariga muvofiqligi haqidagi aniq-ravshan tasavvurlar tugal va maqsadga muvofiq darajaga yetmagani ham ma'lum.

Ta'lim tizimining barcha bosqichlarida ijtimoiy fanlarni qay tarzda taqsimlash, o'qitish va amaliyot soatlarini qanday tashkil etishga doir maxsus konsepsiyani ishlab chiqish zarur ehtiyojga aylangan.

Shu sababli **"Uzluksiz ta'lim tizimida ijtimoiy fanlarni o'qitish tartibi va tamoyillari to'g'risida"** qonun ishlab chiqish va uni amaliyotga joriy etish ehtiyoji mavjud, deb o'ylayman.

Bu jihatdan, O'zbekiston Respublikasining uzluksiz ta'lim va tarbiya sohasini gumanitarlashtirish strategiyasi yaratilishi va amalga oshirilishi maqsadga muvofiq.

Chindan ham, bugun biz ulug' niyatlar bilan poydevorini qo'yayotgan yangi Uyg'onish davri mamlakatimizda mana shunday ulkan boylik yaratishga, xalqimiz hayotini farovon qilishga va kelgusi avlodlarga o'zimizdan munosib meros qoldirishga xizmat qiladi.

Yana bir bor ta'kidlayman: men Yangi O'zbekistonni – obod va farovon, demokratik mamlakatni, Uchinchi Renessansni barpo etishda pedagoglar, professor-o'qituvchilar, ijodkor ziyolilarni eng katta kuch, tayanch va suyanch, deb bilaman. Ularning hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan faoliyatini qo'llab-quvvatlash, ular uchun munosib mehnat va turmush sharoiti yaratib berishni Prezident sifatida o'z burchim, deb hisoblayman.

Ilm-fan – innovatsion taraqqiyot asosi

Hozirgi paytda dunyo miqyosida raqobat qanday keskin tus olib borayotganini hammamiz ko'rib turibmiz. Bu shiddatli raqobatga faqat zamonaviy ilm-fan, yuqori texnologiyalar va innovatsiya yutuqlarini keng joriy etish orqali munosib javob bera olamiz.

Dunyodagi rivojlangan mamlakatlar o'z oldiga nafaqat mahsulot ishlab chiqarishni ko'paytirish va ularni bozorga olib chiqishni, balki chuqur bilim va ilmiy yutuqlarga asoslangan innovatsion iqtisodiyotga o'tish vazifasini qo'ymoqda. Ya'ni, o'z iqtisodiyotini mavjud tabiiy resurslarni sarflash evaziga emas, innovatsion mahsulotlar yaratish, o'zlashtirish va ilg'or texnologiyalarni ishlab chiqarishga joriy qilish orqali rivojlantirish taraqqiyotning asosiy omiliga aylanmoqda.

Mamlakatimizni innovatsion rivojlantirish strategiyasi va mexanizmlari, eng avvalo, shu davlatda yaratilgan intellektual va ilmiy-texnikaviy salohiyatdan qanchalik samarali foydalanish bilan chambarchas bog'liq. Hozirgi vaqtda mamlakatimizda 300 dan ortiq ilmiy-tadqiqot muassasalari, oliy o'quv yurtlari, tajriba-konstruktorlik tashkilotlari, ilmiy-ishlab chiqarish korxonalarini, kichik innovatsion markazlar va boshqa ilmiy-texnikaviy tuzilmalar faoliyat yuritmoqda.

Olimlarimiz tomonidan fundamental fan va uning natijalarini amaliyotga tatbiq etish borasida bir qator yutuqlar qo'lga kiritildi. Tabiiy fanlarning asosiy sohalari – astronomiya, fizika, matematika, kimyo, biologiya, farmatsevtika, geologiya, seysmologiya va boshqa jabhalarda jahon miqyosida qiziqish uyg'otayotgan natijalarga erishildi. Iqtisodiyotning mineral xomashyo resursla-

rini chiqindisiz va samarali qayta ishlash, quyosh energetikasi va boshqa qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, kimyo va biotexnologiya, genetika, ekologiya, qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish, farmakologiya, tibbiy diagnostika kabi hayotiy muhim tarmoqlarda mahalliy innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish ishlari amalga oshirilmoqda.

Ijtimoiy-gumanitar fanlar – tarix, falsafa, huquqshunoslik, arxeologiya, sharqshunoslik, O'zbekiston xalqlari madaniy merosi, tilshunoslik va adabiyotshunoslik, san'atshunoslik va boshqa sohalarda ham muhim natijalarga erishilmoqda. O'z sohasida dunyodagi eng salmoqli ensiklopediyalardan biri hisoblanadigan Markaziy Osiyoda yagona va O'zbekistonda ilk marta yaratilgan "Jahon falsafasi qomusi" tayyorlanib, 2020-yilda chop etilgani ham buning yaqqol misolidir.

Mamlakatimiz iqtisodiyotining bozor islohotlariga o'tishi ilmiy va innovatsion faoliyatni rivojlantirishga bo'lgan yangicha yondashuvlarga yo'l ochib berdi. Ular mamlakatimizning ilmiy salohiyatini saqlab qolish va ilmiy muassasalar faoliyatini mamlakatimizning dolzarb ilmiy-texnik va ijtimoiy-iqtisodiy muammolarini hal etishga yo'naltirish imkonini berdi. Fundamental tadqiqotlar natijasida to'plangan yangi bilimlar olimlarning amaliy va innovatsion ishlanmalarida o'z ifodasini topmoqda.

Shu bilan birga, fundamental tadqiqotlarni yanada rivojlantirish masalasi biroz e'tiborimizdan chetda qolgani bugun yaqqol namoyon bo'lmoqda. Chunki fundamental tadqiqotlar jadal rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiy taraqqiyot bo'yicha boshqa davlatlardan sezilarli ravishda ilgarilab borayotganini ko'rib turibmiz. Dunyoda ilmfan sohasidagi yutuqlar aynan fundamental tadqiqotlar yo'nalishida qo'lga kiritilgani tasodifiy emas. Shuning uchun endilikda fundamental fanlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, sohani iqtidorli

yosh kadrlar bilan ta'minlash davlatimizning muhim vazifalaridan biri sifatida kun tartibiga qo'yilmoqda.

Shuningdek, Fanlar akademiyasi tizimidagi ilmiy-tadqiqot muassasalari, oliy o'quv yurtlari, tarmoq institutlari, ilmiy va innovatsion markazlar hamda korxonalarining o'zaro hamkorligini mustahkamlash, ilm-fan va ta'lim sohalaridagi ilmiy, innovatsion faoliyatni rag'batlantiradigan shart-sharoitlarni yaratishga asosiy e'tibor qaratilmoqda.

Endigi vazifa – nafaqat ilmiy tadqiqotlar va ishlanmalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash, balki ularning natijalarini amaliyotga tatbiq etishga qaratilgan samarali mexanizmlarni yaratishdan iborat.

Shu ma'noda, **“Poytaxt – madaniyat va ma'rifat bulog'i”** dasturini amalga oshirish o'rinlidir. Ma'lumki, Mingo'rik, Binkat, Choch, Shosh, Toshkent nomlari bilan atalgan azim poytaxtimiz doimo Markaziy Osiyoning bepoyon hududlarida nafaqat davlatchilikning markazi, balki ilm-fan, madaniyat va ma'naviyat gurkirab rivojlangan shahar bo'lgan. Qadim davrlardayoq Toshkentda mavjud bo'lgan “Oqillar mahallasi” bugungi kunda “Oqilon mahallasi” nomi bilan saqlanib kelayotgani ham shundan dalolat beradi.

O'zbekiston ilm-fanining betakror siymolaridan biri – O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan fan arbobi, “Buyuk xizmatlari uchun” ordeni sohibi Toshmuhammad Sarimsoqovning nomini barchamiz yaxshi bilamiz. Toshmuhammad Sarimsoqov topologiya va funksional analiz bo'yicha Toshkent ilmiy maktabining asoschisi, yuzlab shogirdlarning ustози edi. Xalqimiz u insonning hozirgi O'zbekiston Milliy universiteti, O'zbekiston Fanlar akademiyasi, Oliy ta'lim vazirligida rahbar lavozimlarida mehnat qilib, mamlakatimiz taraqqiyoti yo'lida ulkan xizmatlar qilganini hech qachon unutmaydi. Fidoyi olimning ilmiy merosini chuqur o'rganish va xotirasini abadiylashtirish maqsadida, jumladan, “Sarimsoqov o'qishlari” yo'lga qo'yiladi. Andijon davlat universitetining

iqtidorli talabalari uchun ushbu olimimiz nomidagi stipendiyalar tashkil etsak, u kishi tug'ilgan Shahrixon tumanida Toshmuhammad Sarimsoqov nomidagi aniq fanlarga ixtisoslashgan maktab barpo etsak va yodgorlik o'rnatsak, o'ylaymanki, har tomonlama adolatli ish bo'ladi.

Bunday savobli ishlarni boshqa ulkan olimlarimiz xotirasiga nisbatan ham amalga oshirishimiz kerak.

Jahon iqtisodiyotining globallasuvi va uning yangi texnologik rivojlanishga o'tish jarayoni dunyo bozorlarida, raqamli texnologiyalarni joriy etish sohasida va aholining ijtimoiy-iqtisodiy, o'sib borayotgan muammolarini hal qilish usullarida raqobatning tobora kuchayishiga olib kelmoqda. Buni e'tiborga olgan holda, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasini ta'minlash maqsadida oliy o'quv yurtlari qoshida, jumladan, Jizzax politexnika institutida **Innovatsion g'oyalar markazi** tashkil etiladi.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ilm-fan va innovatsiyalar sohasida yetakchi mamlakatlar qatoridan o'rin olish, to'rtinchi sanoat inqilobi davrida xalqaro raqobatbardoshlikka erishish, to'plangan muammolarning yangi yechimlarini izlab topish, shuningdek, globallasuv tufayli yuzaga kelayotgan bahsli masalalarni hal qilishga alohida e'tibor qaratiladi.

Bugungi keskin raqobat sharoitida iqtisodiyotda ustuvor yo'nalishlar rivojini ta'minlovchi ilmiy tadqiqotlar hamda innovatsion ishlanmalarni amalga oshiruvchi tizim ishini samarali tashkil qilish eng asosiy vazifa hisoblanadi.

O'zbekistonni 2030-yilga qadar global innovatsion indeks reytingida dunyoning yetakchi davlatlari qatoriga kiritishdek ulkan maqsadga erishishda inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan strategik reja e'lon qilindi. Bizning maqsadimiz ilm-fan sohasini zamonaviy iqtisodiyot talablariga moslashtirishdan iborat bo'lib, o'z navbatida, ilm-fandagi tegishli huquqiy baza bilan tartibga solinadigan tub

tarkibiy, tashkiliy, moliyaviy hamda kadrlar va infratuzilmaga oid islohot-o'zgarishlarni amalga oshirishni ko'zda tutadi.

Bularning barchasi mamlakatimizda keyingi yillarda ilm-fanni rivojlantirish borasida quyidagi ustuvor vazifalarni amalga oshirishni talab etadi:

❖ ilm-fan sohasida boshqaruv tizimini takomillashtirish borasida jahon tajribasida loyihaviy boshqaruv o'z samaradorligini ko'rsatayotganini inobatga olib, dasturiy maqsadli yondashuvni qo'llash hamda yangi boshqaruv vositalarini joriy etish va ulardan foydalanishni yo'lga qo'yish;

❖ ilm-fan va ilmiy faoliyatni moliyalashtirish tizimini takomillashtirish hamda moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiyalash va zamonaviy fan yo'nalishlari bo'yicha infratuzilmalarni tashkil qilish, ilmiy tashkilotlarning moddiy-texnika bazasini yangilab borish, oliy o'quv yurtidan keyingi ta'lim (doktorantura) institutini moliyalashtirish kabi rejalashtirilgan chora-tadbirlarga yo'naltirish;

❖ ilmiy loyihalarni xususiy sektor va tarmoq tashkilotlari bilan teng sheriklikda moliyalashtirish amaliyoti kengaytiriladi, ilmiy-innovatsion loyihalarni qo'shimcha moliyalashtirish maqsadida xalqaro moliya institutlari, xususan, Jahon bankining ilm-fanni tijoratlashtirishga ajratiladigan imtiyozli qarz mablag'larini jalb qilish;

❖ ilm-fan va ilmiy faoliyatga xorijiy davlatlar donor tashkilotlarining grantlari, texnik ko'mak va boshqa tashqi beg'araz ko'mak mablag'larini jalb etish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshiriladi, ilm-fanning istiqbolli va yangi yo'nalishlarida (shu jumladan, raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, robototexnika, farmatsevtika, biotexnologiya, nanotexnologiyalar, energetika, muhandislik, elektronika, mexanika, mashinasozlik, genetika, astronomiya, das-

turlash, sanoat dizayni, kriminalistikada) ilmiy-tadqiqot ishlarini jadallashtirish;

❖ yuqori malakali ilmiy va muhandis kadrlar tayyorlash hamda ularni ilmiy faoliyatga yo'naltirish borasida, avvalo, davlat ilmiy tashkilotlarida yangi kadrlar siyosati joriy qilinib, asosiy e'tiborni kadrlar bilan ishlashning strategik boshqaruvini joriy etishga qaratish;

❖ mutaxassislarni qayta tayyorlash va doimiy ravishda malakasini oshirib borish maqsadida xorijiy tillarni o'rganayotgan olimlar uchun turli o'quv kurslarini tashkil qilish, mahalliy va dunyoning yetakchi universitetlari o'rtasida o'qituvchilar va talabalar bo'yicha dasturlarni amalga oshirishni ko'zda tutish;

❖ innovatsion rivojlanish va novatorlik g'oyalarini qo'llab-quvvatlash jamg'armasi va "El-yurt umidi" jamg'armasi mablag'lari hisobidan qonun hujjatlarida belgilangan tartibda iqtidorli yosh olimlarning yetakchi xorijiy ilmiy markazlarda qisqa muddatli ilmiy stajirovkalarini tashkil etish, o'qish va malaka oshirishiga ko'maklashish, ularning xalqaro ilmiy-texnik konferensiyalarda va ilmiy loyihalarda ishtirok etishlari, ilmiy ishlarining nashr etilishini ta'minlash;

❖ tadqiqotchilar va olimlar uchun professional treninglar tashkil etiladi, ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish va jahon andozalariga moslashtirish choralari ko'riladi, davlat buyurtmasi asosida moliyalashtirilayotgan grant loyihalari doirasida qisqa muddatli ilmiy stajirovkalarga yuborish, xalqaro ilmiy anjumanlarda ishtirok etish, yangi mexanizm sifatida grant loyihalari doirasida fan nomzodi yoki falsafa doktori (PhD) va fan doktorlari (DSc) tayyorlashga buyurtma berish hamda uni moliyalashtirishga ruxsat berish;

❖ oliy ta'lim muassasalarida bakalavriat va magistraturada tahsil olayotgan talabalarga ilmiy faoliyat olib borishi uchun zarur

shart-sharoitlar va rag'batlantirish mexanizmlari yaratish, doktorantlar bilan ishlash, ular tomonidan olib borilayotgan ishlarni nazorat (monitoring) qilish, himoyaga o'z vaqtida chiqishini ta'minlash mexanizmlarini yanada takomillashtirish;

❖ ilm-fanni yanada rivojlantirish va uning zamonaviy infratuzilmasini yaratishda, avvalo, ilmiy tashkilotlar va oliy ta'lim muassasalarining ilmiy laboratoriyalari zamonaviy asbob-uskunalar bilan jihozlanishi hamda butlovchi qismlar bilan ta'minlanishiga hamda ilmiy faoliyat infratuzilmalari (ilmiy tashkilotlar va oliy ta'lim muassasalari) doirasida milliy ilmiy laboratoriyalar tarmog'i yaratilishiga alohida e'tibor berish;

❖ ilm-fanni rivojlantirish uchun mahalliy va xorijiy olimlarga markazlarning asbob-uskunalari, tajriba-ishlab chiqarish bazalari va boshqa ilmiy resurslaridan foydalanishga keng imkoniyatlar yaratish, nodavlat loyiha va konstruktorlik tashkilotlarini rivojlantirishga e'tibor qaratish va investitsiya dasturlari doirasida qo'llab-quvvatlash;

❖ ilmiy tashkilotlar, universitetlar tarkibida ilmiy-innovatsion klasterlar, innovatsiya markazlari, konstruktorlik ustaxonalari, biznes akseleratorlar, startap akseleratorlarini tashkil qilish va ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish, mahsulotlar marketingi bilan shug'ullanadigan alohida kompaniyalar faoliyatini yo'lga qo'yishga alohida ahamiyat qaratiladi;

❖ xususiy sektor va xo'jalik yurituvchi subyektlar, jumladan, davlat boshqaruvi organlari ishtirokidagi jamg'armalar tashkil qilinishi hamda yangi ishlanmalarni tijoratlashtirish uchun shart-sharoitlar yaratilishiga erishish;

❖ rivojlangan davlatlar tajribasidan kelib chiqib, ilmiy ekspertiza jarayonida "manfaatlar to'qnashuvi" omillarini cheklash maqsadida ilmiy loyihalar ekspertizasiga mas'ul tuzilma tashkil qilinib, muhokamalarga chet el mutaxassislarini jalb qilgan holda, ekspertizaning

to'la interaktiv platforma orqali o'tkazilishini ta'minlashiga alohida e'tibor berish va boshqalar.

Bu sohada, ayniqsa, ilm-fan taraqqiyotiga ko'maklashadigan zamonaviy axborot muhitini shakllantirish borasida milliy ilmiy portalni yaratish, portal doirasida mamlakatning ilmiy salohiyatiga oid barcha ma'lumotlarni o'z ichiga olgan yagona akademik makon, ilmiy-tadqiqot loyihalarini moliyalashtirish uchun arizalarni avtomatik tarzda topshirish va ro'yxatdan o'tkazish tizimi takomillashtiriladi.

Ayni paytda, olimlar, ilmiy-texnik axborot manbalari reytinglarini joriy etish, boshqaruv qarorlarini qabul qilishda axborotning muhim rolini hisobga olgan holda, ilmiy salohiyatni baholash ko'rsatkichlari to'la-to'kis joriy etiladi. Obyektiv miqdor ko'rsatkichlarining joriy etilishi xolisona moliyalashtirish uchun loyihalarni tanlab olish va natijada ilmiy-tadqiqot faoliyati samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Shu bilan birga, mahalliy va jahon miqyosida katta hajmdagi ilmiy mahsulotlar ishlab chiqaruvchilar tomonidan talab qilinadigan ilmiy tadqiqotlar to'g'risidagi ma'lumotlarni shakllantirish uchun zarur bo'lgan ilmiy va ilmiy-texnikaviy rivojlanishni prognozlashning tizimli jarayoni tashkil etiladi.

Bundan tashqari, mamlakatimizdagi ilmiy-texnik holat va uni yanada rivojlantirish tendensiyalari hamda so'nggi yillarda yurtimiz ilm-fanining sifati va miqdor jihatidan rivojlanishini o'rganish, mahalliy ilmiy-texnik salohiyatning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash va tahlil qilish borasida zarur choralar ko'riladi.

Ilmiy tashkilotlar va oliy ta'lim muassasalari faoliyatini hamda ilmiy infratuzilmani rivojlantirish samaradorligini tahlil qilish, ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlarining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta'sir ko'rsatuvchi mexanizmlarni o'rganish, ilmiy-tadqiqot dasturlarining samaradorligiga erishish va ularning natijador-

ligini baholash tizimini takomillashtirish bo'yicha aniq maqsadga qaratilgan ishlar amalga oshiriladi.

Bugungi kunda ushbu yo'nalishdagi yangilanishlar bu sohada ham zamon talablarini e'tiborga olishni, islohotlarni amalga oshirish jarayonida jamiyatimiz ilm-fanining yangi qiyofasini yaratish va sohadagi o'zgarishlar dinamikasining samarali bo'lishiga erishish masalalariga yangicha qarash va yondashuvlarni talab etmoqda.

Ayol baxtli bo'lsa, jamiyat baxtlidir

Yer yuzida ongli hayot paydo bo'libdiki, odamzod muqaddas Ona siymosini, ayol zotini ulug'lab, sharaflab keladi. Onalarimiz sharofati bilan Vatanimiz tuprog'i jannat bog'laridek go'zal va mo'tabardir. Onalar duosidan yurtimiz tinch, osmonimiz musaffo, ishimizda unum, hayotimizda baraka bor. Ma'lumki, muqaddas Qur'oni karimning eng katta suralaridan biri - "Niso", ya'ni "Ayollar" deb ataladi. Alloh taolo ushbu surada insonlarni ayollarga adolatli munosabatda bo'lishga da'vat etadi va bu ilohiy so'zlar zamirida, albatta, teran hikmat mujassam.

Keyingi yillarda mamlakatimizda xotin-qizlarning huquq-manfaatlarini, gender tenglikni ta'minlash, oila, onalik va bolalikni himoya qilish, ayollar o'rtasida tadbirkorlikni rivojlantirish, ular uchun yangi ish o'rinlari yaratish, mehnat hamda turmush sharoitlarini yaxshilash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi.

Shu bilan birga, ushbu sohadagi ishlarning holati xotin-qizlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ular bilan maqsadli ishlarni tashkil etish jarayonlari islohotlar shiddatidan ortda qolayotgani ham sezilmoqda.

Ana shularni hisobga olgan holda, keyingi yillardagi O'zbekiston Respublikasining gender siyosati quyidagi masalalarga qaratiladi:

- ❖ ijtimoiy-siyosiy hayotda erkak va ayollarning ishtirok etishida teng huquq va imkoniyatlarni yaratish;

❖ ayollar va erkaklarning iqtisodiyot, bandlik sohasidagi va mehnat migrantlari sifatidagi huquqlarini himoya qilishda gender tenglikni ta'minlash;

❖ barcha uchun adolatli va sifatli ta'limni ta'minlash;

❖ barcha xotin-qizlar uchun gender tenglikni ta'minlash, ularni zo'ravonlikdan himoya qilish, odam savdosiga chek qo'yish;

❖ barcha erkak va ayollar uchun ijtimoiy himoya, sog'lom turmush tarzini ta'minlash;

❖ milliy gender statistikasini rivojlantirish;

❖ rejalashtirish va budjetlashtirishda gender masalasini inobatga olish;

❖ barcha uchun xavfsiz ekologik muhitni ta'minlash masalalariga xotin-qizlarni yanada kengroq jalb qilish;

❖ ommaviy axborot vositalarida gender muammolarining keng yoritilishini ta'minlash.

Ana shu ustuvor yo'nalishlarni samarali amalga oshirish maqsadida quyidagi dolzarb vazifalarni bajarish zarur, deb hisoblaymiz:

❖ samarali amalga oshirilishini ta'minlash;

❖ xotin-qizlar huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish hamda mamlakatimiz ijtimoiy-siyosiy hayotidagi roli va faolligini yanada oshirish;

❖ yordamga muhtoj bo'lgan va og'ir ijtimoiy ahvolga tushib qolgan xotin-qizlarning, jumladan, nogironligi bo'lgan ayollarning muammolarini o'z vaqtida aniqlash;

❖ ehtiyojmand xotin-qizlarga manzilli yordam ko'rsatish bo'yicha ro'yxatlarni tuzish, ularga ijtimoiy-huquqiy, psixologik va moddiy ko'mak berishning samarali usul va vositalaridan keng foydalanish;

❖ barcha hududlarda xotin-qizlarning bandligini to'la-to'kis ta'minlash imkonini oshiradigan maxsus tizim yaratish va uning samarali ishlashini yo'lga qo'yish;

❖ xotin-qizlarning mehnat sharoitlarini yaxshilash, ayniqsa, qishloq joylardagi yosh qizlarning oilaviy va xususiy tadbirkorlik, hunarmandchilik bilan shug'ullanishini har tomonlama qo'llab-quvvatlash;

❖ xotin-qizlar o'rtasida huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish, birinchi navbatda, huquqbuzarlikka moyilligi bo'lganlar bilan yakka tartibda ish olib borish;

❖ jazoni ijro etish muassasalaridan ozod qilingan xotin-qizlarning ijtimoiy reabilitatsiyasi va moslashishi bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish;

❖ xotin-qizlar bilan bog'liq muammolarni yechishda davlat organlari va fuqarolik jamiyati institutlari bilan yaqin hamkorlikni ta'minlash borasida ishlarni tizimli tarzda olib borish.

Davlat va jamiyat boshqaruvida ayollarning o'rni va mavqeyini yanada mustahkamlash – islohotlarimizning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib qoladi.

Biz mamlakatimizda istiqomat qilayotgan 17 milliondan ziyod opa-singillarimiz, qizlarimiz, onaxon va momolarimizga munosib sharoit yaratib berish uchun barcha imkoniyatlarni ishga solishimiz lozim.

Xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha tashkil etilgan markaziy va hududiy jamg'armalar faoliyatini yanada takomillashtirish maqsadga muvofiqdir.

Ayollarning biznes sohasidagi loyihalarini qo'llab-quvvatlash hamda joylarda xotin-qizlarning muammolarini hal etish uchun budjetdan har yili qo'shimcha ravishda 1 trillion so'mdan ziyod mablag' yo'naltirish lozim. Buning uchun "Xalq banki" tomonidan joylarda xotin-qizlarni tadbirkorlikka o'qitish, biznesga oid namunaviy rejalarini ishlab chiqish va kredit olishda ularga amaliy yordam ko'rsatishning yangi tizimi joriy etiladi.

Oliy Majlis palatalari va Hukumatga xotin-qizlarning jamiyatdagi va davlat boshqaruvidagi mavqeyini yanada oshirishga qaratilgan yaxlit tizim yaratish bo'yicha taklif ishlab chiqish vazifasini topshirish ushbu ishlar samaradorligini yanada oshiradi, deb hisoblayman.

Bu borada bugun O'zbekistonda olib borilayotgan davlat siyosatining asosiy maqsadi – ayollarimizga e'tibor va amaliy g'amxo'rlik ko'rsatishni yangi, yuksak bosqichga olib chiqish, xotin-qizlarning jamiyatdagi o'рни va maqomini mustahkamlash, ularning huquq va manfaatlarini ta'minlashdir.

Bu, o'z navbatida, **“Ayollarga ilm berish – jamiyatni ilmli, ma'rifatli va salohiyatli qilish”**, degan qoidani hayotga izchil tatbiq etishni taqozo etadi.

Munis onalarimiz, mehribon opa-singillarimizning huquq va manfaatlarini, gender tenglikni ta'minlash, oila, onalik va bolalikni himoya qilish barchamizning asosiy vazifalarimiz ekanini biz chuqur anglab olganmiz.

Mamlakatimizda istiqomat qilayotgan barcha opa-singillarimiz, qizlarimiz, onaxon va momolarimizga munosib sharoit yaratib berish uchun bundan buyon ham barcha imkoniyatlarni ishga solamiz.

Yoshlar – Yangi O‘zbekiston bunyodkorlari

Yurtimiz bo‘ylab 6 millionga yaqin g‘ayrati baland, intiluvchan o‘g‘il-qizlarimiz ishtirokida “Yangi O‘zbekiston yoshlari, birlashaylik!” shiori ostida o‘tkazilgan festivallar barcha yoshlarimiz uchun yetuklik va haqiqiy vatanparvarlik ko‘rigi bo‘ldi. Ushbu festivallar bundan buyon nafaqat viloyat markazlarida, balki har bir tuman va shaharda o‘tkazib boriladi va ularda ko‘tarilgan masalalar yechimi bo‘yicha har yili Hukumat alohida dasturlar qabul qiladi.

Albatta, yoshlikka xos shijoat, jo‘shqinlik va mardlikni, ezgu orzu-intilishlarni amaliy harakatga aylantirib, salmoqli natijalarga erishish uchun inson o‘z oldiga aniq maqsad qo‘yib yashashi kerak.

Agar tarixga nazar tashlaydigan bo‘lsak, buyuk ajdodlarimiz erishgan olamshumul yutuqlar zamirida, avvalo, ona Vatanga, xalqqa xizmat qilishdek oliyjanob maqsad mujassam ekanini ko‘ramiz. Masalan, Abu Rayhon Beruniy, Mirzo Ulug‘bek singari ulug‘ allomalar, Alisher Navoiy, Bobur Mirzo kabi shoir va mutafakkirlar, Abdulla Avloniy, Fitrat, Abdulla Qodiriydek ma‘rifatparvar adib va olimlar mashhur ilmiy kashfiyotlarini, o‘lmas badiiy asarlarini aynan kamolot yoshida yaratganlarini hammamiz yaxshi bilamiz va bu bilan faxrlanamiz.

Bizning tomirlarimizda ana shunday ulug‘ bobolarimizning qoni oqar ekan, ularning munosib vorislari bo‘lish, ular kabi yuksak maqsadlar sari intilib yashash barchamizning ezgu burchimizdir.

Bu borada yurtimizda mutlaqo yangicha shakl va mazmundagi Prezident maktablari, ijod va ixtisoslashgan maktablar tizimi ya-

ratilganini ta'kidlash lozim. Ushbu maktablarda ta'lim olayotgan ko'plab o'quvchilar nufuzli xalqaro tanlovlarda yuqori natijalarni qo'lga kiritmoqdalar. Bunday zukko va bilimdon farzandlarimiz bilan har qancha faxrlansak arziydi.

Navbatdagi muhim vazifamiz – mana shunday farzandlarimiz orasidan yangi avlod Xorazmiy va Farg'oniylarini, Beruniy va ibn Sinolarini, Ulug'bek va Navoiylarini tarbiyalab, voyaga yetkazishdan iborat. Bu yo'nalishda “Beruniy izdoshlari”, “Mirzo Ulug'bek vorislari”, “Alisher Navoiy davomchilari” kabi ko'rik-tanlovlar o'tkazib, g'oliblarni rag'batlantirish tizimi yo'lga qo'yiladi.

Taniqli siyosatchi, Parlamentlararo ittifoqning Bosh kotibi Martin Chungong boshliq rasmiy delegatsiya mamlakatimizga tashrif buyurganida, u kishi bir fikrni afsus bilan ta'kidladi. Ya'ni, sayyoramiz aholisining yarmidan ko'pini 30 yoshgacha bo'lgan insonlar tashkil etsa-da, butun dunyo bo'yicha yosh deputatlarning ulushi 2,6 foizga ham yetmas ekan. Oliy martabali mehmon O'zbekistonda bu ko'rsatkich 6 foizdan oshganini yuqori baholadi. Bu – katta e'tirof, albatta.

Biz g'oyat muhim yo'nalishdagi bu ishlarimizni davom ettirgan holda, Parlamentlararo ittifoq ko'magida **“Biz parlamentda yoshlarni qo'llab-quvvatlaymiz!”** degan ezgu tashabbusni amalga oshiramiz. Siyosiy yetuk va faol yosh yigit-qizlarimizni milliy parlamentimiz va mahalliy kengashlar faoliyatiga yanada kengroq jalb etamiz.

Bugungi murakkab zamonda yoshlarni jismoniy va ma'naviy barkamol insonlar etib tarbiyalash biz uchun g'oyat muhim vazifa bo'lib qolmoqda.

Shu ma'noda, mutafakkir Abdurauf Fitratning: **“Bu dunyo – kurash maydonidir. Bu kurashning quroli sog'lom jism-u tan, o'tkir aql va yaxshi axloqdir”**, degan so'zlarida chuqur ma'no bor.

Farzandlarimizning sog'lom va barkamol avlod bo'lib voyaga yetishi bizning kelgusi faoliyatimizda eng muhim masala bo'lib

qoladi. O'zbekistonda yashayotgan har bir o'g'il-qiz davlatimiz va jamiyatimizning e'tibori va amaliy g'amxo'rligidan chetda qolmaydi.

Bu maqsadga erishish uchun quyidagi masalalarga alohida e'tibor qaratamiz.

Har o'quv yili yakuni bilan tuman, shahar, viloyat va respublika darajasida bitiruvchilar bandligini ta'minlashga oid dasturlar qabul qilish amaliyoti yo'lga qo'yiladi. Dasturda har bir mahalla, tuman, shahar va viloyat kesimida qancha yoshlarni kasb-hunarga o'qitish, qanchasini ish bilan ta'minlash, nechta startap va tadbirkorlik loyihasini amalga oshirish belgilanishi shart. Bu bizning yoshlar bilan ishlash bo'yicha "bandlik", "innovatsiya" va "investitsiya" dasturimiz bo'lib xizmat qiladi.

Viloyat, tuman va shahar hokimlari hamda sektorlar rahbarlari har haftada bir marta yoshlar bilan uchrashib, ularning g'oya, taklif va tashabbuslarini eshitib, muammolarini hal qilishga mas'ul va javobgar bo'ladi.

Oliy ma'lumot talab etadigan kasb va lavozimlar qayta ko'rib chiqiladi. Bugungi kunda oliy ma'lumot talab qiladigan 80 mingga yaqin bo'sh ish o'rinlari mavjud. Misol uchun, transport, geologiya, qishloq xo'jaligi, madaniyat, sport sohalarida bilim va malakasi yetarli bo'la turib, oliy ma'lumoti yo'qligi uchun minglab yoshlarimiz ishga kira olmayapti.

Shu bois oliy ma'lumot talab etadigan kasb va lavozimlar qayta ko'rib chiqilib, ularning kamida 150 tasi bo'yicha bunday talab bekor qilinadi. Bunday yengillik tufayli 10 mingdan ortiq yoshlar ishga joylashadi.

Maktablarning 10-11-sinf o'quvchilarini mehnat bozorida talab yuqori bo'lgan kasb va hunarlarga o'qitish tizimi yo'lga qo'yiladi. Bundan buyon maktab bitiruvchisiga attestat berishda mehnat bozorida talab yuqori bo'lgan kamida bitta kasb yoki hunarni egallash

majburiy qoida bo'ladi. Bu tizim davlat-xususiy sheriklik asosida no-davlat ta'lim tashkilotlari bilan birga yo'lga qo'yiladi.

Viloyat, tuman va shahar hokimlari har yili 1-sentabrga qadar maktablar kesimida 10-11-sinf o'quvchilarini mehnat bozorida talab yuqori bo'lgan kasb-hunarlarga o'qitish bo'yicha ro'yxat va dasturni mahalliy kengashlarda muhokama qilib, tasdiqlaydi. Parlamentimiz palatalari ushbu talabni qonun darajasida mustahkamlashi maqsadga muvofiq bo'lar edi.

Qishloqlarda yashayotgan 230 mingdan ortiq ishsiz yoshlarga dehqonchilik bilan shug'ullanish uchun joriy yilda 61 ming gektar yer maydonlari ajratildi. Shuningdek, g'alladan bo'shagan yerlardan yana 75 ming gektari 170 ming nafar yoshlarga takroriy ekin ekish uchun berildi.

2021-yilda boshlagan yer islohotimiz doirasida paxta va g'alladan qisqaradigan maydonlarda oziq-ovqat ekinlari yetishtirish uchun yerlarni 10 yil muddatga ijaraga berish tizimi yo'lga qo'yiladi. Shu tariqa viloyat va tuman hokimlari, sektor rahbarlari uchun yana 500 ming nafar yoshlarni doimiy ish bilan ta'minlash imkoniyati yaratiladi.

Yoshlarga beriladigan imtiyozli kreditlar va lizing asosida 50 mingdan ziyod yengil konstruksiyali zamonaviy avtoservis, maishiy xizmat, chakana savdo va umumiy ovqatlanish shoxobchalari barpo etiladi.

Axborot texnologiyalarini rivojlantirishga alohida ahamiyat beramiz. Men har gal yoshlar bilan uchrashganimda. **"Ilmni qadrlang, ilmga intiling!"** degan so'zlarni takrorlashdan aslo charchamayman. O'zingiz ko'ryapsiz, dunyoda o'qigan, zamonaviy ilm va hunarlarni puxta egallagan, yosh avlodini ayni shu ruhda tarbiyalagan xalqlar, davlatlar jadal rivojlanmoqda.

Yangi O'zbekiston yoshlari ham ana shunday yuksak darajalarga ko'tarilishi uchun biz, albatta, barcha imkoniyatlarni ishga solamiz.

Bu borada ayniqsa quyidagi masalalarga alohida e'tibor qaratiladi:

❖ iqtidorli, lekin oliygohda kontrakt asosida o'qish imkoniyati bo'lmagan yoshlarimizni qo'llab-quvvatlash bo'yicha yangi tizim yaratamiz;

❖ maktablarda o'quvchilarni kompyuterdan shunchaki foydalanuvchi emas, balki undan daromad topadigan mutaxassislar qilib tayyorlashimiz zarur;

❖ yosh oilalarning ijtimoiy himoyasini ta'minlashga alohida e'tibor qaratiladi.

Meni doimo o'ylantiradigan, tashvishga soladigan yana bir dolzarb masala bu – yoshlarimizning odob-axloqi, yurish-turishi, madaniy saviyasi, bir so'z bilan aytganda, tarbiyasi bilan bog'liq. Biz bu yo'nalishda katta ishlarni amalga oshiryapmiz. Ammo ularning samaradorligini yanada kuchaytirish uchun bir qator masalalarga jiddiy e'tibor berishimiz zarur. Xususan, yoshlar o'rtasida kitobxonlikni, mutolaa madaniyatini rivojlantirish doimiy e'tiborimiz markazida bo'lishi lozim. Farzandlarimizga mo'ljallangan badiiy adabiyotlarni ko'paytirish va ularning mualliflarini rag'batlantirish maqsadida **“Bolalar va yoshlar uchun eng yaxshi kitob”** tanlovini o'tkazish yo'lga qo'yiladi. Bunda mualliflarga birinchi o'rin uchun – 100 million so'm, ikkinchi o'rin uchun – 75 million so'm, uchinchi o'rin uchun – 50 million so'm mukofot beriladi.

Shu bilan birga, yoshlar o'rtasida jinoyatchilik, giyohvandlik, ichkilikbozlik, oilaviy ajralishlar, buzg'unchi va radikal oqimlar ta'siriga tushish holatlari davom etayotgani, davlat rahbari sifatida shaxsan meni jiddiy tashvishga solmoqda. Hozirgi vaqtda qariyb 40 ming nafar yoshlar profilaktik hisobda turgani ham xavotirimiz bejiz emasligini ko'rsatmoqda.

O'ylaymanki, Davlat boshqaruvi akademiyasida yoshlar masalasiga mutasaddi barcha rahbarlarning bilim va malakasini oshirish

uchun o'quv kurslari tashkil etilishi kerak. Ular o'z viloyati va tumanlari, maktab, kollej, texnikum, oliygohlardagi yoshlarning ma'naviy tarbiyasi uchun bevosita mas'ul bo'lib, har oyda tahliliy muhokamalar o'tkazishi va mahalliy kengashlarda hisobot berib borishi darkor.

Bugungi kunda yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, ularning fuqarolik pozitsiyasini mustahkamlash juda muhim vazifadir.

Mintaqamiz va dunyodagi vaziyat tobora keskinlashib bormoqda. Milliy xavfsizligimiz, tinch va osoyishta hayotimizga nisbatan tahdid va xatarlar kuchaymoqda.

Shu bois hushyorlik va ogohlikni oshirish, o'zaro hamjihatlik va birdamligimizni mustahkamlash, har qanday tahdidlarga munosib javob berishga tayyor bo'lib yashash hayotning o'tkir zaruratiga aylanmoqda.

Yosh avlodning ongini salbiy ta'sirlardan himoya qilish, adashganlarni to'g'ri yo'lga qaytarish o'zini vatanparvar deb hisoblaydigan har bir O'zbekiston fuqarosi, ayniqsa yoshlarning asosiy burchi bo'lib qolishi shart.

Harbiylarimizning jismoniy va ma'naviy salohiyatini oshirish maqsadida **“Jasorat maktabi”**ni yaratishga qaror qilgan edik. Bu borada amaliy ishlar boshlab yuborildi. Shu bilan birga, oliy harbiy bilim yurtlari, litsey va kollejlari, jumladan, **“Temurbeklar maktabi”** faoliyatini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratmoqdamiz.

Yoshlar, ayniqsa, uyushmagan yoshlarning muammolarini o'rganib, hal qilish, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash va sportga jalb etish masalalariga ustuvor ahamiyat qaratishimiz zarur. Shu maqsadda Mudofaa vazirligi huzurida **“Vatan o'g'loni”** bolalar va o'smirlar harbiy-vatanparvarlik harakatini tashkil etish haqidagi tashabbusni qo'llab-quvvatlayman. Harakatning har bir maktabda tuziladigan

otradlari barcha o'quvchilarni qamrab olib, ularni tarbiyalashda asosiy kuchga aylanishi kerak.

Shuningdek, madaniyat, san'at, ilm-fan, ta'lim sohasida o'z iqtidorini namoyon etayotgan yoshlar uchun zarur sharoitlarni yaratish hududlar hamda vazirlik va idoralar rahbarlarining asosiy vazifalaridan biri bo'lishi shart.

Ayni paytda, yoshlar bilan ishlarni tashkil etish borasida amalga oshirilgan ijobiy ishlarni e'tirof etish bilan birga, sohadagi vaziyat tahlili yoshlarning keng qatlamlariga daxldor bo'lgan dolzarb masalalar saqlanib qolayotganidan dalolat bermoqda. **Ularni samarali hal etish maqsadida quyidagilarni amalga oshirishni maqsadga muvofiq, deb hisoblayman:**

- ❖ O'zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini yangi bosqichga olib chiqish, yoshlar sohasidagi muammolarga samarali yechimlar ishlab chiqish, vakolatli organlar faoliyatini yanada samaraliroq tashkil etish va muvofiqlashtirish vazifalarini paysalga solmay bajarish;

- ❖ mamlakatimizda yoshlarni qo'llab-quvvatlash, ularning qonuniy huquq va manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlarni takomillashtirish yuzasidan takliflar tayyorlash hamda yoshlar siyosati sohasidagi qonun hujjatlariga rioya etilishi ustidan davlat nazoratini muttasil amalga oshirish;

- ❖ yoshlarni Vatanga sadoqat, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, o'sib kelayotgan yosh avlodni ilm-fan va innovatsiyalarga keng jalb etish, ularni **"Yangi O'zbekiston - Uchinchi Renessans sari!"** shiori atrofida birlashtirishga qaratilgan chora-tadbirlarni samarali va tizimli tashkil etish;

- ❖ joylarda, avvalambor, chekka hududlarda istiqomat qilayotgan ko'p sonli yoshlarning o'z iqtidor va iste'dodini ro'yobga chiqarishlari, tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanishlari uchun keng sharoitlar yaratishga alohida ahamiyat berish;

❖ yoshlarning huquq va erkinliklari, qonuniy manfaatlarini himoya qilish, ular o'rtasida huquqbuzarliklar va jinoyatchilik profilaktikasini amalga oshirishda nodavlat notijorat tashkilotlari va fuqarolik jamiyatining boshqa institutlari bilan samarali hamkorlik qilish;

❖ yoshlarga oid dasturlar, loyihalar va ilmiy-tadqiqot ishlari ni moliyalashtirish uchun ijtimoiy buyurtma shaklida ajratiladigan davlat grantlari va subsidiyalarni taqsimlash, ulardan maqsadli va samarali foydalanilishini ta'minlashga erishish;

❖ tarbiya muassasalarini tamomlagan yetim va ota-onasining qaramog'idan mahrum bo'lgan yoshlarning ijtimoiy-huquqiy himoyasini tashkil etish va bandligini ta'minlash;

❖ iqtidorli yoshlarni yetakchi xorijiy oliy ta'lim muassasalariga ta'lim olish uchun yuborish, xalqaro tanlovlarda ishtirok etishini ta'minlash, yosh avlodni madaniyat, san'at, jismoniy tarbiya va sportga keng jalb etish, ularning axborot texnologiyalari bo'yicha savodxonligini oshirish, yoshlar o'rtasida kitobxonlikni targ'ib qilish, xotin-qizlar bandligini ta'minlash vazifalarini qamrab olgan beshta muhim tashabbusni keng joriy etishga qaratilgan ishlarni yanada samarali muvofiqlashtirish, ularning intellektual salohiyati va iste'dodini rivojlantirishga alohida e'tibor berish;

❖ yoshlarni kichik biznes va xususiy tadbirkorlikka keng jalb etish, zamonaviy kasb-hunarlar, raqamli iqtisodiyot ko'nikmalarini puxta egallashlari uchun qo'shimcha shart-sharoitlar yaratish, ularni ish bilan ta'minlash jarayonlariga ko'maklashishni yangi bosqichga ko'tarishga erishish;

❖ yoshlar siyosati sohasida xalqaro hamkorlikni yanada rivojlantirish, yoshlar sohasidagi xalqaro reytinglarda mamlakatimiz mavqeyini oshirish bo'yicha qo'shimcha choralar ko'rish, xorijda ta'lim olayotgan yoshlar bilan olib borilayotgan ishlarni samarali yo'lga qo'yishga doir vazifalarning paysalga solmay bajarilishiga erishish;

❖ yoshlar faoliyati bilan bog'liq sohalarga xorijiy investitsiyalar va ilg'or texnologiyalarni jalb qilish bo'yicha manfaatdor vazirlik va idoralar bilan birgalikda xalqaro moliya institutlari, donor-mamlakatlar hamda xorijiy tashqilotlar bilan hamkorlikni yanada rivojlantirish;

❖ yosh avlodda mustahkam vatanparvarlik g'oyasi hamda qat'iy fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish, yoshlarda zamonaviy tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish va yangi ish o'rinlarini yaratish orqali ularning bandligini ta'minlash.

BMTning Yoshlar strategiyasida ta'kidlanganidek, **“Yoshlar timsolida eng qimmatli va o'ta muhim resurslar mujassam bo'lib, unga har qancha investitsiya kiritsa arziydi, chunki bu sarmoyalar bir necha barobar ziyod bo'lib qaytadi”**. Men ushbu g'oyat muhim fikrga to'liq qo'shilaman.

Biz yoshlarimizda umrimizning ma'no-mazmuni, hayotimizning asosiy mevasi va samarasini ko'ramiz. **Yangi O'zbekistonni azm-u shijoatli yoshlarimiz bilan birga bunyod etamiz!**

Bizning Taraqqiyot strategiyamizda har jihatdan barkamol rivojlangan, erkin fikrlaydigan, Vatanga sodiq, qat'iy hayotiy qarashlarga ega yigit-qizlarni tarbiyalash eng ustuvor vazifalarimizdan biri sifatida belgilangan.

Yoshlarning iste'dodi va qobiliyati, ezgu intilishlarini to'liq ro'yobga chiqarish, ijtimoiy faolligini oshirish, hayotda munosib o'rin egallashlari uchun barcha imkoniyatlarni yaratib berish bundan buyon ham bosh maqsadimiz bo'lib qoladi.

Yoshlarimiz ulug' ajdodlarimizning munosib vorislari bo'lishi, ular kabi ulkan maqsadlar sari intilib yashashi va yuksak marralarga erishishi uchun barcha zarur shart-sharoitlarni yaratishimiz zarur. Yangi O'zbekiston yoshlari ana shunday yuksak darajalarga ko'tarilishi uchun barcha imkoniyatlarni ishga solamiz.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasining maqsadi – aholining barcha qatlamlariga munosib hayot darajasini va turmush sharoitlarini yaratib berish, ijtimoiy himoya va bandlikni ta'minlash, daromadlar barqaror o'sishiga erishish, jamiyatning madaniy darajasi, bag'rikenglik va mehribonlik fazilatlarini yanada mustahkamlashdan iborat.

**BESHINCHI BO'LIM.
MA'NAVIY TARAQQIYOT**

Ma'naviy yangilanish: imkoniyat va istiqbollar

Yangi ma'naviy makonni yaratish borasidagi vazifalar

Ma'rifiy islohotlar va barkamol inson tarbiyasi

Yangi O'zbekiston va ma'naviy yangilanish

Ma'rifatli jamiyat sari

Milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi

Mening nazarimda, insoniyat dunyosining buyuk bir yoritqichi – ma'naviyat chirog'i bor. Bu chiroqning boshqalardan farqi shuki, u insonning ongi va tafakkurini yoritadi, qalbi, vijdonini uyg'otadi, odamiylik hissini kuchaytiradi.

O'zbekistonning yangi uyg'onish davrini yaratishga kirishgan ekanmiz, har bir yurtdoshimizning qalbi va ongi-da ana shunday ma'naviyat shu'lasini porlashi va u bizni ezgu ishlarga undab, yuksak mas'uliyat tuyg'usi bilan yashashga da'vat etishi zarur.

Ma'naviy yangilanish: imkoniyat va istiqbollar

Biz Yangi O'zbekiston taraqqiyotining hozirgi rivojlanish bosqichida ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy omillar bilan birga, ma'naviy-ma'rifiy jabhalarda amalga oshirilayotgan islohotlar ham muhim ahamiyatga ega ekanini yaxshi anglaymiz.

Mening nazarimda, jamiyat hayotining tanasi iqtisodiyot bo'lsa, uning joni va ruhi – ma'naviyatdir. Biz yangi O'zbekistonni barpo etishda ana shu ikkita mustahkam ustunga, ya'ni, bozor tamoyillariga asoslangan kuchli iqtisodiyotga hamda ajdodlarimizning boy merosi, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan kuchli ma'naviyatga tayanamiz.

Biz uchun ma'naviyat – insonlar o'rtasidagi o'zaro ishonch, hurmat va e'tibor, xalq va davlat kelajagini birgalikda qurish yo'lidagi ezgu intilishlar, ibratli fazilatlar majmuasidir. Boshqacha aytganda, ma'naviyat – jamiyatdagi barcha siyosiy-ijtimoiy munosabatlarning mazmuni va sifatini belgilaydigan poydevordir. Bu poydevor qancha mustahkam bo'lsa, xalq ham, davlat ham shuncha kuchli bo'ladi.

Bugungi kunda biz mamlakatimizda inson erkin va farovon yashaydigan ma'naviy makon, ma'rifatli jamiyat qurish uchun qat'iyat bilan harakat qilmoqdamiz. Qanday qiyinchilik va sinovlarga duch kelmaylik, shu maqsadda boshlagan barcha islohotlarimizni, qabul qilgan dasturlarimizni izchil davom ettirmoqdamiz.

Milliy ma'naviyatimizni rivojlantirish, uni xalqimiz, ayniqsa, yoshlarimiz hayotiga singdirishda ijtimoiy-gumanitar fanlar tizimining ahamiyati katta. Afsuski, hozirgi vaqtda bu fanlar rivoji, ular

mansub ilmiy-amaliy va ta'lim-tarbiyaviy tizimni yangilash va optimallashtirish jarayoni zamondan ortda qolmoqda.

Ayni paytda ijtimoiy fanlarning ta'lim bosqichlari hamda ixtisosliklarning talab va tamoyillariga mosligi, o'quvchilar, bakalavrlar, magistrnlarning ehtiyojlari va qiziqishlari, kasb xususiyatlariga muvofiqligi haqidagi aniq tasavvurlar ham yo'q.

Bugun aholi, ayniqsa, yoshlarimizga zamonaviy ta'lim-tarbiya bilan birgalikda, qon-qonimizga singgan muqaddas dinimizning mohiyatini to'g'ri tushuntirib berishimiz, ularni ezgu g'oyalar ruhi-da tarbiyalash haqida jiddiy o'ylashimiz lozim. Taassufki, bu masalaga o'z vaqtida jiddiy e'tibor berilmagani tufayli yoshlar o'rtasida radikal oqimlar, yot g'oyalar ta'siriga tushish holatlari uchrab turibdi.

Yoshlarga keng imkoniyatlar yaratib beryapmiz, katta-katta lavozimlarni ularga ishonib topshiryapmiz. Ularda bilim bor, iste'dod bor, lekin, ayrimlari milliy zamin, milliy ma'naviyatimizdan uzoqlashib ketgani sezilib qolmoqda. Ular o'zlari o'qib kelgan xorijiy davlatlardagi tajribani tez va shoshilinch amalga oshirmoqchi bo'lyapti. Ammo, bunday natijaga o'sha davlatlar necha yuz yillar davomida erishgani haqida o'ylab ko'rmayapti.

Bugun hayot yangicha fikrlash va ishlash, milliy "aql markazlari" mizni shakllantirishni talab etmoqda. Lekin, afsuski, dunyoda, yon-atrofimizda kechayotgan siyosiy-ijtimoiy jarayonlarni chuqur tushunib, ta'sirchan va ommabop shaklda yetkazib beradigan tahlilchi va ekspertlarimiz juda kam.

Targ'ibotning ilmiy asoslangan zamonaviy texnologiyalari va yangi shakllarini, tahdidlarga qarshi samarali kurash usullarini ishlab chiqadigan vaqt keldi, deb hisoblayman.

Ma'naviy targ'ibotni to'g'ri yo'lga qo'yishda ommaviy axborot vositalari katta ta'sir kuchiga ega. Ammo bu kuchdan hamma vaqt ham samarali foydalana olmayapmiz.

Ma'naviyatsizlik va g'oyasizlik har qanday jamiyatni tanazzul sari yetaklashi, davlat siyosati va boshqaruvini kuchsizlantirishi, korrupsiya, jinoyatchilik va axloqsizlik kabi illatlarning ildiz otishiga sabab bo'lishi bilan bog'liq misollarni insoniyat tarixidan ko'plab keltirish mumkin. Shu munosabat bilan **Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ma'naviy-ma'rifiy islohotlarga alohida e'tibor qaratiladi.**

Istiqbolda bu sohada amalga oshirishimiz kerak bo'lgan ustuvor vazifalar **O'zbekistonning ma'naviy taraqqiyot strategiyasi hamda uni amalga oshirish dasturini** ishlab chiqish va hayotga tatbiq etish davlat siyosatining tarkibiy qismiga aylanishini taqozo etmoqda. Bu muhim vazifa, o'z navbatida, ilm-fan, madaniyat va san'at, adabiyot va badiiy ijodiyot sohalarining ma'naviy-ma'rifiy taraqqiyotdagi ta'sirchanligini yanada oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlarni talab etadi.

Hozirgi globalashuv davrida, inson ongi va qalbi uchun kurash kuchaygan bir paytda turli g'oyaviy tahdid va xurujlar jamiyatimizning ma'naviy hayotiga ta'sir ko'rsatishning kuchli quroli sifatida namoyon bo'lmoqda.

Bunday murakkab vaziyatda ana shunday bosimga bardosh bera oladigan jamiyatni shakllantirish uchun quyidagilar hayotimizning zaruriy talablariga aylanmoqda:

- ❖ turli ma'naviy buzg'unchilik, vayronkorlik harakatlari va xurujlarining oldini olish, aholi, ayniqsa, unib-o'sib kelayotgan yoshlarimizda ularga nisbatan ma'naviy immunitetni shakllantirish, ezgu g'oyalarni targ'ib qilishga alohida e'tibor qaratish;

- ❖ jaholat, umumiy saviyaning pastligi buzg'unchi g'oyalarga ishonuvchanlik va ularning ta'siriga berilish holatlarini bartaraf etish uchun puxta ishlangan va zamonaviy ijtimoiy fan yutuqlariga tayanadigan ma'naviy ta'lim-tarbiyaning izchil amalga oshirilishiga erishish;

- ❖ bu borada ta'lim bosqichlari, ma'naviyat va ma'rifat tizimi uchun zarur o'quv va amaliy dasturlar tuzish va ularni joriy etish;
- ❖ aholining ma'naviy-ma'rifiy savodxonligini yangi bosqichga ko'tarish, ushbu yo'nalishdagi ta'lim-tarbiya ishlarini aniqlash, bu boradagi samarali faoliyat mexanizmini yaratish;
- ❖ axborot xavfsizligini ta'minlash bo'yicha olib borilayotgan faoliyatni takomillashtirish;
- ❖ sohaga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng tatbiq etish, ommaviy axborot vositalari imkoniyatlaridan samarali foydalanish.

Ma'lumki, jismoniy jihatdan baquvvat insonni tarbiyalash unchalik qiyin emas. Ammo insonni ham jismoniy, ham ma'naviy jihatdan kamol toptirish g'oyat murakkab vazifa. Ayniqsa, bugungi kunda - mafkuraviy kurashlar goh oshkora, goh pinhona tus olgan nozik, qaltis sharoitda, hozirgi tahlikali zamonda bu masala nihoyatda dolzarb ahamiyatga ega.

Shu maqsadda ilm-fan, madaniyat va san'at, adabiyot va badiiy ijod sohalarining ma'naviy-ma'rifiy taraqqiyotdagi ta'sirchanligini yanada oshirishga qaratilgan dasturlar qabul qilamiz. Barcha hududlarimizda ijodkor ziyolilarga doimiy e'tibor qaratish, ularni moddiy va ma'naviy jihatdan rag'batlantirish, uy-joy sharoitlarini yaxshilash, qo'llab-quvvatlash borasidagi ishlarni ma'naviy-ma'rifiy sohada siyosatimizning muhim yo'nalishlari, deb bilamiz.

Ma'lumki, Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat akademik musiqali teatri, "Ayqulash" milliy folklor ansambli, Igor Savitskiy nomidagi Qoraqalpoq davlat san'at muzeyi tom ma'noda O'zbekiston san'atining faxri hisoblanadi. Biz bundan buyon ham qoraqalpoq xalqining madaniyati va san'atini, qoraqalpoq tili va adabiyotini rivojlantirishga, uni mamlakatimiz va jahonda keng targ'ib qilishga alohida e'tibor qaratamiz. Shu maqsadda "Qoraqalpoq adabiyoti durdonalari" ko'p jildlik to'plamini o'zbek tilida nashr qilish ishlari

davom ettiriladi. Ayni vaqtda butun dunyoda "Sahrodagi Luvr" degan nom bilan shuhrat qozongan Savitskiy muzeyi bo'yicha AQSH, Rossiya, Buyuk Britaniya, Fransiyaning yetakchi ilmiy-madaniy muassasalari bilan hamkorlikda maxsus tadqiqotlar amalga oshirilib, chet tillarda kitob va albomlar nashr qilinadi. Xorijdagi nufuzli madaniyat markazlarida ushbu muzeyning ko'rgazmalari tashkil etiladi.

Mashhur alloma bobomiz Abu Rayhon Beruniy tavalludining 1050 yilligi 2023-yili jahon miqyosida nishonlanadi. Yubiley munosabati bilan ulug' ajdodimiz faoliyat ko'rsatgan Ma'mun akademiyasi faoliyatini yangi bosqichga ko'tarish, allomaning to'la asarlar to'plamini nashr etish, uning hayoti va ilmiy merosiga bag'ishlab xalqaro konferensiya o'tkazishimiz kerak.

Ushbu yo'nalishdagi muhim chora-tadbirlar boshqa hududlarimizda ham amalga oshiriladi.

Madaniyat va sport muassasalari, teatr va muzeylarning moddiy-texnik bazasini yaxshilash bo'yicha maxsus dasturlar ijrosi ta'minlanadi. Milliy kino va kutubxonalar tizimini yanada rivojlantirish, xalq hunarmandchiligini qo'llab-quvvatlashga doir aniq va samarali ishlar olib boriladi.

Yangi ma'naviy makonni yaratish borasidagi vazifalar

Yangi Uyg'onish davri poydevorini yaratish jarayonida eng rivojlangan jamiyatlar talabiga javob beradigan, erkin fikrli, zamonaviy va innovatsion ma'naviy makonni shakllantirish zarurati muhim masalaga aylanishi tabiiydir.

Yangi ma'naviy makon nima? Mening nazarimda, u – biz orzu qilayotgan Yangi O'zbekistonning ma'naviy qiyofasi yaqqol aks etadigan, xalqimiz intilayotgan va el-yurtimiz baxtiyor yashaydigan ma'rifatli jamiyatdir.

Azaliy milliy qadriyatlarimiz, ota-bobolarimizdan meros bo'lib kelayotgan odob-axloq qoidalariga tahdidlar kuchayib borayotgan hozirgi globallashuv sharoitida ma'naviyat va ma'rifatga, axloqiy tarbiya, yoshlarning bilim olish, kamolga yetishga intilishiga e'tibor qaratish g'oyat muhim vazifamizdir.

Avvalambor, "ommaviy madaniyat" ko'rinishida kirib kelayotgan turli xavf-xatarlar, giyohvandlik, diniy ekstremizm, missionerlik kabi balo-qazolardan yoshlarimizni asrashni, ularning ta'lim-tarbiyasiga har birimiz mas'ul ekanimizni unutmasligimiz kerak. Bu borada biz asrlar mobaynida shakllangan milliy an'analarimizga, ajdodlarimizning boy ma'naviy merosiga tayanamiz.

Jamiyatimizda sog'lom fikr, sog'lom kuch ustuvor bo'lishi uchun biz ma'naviy hayotimizni yuksaltirish, aholi, avvalo yoshlarimizni turli zararli ta'sirlardan asrash, ularni har tomonlama yetuk insonlar qilib tarbiyalash haqida muntazam o'ylashimiz, faol ish olib bo-

rishimiz zarur. Ushbu sohada amalga oshirilayotgan ishlarning tahlili, afsuski, ular aksariyat hollarda kutilgan natijani bermayotganini ko'rsatmoqda.

Ochiq tan olishga majburmiz, bugungi kunda ma'naviy ta'lim-tarbiya, targ'ibot va tashviqot ishlari mamlakatimizdagi yangilanish sur'atlari, jamiyatimiz hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlar va keng qamrovli islohotlarimiz talablaridan ortda qolmoqda.

Xalqimizning tinchligi, jamiyatimiz barqarorligi, umuminsoniy, milliy va diniy qadriyatlarimizga qarshi qaratilgan, milliy o'zligimizni, xalqimizning asrlar davomida shakllangan hayot tarzini barbod qilishga yo'naltirilgan tahdidlarga qarshi kurashishning samarali usul va vositalarini ishlab chiqish, qo'llash ishlari ham talab darajasida emas.

Ommaviy axborot vositalari, shu jumladan, global internet tarmog'i orqali tarqatilayotgan buzg'unchi g'oyalar, g'arazli axborotlar, odob-axloqni yemiruvchi illatlar, yoshlarni zalolatga boshlovchi "jozibador" tasvirlar va media mahsulotlar tarqalishining oldini olishga qaratilgan ishlarning natijadorligi sezilmayapti.

Shu sababli biz mamlakatimizda ma'naviy tarbiya tizimining yangi strategiyasini yaratib, xalqimiz, ayniqsa, yoshlar o'rtasida ma'naviy-ma'rifiy ishlarni sifat va mazmun jihatidan yangi bosqichga ko'tarishimiz kerak.

Bugungi kunda dunyoning juda ko'p mintaqalarida insoniy qadriyatlar yemirilmoqda. Ayniqsa, pandemiya sharoitida ayrim o'lkalarda betoqatlik, tajovuzkorlik kayfiyatlari kuchayib bormoqda. Mana shunday keskin vaziyatda, ulug' mutafakkirlar aytganidek, **dunyoni ezgulik, mehr-shafqat, insoniylik qutqaradi.**

Karantin davrida barcha madaniy-ko'ngilochar tadbirlarni to'xtatib turishga majbur bo'ldik. Albatta, bu odamlar ruhiyatiga salbiy ta'sir etganini inkor etib bo'lmaydi. Mana shunday sharoitda xalqning ko'nglini ko'tarish – san'at ahlining muqaddas burchidir.

Ma'lumki, ilgari teatrlar chekka qishloqlargacha gastrolga chiqib, tomosha ko'rsatardi. Bu uchrashuvlar haqiqiy bayramga aylanib ketardi. O'sha an'analarni davom ettirish zarurligiga, xalqimiz o'rtasida bunga ehtiyoj katta ekaniga joylarda aholi vakillari bilan muloqot paytida ishonch hosil qilmoqdamiz.

Ma'naviy targ'ibotni to'g'ri yo'lga qo'yishda ommaviy axborot vositalarining qanday katta ta'sir kuchiga ega ekanini, o'ylaymanki, barchamiz yaxshi tushunamiz. Ammo, afsuski, bu kuchdan hamma vaqt ham samarali foydalana olmayapmiz.

Mana, o'zingiz ko'rib turibsiz, biz jamiyatimizda demokratiya, ochiqlik, oshkoralik, erkinlik muhitini yaratyapmiz va bu yo'lni qat'iy davom ettiramiz, so'z va ijod erkinligini ta'minlash, ommaviy axborot vositalarini har tomonlama rivojlantirish masalasi bundan buyon ham doimo e'tiborimiz markazida bo'ladi. Faqat axborot maydonida faoliyat ko'rsatayotgan jurnalist va blogerlardan iltimosimiz shuki, bu borada qabul qilingan qonun talablari hammaga birdek barobar ekanini esdan chiqarmaslik zarur.

Unutmaslik kerakki, ommaviy axborot vositalarida, ijtimoiy tarmoqlarda xolis axborotlarning o'z vaqtida berib borilishi ayrim kimsalar tarqatayotgan yolg'on ma'lumotlarning oldini oladi. Buning uchun vazirlik va idoralarda tashkil etilgan axborot xizmatlari faoliyatini yanada kuchaytirish lozim.

Hurmatli ziyolilarimiz mamlakatimizning bugungi nafasi, tub o'zgarishlarning mazmun-mohiyatini xolis va ta'sirchan tarzda xalqimizga yetkazishda yanada faol va tashabbuskor bo'ladilar, deb ishonaman.

Alohida ta'kidlab aytmoqchimanki, agar kimki ma'naviyat masalasi – bu faqat Ma'naviyat markazi yoki tegishli vazirlik va idoralarning ishi, deb o'ylasa, katta xato qiladi. Bularning hammasi davlatimiz va jamiyatimizning, barcha rahbarlarimiz, bizning ishongan

rog'imiz bo'lgan ilg'or ziyolilarimiz, barcha-barchamizning eng asosiy va muhim vazifamizdir.

Mana shu haqiqatni hammamiz chuqur tushunib, o'z faoliyatimizni shu asosda olib borsak, men ishonaman, ma'naviy-ma'rifiy sohada o'z oldimizga qo'ygan vazifalarni, albatta, muvaffaqiyatli adovatamiz. Bu natijalar boshqa sohalardagi yutuqlarimiz uchun ham, mamlakatimiz taraqqiyoti, xalq farovonligi uchun ham mustahkam asos bo'lib xizmat qiladi.

Mamlakatimiz aholisi, avvalo, yoshlar qalbida amalga oshirilayotgan islohotlarga daxldorlik hissini kuchaytirish, shu yo'nalishdagi ma'naviy-ma'rifiy ishlarning ta'sirchanligini yanada oshirishimiz zarurligi davr talabiga aylanib bormoqda.

Ayni paytda ma'naviyat sohasidagi ichki va tashqi tahdid hamda xavf-xatarlarga qarshi samarali kurashish, jamiyatda mafkuraviy immunitetni mustahkamlash, davlat va jamoat tashkilotlarining bu boradagi faoliyatini samarali muvofiqlashtirish masalalari yanada dolzarblashmoqda.

Atoqli adibimiz Abdulhamid Cho'lponning **“Adabiyot yashasa – millat yashar”**, degan hikmatli so'zlari bugun har qachongidan ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Hozirgi kunda milliy o'zligimizni saqlab qolish, xalqimizning ong-u tafakkurini yuksaltirish va shu orqali mamlakatimizni izchil taraqqiy ettirish uchun avvalambor adabiyot, madaniyat va san'at sohalarini qo'llab-quvvatlashimiz zarur.

Bu borada barcha hududlarimizda amalga oshiradigan ishlarimiz ko'p. Masalan, o'zidan yaxshi nom qoldirgan mashhur ilm-fan, san'at va madaniyat, adabiyot namoyandalarining o'lmas merosi bugungi yutuqlar uchun asos bo'layotgani shubhasiz. Shu sababli bo'lajak Yangi Andijon shahri markazida **“Ma'naviyat xiyoboni”**ni, Marg'ilon shahridagi **“Ijodkorlar bog'i”** hududida **“San'atkorlar xiyoboni”**ni barpo etish ko'zda tutilmoqda.

Yaqin yillarda mamlakatimizda yangi ma'naviy makonni va xalqimizning yangi tafakkurini shakllantirish bo'yicha ishlar samarasini yuksak darajaga ko'tarish va bu boradagi faoliyat tizimini yanada takomillashtirish uchun quyidagi vazifalarni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir:

❖ ma'naviyat va ma'rifat sohasida davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlari, keng ko'lamlı islohotlarning mohiyatini keng jamoatchilikka yetkazish ishlarini samarali va tizimli tashkil qilish;

❖ oila, mahalla, ta'lim muassasalari va mehnat jamoalarida ijtimoiy-ma'naviy muhitni o'rganish hamda sog'lomlashtirishga qaratilgan faoliyatni tizimli tashkil etish, "mahalla - tuman - viloyat - respublika" prinsipi asosida hududlar kesimidagi ijtimoiy-ma'naviy muhitni optimallashtirish xaritasini shakllantirish, bu jarayonga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish;

❖ "Jaholatga qarshi - ma'rifat" g'oyasi asosida jamiyatda uzluksiz ma'naviy-ma'rifiy tarbiya, targ'ibot-tashviqot ishlarini tashkil etishning strategik yo'nalishlari, ta'sirchan, kreativ va innovatsion uslublarini ishlab chiqish hamda ularni o'z vaqtida amalga oshirish choralarini ko'rish;

❖ aholi, ayniqsa, yoshlarimiz ongiga salbiy ta'sir etuvchi, ularni g'oyaviy jihatdan qaram qilishga yo'naltirilgan harakatlarga qarshi samarali kurash olib borish hamda irodali, fidoyi, vatanparvar, o'z mustaqil fikriga ega avlodni tarbiyalash bo'yicha har bir yil uchun aniq chora-tadbirlar dasturlarini ishlab chiqish va ularni amalga oshirish;

❖ oilaviy qadriyatlarga bepisand va yoshlar tarbiyasiga mas'uliyatsiz qarash kabi illatlarga barham berishga yo'naltirilgan chora-tadbirlarni amalga oshirish;

❖ aholining Internet jahon axborot tarmog'idan foydalanish madaniyatini oshirish, madaniyat, adabiyot, kino, teatr, musiqa va

san'atning barcha turlari, noshirlik-matbaa mahsulotlari, ommaviy axborot vositalarida ma'naviy-axloqiy mezonlar, milliy va umuminsoniy qadriyatlarning ustuvorligiga erishish;

❖ geosiyosiy va mafkuraviy jarayonlarni muntazam o'rganish, terrorizm, ekstremizm, aqidaparastlik, odam savdosi, narkobiznes va boshqa xatarli tahdidlarga qarshi samarali g'oyaviy kurash olib borish hamda bu borada xalqaro hamkorlik aloqalarini rivojlantirish;

❖ aholining ijtimoiy-ma'naviy hayotida diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlik muhitini yanada mustahkamlash, islom dini va falsafasiga, boshqa diniy konfessiyalarga nisbatan hurmat-ehtirom va bag'rikenglik ruhida tarbiyalash, millatlararo totuvlik va o'zaro mehr-oqibat muhitini yanada mustahkamlash bo'yicha ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarni tizimli amalga oshirish;

❖ ma'naviy-ma'rifiy va tarbiyaviy ishlarni tashkil etishga doir xorijiy tajribani o'rganish, shuningdek, bugungi mafkuraviy jarayonlarni ilmiy-amaliy jihatdan atroflicha tahlil qilish hamda baholash asosida butun mamlakatimiz miqyosidagi faoliyat samarasini oshirishga erishish;

❖ maktabgacha ta'lim, umumiy o'rta, o'rta maxsus va oliy ta'lim tizimi, mahalla va boshqa tuzilmalar kesimida ma'naviy-ma'rifiy va tarbiyaviy ishlarning monitoringini olib borish, aniqlangan muammolarni hal etish bo'yicha ilmiy asoslangan tarbiya texnologiyalari, taklif va tavsiyalar ishlab chiqish;

❖ ma'naviy tarbiya va ijtimoiy-gumanitar fanlar bo'yicha fundamental, amaliy va innovatsion tadqiqotlarni tashkil etish, ularning natijalari amaliyotga samarali tatbiq qilinishini ta'minlash, bu boradagi ishlarni muvofiqlashtirishni yangi bosqichga ko'tarish;

❖ targ'ibot-tashviqot ishlarida aholining hududiy, kasbiy hamda yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda, mutanosib, maqsadli va mazmunli yondashuvni joriy etish tartibini yaratish va uni amaliyotda qo'llash mexanizmini takomillashtirish;

❖ ma'naviy barkamol avlodni shakllantirishda oila, ta'lim muassasalari, mahalla, ommaviy axborot vositalari va boshqa ijtimoiy tuzilmalar o'rtasida samarali hamkorlikni o'rnatish mexanizmlarini yanada takomillashtirish konsepsiyasini ishlab chiqish va uni amaliyotga tizimli joriy etish.

Ma'naviy-ma'rifiy sohadagi turli faoliyat shakllari samarasini oshirish orqali jamiyatda mafkuraviy immunitetni mustahkamlash, davlat va jamoat tashkilotlarining bu boradagi faoliyatini muvofiqlashtirish, ushbu shiddatkor jarayonni yanada optimallashtirishga alohida ahamiyat qaratish darkor.

Aholi o'rtasida faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish, jamiyatda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan demokratik tamoyillarni qaror toptirish bilan bog'liq vazifalar ham o'z dolzarbligini saqlab qolmoqda.

Yurtimizdagi tinchlik va osoyishtalikka, mamlakatimizning barqaror taraqqiyotiga, qadriyat va urf-odatlarga hamda insonparvarlik g'oyalari xavf soluvchi turli ichki va tashqi tahdidlarga qarshi samarali targ'ibot ishlarini olib borish ham diqqatimiz markazida bo'ladi, albatta.

Ma'rifiy islohotlar va barkamol inson tarbiyasi

Dunyo shiddat bilan o'zgarib, barqarorlik va xalqlarning mustahkam rivojlanishiga raxna soladigan turli yangi tahdid va xavflar paydo bo'layotgan bugungi kunda ma'naviyat va ma'rifatga, aholi barcha qatlamlarining axloqiy tarbiyasiga e'tibor qaratish har qachongidan ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Negaki, mamlakatimizdagi mavjud uzluksiz ta'lim tizimi aholining beshdan bir qismini qamrab olgan. Ushbu tizim qamrab olgan bolalar va o'smirlardan tashqari, aholining katta qismi orasida ma'naviy-ma'rifiy tarbiya ishlarining tizimli yo'lga qo'yilishi va bu borada yuksak samaradorlikka erishish o'tkir zaruratga aylanmoqda.

Aynan ta'lim-tarbiya va ma'rifat jamiyat barqarorligining asosiy omillaridan hisoblanadi, insonlarni ezgulikka da'vat etadi, saxovatli, sabr-qanoatli bo'lishga undaydi.

Uzluksiz ta'lim tizimida ma'naviy tarbiya asoslarini kuchaytirish lozim.

“Tarbiyada tanaffus bo'lmaydi”, degan chuqur ma'noli gapni ko'p takrorlaymiz. Lekin, afsuski, joylarda ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishda ana shu qoidaga amal qilinmayapti. Bu borada bog'cha, maktab, oliy ta'lim, mahalla tizimining har biri alohida ish olib borayotgani, ya'ni, o'zaro hamkorlik va uyg'unlikning yo'qligi ishimizning samarasiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Shuning uchun ma'naviy-ma'rifiy ishlarning yagona tizimini yaratish, unda har bir mas'ul idoraning vazifasi va birgalikda amalga oshiradigan chora-tadbirlarini aniq belgilab qo'yish zarur.

Yana bir muhim masala. Mahallalarda ijtimoiy-ma'naviy muhit barqarorligini ta'minlash hokimlar – hududiy kengashlar raislarining doimiy e'tibor markazida bo'lishi shart.

Ma'naviy targ'ibot ishlarini har bir mahallada, ta'bir joiz bo'lsa, mahallabay usulida tashkil etmas ekanmiz, bu borada aniq natija bo'lmasligini hayotning o'zi ko'rsatmoqda. Bunda har bir mahallaning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olib, amalga oshiradigan ishlarimizni aniq belgilab olishimiz va jamoatchilik bilan birgalikda ish olib borishimiz kerak.

Bu borada, ayniqsa, **“Bir ziyoli – bir mahallaga ma'naviy homiy”** tamoyili asosida har bir mahallaga professor-o'qituvchilar va taniqli ziyolilarning jalb etish, ularning bu ishga mas'uliyat va kuyunchaklik bilan yondashishiga erishish muhim ahamiyatga ega, deb o'ylayman. Oliy ta'lim muassasalari rektorlari joylardagi hokimlar bilan birgalikda bunday jonkuyar domlarni munosib rag'batlantirib borish choralarini ko'rishi kerak.

Biz **“Har bir nuroniy – besh nafar yoshga murabbiy”** tamoyili bo'yicha muhtaram oqsoqollarimiz, kayvoni onaxonlarimizni tarbiyasi og'ir, ma'naviy ko'makka muhtoj, uyushmagan, ishsiz yoshlarga biriktirib qo'yishga qaratilgan ibratli tashabbusni qo'llab-quvvatlashni davom ettiramiz.

Albatta, katta tajribaga ega bo'lgan nuroniylarimiz o'zlarining hayotiy o'g'itlari bilan yoshlarimizga to'g'ri yo'l ko'rsatsa, buning foydasi katta bo'ladi. Ana shu ishlarni amalga oshirish uchun **“Ma'naviy-axloqiy tarbiya dasturi”**da ta'lim tizimi, mahalla, nuroniy, xotin-qizlar, yoshlar hamda boshqa davlat va jamoat tashkilotlarining vazifasi aniq belgilab qo'yilayotgani kutilgan natijani beradi.

Biz yoshlarimizni haqiqiy vatanparvarlik, azm-u shijoat, mardlik va jasorat ruhida tarbiyalashda muhtaram ziyolilarimiz, faol va fidoyi olimlarimiz hamda ijodkorlarimizning yordamiga tayanamiz.

Ayniqsa, buyuk sarkarda bobolarimizning hayoti va jangovar faoliyati, harbiy merosini o'rganish hamda yoshlarimiz o'rtasida targ'ib etish katta ahamiyatga egadir. Shuning uchun Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi taniqli olim va ijodkorlarni jalb etgan holda, **“Buyuk sarkardalarimizning jasorati va harbiy merosi”** turkumida tarixiy-badiiy risolalarni tezroq tayyorlab, ko'proq adadda nashr etishni yo'lga qo'yishi lozim.

Milliy ma'naviyatimizni rivojlantirish, uni xalqimiz, ayniqsa, yoshlarimiz hayotiga singdirishda ijtimoiy-gumanitar fanlarning ahamiyati katta. Afsuski, hozirgi paytda bu fanlar rivoji zamondan ortda qolmoqda. Xususan, biz uchun nihoyatda dolzarb bo'lgan tarix fani ham bundan mustasno emas.

Tarixga oid ilmiy-tadqiqot ishlari, asosan, bayonchilik, publitsistik usulda olib borilmoqda. Natijada olis va yaqin o'tmishimizdagi ko'pgina voqealarning mazmun-mohiyati, ularni yuzaga keltirgan omillar va tarixiy qonuniyatlar ochilmasdan qolmoqda.

Bir haqiqatni barchamiz chuqur anglab olishimiz kerak: milliy tarixni xalqimiz, ayniqsa, yoshlarimizga milliy ruhda yetkazish, ularning qalbiga, shuuriga singdirish kerak. Aks holda, uning tarbiyaviy ta'siri bo'lmaydi.

Ma'lumki, el-yurtimiz o'zining qadimiy o'tmishi davomida qancha-qancha unutilmas voqealarni, turli sinov va qiyinchiliklarni, zafarli davrlar bilan birga, fojiali kunlarni ham boshidan kechirgan. Lekin bir haqiqatni ta'kidlash kerakki, Vatanimiz hududida mavjud bo'lgan har bir davlatchilik tuzumi, har qanday ijtimoiy jarayon – u g'alaba yoki mag'lubiyat bo'ladimi, yuksalish yoki tanazzul bo'ladi mi – barcha-barchasi xalqimiz bosib o'tgan murakkab tarixiy yo'lning uzviy va ajralmas qismidir. Shuning uchun ham biz tariximizning barcha bosqichlarini yaxlit holda qabul qilib, har tomonlama chuqur o'rganishimiz zarur.

O'tmishdagi yutuq va g'alabalardan kuch-quvvat olib, xato va mag'lubiyatlaridan xulosa va saboq chiqarib yashaydigan xalq o'zining taraqqiyot yo'li va kelajagini to'g'ri belgilay oladi.

Biz yoshlarimizni tarixdan saboq olish, xulosa chiqarishga o'rgatishimiz, ularni tarix ilmi, tarixiy tafakkur bilan qurollantirishimiz zarur. Buning uchun, avvalo, **O'zbekistonda tarix fanini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini samarali amalga oshirishimiz lozim.**

O'zbek tilining davlat tili maqomini amalda kuchaytirish, xorijda va yurtimizda uni o'rganish bo'yicha zamonaviy texnologiyalarni ishlab chiqish dolzarb vazifadir.

Xalqimiz, ayniqsa, yoshlar o'rtasida kitobxonlik darajasini oshirish borasidagi ishlarni yanada kuchaytirishimiz zarur.

Albatta, keyingi yillarda "**Besh muhim tashabbus**" doirasida bu yo'nalishda ko'p ishlarni amalga oshirdik. Lekin bugun ularni yangi bosqichga ko'tarishni vaziyatning o'zi talab etmoqda.

Yoshlarimizga zamonaviy ta'lim-tarbiya bilan birgalikda, qononimizga singgan muqaddas dinimizning insonparvarlik mohiyatini to'g'ri tushuntirib berishimiz, ularni ezgu g'oyalar ruhida tarbiyalash haqida jiddiy o'ylashimiz lozim. Afsuski, bu masalaga o'z vaqtida jiddiy e'tibor bermaganimiz tufayli yoshlar o'rtasida radikal oqimlar ta'siriga tushish holatlari uchrab turibdi.

Dunyoga Buxoriylar, Beruniylar, Termiziylar, Moturidiylar, Xorazmiylardek buyuk alloma va aziz-avliyolarni bergan jonajon Vatanimiz yoshlari ulug' ajdodlariga munosib bo'lib ulg'ayishi uchun barcha sharoitlarni yaratib berishimiz zarur.

Biz mamlakatimizda Uchinchi Renessans poydevorini yaratish uchun, avvalo, uning beshta muhim ustuni va halqasini belgilab oldik. Shu halqaning eng muhim bo'g'ini, hech shubhasiz, ijodkor ziyolilarimiz, xususan, ma'naviyat vakillaridir. Ular jamiyatimizni yangilash va taraqqiy ettirishga xizmat qilayotgan hayotbaxsh g'oyalarni

amalga oshirishda barchaga, ayniqsa, yoshlarga o'rnak bo'lishlari zarur.

Tarbiya va ta'limni bir-biridan alohida ajratib bo'lmaydi, bu ikki jarayon o'zaro uyg'un, uzluksiz asosda tashkil etilgandagina, odobli, yuksak ma'naviyatli, shu bilan birga, bilimdon, zukko, ruhan va jismonan sog'lom, keng dunyoqarash, tafakkur va zamonaviy kasb-hunar egasi bo'lgan vatanparvar yoshlarni yetishtirib beradi.

Biz ilm-ma'rifatni keng ma'noda tushunamiz. Shu sababli yurtimizda dunyoviy ta'lim dargohlari bilan birga diniy maktab va madrasalar, ilmiy-ma'rifiy markazlar tashkil etilmoqda. Xususan, Toshkent shahrida ko'p asrlik ma'rifat xazinasini o'zida mujassam etadigan, fundamental tadqiqotlar olib boriladigan O'zbekistondagi Islom sivilizatsiyasi xalqaro markazi bunyod etilayotgani buning yaqqol misolidir.

Haqiqatan ham, hozirgi vaqtda yoshlar tarbiyasi biz uchun o'z dolzarbligi va ahamiyatini hech qachon yo'qotmaydigan masala bo'lib qolmoqda. Bu sohada olib borayotgan keng miqyosli ishlarimizni, xususan, ta'lim-tarbiya bo'yicha qabul qilingan umum-milliy dasturlarimizni mantiqiy jihatdan yakuniga yetkazishimiz zarur.

Yoshlar tarbiyasini zamonaviy asosda, ilmiy-texnologik talablarni hisobga olib isloh qilish, takomillashtirish borasida olib borilayotgan ishlar uni bugungi kun ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda, ilmiy va ma'naviy asosda shakllantirishni taqozo etmoqda. Tarbiyaga yangicha, tizimli yondashuv, bolada tayanch fazilatlarni shakllantirishda oila, maktabgacha ta'lim, umumiy ta'lim, o'rta maxsus kasb-hunar va oliy ta'lim muassasalari, mahallalarning ijtimoiy-pedagogik imkoniyatlarini to'liq yuzaga chiqarish va ular orasida ilmiy-metodik uzviylikni yangi darajaga ko'tarish darkor.

Ushbu yo'nalishdagi ishlarimizni yangi bosqichga ko'tarish uchun yana ko'plab tadbirlarni amalga oshirish zarur. Jumladan:

❖ ma'naviy tarbiyani baholashning ilmiy asoslangan indikatorlarini ishlab chiqish;

❖ tarbiya jarayonida uzluksizlik, uzviylik tamoyillariga tayangan holda, avvalo, bo'lajak va yosh onalarga e'tiborni kuchaytirish;

❖ bolalarni go'dakligidan boshlab yuksak ma'naviy qadriyatlar ruhida tarbiyalash bo'yicha eng muhim yo'nalishlarni belgilash;

❖ yoshlarda Vatanga sadoqat, tadbirkorlik, mustahkam iroda, mafkuraviy immunitet, mehr-oqibat, mas'uliyat, bag'rikenglik, huquqiy madaniyat, innovatsion fikrlash, mehnatsevarlik kabi muhim fazilatlarni bosqichma-bosqich shakllantirish.

Navbatdagi dolzarb vazifa – joylarda, xususan, mahallalarda, xotin-qizlar o'rtasida olib borilayotgan ma'naviy-tarbiyaviy ishlar samaradorligini kuchaytirish bilan bog'liq.

Shu ma'noda, necha yuz yillik tarix va madaniyatimiz, milliy o'zligimizning ajralmas qismiga aylanib ketgan muqaddas dinimizni asrash, ajdodlarimizning bebaho ma'naviy-ma'rifiy merosini o'rganish va targ'ib etish biz uchun doimiy kun tartibida turadigan muhim masala bo'lib qolmoqda.

Buning uchun, takror aytaman, jamiyatimizni ma'naviy tahdidlardan himoya qilish borasidagi ilmiy-amaliy tadqiqotlarni, tahliliy va targ'ibot materiallarini tayyorlash usulini, ularning metodologik asoslarini tubdan qayta ko'rib chiqishimiz zarur.

Muxtasar aytganda, biz butun jamiyatdagi ma'rifat tizimini, ta'lim muassasalarini chinakam ma'naviyat va madaniyat o'chog'iga, barkamol avlodni tarbiyalash maskaniga aylantirish uchun barcha kuch va imkoniyatlarimizni safarbar etamiz.

Yangi O'zbekiston va ma'naviy yangilanish

Bugungi global makonda, o'zaro raqobat, turli siyosiy, iqtisodiy, g'oyaviy qarama-qarshiliklar nihoyatda kuchaygan hozirgi sharoitda yosh avlod tarbiyasining o'rni va ahamiyati har qachongidan ham ortib borayotgani hech kimga sir emas.

Dunyodagi raqobatga bardoshli, jahon maydonida o'z o'rniga ega bo'lishga intilayotgan har bir xalq shu masalalar haqida jiddiy o'ylaydi, bu borada amaliy choralarni ko'radi. Aks holda u, hech shubhasiz, xalq va millat sifatida o'zligini boy beradi.

Oldimizga qo'ygan ulkan vazifalarni amalga oshirishda biz uchun kuch-qudrat manbai bo'ladigan milliy g'oyani uzluksiz rivojlantirishimiz zarur.

Sir emaski, hozirgi vaqtda aksariyat odamlar "mafкура" degan so'zga biroz hadiksirab qaraydi, uni demokratik jamiyatga begona deb hisoblaydi. Lekin biz mafкура deganda, avvalo, fikr tarbiyasini, milliy va umuminsoniy qadriyatlar tarbiyasini tushunamiz.

Shu munosabat bilan ta'kidlab aytmoqchiman: **biz barpo etayotgan Yangi O'zbekiston mafkurasini, avvalo, insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik mafkurasini bo'ladi.**

O'zbekiston taraqqiyotining bugungi jarayonlari milliy g'oya va ma'naviy yangilanish yo'nalishida ham jamiyat va davlatimiz rivojining yangi bosqichi boshlanganidan dalolat beradi. Afsuski, mazkur jabhada olib borilayotgan muayyan ishlar bilan birga, bir qator muammolar ham ko'zga tashlanmoqda.

- ❖ ma'naviy tarbiyani baholashning ilmiy asoslangan indikatorlarini ishlab chiqish;
- ❖ tarbiya jarayonida uzluksizlik, uzviylik tamoyillariga tayangan holda, avvalo, bo'lajak va yosh onalarga e'tiborni kuchaytirish;
- ❖ bolalarni go'dakligidan boshlab yuksak ma'naviy qadriyatlar ruhida tarbiyalash bo'yicha eng muhim yo'nalishlarni belgilash;
- ❖ yoshlarda Vatanga sadoqat, tadbirkorlik, mustahkam iroda, mafkuraviy immunitet, mehr-oqibat, mas'uliyat, bag'rikenglik, huquqiy madaniyat, innovatsion fikrlash, mehnatsevarlik kabi muhim fazilatlarni bosqichma-bosqich shakllantirish.

Navbatdagi dolzarb vazifa – joylarda, xususan, mahallalarda, xotin-qizlar o'rtasida olib borilayotgan ma'naviy-tarbiyaviy ishlar samaradorligini kuchaytirish bilan bog'liq.

Shu ma'noda, necha yuz yillik tarix va madaniyatimiz, milliy o'zligimizning ajralmas qismiga aylanib ketgan muqaddas dinimizni asrash, ajdodlarimizning bebaho ma'naviy-ma'rifiy merosini o'rganish va targ'ib etish biz uchun doimiy kun tartibida turadigan muhim masala bo'lib qolmoqda.

Buning uchun, takror aytaman, jamiyatimizni ma'naviy tahdidlardan himoya qilish borasidagi ilmiy-amaliy tadqiqotlarni, tahliliy va targ'ibot materiallarini tayyorlash usulini, ularning metodologik asoslarini tubdan qayta ko'rib chiqishimiz zarur.

Muxtasar aytganda, biz butun jamiyatdagi ma'rifat tizimini, ta'lim muassasalarini chinakam ma'naviyat va madaniyat o'chog'iga, barkamol avlodni tarbiyalash maskaniga aylantirish uchun barcha kuch va imkoniyatlarimizni safarbar etamiz.

Yangi O'zbekiston va ma'naviy yangilanish

Bugungi global makonda, o'zaro raqobat, turli siyosiy, iqtisodiy, g'oyaviy qarama-qarshiliklar nihoyatda kuchaygan hozirgi sharoitda yosh avlod tarbiyasining o'рни va ahamiyati har qachongidan ham ortib borayotgani hech kimga sir emas.

Dunyodagi raqobatga bardoshli, jahon maydonida o'z o'rniga ega bo'lishga intilayotgan har bir xalq shu masalalar haqida jiddiy o'ylaydi, bu borada amaliy choralarni ko'radi. Aks holda u, hech shubhasiz, xalq va millat sifatida o'zligini boy beradi.

Oldimizga qo'ygan ulkan vazifalarni amalga oshirishda biz uchun kuch-qudrat manbai bo'ladigan milliy g'oyani uzluksiz rivojlantirishimiz zarur.

Sir emaski, hozirgi vaqtda aksariyat odamlar "mafкура" degan so'zga biroz hadiksirab qaraydi, uni demokratik jamiyatga begona deb hisoblaydi. Lekin biz mafкура deganda, avvalo, fikr tarbiyasini, milliy va umuminsoniy qadriyatlar tarbiyasini tushunamiz.

Shu munosabat bilan ta'kidlab aytmoqchiman: **biz barpo etayotgan Yangi O'zbekiston mafkurasini, avvalo, insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik mafkurasini bo'ladi.**

O'zbekiston taraqqiyotining bugungi jarayonlari milliy g'oya va ma'naviy yangilanish yo'nalishida ham jamiyat va davlatimiz rivojining yangi bosqichi boshlanganidan dalolat beradi. Afsuski, mazkur jabhada olib borilayotgan muayyan ishlar bilan birga, bir qator muammolar ham ko'zga tashlanmoqda.

Murakkab geosiyosiy va mafkuraviy jarayonlarning salbiy ta'siri ortib, odamlarning ongi va qalbi uchun kurash kuchayib borayotgan bugungi kunda yurtimiz sarhadlari va mamlakatimiz hayotining barcha sohalarini g'oyaviy himoyalash ishlari zamon talablari, islohot va yangilanishlar sur'atidan ortda qolmoqda va bu tashvishli hol, albatta. Ushbu masalalarni o'rganish borasidagi ilmiy tadqiqotlar esa, tor doirada amalga oshirilmoqda. Ularning ba'zilari hozirgi hayot voqeligi va uning talablaridan uzilib qolgani, ayrimlarining natijalari amaliyotga sust joriy etilayotgani ham kutilgan samarani bermayapti.

Shu bilan birga, fikrlar xilma-xilligi sharoitida, aholining turli tabaqalari vakillarida amalga oshirilayotgan keng ko'lamlı yangilanish va islohotlar samarasini ta'minlash uchun zarur bo'lgan, milliy g'oya asosidagi umumiy yondashuv va tasavvurlar yetarlicha shakllanmagan. Turli mafkuraviy poligonlar ta'sirida yuz berayotgan xatarli jarayonlar mohiyatini anglash darajasi pastligi, bu haqda zarur bilim va yaxlit tasavurning shakllanmagani esa, ushbu yo'nalishdagi tahdidlarga qarshi kurash va jamiyatimizni g'oyasizlashish xavfidan saqlashga qaratilgan ishlarni takomillashtirish vazifasini o'rtaga qo'yimoqda.

Shuningdek, milliy g'oya targ'iboti, mafkuraviy profilaktikaning zamonaviy usul va vositalari ta'sirchanligini ta'minlaydigan, azaliy qadriyatlarimiz, xalqimizning asrlar davomida shakllangan hayot tarzini barbod qilishga yo'naltirilgan buzg'unchi g'oyalar va yot mafkuralarga qarshi faoliyatni hozirgi davr talablari darajasida tashkil etishga yordam beradigan samarali mexanizm shakllanmagan. Fuqarolar ongi va tafakkuridagi sifat o'zgarishlarining islohotlar sur'atlari va ehtiyojlariga hamohangligini ta'minlashga mas'ul davlat tashkilotlari, fuqarolik institutlari, ommaviy axborot vositalari va xususiy sektor faoliyatini muvofiqlashtirish va monitoring qilishning

ta'sirchan tizimi mavjud emasligi esa bu sohadagi ishlarimizning qoniqarsizligini ko'rsatmoqda.

Milliy g'oya targ'iboti va ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarni tashkil etishda vatanparvarlik tarbiyasi, xalqimizning ezgu ideallari va oliyjanob maqsadlariga sadoqat g'oyalari shior darajasidagina qolib, milliy g'oyaning jahon tajribasidan o'tgan umuminsoniy qonuniyatlari va O'zbekistonga xos zamonaviy tamoyillarini amaliyotga tatbiq etishning samarali mexanizmlari joriy etilmagan. Yurtimizdagi yangilanish jarayonlari va islohotlarga daxldorligini chuqur his qiladigan, mamlakatimizning eng rivojlangan davlatlar qatoriga kirishidagi o'z o'rni va ishtirokini teran anglaydigan, bu yo'lda faol fuqarolik pozitsiyasiga, kreativ va innovatsion tafakkurga ega bo'lgan zamonaviy shaxslarni tarbiyalashning konseptual asoslari va amaliy faoliyat mezonlari ishlab chiqilmagan. Bu esa sohada jiddiy bo'shliq mavjudligini yana bir marotaba isbotlamoqda.

Yana bir muhim jihat. Jamiyat hayotida dunyoviy va diniy omillar o'rtasidagi sog'lom muvozanatni to'liq ta'minlashga yordam beradigan, kuchli tarbiyaviy salohiyatga ega va xalqimiz ma'naviyatini asrlar mobaynida mustahkamlashga xizmat qilib kelgan umuminsoniy va milliy qadriyatlar, azaliy an'ana va urf-odatlarining qadrsizlanishiga, deideologizatsiyaga yo'l qo'yish hollari uchramoqda. Dunyoqarashi keng, ma'nan barkamol insonni shakllantirishga xizmat qiladigan g'oyaviy tarbiya mexanizmining ta'siri kamaygani sezilmoqda. Jumladan, uzluksiz ta'lim tizimida milliy g'oya turkumidagi fanlarga yetarlicha e'tibor berilmayotgani yosh avlod qalbi va ongida mustahkam mafkuraviy immunitetni shakllantirish bo'yicha ishlarning samaradorligini oshirishni taqozo etmoqda.

Shu jihatdan, jahonning eng ilg'or mamlakatlari allaqachon o'tgan va samarali tajriba to'plagan, ularning taraqqiyotiga ijobiy

ta'sir ko'rsatgan g'oyaviy yangilanish bosqichining O'zbekistonga xos quyidagi ustuvor yo'nalishlari va dolzarb vazifalariga alohida e'tibor qaratishimiz kerak:

- ❖ mamlakatimizning yangi, demokratik qiyofasini yaratishda g'oyaviy-ma'naviy omillar ta'sirini oshirish;
- ❖ jamiyatimizda yangi ma'naviy makonni barpo etish hamda xalqimizda dunyoviy tafakkur tamoyillarini kuchaytirish;
- ❖ turli tahdidlarga bardoshli davlat va rivojlangan fuqarolik jamiyati qurishning mafkuraviy tamoyillarini mustahkamlash;
- ❖ fuqarolarning mafkuraviy immunitetini mustahkamlash va ma'naviy barkamol avlodni tarbiyalash.

Takror aytishga to'g'ri keladi, bugungi kunda dunyoda keskin kurash va raqobat hukm surmoqda. Jahonda manfaatlar to'qnashuvi kuchaymoqda. Globallashuv jarayonlari bashariyat uchun beqiyos yangi imkoniyatlar bilan birga kutilmagan muammolarni ham keltirib chiqarmoqda.

Milliy o'zlik va ma'naviy qadriyatlarga qarshi tahdid va xatarlar tobora ortib bormoqda. Dunyodagi ayrim siyosiy markazlar tomonidan ba'zi hududlarda sun'iy ravishda beqaror vaziyat yuzaga keltirilmoqda, norozilik kayfiyatlari avj oldirilmoqda. Ayniqsa, bugun tobora chuqurlashib borayotgan global iqtisodiy inqiroz turli fitnalar uchun yanada qulay sharoit yaratishini unutmazligimiz lozim.

Mana shunday o'ta tahlikali sharoitda hammamiz sezgir va ogoh bo'lishimiz, avvalo, xalqimizning tinchligi va osoyishtaligini, milliy manfaatlarimizni o'ylab yashashimiz kerak. Necha yuz yillar davomida shakllangan asl insoniy qadriyatlarimiz o'rnini buzg'unchi g'oyalardan egallab olishiga yo'l qo'ymasligimiz zarur.

Bugungi kunda aksariyat odamlar, avvalambor, rahbarlar, davlat xodimlarining bilimsizligi, saviyasining pastligi, zamondan orqada qolayotgani, jadid bobolarimiz "jaholat" deb atagan illat islohotlar

yo'lidagi jiddiy to'siq bo'lib qolmoqda. Buni ham ochiq tan olishimiz lozim.

Biz ta'lim tizimiga, o'qituvchi va murabbiylar nufuzini oshirishga katta ahamiyat beryapmiz. Chunki **jaholatga qarshi – ma'rifat, g'oyaga qarshi – g'oya bilan kurashish zarur**, degan tamoyil hamon dolzarb bo'lib kelmoqda. Lekin Vatan, xalq taqdiri o'rtada turganda, nafaqat g'oya, kerak bo'lsa, qonun ham o'z kuchini ko'rsatishi shart.

Bugungi shiddatli, murakkab zamon shuni ko'rsatmoqdaki, bu borada faqat ta'lim-tarbiya tizimining o'zi mavjud ma'naviy tahdidlarga qarshi turolmaydi. Bu masalaga butun jamiyatning kuch va imkoniyatlarini safarbar etmas ekanmiz, kutilgan natijaga erisholmaymiz. Chunki hozirgi kunda bolalarimizni ota-ona, bog'cha, maktab yoki institut emas, aksariyat hollarda qo'lidagi telefon "tarbiyalamoqda". Afsuski, ana shu kichkinagina telefon endi oddiy aloqa vositasi emas, ko'pincha yot mafkurani targ'ib etadigan katta qurolga, zo'ravonlik, yovuzlik "virusi"ni tarqatadigan manbaga aylanmoqda, desak, ayni haqiqatni aytgan bo'lamiz.

Bularning barchasi biz uchun ogohlik qo'ng'irog'i bo'lib yang-rashi zarur.

Biz – g'ururi, oriyati, ma'naviyati baland xalqmiz. Bu, hech shubhasiz, katta boylik. Ajdodlarimiz asrlar davomida asrab-avaylab kelgan bu boylikni yo'qotib qo'ysak, kelgusi avlodlar bizni aslo kechirmaydi.

Aksincha, bu fazilatni xalqimizni, millatimizni birlashtiradigan eng kuchli tamoyilga aylantirishimiz kerak. Negaki, milliy g'ururi baland xalqning qadr-qimmatini ham baland, ma'naviyati, irodasi kuchli bo'ladi. Bunday xalq bilan har qanday buyuk maqsadlarga yetish mumkin.

Aynan ana shunday fazilatlarimizga tayanib, biz boshqalarga ergashuvchi emas, aksincha, doimo ergashtiruvchi xalq bo'lib kelganmiz. Bilim, ma'rifat, madaniyat bilan boshqalarga o'rnak bo'lgan-

miz. Bu – bizning qon-qonimizga, zot-u zurriyodimizga singib ketgan, milliy qadriyatimizga aylangan fazilat.

Afsuski, keyingi paytda ma'naviy hayotimizda bo'shashish, bo'shliq paydo bo'lgani tufayli ba'zi yoshlar yurish-turishda ham, muomala-munosabatda ham yetti yot begonalarga ko'r-ko'rona ergashmoqda.

Yoshlar tarbiyasida jamoatchilikning roli susayib borayotgani barchamizni tashvishga solishi lozim. Ilgari **“Bir bolaga yetti mahalla – ota-ona”**, degan maqolga amal qilib yashardik. O'g'il-qizlarimizning axloq-odobi, o'qishi uchun nafaqat ularning ota-onalari, avvalo, mahalla ahli, kayvoni keksalar, ziyolilar o'zini mas'ul va javobgar deb bilardi. Shuning uchun ham mahallalarimizda urush-janjal, bezorilik, ichkilikbozlik qilib bekorchi yuradigan yoshlar, oilaviy ajrimlar kam bo'lardi. Kexsa avlod vakillari yoshlarni mehnatga, o'z uyini, ko'chalar, guzar va maydonlarni ozoda tutishga o'rgatardi.

Ma'naviyatimiz uchun eng katta xavf – bu aksariyat odamlarimizdagi loqaydlik va beparvolik kuchayib borayotganida, desak, bu ham ayni haqiqat bo'ladi.

Siyosatshunoslar o'rtasida: **“Sen uxlaganingda, dushman uyg'og bo'ladi”**, degan gap bor.

Ayniqsa, hozirgi zamonda, dunyodagi ilg'or xalqlar katta-katta marralar sari intilayotgan bir paytda ma'naviy jihatdan g'aflatga botib, “uxlab” yotishga, loqayd bo'lishga hech kimning haqqi yo'q. Barcha fojia va muammolar, Vatanga, millatga, kelajakka xiyonat aynan loqaydlikdan boshlanadi.

Yangi O'zbekiston va Uchinchi Renessans g'oyasini farzandlarimiz ongiga aynan bolalik davridan, bog'chadan va maktabdan boshlab singdirishimiz zarur. Buning uchun tarixni, ajdodlarimiz merosini, dunyo tajribasini, turli xalqlarning yutuq va kamchiliklarini atroflicha o'rganish kerak.

Mening qat'iy ishonchimga ko'ra, jamiyatda ta'limning nufuzini oshirish va yoshlarning kamolotga intilishini rag'batlantirish - bu barqaror va izchil taraqqiyotga erishish kafolatidir.

Bularning barchasi, hech shubhasiz, unib-o'sib kelayotgan yosh avlodni zo'ravonlik va radikalizmning salbiy ta'siridan himoya qilishda yordam beradi.

Shu munosabat bilan barchamiz uchun quyidagi masalalar muhim ahamiyat kasb etadi:

- ❖ aholi, ayniqsa, yosh avlodda terrorizm va ekstremizm mafkurasiga qarshi qat'iy va barqaror immunitetni shakllantirish;

- ❖ ta'lim-tarbiya tizimini takomillashtirish uchun "Uchinchi Renessans sari" degan tamoyilga asoslangan holda, milliy g'oya va uning mafkuraviy negizlarini takomillashtirish;

- ❖ maktablarni chinakam ma'naviyat va ma'rifat, madaniyat o'chog'iga aylantirish uchun ta'lim-tarbiyaning interaktiv usullarini qo'llash;

- ❖ mafkuraviy xurujlarga qarshi milliy g'oya asosida birgalikda kurashish, oila, maktab va mahalla hamkorligini mustahkamlash va shu asosda ma'naviy tarbiyaning uzviyligini ta'minlash ko'nikmasini shakllantirish;

- ❖ barcha bo'g'indagi rahbarlar, yoshlar, xotin-qizlar, nuroniy-lar tashkilotlari, ijodkor ziyolilarimiz, diniy ulamolar, huquq-tartibot idoralari xodimlari, butun jamiyat uchun bu vazifa vijdon ishiga aylanishiga erishish;

- ❖ oila, ta'lim tashkilotlari va mahallalarda targ'ibot-tashviqot va tarbiya yo'nalishidagi ishlarni ilmiy asosda tashkil etish, soha bo'yicha ilmiy va uslubiy tadqiqotlar samaradorligini oshirish;

- ❖ aholining g'oyaviy va axborot xurujlariga qarshi mafkuraviy immunitetini kuchaytirish, geosiyosiy va mafkuraviy jarayonlarni muntazam o'rganish, xatarli tahdidlarga qarshi olib borilayotgan kurash samaradorligini oshirish;

❖ ma'naviy-ma'rifiy, ilmiy-ijtimoiy mavzulardagi dolzarb maqolalar, jamoatchilik vakillarining ilg'or fikrlari, shuningdek, mafkuraviy jarayonlar tahlili, sohaga oid yangiliklarni to'plash, tayyorlash va tarqatishda "oyina.uz" elektron portali imkoniyatlaridan keng foydalanish lozim.

Ta'lim tizimining ma'naviy-axloqiy mazmunini oshirish, yoshlarga mustaqillik g'oyalariga, milliy an'analarga sodiqlik ruhini chuqur singdirish, ularda yot g'oya va mafkuralarga nisbatan immunitet va tanqidiy tafakkurni mustahkamlash bo'yicha keng ko'lamli ish olib borish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

Yurtimizda keyingi paytda ushbu yo'nalish bo'yicha yangi tizim yaratilmoqda.

Bu esa fuqarolarimizning ijtimoiy faolligi, Vatan va xalq taqdiriga daxldorlik hissini kuchaytirish, ularning zamonaviy, demokratik O'zbekiston davlatini barpo etishda munosib ishtirok etishini ta'minlashning muhim omilidir.

Ma'rifatli jamiyat sari

Buyuk mutafakkir va alloma bobolarimizning ma'rifatli jamiyat to'g'risidagi g'oyalari, orzu-umid va armonlari, o'ylaymanki, ko'pchiligimizga yaxshi tanish. Shu o'rinda birgina **Abu Nasr Forobiyning "Fozil odamlar shahri"** asarini eslash kifoya.

Ajdodlarimizning ana shunday asriy intilishlarini ro'yobga chiqarish uchun ta'lim va ma'rifat tizimini takomillashtirish, mam-lakatimiz kelajagi bo'lgan yoshlarni zamonaviy bilim olishga yo'naltirish, barkamol shaxsni tarbiyalash zarurligini yaxshi anglaymiz.

Ayni vaqtda yana bir haqiqatni ham esdan chiqarmasligimiz kerak. Eng katta, bebaho boyligimiz bo'lgan tinchlikka raxna solish, turli xalqlar o'rtasida urush olovini yoqish, milliy va diniy ziddiyatlarni avj oldirishga urinayotgan kuchlar ham, afsuski, yo'q emas. Bunday yovuz kuchlarga qarshi kurashda, avvalo, doimiy hushyorlik va ogohlik, butun xalqimizning birligi va hamjihatligi hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Bunday xavf-xatarlarga qarshi faqat kuch ishlatish usullari bilan emas, balki, jaholatga qarshi ma'rifat bilan kurashish lozim.

Dunyoda ma'naviy tahdidlarning, ayniqsa, so'nggi yillarda, kuchayib borayotgani ularga qarshi asosan, kuch ishlatish yo'li bilan kurashish usuli o'zini oqlamayotganidan dalolat beradi.

Bu borada ko'p hollarda tahdidlarni keltirib chiqarayotgan asosiy sabablar bilan emas, balki ularning oqibatlariga qarshi kurashish bilangina cheklanib qolinmoqda. Bunday xatarlarning ildizini bosh-

qa omillar bilan birga, jaholat va murosasizlik tashkil etadi, deb hisoblayman.

Shu munosabat bilan, odamlar, birinchi navbatda, yoshlarning ong-u tafakkurini ma'rifat asosida shakllantirish va tarbiyalash eng muhim vazifadir. Va bunda mamlakatimiz asrlar davomida jahon sivilizatsiyasining ajralmas qismi, umuminsoniy madaniyat markazlaridan biri bo'lib kelganini aks ettiradigan ilmiy-tarixiy va ijtimoiy-falsafiy konsepsiyani samarali amalga oshirish lozim.

Bu borada mamlakatimiz hududlarida saqlanib kelayotgan osori-atiqalar, ulug' allomalar nomi bilan bog'liq muborak qadamjolar nihoyatda ko'p.

Masalan, Mo'ynoq tumani hududida Xo'ja Ahmad Yassaviyning shogirdi, tasavvuf ta'limotining yirik namoyandasi Sulaymon Boqirg'oniy maqbarasi joylashgan. Xalq orasida "Hakim ota" nomi bilan shuhrat qozongan bu zot sodda va xalqona uslubda yozgan asarlari bilan turkiy adabiyot olamida alohida e'tirof etilgan.

2023-yili Sulaymon Boqirg'oniy tavalludiga 900 yil to'ladi. Ana shu muhim sana munosabati bilan shoir bobomizning maqbarasini obod qilib, asarlarini chop etsak, har jihatdan o'rinli bo'ladi.

Albatta, hayot bor ekan, uning o'tkir talablari, muammolari bo'lgan va bundan keyin ham bo'ladi. Lekin har qanday muammoni oqilona hal qilish uchun, avvalo, ilm va ma'rifat zarur. Barchamizga, ayniqsa, rahbar va yetakchilarga chuqur bilim, aql-zakovat, sabr-toqat kerak.

Ma'rifatli jamiyatni barpo etishning dolzarb masalalariga hozir-javob bo'lish, bu boradagi ishlarda mas'uliyatni doimo chuqur his qilib yashash bugungi davr talabi bo'lib qoladi.

Bizning eng asosiy yutug'imiz – ko'pmillatli xalqimizning har qanday qiyinchilik va sinovlarni yengishga qodirligi, zamonaviy dunyoqarashi, siyosiy ongi va ijtimoiy faolligi yuksalib borayotgani,

atrofimizdagi voqealarga beparvo bo'lmasdan, aksincha, daxldorlik tuyg'usi bilan yashayotganidir.

Eng muhimi, odamlarimizning hayot darajasi, Vatan taqdiriga mas'uliyat hissi, ertangi kunga ishonchi tobora kuchaymoqda. Jamiyatimizda demokratiya tamoyillari, ochiqlik va erkinlik muhiti chuqur qaror topmoqda. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar va bunyodkorlik ishlari natijasida xalqimizning ong-u tafakkuri, dunyoqarashi o'zgarmoqda.

Ma'naviy yetuk, barkamol avlodni tarbiyalash, ta'lim-tarbiyani rivojlantirish, ma'rifatli jamiyatni barpo etish asnosida taraqqiyot strategiyasini ro'yobga chiqaradigan yangi shaxsni voyaga yetkazish – pirovard maqsadi inson manfaatlarini ta'minlash bo'lgan islohotlarimizning eng muhim vazifalaridandir.

Yangi O'zbekiston – ma'rifatparvar davlat. Ushbu sohada amalga oshirgan ishlarimiz jamiyatimizni yangi bosqichga ko'tarish, yuksak marralarni egallash, Uchinchi Renessans poydevorini qurishga xizmat qilayotgani hozirning o'zida yaqqol namoyon bo'lmoqda.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasining bu boradagi maqsadi milliy o'ziga xosligimizni, asrlar sinovidan o'tgan an'analарimizni, iymon-e'tiqod bilan yashash kabi hayotiy tamoyillarimizni ham saqlab qolish, ham yuksaltirishga qaratilgandir.

Shu munosabat bilan **“Yangi O'zbekiston – ma'rifatli jamiyat”** konsepsiyasi va uni amalga oshirish milliy dasturi ishlab chiqiladi. Bu, avvalo, hayotimizning milliy-g'oyaviy asoslarini davr talablariga mos ravishda boyitish va rivojlantirish, shu orqali jamiyatning ma'naviy yuksalishiga erishish demakdir. O'z navbatida, bu jamiyat a'zolarining ongi va tafakkurini, hayot falsafasi va dunyoqarashini kengaytirish va boyitishni anglatadi.

Yangi O'zbekistonda ma'rifatli jamiyatni shakllantirishda quyidagi omillarga alohida ahamiyat qaratish lozim:

❖ aholi o'rtasida huquqiy madaniyatni shakllantirish bo'yicha huquqiy-ma'rifiy tadbirlarni xalqimizning boy tarixi, ilmiy-madaniy merosi, milliy-diniy qadriyatlarini o'rgatish bilan uyg'un holda tashkil qilish;

❖ davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlari, keng ko'lamlı islohotlarning mohiyati, qabul qilingan qonun hujjatlari va davlat dasturlarining ahamiyatini keng jamoatchilikka yetkazish;

❖ talaba yoshlar va professor-o'qituvchilarda Vatanga muhabbat, uning taqdiriga daxldorlik, kasbga sadoqat hissini mustahkamlashga qaratilgan chora-tadbirlarni amalga oshirish, ta'lim-tarbiya jarayonlari hamda ma'naviy-ma'rifiy ishlarni kuchaytirish;

❖ ushbu yo'nalishda ilmiy va uslubiy tadqiqotlar samaradorligini oshirish, ijtimoiy-ma'naviy muhit barqarorligini mustahkamlashga qaratilgan doimiy monitoring tizimini joriy qilish.

Bu sohada olib borayotgan keng miqyosli ishlarimizni, xususan, ta'lim-tarbiya bo'yicha qabul qilingan umummilliy dasturlarimizni mantiqiy yakuniga yetkazish zarur.

Albatta, ushbu jabhada ham xalqaro maydonda munosib o'rin egallash yo'lida zamonaviy innovatsion g'oyalar, ishlanmalar va texnologiyalarga asoslangan islohotlarni amalga oshirish milliy taraqqiyot strategiyamizning ustuvor jihatidir.

Milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi

Jamiyatimizning bebaho boyligi bo'lgan va biz haqli ravishda faxrlanadigan ko'pmillatli xalqimizning birdamligi va jipsligini ko'z qorachig'idek asrash hamda yanada mustahkamlash O'zbekistonni o'z Vatani deb biladigan har bir insonning muqaddas burchidir.

Ushbu kitobning dastlabki sahifalarida aytilganidek, qadimiy va saxovatli zaminimizda ko'p asrlar davomida turli millat va elat, madaniyat va din vakillari tinch-totuv yashab keladi. Mehmondo'stlik, ezgulik, qalb saxovati va tom ma'nodagi bag'rikenglik xalqimizga doimo xos bo'lgan va uning mentaliteti asosini tashkil etadi.

Yurtimizda hukm surayotgan do'stlik va birdamlik muhiti – tinchlik va barqarorlik, amalga oshirilayotgan islohotlar samaradorligini oshirish, mamlakatimizning xalqaro maydondagi obro'-e'tiborini yanada yuksaltirishning eng muhim omilidir.

Bugungi kunda mamlakatimizda 130 dan ortiq millat va elat vakillari bir oila farzandlaridek ahil va inoq yashamoqda. Ular umumiy uyimiz – jonajon O'zbekistonimiz ravnaqi yo'lida birlashib, barcha soha va tarmoqlarda fidokorona mehnat qilmoqda, rivojlangan bozor iqtisodiyoti va kuchli fuqarolik jamiyatiga asoslangan huquqiy demokratik davlat qurishga munosib hissa qo'shmoqda.

Bag'rikenglik va insonparvarlik madaniyatini rivojlantirish, millatlararo va fuqarolararo hamjihatlik va totuvlikni mustahkamlash, yosh avlodni shu asosda, Vatanga muhabbat va sadoqat ruhida tarbiyalash davlatimiz siyosatining muhim ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan.

Bizning Konstitutsiyamiz va qonunlarimizda, millati, tili va dinidan qat'i nazar, barcha fuqarolar teng huquq va erkinliklarga ega ekani mustahkamlab qo'yilgan. Ularga o'z milliy madaniyati, an'ana va urf-odatlarini saqlash hamda har tomonlama rivojlantirish uchun barcha imkoniyatlar yaratilgan.

Mamlakatimizda 16 ta konfessiyaga mansub diniy tashkilotlar erkin faoliyat yuritmoqda. Etnik o'ziga xoslikni rivojlantirish va millatlararo munosabatlarni yanada uyg'unlashtirishda 140 ga yaqin milliy madaniy markaz yetakchi rol o'ynamoqda. Ular o'ziga xos madaniyati, tili, urf-odat va an'analarini, xalq hunarmandchiligini rivojlantirib, turli madaniyatlarning bir-birini o'zaro boyitishiga, har birimizda ko'pmillatli yagona oila tuyg'usini mustahkamlashga salmoqli hissa qo'shmoqda.

Mamlakatimizda millatlar va konfessiyalararo hamjihatlikni saqlash va mustahkamlashga qaratilgan davlat siyosati izchil amalga oshirilmoqda.

Ammo, bularning barchasi Yangi O'zbekistonni qurish yo'lida erishilgan dastlabki natijadir. **Kelgusida bu ishlarni yangi bosqichga ko'tarish uchun biz oldimizga quyidagi maqsadlarni qo'ymoqdamiz:**

- ❖ jamiyatda fuqarolarning konstitutsiyaviy huquq va erkinliklarini, ularning jinsi, irqi, millati, tili, dini, ijtimoiy kelib chiqishi, e'tiqodi, shaxsiy va ijtimoiy mavqeyidan qat'i nazar, qonun oldidagi tengligini ta'minlashga qaratilgan tizimli va izchil faoliyatni samarali tashkil etish;

- ❖ millatlararo munosabatlar sohasida tizimli asosda ilmiy, jumladan, ijtimoiy tadqiqotlar olib borish, shuningdek, mazkur yo'nalishdagi jarayonlar rivojining muttasil monitoringini yo'lga qo'yish;

- ❖ millatlararo munosabatlar sohasida ilmiy maqolalar, kitoblar, ilmiy-tadqiqot materiallarini tayyorlash ishlarini kuchaytirish;

❖ yetakchi mahalliy va xorijiy olimlar, ekspertlar va mutaxassislar ishtirokida o'tkazilayotgan millatlararo munosabatlar sohasida ilmiy-nazariy va ilmiy-amaliy konferensiyalar, anjumanlar, seminarlar, davra suhbatlari, ma'ruzalar va boshqa tadbirlarning samarasini oshirish;

❖ millatlararo munosabatlar sohasidagi muammolarni o'rganish va ularni hal etishda xorijiy tajribani tahlil qilish hamda O'zbekiston sharoitida ana shu tajribadan foydalanish bo'yicha takliflar ishlab chiqish;

❖ millatlararo totuvlikni mustahkamlash, unga xavf soladigan turli muammolarning barvaqt oldini olish va ularni profilaktika qilish, shuningdek, mazkur sohadagi tahdid va xatarlarga qarshi kurashish bo'yicha ta'sirchan taklif va tavsiyalar ishlab chiqish va amalga oshirish;

❖ millatlararo munosabatlar sohasidagi ishlar holatini joylarga chiqib tizimli o'rganishni tashkil etish, shu yo'nalishda qabul qilingan konsepsiya va "yo'l xaritasi"ni amalga oshirishda Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalari qo'mitasi, shuningdek, vazirlik va idoralar faoliyatini samarali muvofiqlashtirish;

❖ chet mamlakatlar bilan do'stona aloqalarni yanada rivojlantirish va millatlararo munosabatlar sohasida O'zbekiston Respublikasining davlat siyosatini amalga oshirish jarayonida davlat organlari va tashkilotlarining, mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlarining fuqarolik jamiyati institutlari bilan, shu jumladan, ommaviy axborot vositalari bilan o'zaro hamkorligi mexanizmlarini takomillashtirish;

❖ millatlararo munosabatlar va chet mamlakatlar bilan do'stona aloqalarni yanada rivojlantirish, mamlakatimizda yashab turgan turli millat va elat vakillarining tili, madaniyati, an'ana va urf-odatlarini saqlash va rivojlantirish sohasida O'zbekiston Respublikasi-

ning davlat siyosatini samarali amalga oshirish uchun qo'shimcha ijtimoiy-iqtisodiy shart-sharoitlar yaratish;

❖ jamiyatda ko'pmillatli katta oila his-tuyg'usini, mamlakatimizda yashayotgan turli millat va elat vakillari o'rtasida do'stlik va totuvlikni yanada mustahkamlash, yosh avlodni Vatanga muhabbat va sadoqat ruhida tarbiyalash, fuqarolarning teng huquqliligi, ularning konstitutsiyaviy huquq va erkinliklarini ta'minlash;

❖ millatlararo munosabatlarni mustahkamlash, mamlakatimiz hududida va undan tashqarida fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish maqsadida xalqaro hamkorlikni va chet mamlakatlar bilan do'stona aloqalarni rivojlantirish, vatandoshlarni qo'llab-quvvatlash va xorijdagi o'zbek diasporalari bilan yaqin hamkorlik qilish, O'zbekistonning jahon maydonidagi obro'-e'tibori va imijini yuksaltirish;

❖ O'zbekiston Respublikasining davlat va jamiyatni rivojlantirishdagi ustuvor maqsadlarini, ilg'or xorijiy tajribani e'tiborga olgan holda, millatlararo munosabatlarning tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish.

Biz uchun eng muhim bo'lgan ana shu masalaga bundan buyon ham ustuvor ahamiyat qaratamiz, jumladan, milliy madaniy markazlar faoliyatini amaliy jihatdan qo'llab-quvvatlash bo'yicha zarur barcha ishlarni bajaramiz.

Ma'lumki, hozirgi vaqtda yurtimizda fuqarolarning vijdon va e'tiqod erkinligini ta'minlash, ularning bu boradagi huquqlarini himoya qilish maqsadida kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Ko'lami va miqyosi tobora kengayib borayotgan bunday amaliy ishlarimiz Yangi O'zbekistonni barpo etish, mamlakatimizda Uchinchi Renessans poydevorini yaratish, Vatanimiz ravnaqi, xalqimiz farovonligini oshirishdek ezgu maqsadlarimizga uyg'un va hamohang ekani ayniqsa e'tiborlidir.

Biz xalqimiz, avvalo, yosh avlodimiz, shuningdek, jahon jamoatchiligiga islom dinining insonparvarlik mohiyatini yetkazishni eng muhim vazifa, deb hisoblaymiz.

Islom dini – avvalo, tinchlik va do'stlik, ahillik va birdamlik, bilim va ma'rifat dinidir. Mana shu oliy haqiqatni hech qachon esimizdan chiqarmasligimiz lozim.

Biz muqaddas dinimizni azaliy qadriyatlarimizning mujassam ifodasi sifatida qadrlaymiz. Muqaddas dinimizni zo'ravonlik va qon to'kish bilan bir qatorga qo'yadiganlarni qat'iy qoralaymiz va ular bilan hech qachon murosa qila olmaymiz.

Bu borada buyuk ajdodlarimizning boy diniy-ma'rifiy merosi biz uchun bebaho manba bo'lib xizmat qiladi.

Masalan, Nasaf, ya'ni bugungi Qarshi shahri o'rta asrlarda islom sivilizatsiyasiga ulkan hissa qo'shgan uchun "Madina" degan oliy maqomga sazovor bo'lgani bu boradagi yorqin misollardan biridir. Bunday yuksak maqomga islom olamida faqat 8 ta shahar loyiq ko'rilgan, xolos.

Yoki "Ilm va din qubbasi" nomini olgan Shahrisabz shahri va undagi Oqsaroy, Dorus-saodat, Dorut-tilovat kabi me'moriy obidalar Temuriylar Renessansi davrining buyuk namunalari sifatida tan olingan.

Turli davrlarda Nasaf shahrida 400 nafardan ziyod islomshunos olimlar yashab faoliyat ko'rsatgan. Ularning ilmiy merosini chuqur o'rganish, asarlarini bugungi tilimizda, keng jamoatchilikka tushunarli qilib nashr etish – muhim vazifamizdir. Xususan, Abul Muin Nasafiy, Najmiddin Nasafiy, Aziziddin Nasafiy, Barokat Nasafiy, Xiromiy, Sayido Nasafiy, Xayoliy singari ulug' allomalarning ma'naviy merosi bugun ham beqiyos ahamiyatga ega.

Ayniqsa, buyuk vatandoshimiz Abu Muin Nasafiy bundan ming yil oldin o'z asarlari orqali jaholatga berilgan kimsalarni to'g'ri yo'lga boshlagani, insoniylikni ulug'lashga chorlagani, zo'ravonlik va ado-

latsizlikni qoralagani tarixdan yaxshi ma'lum. Bu ulug' allomaning ezgu ishlarini davom ettirish, asarlarini chuqur o'rganish va targ'ib etish maqsadida Qarshi davlat universiteti qoshida Abu Muin Nasafiy nomida ilmiy markaz tashkil etsak, allomalarimiz merosini xalqimizga, yoshlarimizga keng tanitishda yana bir muhim qadam qo'ygan bo'lamiz.

Islom dini bizni ezgulik va tinchlikka, asl insoniy fazilatlarni asrab-avaylashga da'vat etadi.

Yurtimiz zaminida kechgan birinchi va ikkinchi Uyg'onish davrlarining ko'plab yorqin namoyandalari islom va jahon sivilizatsiyasiga munosib hissa qo'shganlarini alohida qayd etmoqchiman.

Diniy bag'rikenglik azal-azaldan o'zbek xalqi mentalitetining ajralmas qismi bo'lib keladi. Tarixning murakkab davrlarida yurtimiz musulmonlari pravoslav xristianlari hamda boshqa din va mazhab vakillariga mehr-shafqat va xayr-saxovat ko'rsatib, beg'araz yordam va ko'mak berganlar.

Bugungi osuda hayotimizning qadriga yetish, jamiyatimizda hukm surayotgan turli millat va elatlar, diniy konfessiyalar o'rtasidagi bag'rikenglikni, fuqarolar orasidagi o'zaro hurmat, mehr-oqibat muhitini yanada mustahkamlash barchamizning asosiy burchimizdir.

Ma'rifatparvar bobomiz Mahmudxo'ja Behbudiyning "**Dunyoda turmoq uchun dunyoviy fan va ilm lozimdur**", degan so'zlari bugun ham dolzarb ahamiyatga ega.

Bag'rikenglik va o'zaro hurmatni qaror toptirish, diniy erkinlikni ta'minlash, e'tiqod qiluvchilarning huquqini himoya qilish, ularning kamsitilishiga yo'l qo'ymaslikka ko'maklashishga qaratilgan harakatlarimiz butun dunyoga manzur bo'lmoqda. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 72-sessiyasida "**Ma'rifat va diniy bag'rikenglik**" deb nomlangan maxsus rezolutsiyani qabul qilish taklifi O'zbekiston tomonidan ilgari surilgani va ushbu hujjatning qabul qilingani bunga yaqqol misol bo'la oladi.

Muqaddas dinimizning ezgulik, insonparvarlik dini ekanini, ma'naviyatga, ilmga undashini, ota-bobolarimiz bunga beqiyos hissa qo'shganlarini tasdiqlovchi ilmiy natijalarni ko'rish va yangi tadqiqotlarga zamin yaratish biz uchun asosiy maqsaddir.

Yurtimizda yashayotgan barcha millat va elatlar o'rtasida o'zaro hurmat va hamjihatlik muhitini mustahkamlash, turli diniy konfessiyalar uchun teng va qulay sharoit yaratishga qaratilgan siyosat bundan buyon ham izchil davom ettiriladi.

Ta'kidlab aytmoqchiman: agar kimki ma'naviyat masalasi – bu faqat Ma'naviyat va ma'rifat markazi yoki tegishli vazirlik va idoralarning ishi, deb o'ylasa, xato qiladi. Bu davlatimiz va jamiyatimiz, hamma rahbarlar, bizning ishongan tog'imiz bo'lgan ilg'or ziyolilarimiz, barcha-barchamizning eng asosiy va muhim vazifamizdir.

Mana shu haqiqatni hammamiz chuqur tushunib, o'z faoliyatimizni shu asosda olib borsak, ma'naviy- ma'rifiy sohada o'z oldimizga qo'ygan vazifalarni albatta muvaffaqiyatli ado etamiz.

OLTINCHI BO'LIM. O'ZBEKISTON VA UMUMBASHARIY MUAMMOLAR

**Davrimizning global muammolari va
O'zbekiston taraqqiyoti**

**Iqlim o'zgarishlari, ekologik bo'hronlar,
Orol va ona tabiatni asrash zarurati**

**Radikalizm, ekstremizm va terrorizm –
barqaror taraqqiyot kushandasi**

Korrupsiyadan xoli dunyo – umumbashariy orzu

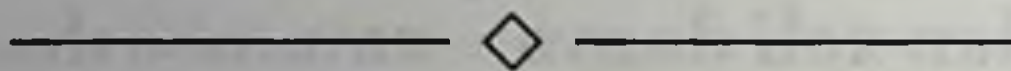
Kambag'allik: umuminsoniy va milliy muammolar

**Xavfsiz, tartibli va qonuniy mehnat migratsiyasi
hamda samarali migratsiya siyosati**

Pandemiya tahdidi va unga qarshi kurash tajribamiz

XX asrning oxiri va XXI asrning boshlariga kelib insoniyat ko'plab umumbashariy muammolarga duch keldi. Ushbu muammolar va ularning yechimlariga doir masalalar bugungi kunda nihoyatda dolzarb bo'lib qolmoqda.

Hamkorlikda izlanish va o'zaro manfaatli qarorlar qabul qilish – tinchlik, barqarorlik va taraqqiyotni ta'minlash singari ezgu maqsadlarimizga erishish imkonini beradi.

Davrimizning global muammolari va O'zbekiston taraqqiyoti

XX asrning oxiri va XXI asrning boshlariga kelib insoniyat ko'plab umumbashariy muammolarga duch keldi. Ushbu muammolar va ularning yechimlariga doir masalalar bugungi kunda nihoyatda dolzarb bo'lib qolmoqda.

Avvalo, globallasuv hodisasining o'zi alohida mavzuga aylandi va bu haqda alohida globalistika fani shakllandi. Global jarayonlar va muammolarning paydo bo'lish tarixi, bugungi xususiyatlari va darajalari, milliy hamda umuminsoniy jihatlari bilan bog'liq masalalarga e'tibor ortib bormoqda.

Bizning mamlakatimiz uchun ham bunday global masalalar va ularning yechimlariga doir muhim vazifalarni ado etish zarurati mavjud, albatta. Bu borada nafaqat global daraja, balki milliy muhitda, ya'ni mamlakatimiz hududida hal etilishi lozim bo'lgan masalalar ham talaygina.

Qamrovi jihatidan global, ammo mamlakatimiz hayoti va taraqqiyoti uchun muhim bo'lgan bunday muammolarni hal qilishda kuch va imkoniyatlarni birlashtirish, umumiy va xususiy manfaatlarni uyg'unlashtirish lozim. Bu esa, o'z navbatida, kelajagimiz qiyofasini belgilaydigan global muammolarning milliy va mintaqaviy darajadagi yechimlarini topishni paysalga solmaslik zarurligidan kelib chiqadi.

Insoniyat tarixining hozirgi davri va bugungi dunyo taraqqiyoti bundan 40-50 yil oldingi hayot voqeliklaridan keskin farq qiladi. Biz endilikda globallasuv jarayonlari har tomonlama avj olayotgan, bu-

tun jahonda u bilan bog'liq o'zgarish va yangilanishlar shiddat bilan sodir bo'layotgan zamonda yashamoqdamiz.

Xalqaro maydonda turli manfaatlar to'qnashuvi kuchayib borayotgani, jahon siyosati va iqtisodiyotida muammolar keskinlashayotgani, dunyoning umumiy manzarasini o'zgartirish tarafdorlari tobora ortib borayotgani hozirgi global dunyo taraqqiyotiga xos bo'lgan eng muhim xususiyatlar sifatida namoyon bo'lmoqda.

Bunday murakkab umumbashariy jarayonlarni tahlil qilishda turli mezonlar asosida yondashish mumkin va lozim, albatta. Bu masalaga keyingi yillarda jahonning ham siyosiy-iqtisodiy, ham ijtimoiy-ma'naviy taraqqiyotiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatayotgan chuqur yangilanish va o'zgarishlar tahlili nuqtayi nazaridan yondashish uning ko'pgina jihatlariga bir qadar oydinlik kiritadi.

Ma'lumki, XX asrning oxiriga kelib sobiq Ittifoqning yemirilishi butun yer yuzi xalqlari taqdiriga jiddiy ta'sir ko'rsatdi. Xususan, ikki qutbli dunyo barham topib, yuzaki qaraganda, turlicha tizim va tuzumda yashayotgan xalqlar va davlatlar o'rtasida o'zaro ishonch tug'ilgandek bo'ldi.

Natijada, shu paytga qadar bir-birida dushman qiyofasini ko'rib kelgan ko'pgina xalqlar va davlatlar orasidagi munosabatlar iliqlashib, o'zaro bordi-keldilar ancha jonlanib qoldi. Bunday holat deyarli barcha sohalarda ko'zga tashlana boshladi. Turli maqsad va muddaolarni ko'zlagan loyihalar, ta'lim, tibbiyot, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish singari sohalarga hamkorlik nafasi kirib keldi.

Ziddiyatli munosabatlar hamkorlik aloqalari bilan almashdi. Xavfsizlik va barqarorlikka tahdidlar bugungi kunda muayyan bir yirik qurolli mojaro shaklida emas, balki harbiy-siyosiy, iqtisodiy, ekologik va inson resurslariga ta'sir qiluvchi hodisalarning salbiy, tanazzulga olib boruvchi oqibatlar shaklida namoyon bo'lish ehtimoli nisbatan yuqori bo'lib qolmoqda.

Hozirgi vaqtda dunyoda inson huquqlari va asosiy erkinliklarini hurmat qilish, demokratiya va qonun ustuvorligini ta'minlash markaziy o'rinni egallamoqda. Bu, o'z navbatida, mustaqil demokratik institutlar va qonun ustuvorligiga tahdidlar paydo bo'lishining oldini olishda muhim rol o'ynaydi, albatta.

Shu bilan birga, ayrim davlatlarda boshqaruvning zaifligi va mamlakat barqarorligini mustahkamlaydigan ishchan demokratik institutlar faoliyati to'g'ri ta'minlanmagani bir qator tahdidlarga zamin yaratmoqda. Xususan, inson huquqlari va asosiy erkinliklarining, shuningdek, kam sonli millatlarga mansub shaxslar huquqlarining muntazam ravishda buzilishi oqibatida muayyan xatarlar paydo bo'lmoqda.

Xavfsizlik va barqarorlikka ijtimoiy-iqtisodiy va ekologik omillar ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Fan va texnika sohalaridagi globallasuv, liberallasuv va o'zgarishlar, savdo, yuksalish va taraqqiyot davlatlar uchun nafaqat yangi imkoniyatlar eshigini ochmoqda, balki ayrim hollarda bu mamlakatlar o'rtasidagi va ichki hayotidagi iqtisodiy tengsizlikning kuchayishiga ham olib kelmoqda. Globallasuv natijalari hukumatlar va xalqaro institutlar tomonidan qabul qilingan siyosiy qarorlarga, shuningdek, xususiy sektor va fuqarolik jamiyatining munosabatiga bog'liqdir. Ekologik muammolar ham xavotirni kuchaytirmoqda. Ayni vaqtda demografik jarayonlar va aholi katta qismi sog'lig'ining yomonlashuvi xavfsizlikni ta'minlashning muhim muammolaridan biriga aylanmoqda.

Harbiy-siyosiy masalalarda ochiqlik va shaffoflikning ta'minlanmasligi jiddiy salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Qurol-yarog'lar nazorati, ularni tarqatmaslik, qurolsizlanish, ishonch va xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha mavjud bitimlar, xalqaro huquqiy vositalarga to'liq va o'z vaqtida rioya qilmaslik umumiy xavfsizlikka sezilarli ta'sir ko'rsatayotgani kuzatilmoqda.

Tahdidning yana bir manbai – terrorchilar va boshqa jinoiy guruhlarining harakatlaridir. So'nggi yillarda sodir etilgan terrorchilik harakatlari bunday tahdidlarning tobora jiddiy tus olayotganini yaqqol ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, tahdidlar ko'pincha bir mamlakatning o'zida paydo bo'lmaydi, balki mazkur muammo transmilliy xarakterga ega. Ular jahondagi barcha davlatlar xavfsizligiga va mamlakatlardagi ijtimoiy barqarorlikka ta'sir ko'rsatadi.

Bunday sharoitda mamlakatimizning harbiy-siyosiy, iqtisodiy va ekologik, shuningdek, inson resurslari xavfsizligi bo'yicha siyosatini yanada mustahkamlash zarurati kuchaymoqda. Mavjud holatning tahlili bu boradagi bir qator muammolarni aniqlash imkonini beri, bu esa, ularni samarali hal etishga qaratilgan sa'y-harakatlarni kuchaytirish lozimligini anglatadi.

Umuman, bugungi kunda davlatlar va bevosita insonlarga ta'sir ko'rsatayotgan tahdidlarning eng keng tarqalgan turi – davlatlararo va davlatlarning ichki hayotidagi ziddiyatlar natijasida yuzaga kelgan tahdidlar bo'lib qolmoqda. Ular qayerda sodir bo'lmasin, qo'shni hududlar uchun ham xavf tug'dirishi mumkin. Ular beqarorlik va tahdidlarning yaqqol ko'rinishi bo'lmish ekstremizm, terrorizm, ommaviy qirg'in qurollarining tarqalishi, keragidan ortiqcha qurol-yarog'larning yig'ilishi va ularning nazoratsiz tarqalishi, inson huquqlarining buzilishi, aholining ommaviy quvg'in qilinishi ijtimoiy-iqtisodiy muammolar va noqonuniy migratsiyaning o'sishiga olib kelmoqda.

Hozirgi kunda xavfsizlik sohasidagi beqaror vaziyatning asosiy sabablaridan biri, ta'kidlab o'tilganidek, terrorizm xavfidir. Terrorizm, ayniqsa, xavfsizlik va mudofaa tizimlarini chetlab o'tish uchun assimetrik usullarga murojaat qilish qobiliyatiga ega ekani sababli ham tinchlik, barqarorlik va davlat hokimiyati uchun asosiy xatarlardan biri bo'lib qolmoqda. Terrorizmni hech qanday sabablar bilan oqlab bo'lmaydi.

Shu bilan birga, terrorizm nafaqat uning ishtirokchilarini, balki u vujudga keltirgan ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy holatlarni hisobga olgan holda global yondashuvni talab etmoqda.

Globalashuv uyushgan jinoyatchilik bilan bog'liq tahdid ko'lamining kengayishiga sabab bo'lmoqda. Aytish kerakki, uyushgan jinoyatchilik ko'pincha ijro va usullar jihatidan terrorizmga o'xshab ketadi. Odam savdosi, giyohvand moddalar, yengil o'qotar qurollar, shuningdek, yuqori texnologiyalarning noqonuniy savdosi barqarorlik va xavfsizlikka tahdid solishi mumkin bo'lgan jinoiy faoliyatdir. Chegaralarning ochiqligi, odamlarning erkin harakatlari, savdo aloqalarining keng yo'lga qo'yilishi xalqaro hamkorlik uchun foydalidir, ammo noqonuniy migratsiya o'sib borayotgani tahdidlariga sabab bo'layotganidan ham ko'z yumib bo'lmaydi.

Kam sonli millatlarga mansub shaxslar huquqlarining muntazam ravishda buzilishi va murosasizlik bilan bog'liq amaliyotlar nafaqat fuqarolar xavfsizligiga tahdid solmoqda, balki yanada kattaroq mojaro va zo'ravonliklarga olib kelayotganini barchamiz kuzatmoqdamiz. Buning zahirida etnik va diniy nizolar, tajovuzkor millatchilik, shovinizm va ksenofobiya kabi hodisalar yotibdi. Ayni tahdidlar, shuningdek, irqchilik, antisemitizm va ekstremizm asosida ham paydo bo'lmoqda.

Shu bilan birga, ijtimoiy-iqtisodiy tengsizlikning chuqurlashuvi, qonun ustuvorligining ta'minlanmagani, davlat va korporativ boshqaruvning zaifligi, poraxo'rlik, ommaviy qashshoqlik va yuqori darajadagi ishsizlik mamlakatlarning xavfsizligi va barqarorligiga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ular boshqa jiddiy tahdidlar uchun zamin yaratmoqda. Atrof-muhit muvozanatining buzilishi, tabiiy resurslardan nomutanosib foydalanish, chiqindilarga beparvo munosabatda bo'lish, tabiatni ifloslantirish – ekotizimlarga, aholi salomatligi va farovonligiga, barqarorlik va davlatlar xavfsizligiga ta'sir qilib, salbiy oqibatlariga olib kelmoqda.

O'z-o'zidan ko'rinib turibdiki, bugungi kunda globallashayotgan dunyo va mintaqaviy jarayonlar dialektikasi qonuniyatlarini anglash va bu boradagi qoidalarga rioya qilish masalasi yanada dolzarb bo'lib bormoqda.

Zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimida ro'y berayotgan keskin o'zgarishlar tobora ortib borayotgan beqarorlik va kutilmagan hodisalar bilan izohlanadi. Bunda, ayniqsa, ulkan iqtisodiy va intellektual salohiyatga ega bo'lgan Osiyo qit'asi va Markaziy Osiyo mamlakatlari murakkab jarayonlarga duch kelmoqda.

Bu, avvalo, yuqorida ta'kidlab o'tilgan ekologiya, demografiya, migratsiya, hayot va ta'lim darajasi pastligi bilan bog'liq muammolardir. Ular, aslida, ijtimoiy nizolarning asosiy manbai, ekstremizm va terrorizm mafkurasi tarqalishi uchun sharoit yaratadigan muhitdir. Ayniqsa, yoshlar o'rtasidagi radikallashuv jarayonlari keng jamoatchilikda jiddiy tashvish uyg'otmasdan qolmaydi.

Globallashuv jarayonida axborot maydonidagi yangilanishlar ta'siri kuchayib, ommaviy axborot vositalarining o'рни va ahamiyati tobora ortib bormoqda.

Barcha sohalar kabi axborot olish va uni yetkazish, ta'sirchan jamoatchilik fikrini shakllantirish borasida ham raqobat keskin tus olmoqda. Bunday murakkab sharoitda hayot oldimizga yangi-yangi talab va vazifalarni qo'ymoqda.

Barchamiz jahondagi kuch markazlari o'rtasida raqobat kuchayib borayotganining guvohi bo'lmoqdamiz. Boz ustiga, ayrim ekspertlar, bu jarayon hatto oshkora qurolli to'qnashuvga aylanib ketishi ehtimolini ham inkor etmaydi. Eng dahshatlisi, jamoatchilik ongida ushbu global xatarning ulkan xavfini his qilish darajasi susayib bormoqda.

Nazarimda, butun dunyo siyosatiga xos bo'lgan bir xatarni, ya'ni o'zaro ishonch borasidagi inqirozni bartaraf etish va xavfsizlikni

mustahkamlash yo'lida, birinchi navbatda, inson kapitalini rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratish zarur.

Mamlakatimizning inson kapitali yuqori bo'lgan demokratik davlatlar qatoridan o'rin olishini ta'minlash Yangi O'zbekiston strategiyasining tub mazmun-mohiyatini tashkil etadi.

Bugungi kunda butun dunyoda, ayniqsa, Markaziy Osiyoda o'zaro ishonch muhiti va xavfsizlikni yanada mustahkamlash uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish muhim.

Birinchidan, o'zaro ijtimoiy, iqtisodiy, ma'naviy-ma'rifiy aloqalar va mintaqaviy munosabatlarni rivojlantirish borasidagi sa'y-harakatlarni kuchaytirish lozim.

Ikkinchidan, butun mintaqaning tranzit va iqtisodiy salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish imkonini beradigan ustuvor infratuzilma loyihalarini amalga oshirish zarur. Mintaqaviy sheriklikni biznes darajasida rivojlantirish barqaror iqtisodiy taraqqiyot drayveri hisoblanadi.

Uchinchidan, Afg'onistonda tinchlikka erishish Osiyo mintaqasidagi barqarorlikning muhim omilidir. Biz shu yo'ldagi har qanday formatdagi muzokaralarni qo'llab-quvvatlaymiz. Afg'onistonda tinchlik o'rnatish va ushbu mamlakatda yirik infratuzilma loyihalarini amalga oshirish butun mintaqaga uchun yangi strategik imkoniyatlar yaratishini yana bir bor qayd etmoqchiman.

To'rtinchidan, yoshlarning salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun zarur sharoit yaratish, ular o'rtasida radikallasuvga qarshi kurashish va sifatli ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish ham alohida ahamiyat kasb etadi.

Beshinchidan, ilm-fan, ta'lim sohalari va madaniy-gumanitar yo'nalishdagi hamkorlikni yangi bosqichga ko'tarishimiz lozim. Xalq diplomatiyasi doirasidagi aloqalarni, jumladan, turizm bo'yicha forumlarni tashkil etish orqali faollashtirish muhim, deb hisoblaymiz.

Shubhasiz, bu xalqlarimiz o'rtasida ishonch va o'zaro anglashuvning mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Oltinchidan, biz dinlararo hamjihatlikni mustahkamlash, milliy ma'naviyat va madaniyatlarni o'zaro boyitish masalalari bo'yicha tizimli muloqotni yo'lga qo'yishga qaratilgan aniq takliflarni ilgari surganmiz.

Xususan, Toshkentdagi O'zbekistondagi islom sivilizatsiyasi xalqaro markazi va Samarqanddagi Imom Buxoriy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi buning uchun samarali muloqot maydoni bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Yettinchidan, bugungi kunda tobora keskin tus olayotgan ekologik xatarlar ham barqaror taraqqiyotga jiddiy tahdiddir. Jumladan, Orol muammosi global miqyosdagi ekologik va gumanitar halokatdir. U allaqachon Orolbo'yi aholisi genofondi, hayoti va sog'lig'i bilan bog'liq ayanchli oqibatlariga olib keldi. Orol inqirozi oqibatlarini bartaraf etish uchun barcha sa'y-harakatlarni birlashtirish lozim.

Yuqorida qayd etilganidek, ayni shu maqsadda O'zbekiston ta'shabbusi bilan BMT shafeligida donorlik mablag'larini jalb qilish va Orolbo'yi mintaqasida aniq loyihalarni amalga oshirish uchun ko'p tomonlama sheriklik asosidagi Trast fondi tashkil etildi. Orolbo'yi va dengizning qurigan tubida ko'plab ijobiy ishlar amalga oshirilmoqda, yashil hududlar barpo etilmoqda, qator loyihalar amaliyotga tatbiq etilmoqda.

Barchamiz, xavfsizlik – yaxlit tushuncha, ishonch esa uning fundamental asosi ekanini, yaxshi bilamiz. Bu borada butun dunyo va ayniqsa, Markaziy Osiyo mintaqasidagi hamkorlikning mavjud dinamikasini saqlab qolish juda muhim.

Shuning uchun, o'ylaymanki, hamkorlikda izlanish va o'zaro manfaatli qarorlar qabul qilish tinchlik, barqarorlik va taraqqiyotni ta'minlash imkonini beradi.

Shu o'rinda alohida ta'kidlash joizki, dunyoni o'zgartirgan globallashuv jarayonlari uning rang-barangligi bilan birga, yaxlitligi va bir butunligini ham hammamizga qaytadan eslatdi.

Boshqacha qilib aytganda, o'z davlat mustaqilligini qo'lga kiritgan O'zbekiston geografik qulay o'rni bilan jahonning e'tiborini tortayotgani, dunyoning ko'pgina davlatlari va xalqlarining manfaatlari aynan shu mintaqada kesishgani keyingi paytda yaqqol ko'zga tashlana boshladi.

Keyingi yillarda foydalanish uchun qulayligi va soddaligi, sifati va puxtaligi, tezkorligi va ommaviyligi bo'yicha ustun bo'lgan ko'plab texnika va texnologiyalar tez sur'atlar bilan ommalashib bormoqda.

Xalqaro tajriba almashinuv jarayonlarining bunday tarzda globallashuvi butun insoniyat hayotida integratsiyalashuvni tobora kuchaytirmoqda.

Boshqa tomondan esa, globallashuv jarayonlari endilikda o'zaro hamkorlik tamoyillariga tayanish taraqqiyot va rivojlanishning g'oyat muhim va hal qiluvchi mezonlaridan biri ekanini tasdiqladi. Natijada barcha jabhalarda integratsiya jarayonlari, innovatsion o'zgarishlarni jadallashtirish davlat va jamiyat boshqaruvining eng asosiy yo'nalishi sifatida namoyon bo'lmoqda.

Iqlim o'zgarishlari, ekologik bo'hronlar, Orol va ona tabiatni asrash zarurati

Ma'lumki, 5-iyun BMT Bosh Assambleyasi tomonidan Xalqaro atrof-muhitni muhofaza qilish kuni sifatida belgilangan. Mazkur sana jahon hamjamiyati e'tiborini atrof-muhit muammolariga qaratish, ekologiya muhofazasiga jiddiy munosabatda bo'lish tuyg'usini uyg'otishga xizmat qiladi.

“Biz iste'mol qiladigan mahsulotlar, biz nafas oladigan havo, biz ichadigan suv, biz yashaydigan sayyoraga hayot bag'ishlovchi iqlim – barchasi tabiat tufayli. Ustiga-ustak, hozir tabiatning o'zi bizga ishorat bermoqda – o'z haqimizda qayg'urish uchun, avvalo, tabiatga g'amxo'rlik qilishimiz kerak.

Hozir – Uyg'onish davri. Muammolarni payqash uchun, ovo-zimizni ko'tarish uchun... Insoniyat uchun, Yer sayyorasi uchun yaxshiroq muhit yaratish vaqti. Bu xalqaro atrof-muhitni muhofaza qilish kuni – tabiat vaqtidir”, deyiladi “Xalqaro atrof-muhitni muhofaza qilish – 2020” kun tartibida.

BMT Atrof-muhit dasturi ma'lumotlariga ko'ra, inson faoliyati Yer kurrasi quruqlik qismining to'rt dan uch qismi, suv havzalarining uchdan ikki qismidagi ekologik muhitni sezilarli darajada o'zgartirgan.

Keyingi besh yil ichida yashil o'rmonlarning 32 million gektar maydoni inson omili natijasida qisqargan.

So'nggi 150 yil davomida global isish tufayli suv havzalaridagi marjon qoyalaridan iborat tirik qoplama ikki barobar kamaygan – ular qurib, rangsizlashib bormoqda.

Dunyo okeanlarining sho'rlanish darajasi ortib bormoqda. Muzliklar katta tezlik bilan erimoqda. Bu - okean suvlarining ortishi va suv bo'yiga yaqin hududlarning suv ostida qolishi ehtimolini oshiradi, issiqlikning namlikka nisbati buzilishiga sabab bo'ladi.

Yovvoyi hayvonot dunyosi qirilib ketmoqda - keyingi 10 yil ichida yovvoyi jonivorlar turlarining rang-barangligi chorak qismga qisqarishi mumkin.

Tuproq, suv va havoning haddan ziyod ifloslanishi, iqlim o'zgarishi, o'simlik va hayvonot dunyosidagi tashvishli o'zgarishlar ekologik muammoni taraqqiyotga yuz tutayotgan mamlakatlarning xavfsizligiga jiddiy tahdid solayotgan omillardan biriga aylantirmoqda.

Shu boisdan barcha hukumatlar o'z mamlakati hududida ekologik barqarorlikni ta'minlash masalasiga alohida e'tibor bilan qaramoqda.

O'zbekistonda ham ekologik muammolar jiddiy tashvish tug'dirmoqda. Aksariyat hududlarimizda tuproq tarkibi buzilib, unumdor yerlar qisqarib bormoqda, cho'llanish, suv yetishmasligi, qurg'oqchilik, aholini ichimlik suvi bilan ta'minlash jiddiy muammolarni keltirib chiqarmoqda. Ularni hal etish maqsadida, masalan, Uchquduq tumani, Navoiy va Zarafshon shaharlarida har yili kamida 100 ming tupdan mevali va manzarali daraxtlar ekiladi hamda "yashil belbog" yaratiladi. Konimex, Tomdi va Uchquduqda jami 100 ming gektar maydonda "yashil qoplamalar" barpo qilinadi.

Shu bilan birga, Tomdida 55 ming gektar maydonda "Oqtog" va Uchquduqda 1,2 million gektar maydonda "Markaziy Qizilqum" qo'riqxonalarini tashkil etiladi. Sanoat korxonalarining atmosferaga zararli ta'sirini kamaytirish maqsadida alohida dastur qabul qilinib, amalga oshiriladi. Bunda 600 dan ortiq chang tozalash uskunalari o'rnatiladi va modernizatsiya qilinadi.

Aholining kundalik hayoti va kayfiyatini yaxshilashning muhim omili bo'lgan yashash sharoitlarini yanada qulay qilish e'tiborimiz markazida bo'ladi. Bunda, masalan, avvalambor, 2022-2026-yillarni

Surxondaryoda aholini toza ichimlik suvi bilan ta'minlash besh yilligi deb e'lon qilamiz.

Hozirgi vaqtda Orol fojiasi tufayli 5,5 million gektardan ortiq maydonda Orolqum sahrosi paydo bo'ldi. Har yili 100 million tonna qum va tuz havoga ko'tarilmoqda. Bu esa, Orol halokati global muammo ekanini yana bir bor isbotlamoqda.

Bu fojining oqibatlarini yumshatish, kelgusida insoniyatni bunday ofatlardan ogoh etish uchun barcha choralarni ko'rishimiz kerak. Bu borada tabiat bilan uyg'un bo'lishga intilib yashagan ajdodlarimizning tajribasiga tayangan holda, **Orolbo'yini ekologik innovatsiyalar va texnologiyalar hududi sifatida e'lon qilish bo'yicha BMT Bosh Assambleyasining rezolutsiyasini hayotga tatbiq etish borasida quyidagi tizimli va kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirishimiz lozim:**

❖ Orol dengizining qurigan tubida qo'shimcha 500 ming gektar yashil maydonlar barpo etib, ularning umumiy hajmini 2,5 million gektarga yoki hududning 78 foiziga yetkazish;

❖ Orolbo'yida xalqaro "Yashil iqlim" va "Global ekologik jamg'arma"larning bioxilma-xillik, iqlim o'zgarishi va tuproq yemirinishining oldini olishga qaratilgan dasturlari asosida 300 million dollarlik loyihalarni amalga oshirish;

❖ xonadon, ko'cha, mahalla, qishloq va shaharlarda yo'l bo'ylari va dala chetlariga har yili kamida 200 million tup daraxt ekish, hududlarimiz iqlimiga mos ko'chatlarni yetishtirish, sug'orish hamda parvarish qilish tizimi asosida "Yashil makon" umummilliy loyihasini amalga oshirishga ustuvor ahamiyat berish;

❖ Qoraqalpog'iston Respublikasi va viloyatlar markazlarida "Yangi O'zbekiston bog'i" namunasi asosida kamida 50 gektar maydonda "yashil bog'lar" barpo etish. Shaharlar va tuman markazlarida har 50-100 ming aholi uchun "yashil jamoat parklari"ni tashkil etish;

❖ daraxtlarni noqonuniy kesishga muddatsiz moratoriy joriy qilib, parklar va “yashil zonalar” hududini boshqa maqsadlar uchun ishlatishni qat’iyan taqiqlash.

Shuningdek, Qoraqalpog‘istonda “yashil hududlar”ni ko‘paytirishga qaratilgan ishlar izchil davom ettiriladi. Kelgusi besh yilda Orolning qurigan hududida yana 1 million gektar o‘rmonzor va butazorlar barpo etiladi. Natijada Qoraqalpog‘istonda muhofaza etiladigan tabiiy hududlar maydoni 4 million gektarga yetkaziladi.

Orolbo‘yi hududida sog‘liqni saqlash, ta’lim, ichimlik suvi ta’minoti, yoshlar tadbirkorligi, ayollar bandligi yo‘nalishlaridagi loyihalarni moliyalashtirish uchun Birlashgan Millatlar Tashkiloti shafeligidagi Trast jamg‘armasiga jami 1 milliard dollar grant va imtiyozli kreditlar jalb qilinadi.

Ma’lumki, 2021-yilda Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasi tomonidan Orolbo‘yi mintaqasi “Ekologik innovatsiyalar va texnologiyalar hududi” deb e’lon qilindi.

2022-yil sentabr oyida Orolbo‘yi Xalqaro forumini o‘tkazamiz. Kelgusida mazkur Forum har ikki yilda o‘tkazib boriladi. Ushbu tadbirga xorijiy davlatlarning hukumatlari vakillari, nufuzli xorijiy kompaniya va investorlar, xalqaro xayriya jamg‘armalari va moliyaviy tashkilotlar rahbarlari taklif etilib, natijasi bo‘yicha aniq yo‘nalishlar, loyiha va tashabbuslarni moliyalashtirishga mablag‘lar jalb qilinadi.

Harakatlar strategiyasiga muvofiq, atrof-tabiiy muhitga, aholi sog‘lig‘i va genofondiga putur yetkazuvchi ekologik muammolarning oldini olishni o‘z faoliyatimizning ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilab olgan edik.

2019-yil 9-oktabrda Qonunchilik palatasi tomonidan qabul qilingan, 11-oktabr kuni Senat tomonidan ma’qullangan “O‘zbekiston Respublikasining Biologik xilma-xillik haqidagi Konvensiyaning bioxavfsizlik bo‘yicha Kartaxena protokoliga qo‘shilishi to‘g‘risida”gi

qonun imzolandi. Ushbu Protokol 2000-yil 29-yanvarda Monreal shahrida qabul qilingan bo'lib, hozirga qadar unga 171 ta davlat hamda xalqaro tashkilot sifatida Yevropa Ittifoqi qo'shilgan. Mazkur Konvensiyaning asosiy maqsadi madaniy o'zini ifodalashning turli xil shakllarini himoya qilish va rag'batlantirish, ushbu sohada xalqaro hamkorlik hamda hamfikrlilikni mustahkamlash asosida turli madaniyatlarning erkin hamkorligi uchun shart-sharoitlarni yaratishdan iborat.

2019–2028-yillarda O'zbekistonda Biologik xilma-xillikni saqlash strategiyasi ishlab chiqildi va amaliyotga tatbiq etilmoqda. Uning asosiy maqsadi Biologik xilma-xillik Konvensiyasi talablarini amalga oshirishdan iborat.

Unga ko'ra, biologik xilma-xillikni saqlash va undan barqaror foydalanish, ekologik tizimlarni muhofaza qilishni, oziq-ovqat xavfsizligini, aholi uchun qulay shart-sharoitlar yaratishni, mamlakat barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun 2030-yilgacha Milliy strategik maqsadlar belgilandi.

Barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarni amalga oshirish borasida iqlim o'zgarishi va uning oqibatlariga qarshi kurashish, quruqlik ekotizimlarini himoyalash va tiklash, ulardan oqilona foydalanishga ko'maklashish, o'rmonlardan oqilona foydalanish, cho'llanishga qarshi kurashish, yerlarning yemirinishini to'xtatish va qayta tiklash, bioxilma-xillikning yo'qolib ketish jarayonini to'xtatishga qaratilgan ishlar bosqichma-bosqich amalga oshirib kelinmoqda.

Aholini, ayniqsa, qishloq joylarida ichimlik suvi bilan ta'minlash masalasi hamon dolzarb bo'lib turibdi. Maishiy chiqindilarni alohida yig'ish, qayta ishlash va utilizatsiya qilish masalasi ham oldimizda turgan eng og'ir muammolardan biri bo'lib qolmoqda.

Shu bilan birga, sobiq tuzum davrida uzoqni o'ylamasdan qurilgan, bugungi kunda ayrim vazirlik va idoralar, tadbirkorlik sub-

yektlari tomonidan ishlatib kelinayotgan sanoat inshootlari ham zamonaviy ekologik talablarga javob bermaydi.

Eng muhim masala – aholining ekologik madaniyatini oshirish haqida jiddiy bosh qotirishimiz zarur. Albatta, bunday muammolarni faqat ma'muriy yo'l bilan hal etib bo'lmaydi, bunga yosh avlod qalbi-da ona tabiatga mehr-muhabbat, unga daxldorlik hissini tarbiyalash orqali erishish mumkin.

Ayni paytda, yer, yer osti boyliklari, suv, o'rmonlar, hayvonot va o'simlik dunyosi, atmosfera havosini muhofaza qilish hamda ulardan foydalanish sohasidagi faoliyat samarasini yanada oshirish choralarini ko'rish lozim.

Yurtimizda o'simlik va hayvonot dunyosi obyektlarini, ularning xilma-xilligini, tabiiy turkumlari yaxlitligi hamda yashash muhitini saqlash uchun zarur shart-sharoitlar yaratishga alohida e'tibor qaratish darkor.

Ushbu yo'nalishda fuqarolar, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, nodavlat notijorat tashkilotlar hamda ommaviy axborot vositalari bilan jamoatchilik ekologik nazoratini amalga oshirishda hamkorlik qilish samarasini ta'minlashga doir muvofiqlashtirish ishlarini tizimli yo'lga qo'yish zarur.

Mamlakatimizda "yashil iqtisodiyot" prinsiplari asosida yurtimizning jadal rivojlanishini ta'minlashga yo'naltirilgan ijtimoiy-ekologik siyosat olib borish kutilgan natijani beradi.

Bu borada mamlakatimizning to'liq "yashil iqtisodiyot"ga o'tishiga asos bo'luvchi "yashil" energetika, "aqlli" qishloq xo'jaligi tamo-yillarini yanada kengroq joriy etish vazifasi o'z dolzarbligini saqlab qolmoqda.

Ekologik toza transport vositalari miqdorini oshirish va ekologik jihatdan yaxshilangan tavsiflarga ega motor yoqilg'isi va avtotransport vositalari ishlab chiqarish hamda ulardan foydalanishni kengay-

tirish, shuningdek, elektr transportini rivojlantirish ham bu boradagi dolzarb masalalar sirasiga kiradi.

“Yashil” texnologiyalar sohasidagi ilmiy tadqiqotlar va innovatsion ishlanmalarni qo'llab-quvvatlash, sanoat korxonalarining shunday texnologiyalarga o'tishini rag'batlantirish va bu jahhada “yashil moliyalashtirish” tizimini rivojlantirish lozim.

Iqlim o'zgarishi oqibatlarini yengib o'tish, “yashil” tiklanish va uglerod neytralligini ta'minlash, shuningdek, BMT Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish va Iqlim bo'yicha Parij bitimi qoidalarini bajarish, Orol dengizi halokatining global oqibatlarini yengib o'tish bu boradagi ustuvor vazifalardan biri sifatida muhim ahamiyatini saqlab qolmoqda.

Shu munosabat bilan biz mazkur yo'nalishdagi ishlarni, shu jumladan, maxsus tashkil etilgan BMTning Trast jamg'armasi, Yashil taraqqiyot global instituti, “P4G” sheriklik platformasi va boshqa xalqaro institutlar doirasida birgalikda amalga oshirayotgan ishlarimizni yanada faol davom ettirishni maqsad qilib qo'ydik.

Bunda, avvalo, “yashil” va barqaror taraqqiyotga xizmat qiladigan samarali qarorlar qabul qilish uchun butun xalqaro hamjamiyatning sa'y-harakatlarini birlashtirish zarur. Ayni paytda, mintaqada iqlim o'zgarishlari, bug'lanish darajasini oshiruvchi gazlar va atmosfera ifloslanishi muammolari ta'sirida transchegaraviy daryolar oqimi va biologik xilma-xillik qisqarayotgani munosabati bilan jiddiy xavotirlar paydo bo'lmoqda.

Ayni paytda O'zbekiston Parij bitimi doirasida 2030-yilga qadar issiqxona gazlarini atmosferaga chiqarishni qisqartirish bo'yicha o'z zimmasiga olgan majburiyatlarni bajarishga sodiqligini alohida ta'kidlamoqchiman. Shu munosabat bilan “yashil” texnologiyalarni keng joriy qilish va “yashil” energetika sohasidagi loyihalarni amalga oshirish orqali O'zbekistonda yaqin o'n yilda qayta tiklanadigan ener-

giya manbalari ulushini 3 barobardan ziyodga ko'paytirish lozim, deb hisoblaymiz.

Shu bilan birga, zamonaviy resurs tejovchi va ekologik toza texnologiyalarni keng joriy etish maqsadida Shanxay hamkorlik tashkilotining "Yashil belbog" dasturini ishlab chiqish bo'yicha tashabbusimizni ilgari surishda davom etamiz.

Umuman, ushbu sohadagi maqsad va vazifalarimiz quyidagilar-dan iborat bo'ladi:

- ❖ bioxilma-xillik masalalarini davlat hokimiyati boshqaruvi organlari va butun jamiyat faoliyatiga kiritish;

- ❖ bioxilma-xillikka to'g'ridan-to'g'ri putur yetkazuvchi omillarni qisqartirish, uning komponentlaridan oziq-ovqat landshaftlarida barqaror foydalanish;

- ❖ muhofaza qilinadigan tabiiy hududlar tizimini rivojlantirish, ekotizim xizmatlari tomonidan ta'minlanadigan afzalliklar hajmini ko'paytirish;

- ❖ salohiyatni rejalashtirish, yaratish va moliyalashtirish mexanizmlarini rivojlantirish yo'li bilan biologik xilma-xillikni saqlash va undan barqaror foydalanish samaradorligini oshirish.

Biologik xilma-xillik mavzularini davlat hokimiyati boshqaruvi organlari va butun jamiyatning faoliyatiga kiritish uchun:

- ❖ atrof tabiiy muhit davlat monitoringi tizimini takomillash-tirish, biologik xilma-xillik komponentlari monitoringi bilan keng qamrab olish hisobiga uning mazmun-mohiyatini kengaytirish;

- ❖ biologik xilma-xillik qadriyatlari va ekotizim xizmatlari to'g'risida davlat hokimiyati boshqaruvi organlari, shuningdek, jamiyatning barcha qatlamlari xabardorligi va bilimni oshirish;

- ❖ biologik xilma-xilliklar qiymati va ekotizimlar xizmatlarini iqtisodiy baholashni ishlab chiqish va uning mexanizmlarini rejalashtirish jarayoniga kiritish;

❖ tashkiliy-texnik, texnologik yechimlarni o'z ichiga oladigan davlat ekologik ekspertizasi doirasida tabiatni muhofaza qilish tadbirlari iyerarxiyasini nazarda tutuvchi atrof-muhitga ta'sir to'g'risidagi bayonotlar loyihalariga xalqaro talablarni ishlab chiqish va joriy etish zarur.

Biologik xilma-xillikka to'g'ridan-to'g'ri putur yetkazuvchi omillarni qisqartirish va uning komponentlaridan oziq-ovqat landshaftlarida barqaror foydalanish uchun:

birinchidan, eng zaif tabiiy ekologik tizimlar tanazzuli va fragmentatsiyasi sur'atlarini pasaytirish bo'yicha kompleks choralar ishlab chiqilishi va amalga oshirilishini;

ikkinchidan, takomillashtirilgan huquqiy va metodik asosda suv havzalari va boshqa ekotizimlarning biologik resurslaridan barqaror foydalanishni ta'minlash zarur.

Muhofaza qilinadigan tabiiy hududlar tizimini rivojlantirish, ekotizimlar xizmatlari bilan ta'minlanadigan afzalliklar hajmini ko'paytirish uchun:

❖ muhofaza qilinadigan tabiiy hududlar tizimini muqobil va samarali boshqarish va tabiiy bog'lar, kompleks buyurtmaxonalar hisobiga tabiiy hududlar maydonini kengaytirishni;

❖ oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish va qishloq xo'jaligini yuritish uchun foydalaniladigan biologik xilma-xillik komponentlarini saqlash va ulardan barqaror foydalanish davlat dasturi ishlab chiqilishini ta'minlash zarur.

Uzoq muddatli istiqbolda barqaror rivojlanishga erishish uchun biologik xilma-xillikni saqlash va undan barqaror foydalanish masalalarini zarur tashkiliy va moliyaviy resurslar yaratilgan holda, iqtisodiyotning barcha sektorlarini milliy rivojlantirish rejalariga kiritish dolzarb vazifalarimizdan hisoblanadi.

Shuningdek, iqtisodiy rivojlanish, aholi soni va tabiiy resurslarga bo'lgan talabining o'sishi sharoitlarida faqat "yashil iqtisodi-

yot" prinsiplariga amal qilish mamlakatning ekologik xavfsizligini, tuproqning uzoq muddatli mahsuldorligini ta'minlashga, biologik xilma-xillikni va ekotizimlarning asosiy xizmatlarini saqlab qolishga qodirdir.

Biologik xilma-xillikning saqlab qolinishi va undan barqaror foydalanishni ta'minlash quyidagi asosiy yo'nalishlarni amalga oshirish bilan bog'liqdir:

❖ biologik xilma-xillikni saqlab qolish va undan barqaror foydalanish sohasida normativ-huquqiy bazani takomillashtirish;

❖ hayvonot va o'simlik dunyosi obyektlari davlat kadastri va monitoringi yuritilishini takomillashtirish;

❖ ushbu sohaga oid siyosatni shakllantirish va kompleks qarorlar qabul qilish uchun zarur bo'lgan biologik xilma-xillikning holati va ahamiyati to'g'risidagi zamonaviy ilmiy axborotlarni takomillashtirish;

❖ muhofaza qilinadigan tabiiy hududlar tizimini rivojlantirish;

❖ hayvonlar va o'simliklarning kamyob va yo'qolib borayotgan turlarini tiklash tadbirlarini amalga oshirish;

❖ hayvonot va o'simlik dunyosi obyektlaridan noqonuniy foydalanish ustidan nazoratni kuchaytirish;

❖ ekologik turizmni rivojlantirish;

❖ aholining biologik xilma-xillik to'g'risidagi bilimlari va ekologik madaniyati darajasini oshirish.

Shu bilan birga, Orol dengizining qurigan tubida o'rmon-meliorativ ishlarni amalga oshirish hamda tog' massivlari va to'qaylari-ning o'rmonlar bilan qoplanishini ta'minlash yo'li bilan Orolbo'yini ekologik sog'lomlashtirish, davom etayotgan fojiali jarayonning oldini olishga qaratilgan tadbirlar dolzarb hisoblanadi.

Orol dengizining qurigan tubida ekologik vaziyatni yaxshilash maqsadida o'rmonzorlar barpo etish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Orol dengizining qurigan tubida "yashil may-

donchalar” – himoya zonalari barpo etish ishlarini ushbu hudud to'liq o'rmon bilan qoplangunga qadar davom ettirish lozim.

Ekologik turizm O'zbekistonda rivojlanayotgan va istiqbolli tarmoq hisoblanadi. Ekologik turizm katta iqtisodiy daromad keltirishga qodir.

Mazkur vazifalarning bajarilishi mamlakatimizda ekologik barqarorlikni mustahkamlaydi, atrof-muhitni ko'z qorachig'idek asrab-avaylashga, kelajak avlodlarga bezavol yetkazishga yordam beradi.

Radikalizm, ekstremizm va terrorizm – barqaror taraqqiyot kushandasi

XXI asrda globallashuv jarayonlarining jadallashuvi va butun xalqaro munosabatlar tizimining tubdan o'zgarishi, xavfsizlikka tahdidlar doirasining kengayishi, xususan, ekstremizm, radikalizm va xalqaro terrorizmning kuchayishi kabi holatlar yaqqol ko'zga tashlanmoqda.

Ekstremizm bilan bog'liq tahdidlar transmilliy xarakterga ega bo'lib, bu illat o'z xavfning ko'lami bo'yicha butun dunyo hamjamiyatini tashvishga solmoqda. Bu faqat mahalliy yoki mintaqaviy muammo bo'lib qolmay, paydo bo'lishi va rivojlanish xususiyatlari, maqsad va vazifalari, tashkiliy tuzilishi va faoliyati, psixologik va ijtimoiy shakllari jihatidan global hodisaga aylangan.

Ekspertlarning xulosalariga ko'ra, so'nggi 10 yil ichida diniy ekstremizm va terrorizm tufayli dunyo iqtisodiyoti 583 trillion AQSH dollari miqdorida zarar ko'rgan bo'lsa, 15 yil ichida 100 mingdan ziyod begunoh insonlar terrorchilik hujumlari oqibatida halok bo'lgan.

Faqatgina 2019-yilning o'zida dunyo bo'yicha zo'ravonlik, ekstremizm va terrorizmning umumiy salbiy global ta'siri – shunga e'tibor bering – 14,1 trillion AQSH dollarini yoki jahon yalpi ichki mahsulotining 11,2 foizini, iqtisodiy zarar – 33,19 milliard AQSH dollarini tashkil etgan.

Shu sababdan ham, jahon hamjamiyatining ekstremistik oqimlarning globallashuvini bartaraf etish bo'yicha sa'y-harakatlari borgan sari kuchayib bormoqda. BMT, YXHT, SHHT, MDH va bosh-

qa xalqaro tashkilotlar doirasida ushbu sohada yuzdan ortiq qaror, shartnoma va harakat rejalari qabul qilindi. Xususan, BMTning global aksilterror strategiyasi va tajovuzkor ekstremizmning oldini olish bo'yicha harakat rejasi, YXHTning terrorizmga olib keluvchi ekstremizm va radikallashuvning oldini olish va unga qarshi kurashish to'g'risidagi deklaratsiyasi, Ekstremizmga qarshi kurash to'g'risidagi konvensiya, Terrorizm, separatizm va ekstremizmga qarshi kurash bo'yicha hamkorlik konsepsiyasi, shuningdek, SHHTga a'zo davlatlarning ushbu xatarlarga qarshi kurash bo'yicha hamkorlik dasturi, MDHga a'zo davlatlarning terrorizm va ekstremizmning tajovuzkor ko'rinishlariga qarshi kurash borasidagi hamkorlik dasturi va boshqa hujjatlar qabul qilingan.

Umuman, jamiyatdagi muammo va mojarolarning uzoq vaqt mobaynida hal etilmay qolishi, qonunsizlikning avjiga chiqishi, inson huquqlarini mensimaslik va ularning poymol etilishi, fuqarolarning faol ijtimoiy-iqtisodiy hayotdan chetda qolishi, etnik kelib chiqishi yoki milliy-diniy sabablar bo'yicha kamsitilishi kabi illatlar bir bo'lib, g'oya va qarashlarning salbiy tomonga o'zgarib ketishi va alamzadalik kayfiyatining ekstremistik harakatlarga aylanishiga sabab bo'layotgani kuzatilmoqda.

Shu bois BMTning Tajovuzkor ekstremizmning oldini olish bo'yicha harakatlar rejasida "terrorizmga qarshi kurashda nafaqat xavfsizlik choralari ko'rish, balki ekstremizmni keltirib chiqaradigan holatlarning oldini olishga qaratilgan tizimli choralarni qo'llash" zarurligi ham alohida ko'rsatib o'tilgan.

Radikal g'oyalar va keskin xatti-harakatlarga moyillik yoshlar, shuningdek, ijtimoiy himoyaga muhtoj eng zaif qatlam vakillari o'rtasida yuqoriligicha qolmoqda. Ekstremistik va terroristik tashkilotlar o'z saflariga yangi izdoshlarini yollash jarayonida muqaddas diniy aqidalarni buzib talqin qilish barobarida, psixologik hiylanayranglardan ham foydalanmoqda. Shuning uchun dinga hech qan-

day aloqasi bo'lmasa-da, diniy urf-odatlariga qat'iy amal qilmasa-da, ruhiy jihatdan beqaror odamlar mazkur jinoiy guruhlarining tuzog'iga ilinib qolmoqda.

Ekstremizm va terrorizm tabiatan turli yo'nalishda, ya'ni, qurolli guruhlarda bevosita ishtirok etishdan tortib, to siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy darajadagi radikalizmni qo'llab-quvvatlashga qadar namoyon bo'lmoqda. Radikal guruhlarining mavjudligidan ayrim davlatlar va ularning oliy darajadagi siyosatchilari manfaatdor ekani ham kuzatilmoqda.

Qayd etish lozimki, radikallasuv, terrorizm g'oyalarining tarqalishi jamiyatning tinchligi va osoyishtaligiga tahdid soluvchi asosiy xavf-xatar va muammolardan biri hisoblanadi. Radikalizm – terrorizmga olib boruvchi so'nggi bosqich.

Ayniqsa, yoshlar o'rtasidagi radikallasuv jarayoni katta tashvish uyg'otmoqda. Ekstremistik faoliyat va zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlarning aksariyati 30 yoshga yetmagan yoshlar tomonidan sodir etilayotganini, bugungi dunyo yoshlari son jihatdan butun insoniyat tarixidagi eng yirik avlod bo'lib, ular 2 milliard kishini tashkil etishini e'tiborga olsak, masalaning naqadar jiddiy ekanini tushunish qiyin emas.

Hozirgi kunda ekstremizm va terrorizm xalqaro hamjamiyatga ham, Markaziy Osiyo davlatlari, jumladan, O'zbekistonga ham tahdid solishda davom etmoqda.

Bugungi kunda ijtimoiy-ma'naviy muhitni va aholi turmush sharoitini yaxshilash, yoshlarni turli diniy ekstremistik oqimlar ta'siridan asrash masalasi barcha davlatlar uchun eng asosiy vazifa bo'lib turibdi.

Markaziy Osiyo hududidagi diniy-siyosiy vaziyat, unga ta'sir qilayotgan omillarni o'rganish va tahlil qilish natijalari soha bo'yicha holat dinamik xususiyatga ega ekanligi, ijobiy o'zgarishlar bilan bir qatorda salbiy omillar ham vujudga kelayotganini ko'rsatmoqda.

Mintaqa davlatlari jahon hamjamiyatining bir qismi sifatida dinlar va konfessiyalararo ziddiyatlarning kirib kelish xavfiga hamda Markaziy Osiyoda radikal diniy oqimlar faolligi o'sishiga duch kelmoqda.

Diniy radikalizm va ekstremizm Markaziy Osiyo davlatlarining konstitutsiyaviy asoslariga, mamlakatni rivojlantirishning dunyoviy prinsiplariga, xalqlarning ma'naviy qadriyatlariga ta'sir ko'rsatmoqda.

Ekstremistik va terroristik tashkilotlar soxta g'oyalarni asl diniy qadriyatlar sifatida talqin qilish orqali inson huquqi va erkinliklarini oyoq osti qilish, insoniyatning diniy, madaniy-ma'rifiy merosiga jiddiy zarar yetkazib, dinlar orasiga nifoq solishga hamda dinlararo munosabatlarga putur yetkazishga harakat qilmoqda.

Xalqaro miqyosda dindan "yumshoq kuch" vositasi sifatida foydalanib, siyosiy, madaniy va gumanitar ta'sir zonalarini kengaytirishga urinishlar kuzatilmoqda.

Shu bilan birga, diniy bilim olishga intilayotgan, ammo diniy ta'limot bo'yicha tasavvurga ega bo'lmagan yoshlarning radikallashuv xavfi yuqoriligicha qolmoqda. Mintaqa mamlakatlari yoshlari orasida diniy ta'lim olish uchun chet davlatlarga ketish va natijada diniy ekstremistik oqimlar va xalqaro terrorchi tashkilotlar safiga kirib qolish holatlari kuzatilmoqda.

Noqonuniy tarzda diniy ta'lim berish holati o'sib bormoqda va bu Markaziy Osiyo mamlakatlaridagi, jumladan, O'zbekistondagi diniy vaziyatga o'z salbiy ta'sirini ko'rsatmoqda. So'nggi yillarda bu borada belgilangan qonun talablarini buzish holatlari ko'zga tashlanmoqda.

Mintaqa aholisining bir qismi dunyoviylikni ateistik tizim deya noto'g'ri talqin qilmoqda. Ekstremistik tashkilotlarning yot g'oyalari qarshi kurash ayrim kishilar tomonidan jamiyat hayotida dinning rolini pasaytirish, deb baholanmoqda.

Ayrim dindorlar orasida Konstitutsiyaga rioya qilish va jamiyat oldidagi majburiyatlaridan bosh tortish holatlari kuzatilmoqda. Ularning qonunlarga, davlat ramzlariga, xalqlarning milliy-ma'naviy an'ana va qadriyatlariga, shuningdek, umume'tirof etilgan xulq-atvor me'yorlariga nisbatan hurmatsizlarcha munosabatda bo'lish holatlari tez-tez uchramoqda.

Ekstremistik tashkilotlar va mutaassib guruhlar, hatto ba'zi din vakillari siyosat bilan din ajralmasdir, ijtimoiy hayotning barcha sohalari islom dini qoidalari asosida boshqarilishi kerak, degan demokratiya tamoyillariga zid da'volarini kun tartibiga kiritishga harakat qilmoqda. Diniy me'yorlar doirasini asossiz kengaytirish, davlat boshqarishi lozim bo'lgan sohalarga diniy me'yorlarni kiritish talablari qo'yilmoqda.

Diniy ekstremizm mafkurasi ommaviy ongga global axborot-kommunikatsiya tarmoqlari, jumladan, Internet, zamonaviy elektron dasturiy ta'minotlar orqali kuchli axborot-psixologik bosim o'tkazmoqda.

Ekstremistik mafkura va g'oyalar ijtimoiy tarmoqlar, videoroliklar va adabiyotlarni noqonuniy ishlab chiqarish va tarqatish orqali jamiyatga, ayniqsa, yoshlarga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada radikal diniy mafkuraning buzg'unchi axborotlari ta'siri ostida jamoatchilik ongi buzilmoqda, fuqarolarning davlatga ishonchi so'nib, vatanparvarlik va hamjihatlik tuyg'ulari yo'qolmoqda, qadriyatlar va axloqiy me'yorlar o'zgarmoqda, oilalar tanazzulga uchramoqda.

Taqiqlangan diniy materiallarning Internet tarmog'ida tarqalishining oldini olish bo'yicha ishlar samaradorligi yetarli darajada emasligi bunday materiallarni saqlash va tarqatish bilan bog'liq huquqbuzarliklar sodir etilishiga sabab bo'lmoqda.

Koronavirus infeksiyasining mintaqa davlatlari hududiga kirib kelishi, uning oqibatlarini yumshatish maqsadida joriy etilgan qat'iy

karantin choralari natijasida ko'plab aholi qatlamlari asosiy vaqtini o'z uylarida, Internet va ijtimoiy tarmoqlarda o'tkazishga majbur bo'ldi. Buning natijasida aholi orasida tarmoqdagi buzg'unchi g'oyalarning ta'siriga tushish holatlari sezilarli ravishda ortgan, taqiqlangan diniy oqimlar a'zolari esa o'z "jamoati" yig'ilishlarini sharoitga moslagan holda, mobil ilovalar orqali o'tkazish yo'liga o'tgan.

Uzoq muddatga chet elga chiqib ketgan shaxslar yaqin qarindoshlari va jamoatchilik nazoratidan chetda qolishi, hayot tajribasiga ega bo'lmagani va mutaassiblikka moyilligi sababli xalqaro terrorchilik tashkilotlariga yollovchi kimsalar ta'siriga tushib, harbiy harakatlarni olib borilayotgan keskinlik o'choqlaridagi jangarilar saflariga qo'shib qolmoqda.

Shunday murakkab va tahlikali vaziyatda biz uchun oilalarimiz, mahallalarimizda, butun jamiyatimizda sog'lom muhitni mustahkamlash, yoshlar tarbiyasi bilan jiddiy shug'ullanish, tinch-osuda hayotimizni izdan chiqarishga, muqaddas dinimizdan g'arazli maqsadlarda foydalanishga yo'l qo'ymaslik vazifalari bugungi kunda qanday ulkan ahamiyat kasb etayotgani haqida, o'ylaymanki, ortiqcha gapirishning hojati yo'q.

Nega deganda, aynan shu masalalar bizning bugungi va ertangi kunimizni, farzandlarimiz, nabiralarimiz taqdiri va kelajagini, bir so'z bilan aytganda, hayot-mamotimizni hal qilishi hech kimga sir emas.

Mamlakatimizda mustaqillikning ilk yillaridan boshlab vijdon erkinligini ta'minlash masalasiga ustuvor ahamiyat berildi. Jumladan, muqaddas dinimiz, milliy qadriyatlarimizni, buyuk aziz-avliyolarimizning xotirasi, merosini tiklash, qadamjolarini obod qilish bo'yicha juda ko'p ish qilindi va qilinmoqda.

Qiyoslash uchun faqatgina ba'zi bir misollarni keltirmoqchiman. Sobiq mustabid tuzum davrida yurtimizda 80 ga yaqin masjid faoli-

yat ko'rsatgan bo'lsa, hozirgi kunda ularning soni 2 ming 99 tani tashkil etmoqda.

O'sha qaramlik yillarida O'zbekistonda sanoqli kishilargina haj qilish imkoniyatiga ega bo'lgan, xolos. Mustaqillik yillarida esa har yili 5 mingdan ziyod yurtdoshimiz, endilikda esa yiliga 7 ming 200 nafar fuqarolarimiz muborak haj safarini amalga oshirish imkoniga ega bo'ldilar.

O'zbekistondagi islom sivilizatsiyasi xalqaro markazi, Xalqaro islom akademiyasi, Buxoroda – Mir Arab oliy madrasasi, Termizda – Imom Termiziy ilmiy-tadqiqot markazi, Samarqandda – Imom Buxoriy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, hadis ilmi maktabi, kalom va hadis, Buxoroda – tasavvuf, Qashqadaryoda – aqida, Farg'onada – fiqh ilmiy maktablari tashkil etildi.

2022-yili Buxorodagi Mir Arab oliy madrasasi faoliyat boshlaganiga hijriy yil hisobi bo'yicha 500 yil to'ladi. Ana shu qutlug' sanani xalqaro miqyosda nishonlashga albatta alohida e'tibor beramiz.

Diniy ta'lim tizimi takomillashtirilib, ilk bor islom fanlari bo'yicha falsafa doktori hamda fan doktori ilmiy darajalarini berishni nazarda tutuvchi tayanch doktorantura va doktorantura yo'nalishlari joriy etildi.

Mamlakatimizda 30 ga yaqin yangi masjid ochildi va 100 dan ortiq masjid ta'mirlandi. Nukus shahridagi "Imom Eshon Muhammad", Termiz shahridagi "Imom Termiziy", Urganch shahridagi "Oxun bobo", Toshkent shahridagi "Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf" masjidlari shular jumlasidandir. Shuningdek, Surxondaryoda Imom Termiziy, Qashqadaryoda Abu Muin Nasafiy, Namanganda Sulton Uvays Qaraniy, Toshkentda Suzuk ota ziyoratgohlari qayta ta'mirlandi.

O'zbekiston musulmonlari idorasi huzurida "Vaqf" xayriya jamoat fondi tashkil etildi. Masjidlar va diniy ta'lim muassasalarining

binolarini qurish, ta'mirlash, tarixiy-me'moriy ahamiyatga ega ziyoratgohlarni saqlash, obodonlashtirish, diniy soha xodimlarini moddiy va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash kabi masalalar fondning asosiy vazifalari etib belgilandi.

Fuqarolarning vijdon erkinligi va diniy e'tiqodga bo'lgan huquqlarini ta'minlash maqsadida muqaddas ziyoratlarni ado etish bilan bog'liq qator imkoniyatlar yaratildi.

Ijtimoiy-ma'naviy muhitni yanada yaxshilash, yot g'oyalar ta'siriga tushib qolgan shaxslar bilan tizimli ishlash, ularning oila a'zolari muammolarini bartaraf etish, xususan, kam ta'minlanganlarga moddiy yordam ko'rsatish, bandligini ta'minlash, tadbirkorlikka keng jalb qilish orqali mazkur toifa fuqarolarni jamiyatga qaytarish bo'yicha aniq choralar amalga oshirilmoqda.

Ushbu sohadagi islohotlar dunyo miqyosida ham, katta-katta ekspertlar tomonidan ham munosib e'tirof etilib, diniy bag'rikenglikning namunali modeli sifatida baholanmoqda. Xususan, 167 mamlakat o'rtasida barqarorlikni ta'minlash, urushlar, ziddiyatlar, terrorizm va jinoyatchilikning oldini olishga qarshi harakatlarning samaradorligini baholash yuzasidan o'tkazilgan reytingda O'zbekiston 52-o'ringa ko'tarilib, MDH mamlakatlari orasida 1-o'rinni egalladi.

Dunyo va musulmon olamidagi nufuzli xalqaro tashkilotlar, katta obro'-e'tiborga ega bo'lgan rasmiy shaxslar bu borada biz bilan hamkorlik qilish istagini bildirmoqda.

Shu nuqtayi nazardan qaraganda, biz bugungi kunda ijtimoiy-ma'naviy hayotimizni rivojlantirish borasida amalga oshirayotgan ishlarimizni yangi bosqichga ko'tarishimiz, buning uchun davlatimiz va jamiyatimizning barcha kuch va imkoniyatlarini safarbar etishimiz shart. Chunki hozirgi vaqtda dunyo miqyosida hukm surayotgan tahlikali vaziyat, siyosiy va iqtisodiy inqirozlardan tash-

vishga tushmayotgan birorta davlat yoki jamiyat yo'q, desak, hech qanday mubolag'a bo'lmaydi.

Ayniqsa, xalqaro terrorizm, ekstremizm, narkotrafik, diniy qarama-qarshilik, noqonuniy migratsiya, odam savdosi, ekologik muammolar, ayrim mintaqalarda iqtisodiy nochorlik, ishsizlik, qashshoqlik kuchayib borayotgani butun insoniyatni qattiq tashvishga solmoqda.

Ana shunday keskin va qaltis sharoitda qanday yo'l tutish, qanday qilib tinchlik va osoyishtalikni saqlash, barqaror rivojlanishni ta'minlash mumkin, degan savol barchamizni jiddiy o'ylantirishi zarur.

Ayniqsa, keyingi paytda turli mamlakatlarda sodir etilayotgan terrorchilik harakatlarining ijrochilari qatorida millatimizga mansub kimsalar ham borligi xalqimizda afsus va nadomat uyg'otmoqda.

Tinchlik va osoyishtalikni, insoniylikni hamma narsadan ustun qo'yadigan xalqimiz bunday shaxslarni, ularning qilmishlarini keskin qoralaydi. Ularni o'zbek degan nomga nomunosib deb hisoblaydi.

Hozirgi vaqtda yoshlar, ayniqsa, chet elda ishlab, halol mehnat bilan daromad topaman, deb yurgan fuqarolarimiz terrorizm va ekstremizm changaliga tushib qolmasligi uchun biz barcha choralarni ko'ryapmiz.

Avvalambor, qo'shni davlatlar bilan hamkorlik aloqalarini rivojlantirishga alohida ahamiyat beryapmiz. Bizning maqsadimiz ular bilan raqobat qilish emas, balki hamkorlik aloqalarini kuchaytirish, umumiy muammolarni birgalikda yechishdan iborat.

Biz ko'p joylarda jaholatga qarshi ma'rifat tashabbusi bilan chiqyapmiz. Muqaddas islom dinini niqob qilib, boshqa ko'chalarga kirib ketayotgan johil kimsalar bir narsani tushunmaydi yoki tushunishni istamaydi. Ya'ni, islom faqat nurli hayotga, ilm-ma'rifatga, yaxshilikka undaydi. Hech qachon xunrezlik, qotillik, zo'ravonlikka chaqirmaydi. Ana shu haqiqatni tan olmasdan, soxta g'oyalarga

aldanib, zararli oqimlarga kirish, terrorchi bo'lish – bu O'zbekiston xalqiga mutlaqo to'g'ri kelmaydi.

Alhamdulillah, hammamiz musulmonmiz, buning shukronasini qilib, farzandlarimizni ham bunday ne'matning qadriga yetadigan insonlar etib tarbiyalashimiz kerak emasmi?

Muhtaram imom-xatiblarimiz Alloh yo'lida xolis xizmat qilishni o'z zimmalariga olganlar. Bu ham mas'uliyat, ham ulkan sharaf. Shuning uchun sog'lom e'tiqod yo'lini targ'ib qilishni, avvalo, kimdan so'raymiz? Ulamolar, imom-xatiblarimizdan so'raymiz. Bu borada barchamiz kimdan ibrat olamiz? Albatta, imom-xatiblarimizdan.

Mutaassib g'oyalarni targ'ib qilayotganlar muqaddas diniy manbalardan matnlarni yulib olib, ularni noto'g'ri talqin qilgan holda, o'z g'arazli maqsadlari yo'lida ishlatmoqda.

Ular soxta g'oyalarni da'vat qilish bilan hali hayotiy tajribaga ega bo'lmagan yoshlarda Vatan, oila tuyg'ularini so'ndirib, ularni o'z yurtiga, o'z vatandoshlariga xiyonat qilish yo'lga boshlamoqda.

Afsuski, hayotimizda sodir bo'layotgan noqonuniy xatti-harakatlarni ko'rib-ko'rmaslikka oladigan, tinchlikni saqlash faqat davlatning ishi, deb o'ylaydiganlar ham bor. Yosh avlodning turli yot diniy oqimlar ta'siriga tushib qolishining oldini olish to'g'risida g'amxo'rlik nafaqat davlatning vazifasi, balki har bir fuqaro, ayniqsa, imom-xatiblarning ham muqaddas burchidir.

Shu nuqtayi nazardan, muhtaram ulamolarimiz, din sohasi vakillari yurtimizda tinchlik-xotirjamlikni avaylab-asrash yo'lida davlatimizning mutasaddi idoralari tomonidan amalga oshirilayotgan sa'y-harakatlarni to'g'ri qabul qilib, ularni chin dildan qo'llab-quvvatlaydilar, deb ishonaman. Ular mamlakatimizning dinlararo totuvlik va bag'rikenglik siyosatiga hamohang ravishda faoliyat yuritib, yurtimizdagi tinchlik va barqarorlikni mustahkamlashda davlat va jamoat tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik

qilishlari darkor. O'z zimmalaridagi vazifalarning ro'yobga chiqishi uchun faqat tinimsiz mehnat qilib, izlanib, bilim va tajribasini oshirib borishlari zarur.

Ma'lumki, ajdodlarimiz o'z vaqtida yuksak ma'naviyati, boy ilmiy merosi, ijodi bilan butun dunyoga ustozlik qilganlar. Yana bir bor aytaman, ular boshqalarga ergashmagan, boshqalarni o'z ortidan ergashtirganlar.

Shuning uchun din peshvolari ham bugun ergashuvchi emas, ergashtiruvchi bo'lishlari lozim.

Ushbu hal qiluvchi masalada befarq va loqayd bo'lish, zaiflik ko'rsatish jamiyatimiz va dinimizga nisbatan xiyonat qilish bilan barobardir. Bu fikr muqaddas kitoblarimizda takror va takror ta'kidlangan.

Shu munosabat bilan imom-xatiblarimiz diniy amallar haqida gap ketganida, yoshlarda, birinchi navbatda, barcha dinlarning asosini tashkil etuvchi umuminsoniy qadriyatlar, xususan, yaxshilik, mehr-oqibat, sadoqat, saxovatpeshalik, bilim va hunar o'rganish kabi xislatlarni shakllantirib borishga alohida e'tibor qaratsalar, ayni muddao bo'lardi.

Shu bilan birga, diniy ta'lim muassasalarini bitirib chiqayotgan yoshlarimizning turli yot oqimlarga qarshi kurash bo'yicha bilim va ko'nikmalarini kuchaytirish zarur. Yosh imomlarimiz buzg'unchi oqimlarning mohiyati haqida kerakli tushunchalarga, ularning soxta iddaolarini muqaddas manbalardagi dalillar va hayotiy misollar bilan fosh etish bo'yicha bugungi kun talablariga munosib bo'lishlari lozim. Bu – avvalo, hayot talabidir.

Diniy soha vakillari avval radikal tashkilotlar tarkibida sodir etgan jinoyatlari uchun jazo o'tab kelgan shaxslarni ijtimoiy-ma'naviy sog'lomlashtirish, ularda sog'lom aqidani shakllantirish borasidagi ishlarda ham faol bo'lishlari kerak.

Yaqin tariximizda, bugungi kunda Yaqin Sharq mintaqasi va yon-atrofimizda bo'lib o'tgan va davom etayotgan qonli voqealar, albatta, ko'zimizni ochishi zarur.

Bugungi kun talablaridan kelib chiqib, din peshvolari aholi bilan ochiq muloqotga kirishib, uning dard-u tashvishlarini yengillatish, ma'naviy-ma'rifiy hayot bilan bog'liq muammolariga yechim topishda astoydil g'ayrat qilishlarini istardim.

Barchamiz bir haqiqatni chuqur tushunib, anglab olishimiz kerak: bugun gap xalqimiz, mo'min-musulmonlarimizning tinchligi va xavfsizligi, farzandlarimizning kelajagi, ta'lim-tarbiyasi va kamoli haqida bormoqda.

Meni tashvishga solayotgan yana bir holat, ayrim diniy soha vakillari va dindorlar orasida amaldagi qonun-qoidalariga rioya etmaydiganlar borligidir.

Shu munosabat bilan bir fikrni alohida ta'kidlab aytmoqchiman: O'zbekistonda davlat davlatchiligini qiladi, qonun ustuvor bo'ladi. Bu haqiqatni hech kim, hech qachon esidan chiqarmasligi zarur.

Iymon-e'tiqod har birimizning yuragimizda, vijdonimizda bo'lishi lozim. Islomiy hikmatlarda Vatanni sevmok iymondan ekanligi ta'kidlanadi. Inson iymon-e'tiqodli bo'lsa, yurtiga sodiq bo'lib xizmat qilsa, u haqiqiy vatanparvar bo'ladi.

Afsuski, bugun qancha yoshlar soxta aldovlarga uchib, o'z umrini xazon qilayotganini o'ylab, to'g'risi, tunlari uxlamasdan chiqaman. O'zingiz ayting, bu achchiq haqiqat barchamizning yuragimizga xanjar bo'lib sanchilishi kerak emasmi?

Axir, kechagina shu yoshlar, o'zimizning qorako'zlar, birimizning mahalladoshimiz, birimizning o'g'limiz, birimizning qizimiz yoki jiyanimiz edi-ku! Ular qachon adashdi, qachon noto'g'ri yo'lga kirib ketdi?

Biz nega g'aflatda qoldik? Qachon, qayerda xatoga yo'l qo'ydik? Farzandlarimiz qachon begonalarning qo'lga o'tib ketdi? Nima bo'ldi-yu ular o'z ota-onasi, o'z yurtining dushmaniga aylanib qoldi?

Bugun bu mudhish balo-qazoning oldini olmasak, bor kuchimizni shunga safarbar etmasak, ertaga kech bo'ladi.

Yurtimizda yashayotgan, oilasini, farzandlarining ertangi kunini o'ylaydigan hech bir inson, din arboblari, jamoatchilik vakillari bu hayot-mamot masalasidan chetda turmasligi kerak.

Qur'oni karimda aytilgan: **"O'z qo'llaringiz bilan o'zingizni halokatga tashlamang"**, degan hikmatli so'zlardan hammamiz xulosa chiqarishimiz lozim. Bizning beparvoligimiz, loqaydligimiz faqat fojia keltiradi. Bolalarimiz, oilamiz, butun yurtimiz boshiga falokat keltiradi. Aytinglar, o'zini inson deb biladigan, vijdoni, imoni bor hech bir odam buni istaydimi? Yo'q, albatta.

"Bola ota-ona qo'lida bir omonatdir", deydi buyuk allomalari-miz. Bolalarimiz, ularning taqdiri, kelajagi haqiqatan ham juda omonat ekanini bugungi hayot har tomonlama isbotlamoqda.

Agar farzandimizga to'g'ri tarbiya bermasak, har kuni, har daqiqada uning yurish-turishi, kayfiyatidan ogoh bo'lib turmasak, ularni ilm-u hunarga o'rgatmasak, munosib ish topib bermasak, bu omonatni boy berib qo'yishimiz hech gap emas.

Biz, ko'pincha bolam maktabda, o'qishda yoki chet elda ishlayap-ti, deb xotirjam yuribmiz. Lekin bizning bunday soddaligimiz, beparvoligimizdan dushmanlar makkorlik bilan foydalanmoqda. Bizning jon-u jahonimiz bo'lgan farzandimiz dushmanlar qo'lida qurolga aylanib qolsa, buning uchun, avvalo, kim aybdor? O'zimiz emasmi?

Adashgan yoshlarni tarbiyalashimiz, kerak bo'lsa, jazoni o'tash joylariga ham borib, ular bilan gaplashishimiz lozim. Chin dildan tavba qilib, ota-onasi, oilasi bag'riga, to'g'ri yo'lga qaytishni niyat qilgan odamlarga amaliy yordam berishga men davlat rahbari sifatida doimo tayyorman.

Shuni alohida ta'kidlamoqchiman, ekstremizm va terrorizm xavfi hamda tahdidlariga qarshi kurashish O'zbekiston Respublikasi uchun birinchi navbatdagi vazifalardan biri bo'lib, mintaqa davlatlari va xalqaro hamjamiyatning sa'y-harakatlarini birlashtirishni taqozo etadi.

O'zbekiston Respublikasi o'z tarixida ekstremizm va terrorizm bilan bog'liq holatlarga bir necha marotaba duch kelgan. Ushbu yo'nalishda xavf-xatar, tahdid va tahlikalar saqlanib qolayotganini hisobga olgan holda, davlatimiz bundan buyon ham keng jamoatchilik va xalqaro hamjamiyat bilan birgalikda ekstremizm va terrorizm hamda ularni moliyalashtirishga qarshi kurashishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni amalga oshiradi.

Bu sohadagi asosiy maqsadimiz O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyaviy tuzumini himoya qilish, milliy xavfsizlik, shuningdek, fuqarolarning ushbu sohadagi huquqlari va erkinliklarini ta'minlashga imkon beradigan ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish bo'yicha samarali davlat siyosatini amalga oshirishdan iborat bo'lib qoladi.

Ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashda xalqaro va mintaqaviy hamkorlik masalalarida quyidagi vazifalarni ustuvor deb bilamiz:

- ❖ ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashning xalqaro- huquqiy asoslarini takomillashtirishga ko'maklashish;
- ❖ diplomatik vakolatxonalar va konsullik muassasalari, Tashqi mehnat migratsiyasi agentligi, shuningdek, chet elga uzoq vaqtga ketayotgan hamda yashab kelayotgan fuqarolar bilan shug'ullanuvchi boshqa idoralarning kadrlar salohiyati va resurslarini mustahkamlash;
- ❖ boshqa davlatlar, mintaqaviy va xalqaro tashkilotlar bilan ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash sohasidagi hamkorlikning shartnomaviy-huquqiy asoslarini kengaytirish;

❖ xorijiy davlatlar va xalqaro tashkilotlar bilan ekstremizm, terrorizm va ularni moliyalashtirishga qarshi kurash sohasida axborot hamda tajriba almashish;

❖ faoliyati ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashga qaratilgan xalqaro va mintaqaviy tashkilotlarda faol ishtirok etish;

❖ Markaziy Osiyoda BMTning Global aksilterror strategiyasini amalga oshirish bo'yicha hamkorlikdagi sa'y-harakatlarni Birgalikdagi harakatlar rejasi doirasida muvofiqlashtirish;

❖ Markaziy Osiyoda ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash bo'yicha birgalikdagi ishlar doirasida axborot almashinuvi va hamkorlikni rivojlantirishga yordam beruvchi xalqaro tashabbuslarni amalga oshirishda O'zbekistonning rolini kengaytirish;

❖ dunyo hamjamiyati va mintaqaviy tashkilotlar e'tiborini Afg'onistonda tinchlik va hamjihatlikni ta'minlashga jalb qilish borasidagi tashabbuslarni jadallashtirish va ushbu mamlakatni mintaqaviy hamkorlik jarayonlariga, shu jumladan, ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishga jalb qilish.

Korrupsiyadan xoli dunyo – umumbashariy orzu

Yer yuzida davlat va jamiyat paydo bo'lganidan buyon odamzod poraxo'rlik va korrupsiyani taraqqiyot va farovonlikning kushandasi, jamiyatda adolat, tenglik, sog'lom raqobat va halollik tamoyillari ustun bo'lishiga to'sqinlik qiladigan ijtimoiy illatlardan biri, deb baholab kelgan va unga qarshi kurashib yashagan.

Qadimgi Bobilda amaldor va sudyalari, shuningdek, podshoh xizmatkorlari hisoblanadigan ibodatxona ruhoniylarining tovlamachilik yo'li bilan g'ayriqonuniy mukofot olishlarining oldini olish choralari ko'rilgan. Podshoh Hammurapi qonunlariga ko'ra, **“Agar sudya ishni ko'rib chiqib, qaror qabul qilgan va hujjatni muhr-lagan bo'lsa-yu, so'ngra qarorini o'zgartirsa, unda bu sudya fosh etilishi kerak va u ish bo'yicha da'vo summasini o'n ikki barobar miqdorda to'lashi kerak”** bo'lgan. Bundan tashqari, u lavozimidan chetlatilib, unga kelajakda sudya lavozimini egallash taqiqlangan.

Poraxo'rlik uchun jazo Misr fir'avnlari, “Kambiz sudi” tufayli nomi tarixga kirgan fors shohi Kambiz qonunlarida ham ko'zda tutilgan. Misr fir'avni Ramzes Birinchi davrida korrupsion jinoyatlarda qo'lga olingan har bir kishi hayotining qolgan qismini qullikda o'tkazgan.

Miloddan avvalgi IV asrda Hindiston Maurya imperiyasi amaldori Chanakya davlat boshqaruvi haqidagi “Arthashastra” risolasida davlatdan o'g'irlik qilishga imkon beruvchi qirq usulni ko'rsatgan. Uning fikricha, “baliq o'zi suzayotgan suvni ichishini aniqlab olish mumkin bo'lmaganidek, mansabdor shaxslar o'zlariga topshirilgan mulkni o'g'irldimi-yo'qmi, aniqlash oson emas”. O'sha davrda po-

poraxo'r mansabdor haqida ma'lumot bergan odam uning musodara qilingan mol-mulkinging bir qismini mukofot sifatida olgan.

Olis o'tmishda mintaqamizda dunyoga kelgan zardushtiylikning muqaddas kitobi Avestoda "haqqoniy hukm chiqarish, pora olmaslik, to'g'ri guvohlik berish va to'g'ri gapirish" ijobiy xislatlar sifatida ulug'langan bo'lsa, aksincha, "ko'rib turib adolatsizlik, nohaqlik" qilgan amaldorlarning aytgan va qilgan yomon fikr, yomon kalom va yomon amallari" qattiq qoralangan.

Yunon mutafakkirlari Platon va Aristotel ham korrupsiyaning siyosiy tizimni yemirishini ta'kidlaganlar.

Qadimgi Rim esa:

❖ Rim qonunlari kodeksi - "o'n ikki jadval"da korrupsiyaga qarshi kurash masalalari ko'zda tutilgani;

❖ insoniyatga korrupsiyaga qarshi dastlabki sud tizimini taqdim etgani;

❖ korrupsiya butun boshli kuchli imperiyaning oxir-oqibat qulashi sabablaridan biriga aylangani bilan ham tarixda qolgan.

Milodiy VI asrda imperator Buyuk Yustinian amaldorlar tomonidan lavozimlarni sotib olishni bartaraf etishga qaratilgan ma'muriy islohotni amalga oshirdi. Mo'g'ullar imperiyasi asoschisi Chingizxonning "Buyuk Yasoqlari"da korrupsiya jinoyatlari uchun muqarrar o'lim jazosi ko'zda tutilgan.

Xalq orzu qilgan adolatli jamiyatni qurish uchun korrupsiyani hattoki xoinlik bilan, poraxo'rlarni esa yetti avlodigacha - xoinlar bilan tenglashtirish, la'natlash siyosati ham qo'llanilgan. Jamiyatning "jon tomiri", himoyalovchi va harakatlantiruvchi kuchi bo'lgan uchta kasb egalari - harbiylar va sud-huquq sohasi vakillari, o'qituvchilar va shifokorlarga eng yuqori haq to'lanishi, ularga hurmat-e'tibor bilan munosabatda bo'lishga alohida e'tibor qaratilgan.

Barcha jahon dinlari korrupsiya va poraxo'rlikni qoralaydi. Masalan, muqaddas islom dinida poraxo'rlik, pora olish, pora bilan ishini

bitkazishga harakat qilish jamiyat taraqqiyotiga va farovonligiga ulkan zarar keltiradigan, jamiyatni ichidan yemiradigan illat, deb qaraladi.

Qur'oni karimda: **“Bir-birlaringizning mollaringizni botil yo'l bilan yemang. Bilib turib odamlarning mollaridan bir qismini yeyishingiz uchun uni hokimlarga gunohkorona tashlamang”**, deb uqtirilgani albatta bejiz emas.

Rasululloh sollallohu alayhi vasallamdan rivoyat qilingan: **“Alloh pora berganni ham, pora olganni ham la'natlagandir”**; **“Boshliqlarning hadya va sovg'alar olishlari haromdir”**; **“Biz biror ishga boshliq qilib tayinlagan odam unga belgilangan maoshdan ortiq mol topsa, bu uning uchun haromdir”** kabi hadislarini ajdodlarimiz o'z hayoti va faoliyatida dasturilamal deb bilganlar.

“Temur tuzuklari”da Sohibqiron Amir Temur va temuriylar davridagi mulkni, xususan, davlat mulkini o'zlashtirganlik uchun javobgarlikni belgilashda o'ziga xos yondashuv ta'kidlab o'tilgan. O'sha davrda amaldorlar ishini tartibga solish maqsadida vaqti-vaqti bilan so'roq, tekshirish, taftish, tergov o'tkazib turilgan. O'z amalini suiiste'mol qilish og'ir gunoh hisoblangan va qattiq jazolangan. Amir Temurning o'g'li Mironshoh, nevaralari Pirmuhammad va Xalil Sulton ushbu me'yorlarni buzganligi uchun xalq oldida jazoga tortilgan.

Alisher Navoiy “Mahbub ul-qulub” asarida **“qozining adolat asosida ish ko'rishi, hayotida shaxsiy manfaatga mayl bo'lmasligi, hukm vaqtida oshnoga ham, begonaga ham bir saviyada qaramog'i, hukmlari hadislariga asoslangan, poraxo'r muftilar uning qoshida tuban va xor, hiylakor vakillar uning qarshisida aybdor bo'lmog'i zarur”**ligini ta'kidlagan.

Shu bilan birga, azaldan mintaqamizda ushbu illatga qarshi kurash nafaqat qonunlar va muayyan jazolar orqali, balki ma'naviy-axloqiy choralar ko'rish, jamiyatda poraxo'rlik va korrupsiyaga qarshi

o'ziga xos "ma'naviy immunitet"ni shakllantirish masalalariga alohida e'tibor qaratib kelingan. Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Imom G'azzoliy, Bahouddin Naqshband, Abu Nasr Forobiy, Jaloliddin Rumi, Abdurahmon Jomiy, Ahmad Yassaviy kabi allomalarning nafs tarbiyasi, axloq komilligi haqidagi fikrlari asrlar mobaynida milliy shuur va ongni shakllantirishda yaqindan yordam bergan.

Ularning asarlarida xalqparvarlik, mehr va muruvvat, sabr-u qanoat, adolat, halollik va poklik, birovning omonati va mulkiga xiyanat qilmaslik kabi tushunchalar ham o'z ifodasini topgan.

Bunda, avvalambor, inson ongi va dunyoqarashini o'zgartirish, insonning ezgu fikr, ezgu so'z, ezgu amal egasi bo'lishiga urg'u berilgan. "Avesto" bitiklari, tasavvuf ilmi, "fozil inson", "komil inson" haqidagi ta'limotlarda ushbu masalaga katta e'tibor qaratilgan.

Ma'lumki, har qanday jamiyat alohida insonlardan tashkil topadi. Adolatli va yetuk, mukammal jamiyatni faqatgina komil insonlarni tarbiyalash orqali qurish mumkin.

Insoniyat, jumladan, bizning buyuk ajdodlarimiz ham qadim zamonlardan beri poraxo'rlik va korrupsiyadan xoli davlat va jamiyat qurish orzusi bilan yashaganlar.

Korrupsiya bizning kunlarga yetib kelganligi shundan dalolat beradiki, boshqa illatlar kabi, uni ham tag-tugi bilan yo'qotish qiyin. Bugun biron bir davlat – u kattami-kichikmi, boymi-kambag'almi, qudratlimi-kuchsizmi, rivojlanganmi-rivojlanayotganmi, Shimoldami-Janubdami, G'arbdami-Sharqdami, bundan qat'i nazar, korrupsiyadan mutlaqo xoli emas.

BMT va Xalqaro valuta jamg'armasining ma'lumotlariga ko'ra, dunyoda har yili 1 trillion dollar atrofidagi mablag' pora sifatida sarf etiladi, jahon iqtisodiyoti korrupsiya tufayli 2,6 trillion dollargacha zarar ko'radi. Bu jahon yalpi mahsulotining 5 foizi deganidir.

Korrupsiya demokratik institutlar va qadriyatlar, ijtimoiy-siyosiy adolat, qonun ustuvorligiga putur yetkazib, izchil barqaror rivojla-

nish, iqtisodiy o'sishga, jamiyat va davlatlar barqarorligi va xavfsizligiga jiddiy tahdid tug'dirmoqda. Korrupsiya allaqachon tor doiradagi muammodan butun dunyo hamjamiyati va barcha mamlakatlar iqtisodiyotiga salbiy ta'sir ko'rsatadigan, transmilliy hodisaga aylangan. U uyushgan va transchegaraviy jinoyatlar uchun ham imkoniyat yaratib bermoqda.

Ayniqsa, hozirgi globallashuv zamon, mintaqalar va davlatlararo integratsiya jadallashib borayotgan murakkab bir sharoitda korrupsiya barcha mamlakatlarda ham qator muammolarni keltirib chiqarib, jamiyatni ich-ichidan yemirib, parokanda qilib tashlash xavfini tug'dirmoqda.

Shu ma'noda, o'tgan asrda yashab o'tgan amerikalik yozuvchi Teodor Drayzerning "Sarmoyador" asarida aytilganidek, **"Korrupsiya avj olgan davlat, go'yo ichidan yemirilgan mo'rt daraxtga o'xshab qoladi. Shak-shubha yo'qki, u birinchi jiddiy sinovga duch kelishidayoq ag'dariladi"**. Bu fikrlarning naqadar to'g'ri va o'rinli ekanini bugun hayotning o'zi ko'plab misollarda isbotlab turibdi.

Hozirgi kunda insoniyatning kelajagiga raxna solayotgan ushbu illatga qarshi global, mintaqaviy hamda alohida davlatlar miqyosida keng qamrovli va ko'p taraflama yondashuvga asoslanib kurash olib borilmoqda.

Birgina BMT doirasida korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashish bo'yicha o'nlab hujjatlar – konvensiya, deklaratsiya va rezolutsiyalar qabul qilingan. Xususan, BMTning Korrupsiyaga qarshi konvensiyasi, Transmilliy uyushgan jinoyatchilikka qarshi konvensiyasi, Davlat mansabdor shaxslarining xalqaro axloq kodeksi, Xalqaro tijorat tashkilotlarida korrupsiya va poraxo'rlikka qarshi kurashish deklaratsiyasi, "Korrupsiyaning oldini olish, unga qarshi kurashish va bu sohada xalqaro hamkorlikni kuchaytirish chora-tadbirlarini samarali hal etish hamda amalga oshirish bo'yicha umumiy sa'y-harakatlarimiz" nomli siyosiy deklaratsiyalar bu boradagi glo-

bal hamkorlikning asosiy yo'nalishlari, mazmun-mohiyati, qonuniy asoslari va uslublarini aniqlab bergan.

Jumladan, BMTning Korrupsiyaga qarshi konvensiyasidagi ko'p qoidalarning majburiyligi, ushbu global muammoni hal etishga qaratilgan keng va kompleks yondashuv uni korrupsiyaga qarshi kurashning universal va samarali vositasiga aylantira oldi. Uning doirasida korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashishga qaratilgan samarali va ta'sirchan chora-tadbirlarni qabul qilish hamda amalga oshirish, korrupsiyaga asoslangan va noqonuniy yig'ilgan boylik va aktivlarni qaytarish borasida xalqaro hamkorlikni kuchaytirish, davlat va jamoat xizmatida halollik va sodiqlik, mas'uliyat tuyg'usini rag'batlantirish, ijtimoiy mol-mulkni talab darajasida asrab-avaylash, himoyalash va boshqarishni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan samarali global xalqaro hamkorlik yo'lga qo'yilgan.

Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (IHTT), Yevropada xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti, Shanxay hamkorlik tashkiloti, Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi, Iqtisodiy hamkorlik tashkiloti va boshqa tashkilotlar doirasida ham korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha hamkorlik olib borilmoqda. Ushbu tashkilotlar tomonidan bu borada qabul qilingan hujjatlarda korrupsiyaga qarshi kurashning qonuniylik, fuqarolar huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarining ustuvorligi, korrupsiyaga toqatsizlik, ochiqlik va shaffoflik, tizimlilik, davlat va fuqarolik jamiyatining hamkorligi, korrupsiyaning oldini olishga doir chora-tadbirlar ustuvorligi, javobgarlikning muqarrarligi prinsiplari belgilangan.

Xalqaro tashkilotlar va rivojlangan mamlakatlar, jumladan, Shvetsiya, Finlandiya, Singapur, Janubiy Koreya tajribasi shundan dalolat beradiki, aynan korrupsiyaning ildiziga bolta urish davlat siyosati va islohotlarining eng muhim yo'nalishlaridan biri sifatida belgilanishi hamda bu borada tizimli ravishda ish olib borilishi

ularning yuksak natijalarga erishishiga xizmat qildi. Bunda asosiy vazifa sifatida korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashish sohasida davlat siyosatini shakllantirish va amalga oshirish, davlat organlari, ommaviy axborot vositalari, fuqarolik jamiyati institutlari va boshqa nodavlat sektor vakillarining, butun jamiyatning birgalikdagi samarali faoliyatini ta'minlash belgilangan. Bu, albatta, ushbu mamlakatlarning investitsiya muhitiga ijobiy ta'sir qilib, davlatning har tomonlama, jumladan, ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan yuqori darajada rivojlanishiga sabab bo'lgan.

Bugun xalqaro hamjamiyat korrupsiyaga qarshi kurashishning eng to'g'ri va samarali yo'li – korrupsiyaning sodir etilishiga imkoniyat yaratayotgan sabab va omillarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish, deb hisoblaydi.

Bunda korrupsiyani vujudga keltiradigan quyidagi asosiy omillarga alohida e'tibor qaratiladi:

Birinchidan, jamiyat va davlatda mavjud muammolarni hal qilish maqsadida ishlab chiqilgan qonunlar va dasturlarning mukammal emasligi, qonunchilikda ziddiyatlar va qarama-qarshiliklarning mavjudligi, qonunlarning to'liq va bir xilda ijro etilmasligi. Korrupsiya rivoji davlatdagi qonunlarning sifatiga bog'liq bo'lib, nomukammal qonunlar ishlamaydi va korrupsiyaga moyil shaxslar bundan ustamonlik bilan foydalanishga intiladi.

Bu qonun talablarining to'laqonli amalga oshirilishi, ijro hokimiyati, sud-huquq tizimining faoliyatiga, aholining turmush farovonligini oshirishga, rivojlanish yo'lidagi to'siqlarni bartaraf etishga ham o'ta salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Shu sababli rivojlanayotgan davlatlarda sud va huquq tizimini takomillashtirish, qonunning mutlaq ustunligi va fuqarolarning huquqlari kafolatli himoya qilinishini ta'minlash, aholini huquqiy tarbiyalash jinoyatchilik va korrupsiyaga qarshi kuchli chora deb qaraladi.

Ikkinchidan, mamlakatda mustaqil iqtisodiy faoliyat yurituvchi subyektlar faoliyati ustidan ortiqcha davlat nazoratining mavjudligi. Bu bozor iqtisodiyotining asosiy qonuniyatlari bo'lmish iqtisodiyotni erkinlashtirish, monopoliyaga yo'l qo'ymaslik va xususiy sektorda davlat nazoratini qisqartirishga salbiy ta'sir ko'rsatadi hamda davlat xizmatchilariga o'z manfaatini ko'zlab mansabini suiiste'mol qilishi uchun sharoit yaratadi.

Bu har qanday jamiyatda yashirin iqtisodiyot va uyushgan jinoyatchilik kabi salbiy illatlar, korrupsiyaning rivojlanishi uchun imkoniyat tug'diradi. Shu sababli ham, korrupsiyaga qarshi kurash iqtisodiy munosabatlarni erkinlashtirish, halol va qonuniy tadbirkorlik uchun chinakam erkinlikni ta'minlash, uning yo'lidagi byurokratik g'ov va to'siqlarni bartaraf etishni talab qiladi.

Uchinchidan, davlat xizmatida moddiy manfaatdorlik, byurokratik to'siqlarning mavjudligi, mansabdor shaxslarning ijtimoiy ta'minlanmagani yoki ular uchun adolatli mehnat sharoiti yo'qligi, faoliyati ustidan jamoatchilik nazoratining o'rnatilmaganligi.

Korrupsiyani keltirib chiqaradigan ijtimoiy sabablarga jamiyatdagi nosog'lom muhit, aholining huquqiy bilim va madaniyati, ma'naviyatining past darajada ekanligi, diniy-ma'rifiy savodsizligi, uyushqoqlik va jamoatchilikdagi faollikning yetishmasligi ham kiradi. Shunisi e'tiborliki, jamiyatdagi ijtimoiy ongning o'zgarishi, odamlarda davlat va qonunlarga nisbatan ishonch, mamlakat rahbar xodimlarining o'z vazifalarini qay darajada amalga oshirishlariga ta'sir ko'rsatadi, albatta.

O'z navbatida, ular tomonidan to'g'ri va adolatli qarorlar qabul qilinsa, fuqarolarning buzilgan huquqlari tiklansa, ijtimoiy himoya kuchaytirilsa, xalqning jamiyatda adolat, haqiqat borligiga ishonchi ortadi. Uning aksi bo'lsa, odamlar orasida norozilik va davlatga nisbatan ishonchsizlik yuzaga keladi.

So'nggi yillarda tub islohotlar davriga qadam qo'ygan O'zbekistonda ham taraqqiyot kushandasi bo'lgan illat – korrupsiyaga qarshi izchil kurash olib borilmoqda. Ushbu kurash davlat siyosati darajasiga ko'tarildi.

Afsuski, mamlakatimizda hali-hamon korrupsiyaning turli ko'rinishlari ijtimoiy-iqtisodiy hayotimizning ko'pgina sohalarida butunlay barham topmagani sir emas. Misollarga murojaat qiladigan bo'lsak, 2020-yilda turli darajadagi mansabdorlar tomonidan sodir etilgan jinoyatlar uchun 1 ming 723 nafar shaxs jinoiy javobgarlikka tortilgan. Ular tomonidan yetkazilgan zarar 500 milliard so'mni tashkil etgan. 2021-yilning besh oyida esa 1 ming 696 nafar mansabdorga nisbatan jinoiy ish ochilgan. Yetkazilgan zarar 450 milliard so'mni tashkil etmoqda.

Hech shubhasiz, bu moddiy zararlar aybdorlardan undirib olinadi. Lekin, shu o'rinda, bir narsaga e'tibor qaratish zarur. Ushbu raqamlar ba'zi "do'stlarimiz" ta'kidlayotganidek, "korrupsiyaning ko'lami ortayotgani"ni ko'rsatmaydi, balki jamiyatda korrupsiyaga qarshi toqatsizlik muhiti shakllanayotgani, mamlakatimizda unga qarshi keskin kurashning sifat jihatidan mutlaqo yangi bosqichga ko'tarilayotganidan ham darak beradi.

Bu – korrupsiya va poraxo'rlik bilan bog'liq jinoyatlar keng jamoatchilik yordamida ko'proq va tezkor ochilmoqda, degani. Ya'ni ushbu voqelik mamlakatimiz aholisining dunyoqarashi, o'z taqdirini shu yurt, shu Vatan va uning yorqin kelajagi bilan chambarchas bog'liq holda ko'rayotgani, bir so'z bilan aytganda, **"bugungi xalqimiz – kechagi befarq va beparvo xalq emas"**ligining hayot haqiqatiga aylanayotganini yana bir bor tasdiqlaydi. Bu illatga qarshi kurashda davlat organlari qatorida siyosiy partiyalar, jamoat tashkilotlari, ommaviy axborot vositalari, umuman, har bir fuqaro faol qatnashayotgani ham shuni ko'rsatadi.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi korrupsiyadan xoli mamlakat barpo etishni nazarda tutadi. Ushbu maqsad bugun butun jamiyatimizni jipslashtiruvchi omilga aylanmoqda.

Mamlakatimizda korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi murosasiz kurashishning ilg'or xalqaro standartlarga asoslangan tizimini joriy etish bo'yicha izchil choralar ko'rilmoqda. **Bunda quyidagi asosiy yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratilmoqda:**

- ❖ jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirish, aholining huquqiy ongi va madaniyatini yuksaltirish;
- ❖ davlat va jamiyat hayotining barcha sohalarida korrupsiyaning oldini olishga doir chora-tadbirlarni amalga oshirish;
- ❖ korrupsiyaga oid huquqbuzarliklarni o'z vaqtida aniqlash, ularga chek qo'yish, bu yaramas illatning oqibatlarini, bunga imkon beruvchi sabablar va shart-sharoitlarni bartaraf etish, huquqbuzarliklarni sodir etganlik uchun javobgarlikning muqarrarligi prinsipini ta'minlash.

Shuningdek, davlat va jamiyat qurilishining barcha sohalarida korrupsiyaga yo'l ochib beradigan omillarga chek qo'yishga qaratilgan 80 dan ortiq normativ-huquqiy hujjat qabul qilindi. "Korrupsiyasiz soha" loyihalari, "yo'l xaritalari" va dasturlar tasdiqlandi.

Parlament, xalq deputatlari kengashlari, siyosiy partiyalar va nodavlat notijorat tashkilotlarining korrupsiyaga qarshi kurashdagi roli va ahamiyati oshib bormoqda. Davlat organlari va tashkilotlari faoliyatida ochiqlik, oshkoralik va shaffoflikni ta'minlash hamda mansabdor shaxslarning aholi oldidagi hisobdorligini yo'lga qo'yish orqali davlat boshqaruvida samarali va ta'sirchan jamoatchilik nazoratini amalga oshirish uchun zarur sharoitlar yaratildi, qator nodavlat notijorat tashkilotlari bilan amaliy hamkorlik kuchaytirildi.

Bu borada Korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha milliy kengash samarali ishlarni amalga oshirib kelmoqda. Ilk bor korrupsiyaga oid

xavflarni aniqlash va tizimli tahlil qilish, ularni keltirib chiqaruvchi omillarni bartaraf qilish uchun mas'ul bo'lgan alohida organ - ^{Kor-}rupsiyaga qarshi kurashish agentligi tashkil etildi. Davlat hokimiyati organlari va yirik xo'jalik yurituvchi subyektlarda korrupsiyaga qarshi ichki nazorat tuzilmalari faoliyati yo'lga qo'yilmoqda.

Raqamli texnologiyalar imkoniyatidan keng foydalanilgan holda turli sohalarda, davlat xizmatlarini ko'rsatishda korrupsiya va suiiste'molchiliklarning oldini olishga qaratilgan ta'sirchan mexanizmlar joriy etilmoqda.

Korrupsiya balosini jamiyatimiz hayotidan yo'q qilishga qaratilgan siyosat kelgusida ham qat'iy davom ettiriladi.

Bizning korrupsiya ustidan g'alaba qozonish va "pok qo'llar" siyosati borasidagi faoliyatimizning asosiy maqsadi - qonun ustuvorligiga erishish orqali bu illatdan xalos bo'lish, mamlakatimizning korrupsiyani rad etadigan va jamiyatda unga nisbatan mutlaqo toqatsizlik muhitini vujudga keltiradigan davlatlar qatoriga kirishidan iborat.

Ushbu maqsadda korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashish bo'yicha davlatimizning yaqin va o'rta istiqboldagi asosiy ustuvor vazifalarini belgilashga qaratilgan **Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha milliy strategiyani** qabul qilishimiz bugungi kun talabidir.

BMT va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan IHTTning korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha Istanbul rejasiga asoslangan hamkorlikni yanada kuchaytiramiz va sifat jihatidan yangi darajaga ko'taramiz. Korrupsiyaga qarshi kurash borasidagi O'zbekistonning xalqaro shartnomalarini milliy qonunchiligimizga yanada implementatsiya qilish masalalari diqqat-e'tiborimiz markazida bo'ladi.

Korrupsiyaga qarshi kurash borasidagi ishlarni yo'lga qo'yishda:

- ❖ davlat xizmati institutini isloh qilish, korrupsiyaga qarshi ta'sirchan kurash mexanizmlarini joriy etish;

- ❖ davlat apparati va fuqarolik jamiyati institutlarining ushbu xavfli illat bilan kurashdagi kuch va imkoniyatlarini birlashtirish;

- ❖ davlat va jamiyat boshqaruvining barcha bo'g'inlarida kadrlarni tanlash va ishga qabul qilishning ochiq tizimini kuchaytirish;

- ❖ soha kadrlarining bilimi va malakasini muttasil ravishda oshirib borish tizimini tashkil etish zarurati tobora ortmoqda.

Bu borada quyidagi vazifalarni amalga oshirish lozim:

- ❖ siyosiy arboblardan va davlat xizmatchilarining mablag'lari va molk-mulklari haqidagi ma'lumotlarni ochiq lashtirish va deklaratsiya qilish tizimini joriy etish;

- ❖ davlat xaridlarini amalga oshirishda manfaatlar to'qnashuvini aniqlash va ularning oldini olish mexanizmlarini kuchaytirish maqsadida "Davlat xaridlari to'g'risida"gi qonunni, elektron xaridlar tizimini takomillashtirish;

- ❖ jinoyat va huquqbuzarliklarning oldini olish tizimining samaradorligini oshirish, uyushgan jinoyatchilikka qarshi kurash bo'yicha huquqiy va tashkiliy-amaliy choralarni kuchaytirish, qonunchilikdagi jazoni og'irlashtirish yoki yengillashtirishga oid normalarni qo'llash jarayonidagi inson omilini bartaraf etish;

- ❖ parlament palatalaridagi korrupsiyaga qarshi kurashish va sud-huquq masalalari qo'mitalarining vakolat va funksiyalarini kuchaytirish.

Shu bilan birga, korrupsiyaga qarshi kurashish mexanizmlarini yanada takomillashtirish, mavjud korrupsiya xavfi va unga qarshi kurashish hamda uning oldini olish yuzasidan shakllangan ijobiy tajribani keng yoyish alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Aholining barcha qatlamlari orasida korrupsiyaning barcha shakllari va ko'rinishlariga murosasiz munosabatni shakllantirish masalasi ham dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

Bu yo'nalishda qonunchilik normalari va qabul qilingan ichki hujjatlarga rioya qilish va axloqiy xulq-atvor bilan shaxsan namuna bo'lish tuyg'ularini yanada mustahkamlash zarur, albatta.

Bularning barchasi ushbu jabhada ta'sirchan va samarali cho-ra-tadbirlarni amalga oshirish zarurligidan dalolat beradi.

Ayni paytda, korrupsiya bilan bog'liq huquqbuzarliklarni o'z vaqtida aniqlash, ularning oldini olish, profilaktika qilish masalalari ham dolzarbligicha qolmoqda.

Bir so'z bilan aytganda, korrupsiyaning har qanday ko'rinishi va holatlariga barham berishga qaratilgan hamda bu boradagi huquqiy mezonlarning buzilishiga yo'l qo'ymaydigan asosiy talablar va tamoyillarni yanada mustahkamlashimiz lozim.

Bu borada **“Korrupsiyaga oid jinoyatlarni sodir etishda aybdor deb topilgan shaxslarning ochiq elektron reyestri”** yuritilishi, **“Davlat xizmatchilarining daromadlari va mol-mulkini deklaratsiya qilish to'g'risida”**gi qonun qabul qilinishi olib borayotgan sa'y-harakatlarimizning samarasini oshirishga xizmat qiladi. **“Korrupsiyani qabul qilish indeksi”** reytingida mamlakatimizning egalayotgan o'rinlari bu boradagi harakatlarimizni baholovchi asosiy ko'rsatkichlar sirasiga kiradi.

Kambag'allik: umuminsoniy va milliy muammolar

Insoniyatni uzoq moziyning eng qadimgi davrlaridan buyon mutasil o'ylantirib, qiynab kelgan masalalardan biri kambag'allik bilan bog'liq muammolardir. Jumladan, miloddan avvalgi 384-322-yillarda yashagan mashhur yunon mutafakkiri Aristotel: **"Kambag'allik yoki shunga o'xshash boshqa azoblarga chiday olmay o'z joniga suiqasd qilish - bu mardlik emas, aksincha, qo'rqqoqlik belgisidir. Chunki bu - ojizlik, qiyinchiliklardan qochishdir. Ojiz kishi o'limni yaxshiligi uchun emas, azoblardan qutulish uchun bo'yniga oladi"**, deb yozgan edi.

Miloddan avvalgi taxminan 551-471-yillarda yashagan, o'zining falsafiy ta'limoti bilan nafaqat Xitoy, balki boshqa xalqlar hayotiga hozir ham chuqur ta'sir ko'rsatayotgan donishmand Konfutsiy esa: **"Boylik yaxshi ko'rilib, kambag'allik yomon ko'rilsa, g'alayon chiqishi mumkin"**, deb ta'kidlagan edi.

XX asr o'zbek adabiyoti, fani va madaniyatining yirik vakili Abdu-
rauf Fitrat o'z asarlaridan birida: **"Tijorat masalasi bashariyatning hayot-mamot masalasidir"**, degan fikrni ilgari surgan.

Shu o'rinda zahmatkash xalqimiz kambag'allikka inson, jamiyat, iymon-e'tiqod, xulq-atvor, tafakkur, madaniyat, oila, bashariyat, xulas, hayotning barcha-barcha sohalariga tahdid soluvchi xatar sifatida qarab kelganini ham eslash joiz.

Qadimdan ota-bobolarimiz har bir inson farovon va baxtli yashashga haqli ekanligini, insonlarni yaxshi yashashga intilgani uchun ayblab bo'lmasligini, ayni vaqtda, kambag'allik domiga tushib qolgan

har bir fuqarodan ham o'z hayotini o'zgartirishga bo'lgan kuchli xohish, yangilanishlardan qo'rqmaslik va doimo oldinga intilish talab etilishini e'tirof etib keladilar.

Afsuski, hozirgi kunda ham jahonning turli nuqtalarida notinchlik saqlanib qolayotgani, ziddiyat va zo'rvonliklar ortib borayotgani, ekologik ofatlar va boshqa zamonaviy xatarlar qashshoqlik va kambag'allikning global muammolarini yanada kuchaytirmoqda.

Bu muammolar, ayniqsa, pandemiya sharoitida keskin tus olmoqda. Tobora tashvishli ohang kasb etayotgan qashshoqlikning ovozi butun dunyo hamjamiyatini, barchamizni bezovta qilmoqda.

Buyuk izlanishlar, inqilobiy ixtirolar yoki madaniyat va jamiyatning rivojiga katta hissa qo'shganligi uchun har yili taqdim etiladigan eng nufuzli xalqaro mukofotlardan biri bo'lgan Alfred Nobel mukofoti 2019-yilda iqtisod fanlari bo'yicha "Global qashshoqlikka qarshi kurashdagi eng yaxshi yo'llar bo'yicha ishonchli javoblarni olishda yangicha yondashuv" ishlab chiqilganligi uchun berilganining o'zi ham qashshoqlik masalasi jahoniy muammo ekanidan va bu muammoga bo'lgan e'tibor aslo susaymayotganidan dalolat beradi.

Ushbu muammo hanuzgacha dunyo ahlini, eng yetuk mutaxassislar, olim-u fuzalolar diqqatini tortayotganini bevosita "kambag'allik" va "qashshoqlik" tushunchalariga nisbatan hozirgi kungacha qadar jahonda umumiy qabul qilingan hamda kelishilgan ta'rif ishlab chiqilmaganida ko'rish mumkin. Har bir mamlakat mazkur tushunchalarni o'zi uchun belgilangan kambag'allik mezonidan kelib chiqib tavsiflamoqda. Jumladan, BMT ta'rifiga ko'ra, qashshoqlik - insonning hayot kechirishi uchun zarur bo'lgan daromad va resurslar yetishmasligi, bundan tashqari, ochlik va to'yib ovqatlanmaslik, sog'liqni saqlash, ta'lim yoki boshqa asosiy xizmatlardan foydalanishda cheklovlarning mavjudligi, turar joyning yo'qligi, xavfli tabiiy va

texnogen muhitda hamda ijtimoiy tengsizlik sharoitida yashashiga nisbatan aytiladi (BMTning "Ijtimoiy himoya borasida yuqori darajadagi Butunjahon sammiti"dan).

Kambag'allik esa, insonning hayoti davomida tanlov va imkoniyatlarga ega bo'lmasligi, jamiyatda to'laqonli ishtirok etish uchun to'siqlarning mavjudligi, bundan tashqari, oilasini boqishi va kiyintirishi, ta'lim olishi yoki kasalxonada davolanishi, biror sohada faoliyat yuritishi yoki daromad olishga imkon beradigan mehnat bilan ta'minlash imkoniyatlari yetishmasligi hamda kredit olish imkoniyatining cheklanganligida namoyon bo'ladi. Shuningdek, kambag'allik – bu insonlar, uy xo'jaliklari va jamoalarning ijtimoiy jihatdan chegaralangan, xavf-xatarlar oldida ojizligi hamda nochorligi sanaladi (BMT Yevropa Iqtisodiy komissiyasining "Kambag'allikni aniqlash bo'yicha qo'llanma"sidan, 2017-yil, Nyu-York, Jeneva).

Bu borada aholining ma'lum qatlamlari o'rtasida ijtimoiy nafaqa va moddiy yordam pulini to'lash yoki ularning miqdorini oshirish orqali ushbu muammoni hal etish mumkin, degan jo'n fikr mavjudligini ham aytish zarur. Bu – bir tomonlama yondashuv bo'lib, muammoni to'la yechish imkonini bermaydi. Chunki, kambag'allikni kamaytirish – bu aholida tadbirkorlik ruhini uyg'otish, insonning ichki kuch-quvvati va salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish, yangi ish o'rinlari yaratish bo'yicha kompleks iqtisodiy va ijtimoiy siyosatni amalga oshirishga qaratilgan bo'lishi lozim.

BMTning ma'lumotlariga ko'ra, Yer yuzida 700 milliondan ortiq odam qashshoqlikda kun kechiradi. Kambag'allikning yuqori darajasi, asosan, turli nizolar mavjud bo'lgan mamlakatlarga to'g'ri keladi.

Kambag'allik va qashshoqlikka qarshi kurashish BMT kun tartibidagi asosiy masalalardan hisoblanadi. Bu borada tashkilot tomonidan bir qator muhim ishlar amalga oshirilganligini aytish

zarur. Xususan, 1992-yilda BMT Bosh assambleyasi 17-oktabrni Xalqaro qashshoqlikka barham berish kuni deb belgiladi. Tegishli rezolutsiyalar asosida 1997–2006, 2008–2017 va 2018–2027-yillar BMTning qashshoqlikka qarshi kurashish o'n yilliklari sifatida e'tirof etildi.

Kambag'allik va qashshoqlikka qarshi kurashish BMTning Ming yillik deklaratsiyasi, Addis-Abeba Harakatlar dasturi va 2030-yilgacha bo'lgan barqaror rivojlanish maqsadlari kabi hujjatlarda o'z aksini topgan. O'ta qashshoqlikka qarshi kurash muhim vazifa sifatida belgilangan.

Ushbu hujjatlarda, jumladan, har bir davlat milliy va global miqyosda kambag'allikka qarshi kurashish sohasida tegishli shart-sharoitlarni yaratish, gender tenglikni ta'minlash, ijtimoiy himoya choralari ko'rish va boshqa qator masalalar bo'yicha zarur choralarni amalga oshirishi belgilab qo'yilgan.

Shu munosabat bilan ta'kidlash joizki, biz shu paytgacha aksariyat fuqarolarimiz haqiqatan ham kambag'al ekanini ko'rib-ko'rmaslikka, bilib-bilmaslikka oldik. Endi yashirish kerak emas, og'ir sharoitlarda yashayotgan odamlarimizning asl muammosi, vaziyatini tushunishimiz, barcha toifadagi rahbarlar dunyoqarashini o'zgartirishimiz lozim bo'ladi.

Har qanday mamlakatda bo'lgani kabi bizda ham kam ta'minlangan aholi qatlamlari mavjud. Turli hisob-kitoblarga ko'ra, ular taxminan 12–15 foizni tashkil etadi. Bu o'rinda gap kichkina raqamlar emas, balki aholimizning 4–5 millionlik vakillari haqida bor-moqda.

2020-yilda O'zbekiston tarixida ilk bor kambag'allik tushunchasi mamlakatimizning barqaror rivojlanishiga ta'sir etadigan jiddiy muammo sifatida e'tirof etilib, mazkur yo'nalish ijtimoiy-iqtisodiy siyosatning asosiy masalalaridan biriga aylandi.

Bu borada quyidagilar nazarda tutildi:

Birinchidan, kambag'allik jinoyatchilikning o'sishiga ta'sir qiladi. Jinoyatchilik aholining kam ta'minlangan qatlamlari orasida keng tarqaladi va ular "daromad olish"ning jinoiy shakllariga murojaat qilish ehtimoli katta.

Kambag'allikning **ikkinchi** yomon oqibati - turmush darajasi past va daromadlari yuqori bo'lmagan aholi qatlamlarining sog'lig'iga salbiy ta'siridir.

Uchinchidan, kambag'allik alkogolizm va giyohvandlikning o'sishiga ham bevosita ta'sir qiladi.

To'rtinchidan, kambag'allikning yuqori darajasi jamiyatdagi ijtimoiy keskinlikning kuchayishiga sababdir.

Kambag'allikning xavfli oqibatlaridan yana biri - aholining umumiy ma'lumot darajasi pasayishi bilan bog'liq.

Kambag'allikning salbiy oqibatlarini e'tiborga olgan holda, mamlakatimizda unga qarshi kurashning strategik yo'nalishlarini ishlab chiqish muhim vazifalardan biriga aylandi.

Mamlakatimizda so'nggi yillarda bu sohada quyidagi qator chora-tadbirlar amalga oshirildi:

Birinchidan, O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirishning institutsional asoslari yaratilib, kambag'allikni qisqartirish masalalarini muvofiqlashtiruvchi vazirlik hamda ushbu yo'nalishda ilmiy-tadqiqot ishlarini olib boruvchi ilmiy markaz tashkil etildi.

O'tgan davr mobaynida mamlakatda bevosita kambag'allikni qisqartirish borasida xalqaro tashkilotlar (BMT Taraqqiyot dasturi, Shanxay Hamkorlik tashkiloti, UNISEF va boshqalar), moliyaviy institutlar (Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki) hamda ushbu yo'nalishda ilg'or tajribaga ega mamlakatlar ilmiy markazlari (Xitoy Kambag'allikni qisqartirish xalqaro markazi) bilan mustahkam aloqalar o'rnatildi.

Ikkinchidan, pandemiya sharoitida ehtiyojmand aholini moddiy va nomoddiy qo'llab-quvvatlash maqsadida joylardagi to'rtta sektor, mahalla organlari, keng jamoatchilik vakillari hamda deputatlar bilan birgalikda kambag'al va moddiy yordamga muhtoj oilalar ro'yxati - "Temir daftar" tizimi tashkil etildi.

Mamlakatimiz miqyosida "Temir daftar"ga 2,5 millionga yaqin aholini o'z ichiga olgan 594,3 ming oila kiritildi.

Bugungi kunda kam ta'minlangan oilalarning daromad manbaini yaratish orqali 2,2 million kishi "Temir daftar"dan chiqarilgan.

Uchinchidan, Jahon banki va BMTning Taraqqiyot dasturi kabi xalqaro tashkilotlarning taklif va tavsiyalari asosida aholining minimal iste'mol xarajatlari qiymatini hisoblash tartibi amaliyotga joriy etilmoqda. Mazkur uslubiyot O'zbekistonda aholini ijtimoiy himoya qilishda muhim dastaklardan biri bo'lib, undan ijtimoiy standartlarni belgilashda foydalaniladi.

To'rtinchidan, o'rta va uzoq muddatlarda kambag'allikni qisqartirishning strategik maqsadlarini belgilash maqsadida, Jahon banki va BMT Taraqqiyot dasturi ekspertlari bilan birga 2021-2030-yillarga qadar O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish strategiyasi umumxalq muhokamasiga qo'yildi.

Hujjatda mamlakatimizda kambag'allikni qisqartirish uchun kompleks yondashilib, ustuvor yo'nalishlar doirasida chora-tadbirlarning samaradorligini oshirish nazarda tutilgan.

Albatta, bugun yurtimizda kambag'allikni qisqartirish sohasida amalga oshirilayotgan ishlar bu boradagi dastlabki qadamlar hisoblanadi. Bu borada ijtimoiy, iqtisodiy, ma'rifiy-madaniy sohalarning hamkorlikdagi faoliyati hamda amalga oshirilayotgan ishlarning shaffofligini ta'minlash masalasi ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Kelgusi o'n yillikda ushbu sohada ijobiy natijalarga erishish uchun yana quyidagilarga alohida e'tibor berishimiz zarurligini yaxshi anglaymiz:

❖ barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalardan kelib chiqqan holda, 2030-yilgacha kambag'allik darajasini 2 barobar kamaytirish;

❖ kelgusi o'n yilda kambag'al oilalardagi ishsizlarni tadbirkorlikka jalb etgan holda, 500 ming yangi ish joylarini tashkil etish, ishsizlik darajasini 2 marta qisqartirish;

❖ 2030-yilgacha kambag'al oilalarni imtiyozli asosda 600 mingta kvartira bilan ta'minlash, uy sharoitlarini yaxshilash uchun imkoniyat yaratish;

❖ kambag'al oilalardagi bolalarning maktabgacha ta'lim muassasalaridagi qamrovini 2020-yildagi 10 foizdan 2030-yilda 30 foizga ko'paytirish, ta'lim, sog'liqni saqlash va boshqa ijtimoiy sohalarda aholini, jumladan, kambag'al oilalarning minimal iste'mol standartlari davlat tomonidan to'liq ta'minlanishiga erishish;

❖ kam ta'minlangan oilalarga dehqonchilik qilishi uchun har yili 30 ming gektar qishloq xo'jaligida foydalanilmayotgan yer maydonlarini ajratib berish, tomorqa xo'jaligidan samarali foydalanish uchun qulay sharoit yaratish;

❖ 2030-yilgacha barcha muhtoj kambag'al oilalarning maqsadli va samarali ijtimoiy himoyasini amalga oshirish.

Bugungi kunga kelib, kambag'allikni qisqartirishga aloqador tashkilotlar va idoralar faoliyati yanada samarali tashkil etilishiga alohida e'tibor beriladi. Bu borada mas'ul xorijiy institutlar bilan hamkorlik yanada rivojlantiriladi.

2021-yilda Birlashgan Millatlar Tashkilotining qashshoqlikka barham berish va kambag'allikka qarshi kurashish masalalariga bag'ishlangan global sammiti o'tkazilishi, SHHTga a'zo mamlakatlarda sohaga mas'ul vazirlik va idoralar bilan birgalikda Kambag'allikka qarshi kurashish mavzusida konferensiya tashkil etilishi, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi bilan Xitoy Xalq Respublikasining

Xalqaro kambag'allikni qisqartirish markazi o'rtasida anglashuv memorandumini imzolanishi ana shu sohadagi ishlarning bardavomligidan dalolat beradi.

Xullas, davlatimiz siyosatining barcha ustuvor yo'nalishlarini amalga oshirishda kambag'allikni qisqartirish muhim o'rin egallaydi. Ushbu sohadagi faoliyatning tizimli va samarali tashkil etilishi esa, kambag'allikdan chiqib ketishning eng muhim omili bo'lgan insonning intilishi, o'z kuchiga tayangan holda, aniq maqsad sari harakat qilishi uchun imkon yaratadi.

Xavfsiz, tartibli va qonuniy mehnat migratsiyasi hamda samarali migratsiya siyosati

Bugungi globallashuv jarayonida migratsiya masalasi dunyo miqyosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning dolzarb vazifalaridan biriga aylangan. Birlashgan Millatlar Tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, 2020-yilda dunyoning turli mamlakatlarida yashayotgan migrantlar soni 281 million nafardan oshgan. Ularning aksariyati – uchdan ikki qismi sayyoramizning rivojlangan mamlakatlari hissasiga to'g'ri keladi.

Bugungi kunda migratsiyaning ortishi, ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy-huquqiy hamda aholi farovonligini oshirish va barqaror rivojlanishga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi iqlim va haroratning keskin o'zgarishi, suv resurslarining kamayishi, tabiiy ofatlarning ko'payishi va qishloq xo'jaligi unumdorligining pasayishi kabi omillar bilan bog'liq. Ushbu omillar aholining eng zaif qatlamlariga ko'proq ta'sir ko'rsatadi.

Migratsiya jarayoni, ayniqsa, uning asosiy qismini tashkil etuvchi mehnat migratsiyasi jarayoni muayyan vaqtlarda kuchayib-pasayish tendensiyasiga ega bo'lib, ma'lum hudud, mamlakat, mintaqa ijtimoiy hayotiga o'zining ijobiy, salbiy, kerak bo'lsa, siyosiy ta'sirini o'tkazadi.

Jahon xo'jaligi rivojlanib, mamlakatlararo integratsion aloqalar kuchayishi, rivojlangan va iqtisodiy qoloq mamlakatlar o'rtasidagi farqlarning uzluksiz chuqurlashib borishi mehnat migratsiyasining tobora intensivlashib borishiga olib keladi.

Dunyo tajribasida ushbu salbiy holatlarning oldini olishning ikkita samarali usuli mavjud. Bu – mamlakatda ko'plab yangi ish o'rin-

larini yaratish, aholida tadbirkorlik bilan shug'ullanish va uning hisobidan daromad topish ko'nikmasini oshirish hamda xavfsiz va qonuniy mehnat migratsiyasiga yo'l ochib berishni nazarda tutadi.

Mehnat migratsiyasining tartibli va ilmiy asosda yo'lga qo'yilishi dunyo iqtisodiyotiga, shuningdek, rivojlanayotgan mamlakatlarga katta manfaat ham keltiradi:

❖ ishchi kuchi eksportidan keladigan daromad miqdori keskin oshadi. BMT ekspertlarining tahlillariga ko'ra, xalqaro migratsiya dunyodagi pandemiya inqirozidan keyin iqtisodiy tiklanishning asosiy shartlaridan biri hisoblanadi. Dunyo aholisining atigi 3,5 foizini tashkil etadigan migrantlar jahon yalpi mahsulotining taxminan 9 foizini ishlab chiqaradi;

❖ yoshlarda malakali ishchi yoki yaxshi o'qib, yuqori kvalifikatsiyali mutaxassis bo'lishga qiziqish ortadi. Xorijda yetarli tajriba to'plagan va malakali ishlarni bajargan yoshlar, o'z yurtiga qaytganda, jamiyat intellektual salohiyatini oshirishga va milliy iqtisodiyot ravnaqiga munosib hissa qo'shadi;

❖ rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar o'rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlarni mustahkamlash, mamlakatdagi ijtimoiy ahvolni barqarorlashtirishga xizmat qiladi. Dunyo bo'yicha mehnat migrantlarining har yili o'z yurtlariga yuboradigan mablag'lari 551 milliard AQSH dollaridan ortadi va bu ko'p hollarda rivojlanayotgan mamlakatlarga xorijdan kelayotgan yordam va investitsiyalardan ko'proq bo'ladi.

Shu ma'noda, migratsiya jarayonini tartibga solish, uni boshqarish masalalari alohida e'tibor talab qiladi va jahon hamjamiyati diqqat-e'tiborida turadi.

Tabiiyki, ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotda o'tmishdan qolgan merosning og'ir muammolarini uzil-kesil hal etish zaruratiga duch kelgan O'zbekiston ham asrimizning ushbu fenomeni – mehnat migratsiyasi jarayonlaridan chetda qola olmaydi.

Yangi O'zbekiston BMT va boshqa xalqaro tashkilotlarning xavfsiz, tartibli va qonuniy migratsiya siyosatini amalga oshirish borasidagi sa'y-harakatlarini qo'llab-quvvatlaydi.

Fuqarolarining huquqlari va manfaatlarini hisobga olgan holda, so'nggi besh yilda O'zbekiston Respublikasi Xalqaro migratsiya tashkilotiga (XMT) a'zo bo'ldi, ushbu tashkilot Konstitutsiyasini (Ustavini) ratifikatsiya qildi. Xorijda ishlayotgan fuqarolarga nisbatan munosabatlarni tubdan o'zgartirib, ilk bor mehnat migrantlari bilan bevosita muloqot o'rnatdik, ularning muammo va ehtiyojlarini o'rganish hamda hal qilish bo'yicha yangi tizim joriy etdik.

Xorijda mehnat faoliyatini amalga oshiruvchi shaxslarni qo'llab-quvvatlash hamda ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish jamg'armasi tashkil etildi. Mehnat migrantlarining hayoti va sog'lig'ini sug'urtalash, ularning oila a'zolari uchun ipoteka kreditlarini ajratish amaliyoti joriy qilindi. Mehnat migrantlarini qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish, mehnat migratsiyasidan qaytib kelgan shaxslarning reintegratsiyasini ta'minlash, tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratish bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirmoqdamiz.

Bu borada biz taqdim etayotgan strategiya asosida fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarining, ular qayerda ekanliklaridan qat'i nazar, ishonchli himoyasini ta'minlash masalasi turibdi.

Kelgusi yillarda bu boradagi sa'y-harakatlarimizni yanada jadalashtirib, quyidagi ustuvor yo'nalishlarda faoliyatimizni sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqamiz.

Birinchi yo'nalish. Xorijdagi vatandoshlarimiz, o'zbek diasporalari va ularning jamoat tashkilotlari bilan aloqalari mustahkamlanadi.

Xorijdagi vatandoshlarimiz, ya'ni:

❖ kelib chiqishi O'zbekiston Respublikasidan bo'lgan, chet elga chiqqan va xorijiy davlat fuqaroligini olgan yoki fuqaroligi bo'lmagan shaxs maqomini olgan;

❖ tarixiy Vataniga ma'naviy va madaniy nuqtayi nazardan mansublikni his qilgan;

❖ etnik va til nuqtayi nazaridan o'zini o'zbeklar yoki qoraqalpoqlar sifatida identifikatsiya qilgan hamda O'zbekiston bilan har tomonlama aloqa qilish istagida bo'lgan, xorijda istiqomat qilayotgan xorijiy fuqarolar va fuqaroligi bo'lmagan shaxslar bilan tizimli ishlashni yo'lga qo'yamiz.

Bunda:

birinchidan, xalqaro huquqning umume'tirof etilgan prinsiplari va normalari, vatandoshlarimiz istiqomat qilayotgan mamlakatlarning qonunlari va O'zbekistonning xalqaro shartnomalari asosida vatandoshlarimizning huquq va erkinliklarini himoya qilish;

ikkinchidan, vatandoshlarimiz va ular tomonidan tuzilgan jamoat birlashmalari bilan hamkorlik aloqalarini yo'lga qo'yish va rivojlantirish, faoliyatini rag'batlantirish;

uchinchidan, xorijda istiqomat qilayotgan vatandoshlarimiz duch kelayotgan muammolarni tizimli asosda tahlil qilib borish, murakkab hayotiy vaziyatga tushib qolganlarni moddiy, ijtimoiy, axborot va huquqiy jihatdan qo'llab-quvvatlash, yordam ko'rsatish;

to'rtinchidan, xorijda o'zbek tili, madaniyati va an'analari ni saqlab qolish va rivojlantirish, yurtimizning boy ilmiy, madaniy va ma'naviy merosini keng targ'ib qilish va ommalashtirish hamda olim va ijodkor vatandoshlarimizning ilmiy, ijodiy izlanishlarini qo'llab-quvvatlash;

beshinchidan, xorijda istiqomat qilayotgan vatandoshlarimizni O'zbekiston hududida tadbirkorlik, investitsiyaviy, ilmiy, ma'rifiy va madaniy faoliyat bilan shug'ullanishga faol jalb qilish;

oltinchidan, xorijda ta'lim olayotgan O'zbekiston yoshlari bilan tizimli ishlashni yo'lga qo'yish, ularni har tomonlama qo'llab-quvvatlash kabi masalalarga alohida e'tibor qaratamiz.

Bu borada Tashqi ishlar vazirligi, Madaniyat vazirligi, Moliya vazirligi, Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi, Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalari qo'mitasi, Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Mutaxassislarni xorijda tayyorlash va vatandoshlar bilan muloqot qilish bo'yicha "El-yurt umidi" jamg'armasi, "Vatandoshlar" jamoat fondi, O'zbekiston kasaba uyushmalari kabi fuqarolik jamiyati institutlari oldiga qator yangi vazifalar qo'yilgan.

Bu yo'nalishda "Vatandoshlar" jamoat fondi orqali xorijiy davlatlardagi yurtdoshlarimiz bilan doimiy va samarali aloqalarni o'rnatishga alohida ahamiyat beramiz.

Asosiy vazifasi xorijiy mamlakatlarda o'zbek tili, madaniyati va milliy an'analarimizni keng ommalashtirish, gumanitar aloqalarni mustahkamlashdan iborat bo'lgan **Alisher Navoiy xalqaro institutini tashkil etish** ham ana shu maqsadlarga xizmat qiladi.

Ikkinchi yo'nalish. Tashqi mehnat migratsiyasi, u bilan bog'liq bo'lgan odam savdosi sohasida xalqaro hamkorlik yanada rivojlantiriladi.

Yangi O'zbekiston XMT a'zosi sifatida migrantlarga yordam ko'rsatish, migratsiya oqimini tartibga solishning huquqiy mexanizmlarini takomillashtirish, mehnat migrantlarini qo'llab-quvvatlash, odam savdosiga qarshi kurashish, shuningdek, ushbu sohalaridagi mintaqaviy va global tashabbuslarda faol ishtirok etadi.

Tashqi mehnat migratsiyasi va ta'lim sohalarida XMTga a'zo davlatlar bilan ko'p tomonlama va ikki tomonlama hamkorlikni yanada rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar mavjud. Rossiya, Qozog'iston, AQSH, Yaponiya, Janubiy Koreya, shuningdek, Yevroittifoqqa a'zo davlatlar, Turkiya, Birlashgan Arab Amirliklari kabi mamlakatlardan bilan hamkorlikni kengaytiramiz.

Xorijiy mamlakatlarning migratsiya va boshqa davlat organlari bilan munosabatlar kuchaytiriladi. Chet ellik ish beruvchilar va xususiy bandlik agentliklari, ularning vakillari bilan mustahkam aloqalar o'rnatiladi, bevosita kelishuvlar tuziladi.

Rossiya, Qozog'iston va Turkiyada mehnat faoliyatini amalga oshirayotgan fuqarolarga huquqiy yordam ko'rsatish maqsadida advokatlik firmalari jalb qilinishi, onlayn platforma yaratilishi va doimiy xizmat bilan qamrab oladigan "Call-markaz" tashkil etilishi borasidagi ishlar ko'lami kengaytiriladi. Xorijiy mamlakatlarda O'zbekiston Respublikasi fuqarolariga muntazam yordam ko'rsatib kelayotgan shaxslarni faxriy konsul hamda "jamoat maslahatchisi" etib tayinlash hamda ularni davlat mukofotlari bilan taqdirlash amaliyoti kengaytiriladi.

Uchinchi yo'nalish. Xorijga ishlashga ketishdan oldin fuqarolarni kasb-hunarga va chet tillarga o'qitish, ularga kasbiy malakani tasdiqlovchi xalqaro sertifikatlar berish borasidagi chora-tadbirlar hayotga tizimli ravishda va jadal tatbiq etiladi. Shuningdek, mehnat migrantlarini moliyaviy va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, ularning hayoti va sog'lig'ini sug'urtalash amaliyoti kengaytiriladi.

To'rtinchi yo'nalish. Mehnat migratsiyasidan qaytib kelgan shaxslar reintegratsiya qilinadi. Shu jumladan, ularning bandligi ta'minlanadi, kasbiy malakasi oshiriladi va tadbirkorlik tashabbuslari rag'batlantiriladi.

Ushbu vazifalar, avvalo, mehnat migrantlari muammosini hal etish, barcha davlat tashkilotlari, mutasaddilari, fuqarolik jamiyati institutlari tomonidan O'zbekiston ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotining eng muhim, bugungi kun va kelajak nuqtayi nazaridan o'z yechimini kutayotgan asosiy masalalaridan biri sifatida qaralmog'i lozim.

Barchamiz birgalikda, bir tan-u bir jon bo'lib harakat qilsak, O'zbekistonni ijtimoiy-iqtisodiy yuksalishning ravon yo'liga boshlab, migrantlarning haq-huquqlarini samarali himoya qilgan bo'lamiz.

Pandemiya tahdidi va unga qarshi kurash tajribamiz

Bugungi kunda insoniyat global ofatni - koronavirus pandemiyasini boshidan o'tkazmoqda. Bunday ulkan falokat jahon miqyosida so'nggi yuz yilda ro'y bermagan desak, ayni haqiqatni aytgan bo'lamiz.

Pandemiya jahon iqtisodiyoti uchun har oyda qariyb 400 milliard dollar miqdorida zarar keltirmoqda.

Ming afsuski, bu yuqumli kasallik mamlakatimizni ham chetlab o'tmadi va bizga ham tashqaridan kirib keldi. Bu ofat bilan samarali kurashish uchun mamlakatimizda barcha zaruriy choralar ko'rildi.

Biz Alloh taoloning marhamati, xalqimizning fidokorona mehnati bilan koronavirus pandemiyasi va global iqtisodiy inqiroz bilan bog'liq barcha qiyinchiliklarni mardona yengib o'tmoqdamiz.

Pandemiyaning birinchi kunlaridan boshlab butun boshqaruv tizimi va barcha tibbiyot muassasalari favqulodda ish rejimiga o'tkazildi.

Qisqa muddatda Toshkent shahri va hududlarda barcha sharoitlarga ega bo'lgan qator davolash maskanlari tashkil etildi. Ular zarur dori-darmon, himoya va eng zamonaviy diagnostika vositalari bilan ta'minlandi. Pandemiya qarshi kurashish uchun 200 mingdan ziyod tibbiyot xodimi, jumladan, chet ellik yuqori malakali shifokor va mutaxassislar jalb etildi.

Xorijdan 600 mingdan ortiq vatandoshlarimiz yurtimizga olib kelindi. Chet elda qiyin ahvolga tushib qolgan 200 mingga yaqin fuqarolarimizga zarur yordamlar ko'rsatildi.

Pandemiya oqibatlarini yumshatish va bartaraf etish uchun davlat tomonidan jami 100 trillion so'mga yaqin kompleks chora-tadbirlar amalga oshirildi. Jumladan, Inqirozga qarshi jamg'arma tashkil etilib, koronavirusga qarshi kurashish, aholi va korxonalarni qo'llab-quvvatlash bilan bog'liq tadbirlarga davlat budjetidan tegishli mablag'lar yo'naltirildi. Shuningdek, davlat korxonalari, tadbirkorlik subyektlari hamda fuqarolarimizga soliq imtiyozlari, kredit muddatlarini uzaytirish va moliyaviy qo'llab-quvvatlash bo'yicha amaliy yordam berildi.

“Saxovat va ko'mak” umumxalq harakati doirasida fidoyi va oliyjanob vatandoshlarimizning faol ishtirokida bir millionga yaqin ehtiyojmand oilaga moddiy ko'mak ko'rsatildi.

Hozirgi vaqtda dunyoning boshqa mintaqalarida kuzatilayotgan “pandemiyaning navbatdagi to'lqini” va u bilan bog'liq xavf-xatarlar hammamizni yanada hushyor va ogoh bo'lishga undamoqda.

Jahon Sog'liqni saqlash tashkilotining tahlillariga ko'ra, pandemiya xavfi hali uzoq vaqt saqlanib qolishi mumkin. Demak, insoniyat boshidagi sinovlar yana qancha davom etishi noma'lum.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Jahon Sog'liqni saqlash tashkiloti, nufuzli ekspertlar prognoziga ko'ra, pandemiya butun dunyoda inqirozli holatlar, ijtimoiy keskinlik, qashshoqlik kabi muammolarni kuchaytirishi mumkin.

Barchamizga ayonki, pandemiyadan keyin dunyoning ijtimoiy-iqtisodiy manzarasi, albatta, o'zgaradi.

To'plangan tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, kuchli va samarali boshqaruv tizimiga, bir yoqadan bosh chiqarib yashaydigan aholigaga bo'lgan davlatlar pandemiyaning keng tarqalish xavfini o'z vaqti-

da bartaraf etishga qodir bo'ladi. Buni O'zbekistonning pandemiya davridagi kurash tajribasi ham isbotlab turibdi.

Lekin erishgan natijalarimizga mahliyo bo'lmasdan, jahondagi vaziyatga sergaklik bilan qarab, barchamiz - kim bo'lishimiz, qaysi vazifada ishlashimizdan qat'i nazar, mamlakatimizning milliy manfaatlarini ta'minlash haqida jiddiy o'ylashimiz zarur.

Albatta, bunday sinovli kunlar bir qator xulosalarga olib keladi. Jumladan:

birinchidan, biz pandemiya va shu kabi ofatlar bilan bog'liq jarayonlarning izidan quvishimiz emas, balki uning barvaqt oldini olish uchun bor kuch va imkoniyatlarimizni va barcha resurslarimizni safarbar etishimiz zarur;

ikkinchidan, mavjud vaziyatni har tomonlama chuqur tahlil qilib, bo'lajak xavf-xatarlarni, ular bilan bog'liq muammolarni oldindan prognoz qilishimiz, ularning yechimiga aniq reja va puxta choralарimiz bilan tayyor turishimiz talab etiladi.

uchinchidan, bu kabi kasalliklarni yengish uchun barcha davlatlar va xalqaro tashkilotlar bilan o'zaro hamkorlikni yanada kuchaytirishimiz kerak. Bemorlarni davolash bo'yicha telemeditsina orqali olib borayotgan muloqotlarimizni kengaytirishimiz, xalqaro tajribalar va tavsiyalarni o'zimizda faol joriy etishimiz shart;

to'rtinchidan, mutasaddi vazirlik va idoralar bilan birga, joylardagi hokimlar, sektorlar rahbarlari koronavirus qaytadan tarqalishining oldini olish hamda uning iqtisodiyot va insonlar hayotiga salbiy ta'sirini imkon qadar cheklash uchun aholining eng muhim hayotiy ehtiyojlarini to'liq ta'minlash, narx-navoning oshib ketmasligiga erishish va kam ta'minlangan oilalarni qo'llab-quvvatlash borasidagi ishlarni davom ettirishimiz zarur.

Ayniqsa, kam ta'minlangan, ehtiyojmand va yordamga muhtoj oilalarga muruvvat va saxovat ko'rsatish, ularning holidan xabar

olish, bu kabi ezgu tashabbuslarni ko'paytirish joylardagi barcha mutasaddi rahbarlarning asosiy vazifalaridan biri bo'lmog'i lozim.

Ushbu bo'limda bayon qilingan fikr-mulohozalarni umumlashtirgan holda, quyidagi xulosalarni alohida ta'kidlab aytmoqchiman.

Biz xavfsizlikning bo'linmasligi haqidagi asosiy qoidani to'lato'kis qo'llab-quvvatlaymiz va davlatlarning barqaror rivojlanishi va xavfsizligiga to'sqinlik qiladigan har qanday tahdid va xavf-xatarlarga o'z vaqtida munosib javob qaytarish borasida o'zaro maqbul yondashuvlar va kelishilgan amaliy chora-tadbirlarni ishlab chiqish, muammo va kelishmovchiliklarni hal qilish tarafdorimiz.

Biz umumiy xavfsizlik muammosiga aloqador bo'lgan xalqaro tashkilotlar g'oyat xilma-xil bo'lishiga qaramasdan, faqat Birlashgan Millatlar Tashkilotigina dunyoda xavfsizlikni saqlash va ta'minlashga xizmat qiladigan – tahdidlarning oldini olishga qaratilgan diplomatiyadan tortib, to tinchlik o'rnatish borasidagi operatsiyalarda qatnashishgacha bo'lgan vositalarning hammasiga ega, deb hisoblaymiz va uning doirasidagi hamkorlikni samarali olib boramiz.

Bizning buyuk va ko'pni ko'rgan mard va oliyjanob xalqimiz o'zining ko'p asrlik tarixi davomida ne-ne balo-qazolarni, qanchadan-qancha urush va ocharchiliklarni boshidan kechirib, ulardan munosib o'tib kelgan.

Ishonchim komilki, el-yurtimiz bugungi kunda milliy taraqqiyotimiz yo'lida paydo bo'layotgan o'tkir va dolzarb muammolar, turli tahdid va xavf-xatarlarni ham o'zining qat'iy irodasi, sabr-matnati bilan mardona yengib o'tadi va o'z oldiga qo'ygan ezgu maqsadlariga albatta erishadi.

YETTINCHI BO‘LIM. XAVFSIZLIK VA TASHQI SIYOSAT

Mamlakat xavfsizligi va mudofaa salohiyati

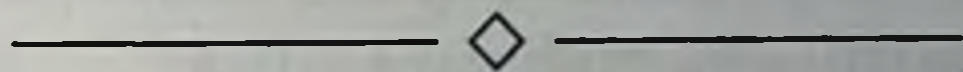
**Ochiq va pragmatik faol tashqi siyosat –
ustuvor vazifamiz**

BMT va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik

Markaziy-Janubiy Osiyo va O‘zbekiston taraqqiyoti

Yangi O'zbekistonning tashqi siyosati, avvalo, xalqimiz, Vatanimiz manfaatlarini har tomonlama hisobga olgan holda amalga oshiriladi.

Mamlakatimizning mudofaa qobiliyati va Qurolli Kuchlarimiz salohiyatini yanada mustahkamlash sarhadlarimiz daxlsizligi, jamiyatimizdagi xavfsizlik va barqarorlik, xalqimizning tinch va osoyishta hayotini ta'minlashning eng muhim sharti va kafolatidir.

Mamlakat xavfsizligi va mudofaa salohiyati

Markaziy Osiyo mintaqasida va butun dunyoda murakkab vaziyat yuzaga kelayotgan, terrorizm, ekstremizm va radikalizm xavfi tobora ortib borayotgan bugungi sharoitda bu masalalar hal qiluvchi ahamiyat kasb etmoqda.

Shuni inobatga olgan holda, biz Yangi O'zbekistonni barpo etishning dastlabki davridayoq tinchlik va xavfsizlikni ta'minlashni faoliyatimizning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilab oldik. **Harakatlar strategiyasiga muvofiq, bu boradagi vazifalar turkumiga quyidagilar kiritildi:**

- ❖ O'zbekiston Respublikasining konstitutsiyaviy tuzumi, suvereniteti, hududiy yaxlitligini muhofaza qilish;
- ❖ davlatning mudofaa salohiyatini mustahkamlash, O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining jangovar qudrati va qobiliyatini oshirish;
- ❖ axborot xavfsizligini ta'minlash va axborotni himoya qilish tizimini takomillashtirish, axborot sohasidagi tahdidlarga o'z vaqtida va mutanosib ravishda qarshi harakatlarni tashkil etish;
- ❖ fuqarolar, millatlar va konfessiyalararo tinchlik va totuvlikni mustahkamlash;
- ❖ atrof-tabiiy muhit, aholi sog'lig'i va genofondiga putur yetkazuvchi ekologik muammolarni bartaraf etish;
- ❖ favqulodda vaziyatlarning oldini olish va bartaraf etish tizimini takomillashtirish va boshqalar.

Mazkur vazifalarni ro'yobga chiqarishning huquqiy asoslarini mustahkamlash maqsadida keyingi yillarda bir qancha farmon va qarorlar yangi tahrirdagi **O'zbekiston Respublikasi Mudofaa doktrinasini** qabul qilindi.

Tarixan qisqa muddatda mamlakatimiz mustaqilligi, hududiy yaxlitligi, chegaralarimiz daxlsizligini, xalqimizning tinch va osoyishta hayotini ishonchli himoya qilishga qodir bo'lgan milliy armiyamiz shakllantirildi.

Aynan milliy armiyamiz mamlakatimizda erkin, ozod va farovon hayot bunyod etish, demokratik islohotlarni samarali amalga oshirish yo'lida ishonchli kafolat bo'lib kelmoqda.

Bugungi kunda harbiy boshqaruvning samarali tizimi shakllantirildi, harbiy tuzilmalarning tarkibi va vazifalari chuqur qayta ko'rib chiqildi, qo'shinlarni boshqarish tizimi takomillashtirildi, milliy armiyamizni zamonaviy qurol-yarog' va texnika vositalari bilan ta'minlash bo'yicha o'ta muhim loyihalar amalga oshirildi. Qurolli Kuchlar tarkibida turli qo'shinlarning o'zaro muvofiq holda va hamkorlikda harakat qilishini ta'minlash yo'lida muhim chora-tadbirlar amalga oshiriladi.

Tariximizda birinchi marta o'z mohiyatiga ko'ra noyob tizim – harbiy-ma'muriy sektorlar tashkil etildi. Bunday ish usuli joylardagi davlat hokimiyati organlarini mamlakatimiz mudofaa qudratini mustahkamlashga faol jalb etish uchun imkon berdi. Eng muhimi, u **“Armiya va xalq – bir tan-u bir jondir”** degan hal qiluvchi tamoyilni amalda ta'minlashga xizmat qilmoqda.

Harbiy kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash hamda malakasini oshirish tizimi prinsipial jihatdan mutlaqo yangi asosga o'tkazildi. Mustaqillikning dastlabki yillarida mahalliy ofitser kadrlar yurtimizdagi harbiy xizmatchilar umumiy sonining atigi 0,6 foizini tashkil etardi. Ofitserlarni tayyorlash esa uchta harbiy bilim yurtida va bor-yo'g'i uchta harbiy mutaxassislik bo'yicha olib borilar edi.

Amalga oshirilgan ishlar natijasida qo'shimcha ravishda yangi, zamonaviy harbiy ta'lim muassasalari tashkil etildi, kursantlarni o'qitish tizimi esa ko'p tarmoqli asosda yo'lga qo'yildi.

Yuqori bo'g'in qo'mondonlik ofitserlarini tayyorlash hamda mudofaa qurilishi sohasida ilmiy-tadqiqotlar va ishlanmalarni amalga oshirish bo'yicha eng zarur vazifalar samarali hal etilmoqda. Bu borada, ayniqsa, Qurolli Kuchlar akademiyasi g'oyat muhim o'rin egallab kelmoqda.

Shuningdek, armiyaning asosiy tayanchi bo'lgan serjantlar korpusini shakllantirishga alohida e'tibor qaratildi. Ilg'or xalqaro standartlar asosida tashkil etilgan Serjantlar tayyorlash maktablarida ta'lim 26 ta yo'nalish va mutaxassislik bo'yicha olib borilmoqda.

Fuqarolarni muddatli harbiy xizmatga chaqirish tizimini isloh qilish bo'yicha ham ulkan ishlar amalga oshirildi. Muddatli harbiy xizmat bir yil etib belgilandi, harbiy xizmatchilarning ijtimoiy-maishiy sharoitlari, oziq-ovqat ta'minoti tubdan yaxshilandi. Muddatli harbiy xizmatni o'tab, rezervga bo'shatilgan yoshlarning ishga joylashishi va oliy o'quv yurtlariga o'qishga kirishi bilan bog'liq imtiyozlar tizimi belgilandi. Bularning barchasi harbiy jamoalarda sog'lom ma'naviy-axloqiy muhit shakllanib, yoshlar o'rtasida harbiy xizmatning nufuzi keskin oshishida muhim omil bo'ldi.

Ana shu islohotlarning mantiqiy davomi sifatida fuqarolarning safarbarlik chaqiruv rezervi shaklidagi harbiy xizmatni o'tashini nazarda tutadigan o'ziga xos noyob tizim yaratildi. Bu tizimda yoshlar nafaqat zarur harbiy tayyorgarlikdan o'tadi, balki jismoniy va ma'naviy jihatdan chiniqadi. Ular o'zlarining fuqarolik mas'uliyati, Vatan himoyachisi sifatidagi muqaddas yigitlik burchini chuqur anglab, o'z yurtiga fidoyi inson bo'lib yetishadi.

Bugungi kunda milliy armiyamiz ming-minglab o'g'lonlarimiz uchun chinakam mardlik, fidoyilik, haqiqiy vatanparvarlik maktabiga aylangani, hech shubhasiz, bu yo'lda erishgan eng katta yutu-

g'imizdir. Mazkur haqiqatni yurtimizdagi barcha ota-onalar, butun xalqimiz g'urur bilan, minnatdorlik bilan e'tirof etmoqda.

Hozirgi kunda onalar, bir vaqtlar bo'lgani kabi, o'z farzandlarini armiyaga ko'zda yosh, yurakda xavotir bilan emas, balki mening o'g'lim haqiqiy Vatan himoyachisi bo'ladi deb, yuksak ishonch va faxr tuyg'usi bilan kuzatmoqda.

Ayniqsa, keyingi yillarda olib borilayotgan tub islohotlar natijasida milliy armiyamiz har qanday xavf-xatarga munosib zarba bera oladigan qudratli, tezkor va samarali kuchga aylanib bormoqda.

Albatta, koronavirus pandemiyasi tufayli o'tgan 2020-yil jahondagi barcha davlatlar qatori mamlakatimiz uchun ham jiddiy sinovlar yili bo'ldi.

Ana shunday g'oyat keskin sharoitda Qurolli Kuchlarimiz Sohibqiron Amir Temur bobomizning "**Millatning dardiga darmon bo'lmoq - chin vazifangizdir**", degan ezgu da'vatini o'ziga shior qilib oldi. Ular xalqimizga yanada yaqin bo'lib, safarbarlikni oshirib, qisqa muddatlarda o'z oldiga qo'yilgan muhim vazifalarni munosib ado etganini barchamiz cheksiz minnatdorlik bilan qayd etamiz.

Ayniqsa, bu jarayonda harbiy shifokor va xizmatchilarimiz, huquq-tartibot organlari va qutqaruv xizmati xodimlari haqiqiy mardlik va jasorat namunasini, yuqori kasbiy mahoratni namoyon etganlari alohida tahsin va e'tirofga sazovordir.

Bunday murakkab vaziyatda **Qurolli Kuchlar Harbiy tibbiyot akademiyasining** tashkil etilgani harbiylar va ularning oilalari salomatligi va hayotini muhofaza qilish borasida oldimizga qo'yilgan dolzarb vazifalarni tezkor va samarali hal etish imkonini beradi.

Mintaqamizda yagona bo'lgan ushbu yangi akademiya harbiy tibbiyot sohasida, favqulodda vaziyatlar oqibatlarini bartaraf etishda ishtirok etadigan yuqori malakali va ixtisoslashgan kadrlar tayyorlashga xizmat qiladi.

❖ 2030 йилгача барча муҳтож камбағал оилаларнинг мақсадли ва самарали ижтимоий ҳимоясини амалга ошириш.

Бугунги кунга келиб, камбағалликни қисқартиришга алоқадор ташкилотлар ва идоралар фаолияти янада самарали ташкил этилишига алоҳида эътибор берилади. Бу борада масъул хорижий институтлар билан ҳамкорлик янада ривожлантирилади.

2021 йилда Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг қашшоқликка барҳам бериш ва камбағалликка қарши курашиш масалаларига бағишланган глобал саммити ўтказилиши, ШХТга аъзо мамлакатларда соҳага масъул вазирлик ва идоралар билан биргаликда Камбағалликка қарши курашиш мавзусида конференция ташкил этилиши, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги билан Хитой Халқ Республикасининг Халқаро камбағалликни қисқартириш маркази ўртасида англашув меморандуми имзоланиши ана шу соҳадаги ишларнинг бардавомлигидан далолат беради.

Хуллас, давлатимиз сиёсатининг барча устувор йўналишларини амалга оширишда камбағалликни қисқартириш муҳим ўрин эгаллайди. Ушбу соҳадаги фаолиятнинг тизимли ва самарали ташкил этилиши эса, камбағалликдан чиқиб кетишнинг энг муҳим омили бўлган инсоннинг интилиши, ўз кучига таянган ҳолда, аниқ мақсад сари ҳаракат қилиши учун имкон яратди.

Хавфсиз, тартибли ва қонуний меҳнат миграцияси ҳамда самарали миграция сиёсати

Бугунги глобаллашув жараёнида миграция масаласи дунё миқёсида барқарор ривожланишни таъминлашнинг долзарб вазифаларидан бирига айланган. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти маълумотларига кўра, 2020 йилда дунёнинг турли мамлакатларида яшаётган мигрантлар сони 281 миллион нафардан ошган. Уларнинг аксарияти – учдан икки қисми сайёрамизнинг ривожланган мамлакатлари ҳиссасига тўғри келади.

Бугунги кунда миграциянинг ортиши, ижтимоий-иқтисодий, сиёсий-ҳуқуқий ҳамда аҳоли фаровонлигини ошириш ва барқарор ривожланишга салбий таъсир кўрсатувчи иқлим ва ҳароратнинг кескин ўзгариши, сув ресурсларининг камайиши, табиий офатларнинг кўпайиши ва қишлоқ хўжалиги унумдорлигининг пасайиши каби омиллар билан боғлиқ. Ушбу омиллар аҳолининг энг заиф қатламларига кўпроқ таъсир кўрсатади.

Миграция жараёни, айниқса, унинг асосий қисмини ташкил этувчи меҳнат миграцияси жараёни муайян вақтларда кучайиб-пасайиш тенденциясига эга бўлиб, маълум ҳудуд, мамлакат, минтақа ижтимоий ҳаётига ўзининг ижобий, салбий, керак бўлса, сиёсий таъсирини ўтказади.

Жаҳон хўжалиги ривожланиб, мамлакатлараро интеграцион алоқалар кучайиши, ривожланган ва иқтисодий қолоқ мамлакатлар ўртасидаги фарқларнинг узлуксиз чуқурлашиб бориши

xizmatchilar, ularning oila a'zolari hamda Qurolli Kuchlar faxriylarini ijtimoiy va huquqiy himoya qilishga bundan buyon ham birinchi darajali ahamiyat qaratamiz.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun yaqin yillarda quyidagi strategik vazifalarga e'tibor qaratish zarur:

- ❖ milliy xavfsizlik kabi o'ta muhim sohani qonun talablari asosida boshqarish samarasini oshirish;
- ❖ Qurolli Kuchlar qurilishining tashkiliy tizimini yanada takomillashtirish;
- ❖ qo'shinlarni tayyorlash borasidagi tadbirlarni rejalashtirishga oid yangicha yondashuvni ishlab chiqish;
- ❖ barcha bo'g'indagi professional harbiy kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish;
- ❖ qo'shinlarni zamonaviy qurol-yarog' va harbiy texnika bilan qayta ta'minlash;
- ❖ harbiy xizmatchilarni ijtimoiy himoya qilish bo'yicha chora-tadbirlar samaradorligini oshirish;
- ❖ yoshlarimizni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash bo'yicha uzluksiz ish olib borish.

Shu bilan birga, yuqoridagi strategik vazifalarni amalga oshirish uchun asosiy sa'y-harakatlarimizni quyidagi ustuvor vazifalarga qaratish muhim.

Birinchidan, mamlakatimiz mudofaa qudratini mustahkamlashda fuqarolik jamiyati va joylardagi davlat hokimiyati organlarining rolini oshirish va faollashtirish lozim.

Barcha bo'g'indagi hokimiyat organlari rahbarlari qo'shinlarning kundalik hayotida, harbiy shaharchalar barpo etish, ularning infratuzilmasini yaxshilash, yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, harbiy xizmatchilarda g'urur, sadoqat, vatanparvarlik tuyg'usini, jangovarlik ruhi va istalgan paytda Vatan himoyasiga tayyorlik hissini tarbiyalashda faol ishtirok etishi shart.

Ushbu sohada yagona davlat siyosatini ishlab chiqishda asosiy mas'uliyat Mudofaa vazirligi zimmasiga yuklanadi.

Bu borada amalga oshirilayotgan kompleks chora-tadbirlar keng dunyoqarash va yuksak intellektual darajaga ega bo'lgan, o'z fuqarolik burchini ado etishga mas'uliyat bilan yondashadigan yoshlarni tarbiyalashga xizmat qilishi darkor.

Shuningdek, harbiy xizmatni o'tab qaytgan yoshlarning ijtimoiy muammolarini hal etish, jumladan, ularni ish bilan ta'minlashga alohida e'tibor qaratish lozim. Qurolli Kuchlarimiz barcha davlat idoralari, muassasa va korxonalar uchun yetuk kadrlar tayyorlaydigan haqiqiy mardlik va yuksak vatanparvarlik maktabiga aylanishiga erishishimiz zarur.

Ikkinchidan, harbiy okruglar qo'shinlarining jangovar tarkibini yanada takomillashtirish, jangovar shayligi va harbiy qobiliyatini kuchaytirish, shuningdek, qo'shinlarni boshqarish tizimini avtomatlashtirish va optimallashtirish orqali armiyamizning o'z zimmasiga yuklatilgan vazifalarni samarali bajarish salohiyatini oshirishimiz zarur.

Uchinchidan, mamlakatimiz xavfsizligini ta'minlash va tashkiliy-shtat tuzilmalarini takomillashtirish bo'yicha konseptual hujjatlar yangilangani munosabati bilan Qurolli Kuchlarni rejalashtirish va ularni qo'llashning me'yoriy-huquqiy asoslarini qayta ko'rib chiqish lozim.

To'rtinchidan, qo'shinlarning jangovar va tezkor tayyorgarlik tizimini yanada takomillashtirish, o'quv mashqlari faolligini, ularning samaradorligini oshirish muhim vazifadir.

O'quv mashg'ulotlari harbiy bo'linmalarni imkon qadar to'liq qamrab olgan va o'zaro hamkorlikda harakat qiladigan tuzilmalarni jalb etgan holda o'tkazilishi lozim. Shu asosda boshqaruv organlari va bo'linmalar imkoniyatlari, askardan tortib komandirgacha bo'lgan har bir harbiy xizmatchining xatti-harakati, jangovar vazifalarni ba-

xizmatchilar, ularning oila a'zolari hamda Qurolli Kuchlar faxriylarini ijtimoiy va huquqiy himoya qilishga bundan buyon ham birinchi darajali ahamiyat qaratamiz.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun yaqin yillarda quyidagi strategik vazifalarga e'tibor qaratish zarur:

- ❖ milliy xavfsizlik kabi o'ta muhim sohani qonun talablari asosida boshqarish samarasini oshirish;
- ❖ Qurolli Kuchlar qurilishining tashkiliy tizimini yanada takomillashtirish;
- ❖ qo'shinlarni tayyorlash borasidagi tadbirlarni rejalashtirishga oid yangicha yondashuvni ishlab chiqish;
- ❖ barcha bo'g'indagi professional harbiy kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish;
- ❖ qo'shinlarni zamonaviy qurol-yarog' va harbiy texnika bilan qayta ta'minlash;
- ❖ harbiy xizmatchilarni ijtimoiy himoya qilish bo'yicha chora-tadbirlar samaradorligini oshirish;
- ❖ yoshlarimizni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash bo'yicha uzluksiz ish olib borish.

Shu bilan birga, yuqoridagi strategik vazifalarni amalga oshirish uchun asosiy sa'y-harakatlarimizni quyidagi ustuvor vazifalarga qaratish muhim.

Birinchidan, mamlakatimiz mudofaa qudratini mustahkamlashda fuqarolik jamiyati va joylardagi davlat hokimiyati organlarining rolini oshirish va faollashtirish lozim.

Barcha bo'g'indagi hokimiyat organlari rahbarlari qo'shinlarning kundalik hayotida, harbiy shaharchalar barpo etish, ularning infratuzilmasini yaxshilash, yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, harbiy xizmatchilarda g'urur, sadoqat, vatanparvarlik tuyg'usini, jangovarlik ruhi va istalgan paytda Vatan himoyasiga tayyorlik hissini tarbiyalashda faol ishtirok etishi shart.

Ushbu sohada yagona davlat siyosatini ishlab chiqishda asosiy mas'uliyat Mudofaa vazirligi zimmasiga yuklanadi.

Bu borada amalga oshirilayotgan kompleks chora-tadbirlar keng dunyoqarash va yuksak intellektual darajaga ega bo'lgan, o'z fuqarolik burchini ado etishga mas'uliyat bilan yondashadigan yoshlarni tarbiyalashga xizmat qilishi darkor.

Shuningdek, harbiy xizmatni o'tab qaytgan yoshlarning ijtimoiy muammolarini hal etish, jumladan, ularni ish bilan ta'minlashga alohida e'tibor qaratish lozim. Qurolli Kuchlarimiz barcha davlat idoralari, muassasa va korxonalar uchun yetuk kadrlar tayyorlaydigan haqiqiy mardlik va yuksak vatanparvarlik maktabiga aylanishiga erishishimiz zarur.

Ikkinchidan, harbiy okruglar qo'shinlarining jangovar tarkibini yanada takomillashtirish, jangovar shayligi va harbiy qobiliyatini kuchaytirish, shuningdek, qo'shinlarni boshqarish tizimini avtomatlashtirish va optimallashtirish orqali armiyamizning o'z zimmasiga yuklatilgan vazifalarni samarali bajarish salohiyatini oshirishimiz zarur.

Uchinchidan, mamlakatimiz xavfsizligini ta'minlash va tashkiliy-shtat tuzilmalarini takomillashtirish bo'yicha konseptual hujjatlar yangilangani munosabati bilan Qurolli Kuchlarni rejalashtirish va ularni qo'llashning me'yoriy-huquqiy asoslarini qayta ko'rib chiqish lozim.

To'rtinchidan, qo'shinlarning jangovar va tezkor tayyorgarlik tizimini yanada takomillashtirish, o'quv mashqlari faolligini, ularning samaradorligini oshirish muhim vazifadir.

O'quv mashg'ulotlari harbiy bo'linmalarni imkon qadar to'liq qamrab olgan va o'zaro hamkorlikda harakat qiladigan tuzilmalarni jalb etgan holda o'tkazilishi lozim. Shu asosda boshqaruv organlari va bo'linmalar imkoniyatlari, askardan tortib komandirgacha bo'lgan har bir harbiy xizmatchining xatti-harakati, jangovar vazifalarni ba-

jarishda qo'llanayotgan taktikaning maqsadga muvofiqligi va to'g'ri ekanini baholash mumkin bo'ladi.

Beshinchidan, qo'shinlarning real ehtiyojlarini tizimli ravishda tahlil qilib borish, ularning zamonaviy qurol-yarog' va texnika bilan ta'minlanish darajasini oshirish doimo e'tiborimiz markazida bo'lishi kerak. Bu borada Mudofaa vazirligi, Mudofaa sanoati bo'yicha davlat qo'mitasi tomonidan 2021-2024-yillarga mo'ljallangan qo'shinlarni modernizatsiya qilish va zamonaviy qurol-yarog' va harbiy texnika bilan ta'minlash bo'yicha kompleks dastur ishlab chiqilishi lozim.

Oltinchidan, harbiy xizmatchilarning ijtimoiy ta'minot tizimini yanada takomillashtirish biz uchun eng muhim vazifa bo'lib qoladi. Bu borada 2025-yilgacha mo'ljallangan Qurolli Kuchlarni ijtimoiy rivojlantirish tizimini takomillashtirish bo'yicha kompleks choratadbirlarni qabul qilish dolzarb ahamiyatga egadir.

Shu bilan birga, Qurolli Kuchlarni rivojlantirish va mamlakat mudofaa qobiliyatini yanada mustahkamlash hamda bu borada zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va ilg'or innovatsiyalarni keng tatbiq etish borasidagi faoliyatimizni sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqamiz.

Jumladan, barcha darajadagi qo'mondonlik va boshqaruv organlari faoliyatini takomillashtirish, qo'shinlarda avtomatlashtirilgan boshqaruv vositalari va komplekslarni joriy qilish orqali ularning hamkorlikdagi operativ va jangovar tayyorgarlik darajasini oshirish, axborot xavfsizligi va kiberxavfsizlikni ta'minlash istiqboldagi dolzarb vazifalardan bo'lib qoladi.

Harbiy kadrlarni tayyorlash va ularning malakasini oshirishda qat'iy davom etamiz. Harbiy ilmni rivojlantirish borasida harbiy mojarolar va zamonaviy jang amaliyotlarini hamda milliy harbiy san'at tarixini chuqur o'rganib, qo'shinlarning tayyorgarlik borasidagi usul va uslublarni yanada takomillashtirish vazifalariga ustuvor ahamiyat beramiz.

Bunda harbiy ta'lim tizimida boshlangan islohotlarni uzviy davom ettirish, oliy harbiy bilim yurtlari, litsey va kollejlari, jumladan, **"Temurbeklar maktabi"** harbiy akademik litseylari faoliyatini takomillashtirishni dolzarb vazifa, deb bilamiz.

Bu maxsus ta'lim maskanlarida tahsil olayotgan farzandlarimiz qalbida milliy ruh, ona Vatanga mehr va sadoqat, adolat tuyg'usini har tomonlama kuchaytirish, buyuk ajdodlarimiz, jumladan, Amir Temur, Jaloliddin Manguberdi, Shohruh Mirzo, Zahiriddin Muhammad Bobur kabi sarkardalarning boy jang san'atidan keng foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Toshkent shahrida barpo etilgan "G'alaba bog'i" majmuasi va "Shon-sharaf" muzeyini harbiy xizmatchilar, mamlakatimiz aholisi, ayniqsa, yoshlar uchun harbiy tarixni va buyuk ajdodlar qahramonligini o'rganish bo'yicha ilmiy markazga aylantirganimiz zamirida chuqur ma'no bor. Chunki, vatanparvarlik hissi, avvalo, buyuk tariximizdan, ajdodlarimiz jasoratidan oziqlanadi.

"G'alaba bog'i" yodgorlik majmuasi yoshlarimiz uchun haqiqiy jasorat va vatanparvarlik maktabi, ibrat maskaniga aylandi. Xalqimizning urush davrida ko'rsatgan tengsiz jasorati va bag'rikenglik fazilatlarining yorqin timsollari general Sobir Rahimov va boshqa mashhur sarkardalar haykali, Zulfiya aya Zokirova oilasiga bag'ishlab o'rnatilgan yodgorliklar, "Shon-sharaf" muzeyi xalqimizning ko'nglidagi ish bo'ldi.

Hech shubhasiz, ana shunday ishlarimiz mamlakatimiz xavfsizligi va mudofaa qobiliyatini yanada oshirish va pirovardida mustaqilligimizni mustahkamlab, Vatanimiz qudrati, Qurolli Kuchlarimiz salohiyatini yanada kuchaytirishga xizmat qiladi.

Ochiq va pragmatik faol tashqi siyosat – ustuvor vazifamiz

XXI asrdagi global o'zgarishlarning mamlakatimiz tashqi siyosatiga ta'siri muhim masala bo'lib, u O'zbekiston diplomatiyasi uchun o'ta dolzarbdir.

O'zbekiston xalqaro maydondagi vaziyat va yuzaga kelayotgan har qanday tahlikadan qat'i nazar, o'zining mustaqilligi va suvereniteti, xavfsizligi va barqaror ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti hamda barcha fuqarolarning farovonligi ishonchli tarzda ta'minlanishiga qaratilgan siyosat olib bormoqda.

So'nggi yillarda mamlakatimizda kechayotgan tub yangilanishlar, izchil va faol tashqi siyosat, ayniqsa, Markaziy Osiyo mintaqasidagi yaqin qo'shnichilik muhiti tobora mustahkamlanayotgani yurtimizning xalqaro nufuzini yanada oshirmoqda.

O'zbekistonning chuqur o'ylangan, pragmatik va aniq yechimlarga asoslangan ichki hamda tashqi siyosati o'zining hayotiyligi, oddiy odamlarning ehtiyoj va manfaatlariga javob berishi bilan xalqaro hamjamiyat e'tirofiga sazovor bo'lmoqda.

Bu ezgu maqsadlar amalda o'z ifodasini topayotgani nafaqat mamlakatimiz, balki mintqa xalqlari hayotida muhim o'zgarishlar boshlanayotganidan dalolatdir. Umuman, Yangi O'zbekistonning yangi tashqi siyosati yurtimizni taraqqiy toptirish, fuqarolarimiz uchun munosib turmush darajasini yaratish, ularning kelajakka bo'lgan ishonchini mustahkamlashga qaratilgani bilan e'tiborga sazovor.

Mamlakatimiz ichki hayotida kuzatilayotgan ochiqlik va yangilanishlar, shuningdek, iqtisodiyotni liberallashtirish, bozor iqtisodiyoti munosabatlarini rivojlantirish, tadbirkorlik muhitini yaxshilash, yangi texnologiyalarni joriy qilish, raqamlashtirish, ta'lim, ma'naviyat va ma'rifatni yuksaltirish, fuqarolar faolligining o'sishi va inson huquqlari himoyasiga e'tibor – bularning barchasi, hech shubhasiz, O'zbekistonning tashqi siyosatiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Ma'lumki, Harakatlar strategiyasida davlatimizning tashqi siyosat sohasida quyidagi eng muhim yo'nalishlari belgilab berilgan edi:

❖ davlat mustaqilligi va suverenitetini mustahkamlash, mamlakatimizning xalqaro munosabatlarning to'laqonli subyekti sifatidagi o'рни va rolini yanada kuchaytirish, rivojlangan demokratik davlatlar qatoriga kirish, O'zbekiston atrofida xavfsizlik, barqarorlik va do'stona qo'shnichilik munosabatlari muhitini yaratish;

❖ O'zbekiston Respublikasining xalqaro nufuzini yuksaltirish, dunyo hamjamiyatiga mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar to'g'risida xolis axborot yetkazish;

❖ O'zbekiston Respublikasining tashqi siyosiy va iqtisodiy faoliyatining normativ-huquqiy bazasini hamda xalqaro hamkorlikning shartnomaviy-huquqiy asoslarini takomillashtirish;

❖ O'zbekiston davlat chegaralarini delimitatsiya va demarkatsiya qilish masalalarini tartibga solish.

Mamlakatimizning tashqi siyosat sohasidagi ustuvor yo'nalishlari barqaror, adolatli va demokratik davlat qurishga, uning tashqi dunyoga ochiqligini ilgari surishga hamda mintaqaviy va ko'p tomonlama o'zaro hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgandir.

O'tgan davrda Rossiya, Xitoy, AQSH, Germaniya, Fransiya, Turkiya, Yaponiya, Janubiy Koreya, Hindiston, Pokiston, Eron, Birlashgan Arab Amirliklari kabi dunyoning olis va yaqin mamlakatlari

bilan ko'p qirrali hamkorlikni yanada rivojlantirishga qaratilgan kelishuvlarga erishildi va "yo'l xaritalari" tasdiqlandi.

Oliy va yuqori darajadagi tashriflar davomida mamlakatimizning milliy manfaatlariga mos keladigan hamda xorijiy davlatlar bilan aloqalarni kengaytirishga qaratilgan faol, ochiq, pragmatik va chuqur o'ylangan tashqi siyosiy yo'nalishni rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda.

Yangi O'zbekiston taraqqiyotining yangi ustuvor yo'nalishlari va yondashuvlari tashqi siyosiy boshqaruv tuzilishini tubdan isloh qilishni talab etdi. Tashqi ishlar vazirligining faoliyati qayta ko'rib chiqildi, uning tarkibida yangi bo'linmalar tashkil etildi, turli mamlakatlarning yirik shaharlarida vakolatxonalar va bosh konsulliklar o'z faoliyatini boshladi. Diplomatik faoliyatning iqtisodiy tarkibi kuchaytirib borilmoqda.

Xalqaro maydondagi hamkorligimiz, tabiiyki, ilg'or dunyo tajribasini o'rganish, xorijiy mamlakatlar bilan aloqalarni yo'lga qo'yish orqali O'zbekistonni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha muhim vazifalarni hal qilishga yordam berish, mamlakatimizda qulay amaliy va investitsion muhitni shakllantirishga xizmat qilishi lozim.

Qadimiy va navqiron shaharlarimiz - Toshkent, Samarqand, Buxoro, Nukus, Xiva, Termiz, Shahrisabz va Qo'qonda xalqaro ahamiyatga molik yirik sammit, forum va anjumanlarni doimiy ravishda o'tkazishni davom ettirish ham bu boradagi vazifalar sirasiga kiradi.

O'zbekistonning tashqi siyosiy strategiyasi xorijiy davlatlar bilan savdo-iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish, chet el investitsiyalarini, ilg'or texnologiyalarni ishlab chiqarishga jalb etish, mahalliy eksport geografiyasini kengaytirish sohasida yangi ufqlarni ochmoqda.

So'nggi 10 yil ichida birinchi marta mamlakatimiz Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkilotining kredit xavfi reytingidagi pozitsiyasini yaxshiladi.

Jahon bankining “Biznes yuritish” reytingida yurtimiz 7 ta pozitsiyaga yuqori ko‘tarildi va biznesni ro‘yxatdan o‘tkazish ko‘rsatkichi bo‘yicha 190 ta davlat orasida 8-o‘rinni egallab, eng yaxshi islohotchi mamlakatlar safiga kiritildi.

Dunyodagi eng obro‘li jurnallardan biri – “Economist” (Buyuk Britaniya) O‘zbekistonni yil mamlakati – 2017-yildan e‘tiboran islohotlar eng jadal sur‘atlar bilan amalga oshirilayotgan davlat sifatida e‘tirof qildi.

O‘zbekiston 86 ta davlat fuqarolari uchun vizasiz rejimni va 57 ta davlat fuqarolari uchun soddalashtirilgan vizali rejimni joriy qildi. Bu o‘z navbatida, O‘zbekistonga sayyohlar tashrifi 2016-yilga nisbatan 3 barobar o‘ssishi imkoniyatini yaratdi.

Ma‘lumki, yon qo‘shnimiz bo‘lgan Afg‘oniston Markaziy Osiyo mintaqasining bir qismi hisoblanadi. O‘zbekiston va Afg‘oniston xalqlari asrlar davomida yagona madaniy-sivilizatsion makonda yashab keladi. Afg‘oniston hududida ko‘plab mutafakkir olimlarimiz yashagan va o‘zidan ulkan meros qoldirgan. Shuning uchun ushbu zaminda tezroq tinchlik o‘rnatilishi, mamlakatdagi barcha siyosiy kuchlarning manfaatlarini hisobga olgan holda hamda ularning ishtirokida inkluziv hukumat tuzilishini qo‘llab-quvvatlaymiz.

Biz Afg‘oniston xavfsizligini mamlakatimiz xavfsizligi va butun mintaqaning barqarorligi va farovonligi kafolati, deb qabul qilamiz va shunday bo‘lib qoladi.

Mamlakatimizning tashqi siyosat sohasidagi muhim ustuvor yo‘nalishi dunyoning yetakchi davlatlari va xalqaro tashkilotlari bilan strategik sheriklik hamda hamkorlikning mutanosib tizimini shakllantirishdan iborat. Bizning bunday yondashuvimiz iqtisodiyotni modernizatsiyalash, barqarorlik va xavfsizlikni ta‘minlash, Markaziy Osiyoda hamkorlik uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish vazifalarining samarali hal qilinishini ta‘minlashga qaratilgan.

O'zbekiston uchun dunyoning Rossiya, Xitoy, AQSH kabi yetakchi davlatlari, Osiyo-Tinch okeani mintaqasidagi rivojlangan mamlakatlar, xususan, Koreya Respublikasi va Yaponiya, Yevropa mamlakatlari va Yevropa Ittifoqi, arab-musulmon hamda turkiy tilli davlatlar bilan o'zaro manfaatli, samarali va ko'p qirrali hamkorlikni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Rossiya Federatsiyasi bilan ko'p qirrali strategik hamkorlik va ittifoqchilik munosabatlari izchil rivojlanib bormoqda. "Strategik hamkorlik to'g'risida"gi, "Ittifoqchilik munosabatlari to'g'risida"gi shartnomalar, shuningdek, "Rossiya va O'zbekiston o'rtasidagi strategik hamkorlikni chuqurlashtirish to'g'risida"gi deklaratsiya o'zaro munosabatlarimizni yangi mazmun bilan to'ldirmoqda.

Mamlakatlarimiz o'rtasida savdo-iqtisodiyot, neft-kimyoy, transport kommunikatsiyalari, qishloq xo'jaligi, madaniyat, turizm, mehnat migrantlariga munosib sharoitlar yaratish va boshqa sohalarda hamkorlikni rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda.

O'zbekiston va Rossiya xalqaro maydonda bir-birini qo'llab-quvvatlab kelmoqda. Ikki mamlakatning tashqi siyosat, tashqi savdo, mudofaa mahkamalari o'rtasida o'zaro maslahatlashuvlar izchil amalga oshirilmoqda. Mamlakatlarimiz BMT, SHHT, MDH kabi xalqaro tuzilmalar doirasida ham samarali hamkorlik qilmoqda.

O'zbekiston tovar ayirboshlash hajmini oshirish, sarmoyaviy hamkorlikni rivojlantirish, transport va tranzit sohasidagi aloqalarni kengaytirish borasidagi hamkorlik aloqalarini yangi bosqichga ko'tarishdan manfaatdordir.

Rossiya bilan tibbiyot, ilm-fan, ta'lim, madaniyat, sport va turizm sohalari bo'yicha ham o'zaro aloqalarni yanada kengaytirish masalalariga ustuvor ahamiyat qaratiladi.

Ikki davlat xuquqni muhofaza qilish idoralarining terrorizm va ekstremizm, uyushgan jinoyatchilik, narkotrafik va qurol-yarog'

larning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish sohasidagi o'zaro faol hamkorligini davom ettirish biz uchun g'oyat muhim vazifa bo'lib qoladi.

Biz Rossiya Federatsiyasi bilan xavfsizlik sohasida o'zaro ishonch va manfaatlarni hisobga olish prinsiplariga asoslangan sheriklik munosabatlarini kengaytirish orqali Markaziy Osiyo mintaqasidagi yangi tahdid va xatarlarga qarshi kurashish vazifalarini birgalikda hal etish bo'yicha hamkorlikni yanada rivojlantirish tarafdorimiz.

Shu bilan birga, harbiy va harbiy-texnik sohalarda amaliy sheriklikni kengaytirish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi.

Dunyo siyosati va iqtisodiyotida eng muhim rollardan birini o'ynayotgan **Xitoy Xalq Respublikasi** bilan O'zbekiston o'rtasida yaqin qo'shnichilik, do'stlik va har tomonlama strategik sheriklik munosabatlari izchil mustahkamlanmoqda. O'zaro manfaatli hamkorlikning huquqiy bazasini "Do'stlik, hamkorlik va sheriklik munosabatlari to'g'risida"gi shartnoma, "Strategik sheriklik o'rnatish to'g'risida"gi qo'shma deklaratsiya, "Ikki tomonlama strategik hamkorlikni yanada chuqurlashtirish va rivojlantirish haqida"gi qo'shma deklaratsiya va boshqalar tashkil qilmoqda.

Ikki tomonlama, mintaqaviy va xalqaro ahamiyatga molik ko'plab masalalar bo'yicha tashqi siyosat mahkamalarimiz o'rtasidagi yillik siyosiy maslahatlashuvlar o'zaro hamkorlikning muhim bo'g'iniga aylandi.

Xalqlarimiz o'rtasidagi do'stlik va hamkorlik munosabatlarini yanada mustahkamlashga xizmat qilayotgan O'zbekiston - Xitoy madaniy-gumanitar aloqalari ham yuqori darajaga ko'tarilib bormoqda.

O'zbekiston uzoq muddatli manfaatlariga mos keladigan barcha istiqbolli yo'nalishlar bo'yicha sheriklikni bundan buyon ham faol rivojlantirish va mustahkamlash, ikki davlatning barqarorligi, xavfsizligi, izchil ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti yo'lidagi hamkorlikni davom ettirish siyosatini olib boradi.

O'zbekiston Xitoy Xalq Respublikasi bilan konstruktiv siyosiy muloqotni kengaytirish va barcha sohalarda ko'p qirrali amaliy hamkorlikni rivojlantirish bo'yicha hamkorlikni kengaytirishga intiladi.

Oliy darajada erishilgan kelishuvlar va imzolangan bitimlarni so'zsiz amalga oshirish, ikki tomonlama savdoning jadal o'sishini ta'minlash, shuningdek, infratuzilmani rivojlantirish, energetika, sanoat, qishloq xo'jaligi, transport, axborot-telekommunikatsiya texnologiyalari va boshqa sohalarda ustuvor loyihalarni birgalikda ilgari surish O'zbekiston va Xitoy davlatlarining o'zaro hamkorlik aloqalari yanada mustahkamlanishiga zamin yaratadi.

Shu bilan birga, madaniy-gumanitar yo'nalishda, avvalo, ilm-fan, ta'lim, innovatsiyalar va turizm yo'nalishlaridagi aloqalarni mustahkamlashga alohida e'tibor qaratiladi.

Bugungi kunda O'zbekistonning **Amerika Qo'shma Shtatlari** bilan teng huquqlilik, o'zaro hurmat va ishonch, bir-birining manfaatlarini inobatga olish tamoyillari asosida barqaror rivojlanib borayotgan strategik hamkorligi sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarildi.

Ikki davlat o'rtasidagi turli darajadagi muntazam muloqotlar ko'p qirrali hamkorlikni samarali rivojlantirish hamda siyosiy, savdo-iqtisodiy, sarmoyaviy, gumanitar va boshqa sohalarda salmoqli natijalarni qo'lga kiritish imkonini bermoqda.

Shu bilan birga, ikki davlat o'rtasida an'ana tusini olgan siyosiy maslahatlashuvlar doirasida o'zaro munosabatlarga doir keng ko'lamlı masalalar, mintaqaviy va xalqaro ahamiyatga molik dolzarb muammolar, jumladan, Markaziy Osiyoda xavfsizlik va barqarorlikni mustahkamlash borasida hamkorlik davom ettiriladi.

Biz ikki tomonlama hamkorlikni kengaytirish va mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan kelishuvlarni amalga oshirishga sodiq qolamiz hamda besh yilga mo'ljallangan ilk Harbiy hamkorlik rejasini amalga tatbiq qilish orqali mudofaa sohasidagi

aloqalarni yanada mustahkamlashni maqsadga muvofiq, deb hisoblaymiz.

Mamlakatlarimizning uzoq muddatli manfaatlariga mos keladigan barcha istiqbolli yo'nalishlarda sheriklik va hamkorlikni izchil mustahkamlab, kengaytirib borish tarafdorimiz.

Turkiya bilan munosabatlarini har tomonlama mustahkamlash va rivojlantirish Yangi O'zbekistonning tashqi siyosiy yo'nalishiga to'liq mos keladi. Turk xalqi bilan tilimiz, dinimiz, an'ana va urf-odatlarimizning umumiyligi o'zaro hurmat va bir-birining manfaatlarini hisobga olish tamoyillariga asoslangan hamkorlikni har tomonlama chuqurlashtirish va kengaytirish uchun mustahkam poydevor yaratmoqda.

O'zbekiston Turkiyaga o'zining muhim va uzoq muddatli hamkori sifatida qaraydi, xalqlarimiz o'rtasidagi do'stlik rishtalarini mustahkamlash, hamkorlikni o'zaro ishonch tamoyillari asosida rivojlantirish tarafdoridir.

Ikki mamlakat o'rtasida uzoq muddatli investitsiyaviy hamkorlikni rivojlantirish orqali o'zaro savdo hajmini muttasil oshirib borish va diversifikatsiya qilish O'zbekiston manfaatlariga to'la mos keladi.

O'zbekiston Turkiya bilan qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish va chuqur qayta ishlash, oziq-ovqat mahsulotlarini saqlash, qadoqlash, qayta ishlash va eksport qilish bo'yicha majmualar barpo etish, to'qimachilik va terini qayta ishlash sanoatida zamonaviy qo'shma korxonalar yaratish, xususan, birgalikda paxta tolasi va teri xomashyosini chuqur qayta ishlash orqali tayyor brendli mahsulotlarni tashqi bozorlarga chiqarishni yo'lga qo'yish, farmatsevtika sohasida hamkorlikka oid yangi loyihalar tuzish va amalga oshirish masalalarida hamkorlikka tayyordir.

Shu bilan birga, turizm sohasida o'zaro hamkorlik, xususan, zamonaviy sayyohlik obyektlari infratuzilmasini rivojlantirish, bir-

galikda sayyohlik mahsulotlarini taklif etish, sohada malakali kadrlar tayyorlash bo'yicha aloqalarni rivojlantirish maqsadga muvofiqdir.

Transport va logistika masalalariga ham alohida e'tibor qaratish lozim bo'ladi. Mamlakatlarimizni bir-biri bilan bog'laydigan transport yo'laklarini kengaytirish savdo-iqtisodiy aloqalar rivojining muhim omilidir. Ikki mamlakat hududi orqali o'tuvchi xalqaro transport yo'laklarining raqobatbardoshligi va jozibadorligini oshirish maqsadida tranzit tariflarini maqbullashtirish va preferensiyalar taqdim qilish masalalarida hamkorlik qilish zarur.

Koreya Respublikasi bilan o'zaro yaqin hamkorlikning bugungi yuksak bosqichiga ko'p jihatdan oliy darajadagi muntazam muloqotlar tufayli erishilmoqda.

Koreya Respublikasi mamlakatimizda sanoat va infratuzilmani diversifikatsiya va modernizatsiya qilishga doir ustuvor dasturlarni amalga oshirishda yetakchi investitsion va texnologik sheriklardan biri hisoblanadi.

Ikki davlat o'rtasida ilmiy-texnik, tibbiyot va ta'lim, madaniy-gumanitar sohalarda o'zaro munosabatlar kengaymoqda.

O'zbekistonda Janubiy Koreyaning yetakchi kompaniyalari ishtirokida qo'shma investitsiyaviy loyihalarni amalga oshirish, eng avvalo, erkin iqtisodiy va kichik sanoat zonalarida mineral va xomashyo resurslarini chuqur qayta ishlash asosida yuqori qo'shimcha qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishni tashkil qilishni rag'batlantirishni qo'llab-quvvatlaymiz.

Zamonaviy texnologiyalarni keng qo'llash asosida shaharlarni boshqarish, transport tizimi va uy-joy kommunal xo'jaligini rivojlantirish bo'yicha samarali tizimni tashkil etishda Janubiy Koreyaning ilg'or tajribasidan foydalanish masalasiga alohida e'tibor qaratish lozim. Shaharsozlik, arxitektura va landshaft dizayni sohasida o'zaro faol hamkorlik qilish muhimdir.

Bevosita Janubiy Koreya investitsiyalari va ilg'or texnologiyalarini, imtiyozli kreditlarini faol jalb qilish hamda sanoat, energetika, infratuzilma, avtomobilsozlik, fan va innovatsiyalar, sog'liqni saqlash va turizmni rivojlantirish sohalarida yuqori texnologik loyihalarni amalga oshirish uchun moliyaviy-texnik yordam ko'rsatilishi mam-lakatimiz manfaatlariga javob beradi.

Yaponiya bizning muhim strategik sherigimiz hisoblanadi. O'zbekistonda iqtisodiyot tarmoqlari va infratuzilmani moderni-zatsiya qilish bo'yicha hamkorlikda ko'p ishlar qilindi. Yaponiya hukumati O'zbekistondagi islohotlar va iqtisodiy modernizatsiyani qo'llab-quvvatlab kelmoqda va shuningdek, yuqori malakali kadrlar tayyorlashga ko'maklashmoqda.

O'zbekistonning Yaponiya bilan ikki tomonlama ko'p qirrali sheriklikni sifat jihatdan yangi darajaga ko'tarish borasidagi intili-shi qat'iydir.

O'zaro savdo hajmini yanada oshirish, investitsiyaviy, texnologik, moliyaviy va moliyaviy-texnik hamkorlikni kengaytirish masalalari biz uchun ustuvor hisoblanadi.

Energetika, mashinasozlik, tog'-kon, kimyo sanoati, qishloq xo'jaligi, to'qimachilik, turizm va boshqa ustuvor yo'nalishlarda, avvalo, Yaponiyaning yetakchi kompaniya va banklarining to'g'ri-dan-to'g'ri investitsiyalari va ilg'or texnologiyalarini jalb qilgan hol-da, istiqbolli loyihalarni amalga oshirish muhimdir.

Bundan tashqari, hududlararo aloqalarni, tartibli mehnat mig-ratsiyasi, ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniy almashinuv sohalarida hamkorlikni kengaytirish dolzarb masalalardan hisoblanadi.

O'zbekiston **Yevropa Ittifoqi davlatlari** bilan hamkorlikni o'z tashqi siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri deb biladi. So'ng-gi yillarda O'zbekistonning Yevropa mamlakatlari bilan barcha jabhalardagi munosabatlari jadal sur'atlarda rivojlanib borishi natijasida o'zaro manfaatli hamkorlikning yangi davri boshlandi.

O'zbekiston bilan Yevropa Ittifoqi o'rtasida sheriklik va hamkorlik kelishuvi asosida siyosiy muloqot, savdo-iqtisodiy aloqalar, sarmoya, intellektual mulkni himoya qilish, qonunchilik hamda inson huquqlari bo'yicha hamkorlik, shuningdek, madaniy-gumanitar sohalardagi aloqalar jadal rivojlanmoqda.

Yevropa parlamentida siyosiy, ishbilarmon doiralar, shuningdek, fuqarolik jamiyati instituti vakillari o'rtasida yuqori darajadagi muloqotni ta'minlash orqali O'zbekiston va Yevropa Ittifoqi o'rtasidagi aloqalarni yanada mustahkamlash maqsadida "Yevropa Ittifoqi - O'zbekiston" parlament hamkorlik qo'mitasi tashkil etildi.

Parlament hamkorlik qo'mitasi faoliyati madaniyat, ta'lim, ilmfan sohalarida ikki tomonlama hamkorlikni, shuningdek, fuqarolar o'rtasida aloqalarni rivojlantirish, keng doiradagi konstruktiv uchrashuvlar va parlament diplomatiyasi orqali O'zbekiston va Yevropa Ittifoqi institutlari o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni kuchaytirishga qaratilgan.

Yevropa komissiyasining texnikaviy ko'magida biznes va turizmni rivojlantirish, transport logistikasi, chegaralarni boshqarish, narkotik vositalarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish, xavfsizlik va boshqa sohalarda 40 ga yaqin loyiha amalga oshirilmoqda. Mamlakatimizda YIga a'zo davlatlardan jalb qilingan investitsiyalar ishtirokida mingdan ortiq korxonalar faoliyat yuritmoqda.

O'zbekiston Yevropa Ittifoqi bilan hamkorlikni o'z tashqi siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilab olgan va bu siyosat o'zgarishsiz qoladi.

YI bilan turli sohalardagi o'zaro manfaatli hamkorligimizni teng huquqlilik va sheriklik asosida kengaytirishdan manfaatdormiz.

O'zbekiston ko'p qirrali hamkorlikni, eng avvalo, inson kapitali va demokratik yangilanishlar, biznes, investitsiya va innovatsiyalarni ilgari surish, yashil taraqqiyot, ekologiya, madaniy almashinuv va boshqa yo'nalishlarda yanada kengaytirishni qo'llab-quvvatlaydi.

O'zbekiston va Yevroittifoq o'rtasida kengaytirilgan sheriklik va hamkorlik to'g'risidagi yangi bitim mamlakatimiz va YI bilan hamkorlikni yuqori bosqichga ko'tarishiga ishonamiz.

O'zbekistonning **Birlashgan Arab Amirliklari, Misr, Saudiya Arabistoni, Quvayt, Qatar** va boshqa **Yaqin Sharq** mamlakatlari bilan munosabatlari yangi darajaga ko'tarilmoqda. Shuni qayd etish kerakki, Yaqin Sharq mamlakatlari bilan o'zaro foydali va har tomonlama munosabatlarni rivojlantirish va mustahkamlash O'zbekistonning tashqi siyosat sohasidagi ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qoladi.

Eng muhimi, o'zaro manfaatli, ochiq va amaliy sheriklik ruhida gi tashqi siyosat borasida amalga oshirayotgan salmoqli ishlarimiz mohiyat e'tibori bilan Vatanimizning butunlay yangicha qiyofasini yaratishga xizmat qilmoqda.

Amalga oshirgan ishlarimiz salmog'iga qaramasdan, yaqin ke-lajakda e'tiborni qaratishimiz lozim bo'lgan bir qancha masalalar ham mavjud.

Biz O'zbekiston tashqi siyosatini faollashtirish yuzasidan bosh-lagan keng ko'lamlı ishlarni – milliy manfaatlarimizga javob beradi-gan, ochiq va pragmatik, faol tashqi siyosat yo'lini davom ettiramiz. Olis va yaqindagi barcha davlatlar bilan hamkorlik aloqalarini, uzoq muddatli va ko'pqirrali sheriklikni yanada kuchaytiramiz.

Kelgusi yillarda mamlakatimizning tashqi siyosatini amalga oshirishda quyidagi vazifalarga ustuvor ahamiyat beriladi:

Birinchidan, davlatimiz olib borayotgan ochiq, pragmatik va amaliy tashqi siyosatni inobatga olib hamda uzoq muddatli strategik maqsadlarimizdan kelib chiqqan holda, O'zbekiston Respublikasi-ning Tashqi siyosiy faoliyat konsepsiyasi takomillashtiriladi.

Ikkinchidan, asosiy xorijiy sheriklarimiz hisoblangan Rossiya, Xitoy, AQSH, Germaniya, Fransiya, Buyuk Britaniya, Turkiya, Janu-

biy Koreya, Yaponiya, Hindiston, Pokiston, Eron, Birlashgan Arab Amirliklari va boshqa davlatlar bilan ko'p qirrali va o'zaro manfaatli aloqalarni yanada kengaytiramiz.

Uchinchidan, Markaziy Osiyo davlatlari bilan ko'p asrlik do'stlik va yaxshi qo'shniçilik, strategik sheriklik va o'zaro ishonç ruhida aloqalarimizni yanada mustahkamlaymiz.

To'rtinchidan, qo'shni Afg'oniston zaminida tinçlik o'rnatilishiga qat'iy ishonamiz va bu ezgu yo'lda amaliy yordamni bundan keyin ham ayamaymiz.

Hozirgi kunda Markaziy Osiyoni Hind okeani bilan bog'laydigan Trans-afg'on transport yo'lagini barpo etish dolzarb vazifa bo'lib turibdi. Bu yirik loyihaning ro'yobga chiqarilishi butun mintaqamizda barqarorlik va iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Beshinchidan, Birlashgan Millatlar Tashkiloti, boshqa nufuzli xalqaro va mintaqaviy tuzilmalar bilan yaqin hamkorlikni rivojlantirish masalalari doimo e'tiborimiz markazida bo'ladi.

Oltinchidan, inson huquqlarini ta'minlash, so'z va diniy e'tiqod erkinligi bo'yicha erishayotgan yutuqlarimizni tegishli xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda izchil mustahkamlab boramiz.

Yettinchidan, dunyoning ko'plab mamlakatlaridagi vatandoshlarimizni qo'llab-quvvatlash va ular bilan aloqalarimizni yanada mustahkamlash ishlariga alohida e'tibor qaratamiz. Yaqinda tashkil etilgan "Vatandosh" jamoat fondi shu yo'ldagi muhim amaliy qadamdir.

Shuningdek, siyosiy-iqtisodiy munosabatlar doirasini kengaytirish uchun chet davlatlarda O'zbekistonning yangi vakolatxonalarini ochish, xodimlar sonini ko'paytirish ishlarini yangi bosqichga ko'taramiz.

BMT va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik

Yangi O'zbekistonning tashqi siyosati mintaqaviy va xalqaro tashkilotlar bilan o'zaro manfaatli hamkorlikning yangi davrini boshlab berdi.

Mamlakatimiz **Birlashgan Millatlar Tashkiloti** bilan muloqotni va hamkorlikni rivojlantirishga muhim ahamiyat qaratmoqda. So'nggi yillarda BMT va uning institutlari – Inson huquqlari bo'yicha oliy komissar boshqarmasi va Inson huquqlari kengashi bilan o'zaro hamkorlik darajasini oshirishga erishdik.

Orol muammosini hal etishda xalqaro hamkorlikni kuchaytirish maqsadida Birlashgan Millatlar Tashkiloti bilan tuzilgan Orol dengizi mintaqasida inson xavfsizligini ta'minlash bo'yicha ko'p tomonlama Trast fondi o'z amaliy faoliyatini boshladi.

Biz qat'iy ishonamiz – Birlashgan Millatlar Tashkiloti bundan keyin ham xalqaro munosabatlarda hal qiluvchi o'rin tutadi. O'zbekiston ushbu tashkilotning bosqichma-bosqich isloh etilishi tarafdoridir. O'zbekiston Xavfsizlik Kengashini bugungi kun talablariga mos ravishda kengaytirish bo'yicha o'z pozitsiyasida sobit turadi.

O'zbekiston BMT Bosh kotibi Antoniu Guterrish janoblarining mamlakatimizga tashrifi yakunlari bo'yicha ishlab chiqilgan "yo'l xaritasi"ning amaliy ijrosini ta'minlash bo'yicha izchil choralar ko'radi.

BMT tomonidan Orol fojiasidan jabr ko'rgan aholiga amaliy yordam ko'rsatish bo'yicha qabul qilingan maxsus dastur to'liq amalga oshirilishi tarafdorimiz.

BMT Bosh Assambleyasining 75-sessiyasida O'zbekiston tomondan ilgari surilgan **Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish va inson huquqlarini ta'minlashda parlamentlar rolini oshirish to'g'risidagi Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining maxsus rezolutsiyasini** qabul qilish maqsadga muvofiqdir.

Shu bilan birga, koronavirus pandemiyasi sharoitida har bir insonning asosiy huquq va erkinliklarini, salomatligi va farovonligini ta'minlaydigan adolatli global tizimni birgalikda yaratish zarurati yaqqol namoyon bo'ldi. Bu borada Birlashgan Millatlar Tashkiloti shafeligida Pandemiyalar davrida davlatlarning ixtiyoriy majburiyatlari to'g'risidagi xalqaro kodeksni ishlab chiqish to'g'risidagi taklifimiz dolzarbligicha qoladi.

Biz BMTning tuzilmalari bilan hamkorlikni bundan keyin ham izchil davom ettiramiz va bunda quyidagilarga alohida e'tiborni qaratamiz:

❖ BMTning ustav organlari va shartnomaviy institutlari, global va mintaqaviy iqtisodiy, moliyaviy va gumanitar tashkilotlardagi faoliyatni kuchaytirish;

❖ BMT Bosh Assambleyasining Markaziy va Janubiy Osiyoning o'zaro bog'liqligini mustahkamlash to'g'risidagi maxsus rezolutsiyasini qabul qilish bo'yicha taklifni ilgari surish;

❖ 2021-yil noyabr oyida Toshkentda BMTning Global aksilterror strategiyasining Markaziy Osiyo uchun mo'ljallangan rejasi doirasida erishilgan o'n yillik natijalar va istiqbollarga bag'ishlangan xalqaro konferensiyani o'tkazish;

❖ BMTning Giyohvandlik va jinoyatchilik bo'yicha boshqarmasi bilan 2022–2025-yillarga mo'ljallangan Markaziy Osiyo mamlakatlari uchun mintaqaviy dasturni imzolash. Mazkur Boshqarma ishtirokida Markaziy va Janubiy Osiyo mamlakatlarini qamrab oladigan Giyohvandlikka qarshi umumiy Harakatlar rejasini ishlab chiqish;

❖ 2022-yilda Orolbo‘yi hududida, ya‘ni, Nukus shahrida Birlashgan Millatlar Tashkiloti bilan hamkorlikda “yashil” energetika bo‘yicha yuqori darajadagi xalqaro forum o‘tkazish;

❖ Bioxilma-xillik konvensiyasi ishtirokchilarining yig‘ilishlaridan birini mamlakatimizda tashkil etish;

❖ BMT shafeligida global ekologik siyosatning ustuvor yo‘nalishlarini batafsil muhokama qilish maqsadida 2023-yili O‘zbekistonda Atrof-muhit bo‘yicha BMTning yuqori darajadagi Oltinchi Assambleyasini o‘tkazish;

❖ Assambleyada BMTning yangi ekologik siyosati asoslarini shakllantirishga qaratilgan Butunjahon ekologiya xartiyasini ishlab chiqish tashabbusini ilgari surish;

❖ Jahon savdo tashkilotiga a‘zo bo‘lish va Yevroosiyo iqtisodiy ittifoqi bilan integratsiya jarayonlarini chuqurlashtirish bo‘yicha aniq amaliy qadamlarni qo‘yish;

❖ pandemiyadan keyingi davrda jahon iqtisodiyotini qayta tiklash muammolarini o‘rganish, kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha ilg‘or tajribalarni hayotga tatbiq etishga bag‘ishlangan xalqaro konferensiyani Toshkentda o‘tkazish;

❖ O‘zbekistonda – qadimiy Samarqand shahrida muntazam o‘tkazilayotgan Inson huquqlari muloqotlari doirasida Global ta‘lim forumini tashkil etish.

O‘zbekiston **Mustaqil Davlatlar Hamdo‘stligiga** a‘zo mamlakatlari bilan do‘stona munosabatlarni va o‘zaro samarali hamkorlikni mustahkamlashga alohida e‘tibor qaratadi.

MDH O‘zbekiston uchun shunchaki muloqot, fikr almashish va qarashlarni solishtirish “maydoni” emas. Bu tuzilma biz uchun ustuvor sohalarda amaliy hamkorlik qilishning g‘oyat muhim institutidir, Hamdo‘stlikka a‘zo mamlakatlari esa bizning doimiy sheriklarimiz, qo‘shnilarimiz va do‘stlarimizdir.

MDHda iqtisodiy hamkorlikni kengaytirish, tashkilot tomonidan qabul qilingan qarorlar natijadorligini oshirish va ishtirokchi mamlakatlar o'rtasida madaniy-gumanitar aloqalarni yanada mustahkamlash uchun barcha imkoniyatlarni ishga solamiz.

Bugungi kunda biz MDHda o'z milliy koordinatorimiz darajasini Tashqi ishlar vaziri o'rinbosaridan Bosh vazir o'rinbosarigacha ko'tardik, MDH Iqtisodiy kengashidagi ishtirokimizni tikladik. Hamdo'stlikning biz avval ishtirok etmagan tarmoq organlari faoliyatida ishtirok etishga tayyormiz.

Bizning pirovard maqsadimiz – O'zbekistonning Hamdo'stlik doirasidagi hamkorligini faollashtirish bo'yicha "yo'l xaritasi"ni ishlab chiqishdir.

Shu munosabat bilan MDHda O'zbekiston ishtiroki quyidagi ustuvor yo'nalishlarga qaratilgan:

Birinchidan, biz Hamdo'stlik makonida hech qanday istisno va cheklovlarsiz tez fursatda to'laqonli erkin savdo hududini shakllantirish tarafdorimiz. O'zbekiston MDHga a'zo mamlakatlar bilan savdo, investitsiya, innovatsiya va moliya sohalarida yangi loyihalarni amalga oshirishdan manfaatdor. Biz venchur loyihalar va iqtisodiy zonalarni birgalikda rivojlantirishga tayyormiz.

Ikkinchidan, transport va kommunikatsiyalar sohasi, MDH makonida samarali integratsiyalashgan transport tizimini rivojlantirish, mintaqamizning ulkan tranzit salohiyatidan to'liq foydalanish strategik muhim yo'nalishdir. Ma'muriy tartibot va reglamentlarni takomillashtirish, yuk tashuvlari va tranzit uchun o'zaro preferensiyalar taqdim etishni bu boradagi ishlarning muhim jihatlari, deb hisoblaymiz.

Uchinchidan, amaliy ilmiy-texnik hamkorlik va ta'lim sohasidagi almashinuvni kengaytirishga hamkorlikdagi harakatlarimizning ustuvor yo'nalishi sifatida qaraymiz. Biz Rossiyaning nufuzli oliy ta'lim muassasalari bilan birgalikda to'plagan tajribamiz asosida

yuqori malakali kadrlar tayyorlash bo'yicha qo'shma dasturlar, yuqori texnologiyalar sohasidagi loyihalar, shuningdek, hamkorlikda ilmiy tadqiqotlar olib borishni qo'llab-quvvatlaymiz.

To'rtinchidan, turizm sohasida katta istiqbollar mavjud. Fikrimizcha, MDHdagi mavjud keng imkoniyatlar va ulkan turizm salohiyati, afsuski, haligacha to'liq ishga solinmagan.

Beshinchidan, biz harbiy-texnik sohadagi kooperatsiya darajasini oshirish, mamlakatlarimiz o'rtasidagi mavjud shartnoma va bitimlar doirasida qo'shma dastur va loyihalar ishlab chiqishdan manfaatdormiz.

Oltinchidan, barcha bunyodkorlik rejalarimizni faqat tinchlik va barqarorlik sharoitida, xavfsizlikka tahdid soluvchi zamonaviy xavf-xatarlarga o'z vaqtida munosib javob qaytarish orqali ro'yobga chiqarish mumkinligi ayon haqiqatdir.

Shu munosabat bilan jinoyatchilik, terrorizm, narkotik moddalarning noqonuniy aylanishi va odam savdosiga qarshi murosasiz kurashish borasida huquqni muhofaza qiluvchi organlar va maxsus xizmatlar yo'nalishidagi hamkorlik muhim amaliy ahamiyatga ega.

O'zbekiston MDHga a'zo davlatlar bilan hamkorlikda Afg'oniston muammosini siyosiy yo'l bilan hal qilish bo'yicha ko'maklashishga tayyor.

Barchamizga ma'lumki, bugungi kunda **Shanxay hamkorlik tashkiloti** obro'li, nufuzli tuzilma sifatida xalqaro maydonda mustahkam o'rin egalladi, ko'p tomonlama hamkorlikning samarali mexanizmiga aylandi.

Bizning mamlakatimiz uchun Shanxay hamkorlik tashkilotining iqtisodiyot, jumladan, transport kommunikatsiyalarini qurish va qayta tiklash sohasidagi faoliyatini ham faollashtirish, ushbu tashkilot bilan hamkorlikdan manfaatdor boshqa davlatlar va xalqaro tashkilotlar bilan aloqalarni rivojlantirish ustuvor vazifa hisoblanadi.

SHHTning roli va mavqeyini yanada mustahkamlash bizning "Shanxay ruhi" hamda tashkilotning tamoyil va qadriyatlariga nechog'li amal qilishimizga bog'liq bo'ladi. Markaziy Osiyo bundan keyin ham SHHTning ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolishi zarur.

SHHT doirasidagi amaliy hamkorlikni kengaytirishga oid o'zaro aloqalar, samarali iqtisodiy va transport yo'laklarini rivojlantirish bo'yicha SHHT Hamkorlik strategiyasi hamda mamlakatlarmizda zamonaviy resurs tejoychi va ekologik toza texnologiyalarni keng joriy etish maqsadida SHHTning "Yashil belbog" dasturi qabul qilinishi katta ahamiyatga ega. Ayni paytda, kiberxavfsizlik masalalari bo'yicha o'zaro hamkorlik dasturini ishlab chiqish, mamlakatlarimiz ishbilarmon doiralari o'rtasidagi aloqalarni faollashtirish maqsadida SHHTning Iqtisodiy forumini muntazam o'tkazish kabi tadbirlar kutilgan natijalarga erishish imkonini beradi, deb hisoblaymiz.

SHHT Ishbilarmonlar kengashi va Banklararo birlashmasi doirasida barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash borasida, xususan, makroiqtisodiy va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, iqtisodiyotning yuqori texnologik tarmoqlarini jadal rivojlantirish, sanoat infratuzilmalarini modernizatsiyalash, sarmoyaviy loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish, ishbilarmon doiralar va moliyaviy tuzilmalar o'rtasida bevosita aloqalarni rivojlantirish orqali amaliy ko'mak berishga yo'naltirilgan faoliyatni kengaytirish bo'yicha o'zaro aloqalarni faollashtirish lozim, deb bilamiz.

Bizningcha, "Bir makon - bir yo'l" loyihasi o'zaro keng hamkorlikning yanada samarali mexanizmlariga asoslangan, yangi xalqaro hamkorlik modelidir. Xalqaro mintaqaviy hamkorlikka doir masalalar Markaziy Osiyo, jumladan, dengiz portlariga to'g'ridan-to'g'ri chiqish imkoniga ega bo'lmagan bizning mamlakatimiz uchun doimo dolzarb bo'lib kelgan va shunday bo'lib qoladi. Shu bois biz "Bir

makon – bir yo‘l” doirasidagi hamkorlikning ustuvor yo‘nalishlarini qo‘llab-quvvatlaymiz.

Belgilangan maqsadlarga erishish uchun umumiy sa‘y-harakatlarimiz quyidagi muhim vazifalarni hal etishga qaratilishi lozim:

Birinchidan, “Bir makon – bir yo‘l” konsepsiyasini mintaqaviy taraqqiyotga oid aniq dastur va loyihalar bilan boyitish kerak.

Ikkinchidan, Markaziy Osiyoni Xitoy va Rossiya orqali Janubiy, Janubi-Sharqiy Osiyo va Yevropa davlatlari bilan bog‘laydigan transport-logistika yo‘nalishlarini tashkil etishda Hamkorlik bo‘yicha kompleks harakatlar dasturini ishlab chiqish lozim.

Uchinchidan, transport-kommunikatsiya koridorini rivojlantirish bilan birga, avvalo, yuqori texnologiyalar sohasidagi qo‘shma loyihalarni amalga oshirishga e‘tibor qaratish zarur.

To‘rtinchidan, “Ipak yo‘li iqtisodiy yo‘nalishi” tashabbusini samarali amalga oshirish uchun, bizning fikrimizcha, “makon va yo‘llar” konsepsiyasidan joy oladigan hamkorlik bo‘yicha dastur va loyihalarni qabul qilish maqsadida mintaqalararo darajada biznes hamjamiyatlar o‘rtasida to‘g‘ridan-to‘g‘ri muloqotni har tomonlama rag‘batlantirish zarur.

Beshinchidan, “Ipak yo‘li iqtisodiy yo‘nalishi” tashabbusining amalga oshirilishi nafaqat iqtisodiy hamkorlikni kengaytirish, balki madaniy-gumanitar aloqalarimizni mustahkamlash, mavjud ulkan sayyohlik salohiyatidan faol foydalanishga ham xizmat qilishi lozim.

Shu bilan birga, bugungi sharoitda terrorizm, ekstremizm va narkobiznes tahdidlari tobora kuchayib, yangi shakllar kasb etayotganini inobatga olib, SHHTning Mintaqaviy aksilterror tuzilmasini tashkilot makonida xavfsizlikni ta‘minlash bo‘yicha prinsipial jihatdan yangi vazifalarni hal qilishga moslashtirish zarur.

Shu munosabat bilan vakolatli idoralarning amaliy muloqotlarini bir necha barobar ko'paytirish, hamkorlikning yangi mexanizmlarini ishlab chiqish zarur, deb hisoblaymiz.

Joriy vaziyatni muntazam muhokama qilish, shu jumladan, axborot makonidagi xatar va tahdidlarga qarshi kurashish borasidagi qo'shma chora-tadbirlarni kelishgan holda amalga oshirish muhim.

SHHT mintaqasida tinchlik va barqarorlikni mustahkamlashga qo'shadigan umumiy hissamiz pirovard natijada shunga bog'liq va bunda quyidagilar ustuvor ahamiyatga ega yo'nalishlar sifatida o'z ahamiyatini saqlab qolaveradi:

❖ SHHTning ochiqligini, uning faoliyatida uchinchi davlatlar va boshqa tashkilotlarga qarshi qaratilmagan hamkorlik ruhini saqlab qolish;

❖ umumiy xatar va tahdidlarga qarshi o'z vaqtida va birgalikda choralar ko'rish;

❖ mintaqaviy iqtisodiy hamkorlikni kengaytirish;

❖ mintaqada do'stlik, yaxshi qo'shnichilik va o'zaro ishonchni mustahkamlash, SHHT makonida madaniy-gumanitar hamkorlikni kengaytirish;

❖ keng ko'lamli gumanitar inqirozlarga yo'l qo'ymaslik, qochoqlar oqimi o'sishining oldini olish, ijtimoiy muammolarni hal etishni davom ettirish;

❖ SHHTning salohiyati va nufuzini yanada mustahkamlash borasidagi sa'y-harakatlarni davom ettirish;

❖ SHHTning mintaqada ichidagi savdoni rivojlantirish bo'yicha qo'shma harakatlar rejasini ishlab chiqish taklifini ilgari surish. Unga savdo to'siqlarini bartaraf etish, texnik reglamentlarni yaqinlashtirish, bojxona tartibotlarini raqamlashtirish bo'yicha birgalikdagi choralarni hamda bozorlarga o'zaro chiqishni yengillashtirish bo'yicha boshqa tadbirlarni kiritish;

❖ SHHT doirasida sanoat kooperatsiyasi dasturining qabul qilinishini jadallashtirish;

❖ 2022-yilda O'zbekistonda Shanxay hamkorlik tashkilotining Iqtisodiy forumi va Sanoat yangiliklari haftaligini o'tkazish;

❖ SHHTning Transport bog'liqligini rivojlantirish bo'yicha strategiyasini qabul qilish ;

❖ SHHT makonida infratuzilmaviy rivojlanish bo'yicha uzoq muddatli dastur ishlab chiqish tashabbusini ilgari surish. Unda energetika, kommunikatsiyalar, "yashil" taraqqiyot bilan bog'liq transchegaraviy loyihalarni kiritish;

❖ SHHT makonida tinchlik va barqarorlikni ta'minlash borasidagi sa'y-harakatlarni faollashtirish ;

❖ hamkorlarimizning axborot xavfsizligi sohasida to'plagan muvaffaqiyatli tajribani hisobga olib, SHHTning bu mavzuga bag'ishlangan ekspertlar forumini ta'sis etish. Kibermakondagi zamonaviy tahdid va xatarlarga munosib javob qaytarish bo'yicha o'zaro kelishilgan choralarni ishlab chiqish;

❖ mamlakatlarimiz hududlari o'rtasidagi ko'p qirrali hamkorlikni rivojlantirish, madaniy, fan-ta'lim, sport va boshqa sohalarda qo'shma tadbirlarni o'tkazish. Shu maqsadda "SHHTning ezgu niyat elchisi" institutini ta'sis etish;

❖ sog'liqni saqlash sohasida SHHT doirasida yanada yaqindan hamkorlik qilish. Bu borada infeksiya bilan bog'liq kasalliklarni profilaktika qilish va davolash, koronavirusdan keyingi reabilitatsiya, vaksinatsiya to'g'risidagi sertifikatlarni o'zaro tan olish masalalarida hamkorlik bo'yicha "yo'l xaritasi"ni qabul qilish.

Biz ushbu yo'nalishlarda kuzatuvchi mamlakatlar, muloqot bo'yicha sheriklar va xalqaro tashkilotlar bilan o'zaro manfaatli hamkorlikni faollashtirishga tayyormiz.

Turkiy mamlakatlar bilan aloqalarni rivojlantirish Yangi O'zbekiston tashqi siyosatining muhim jihati hisoblanadi.

2019-yilda O'zbekiston Turkiy tilli davlatlar hamkorlik kengashi-ga a'zo bo'ldi. O'zbekiston va Turkiy kengash mamlakatlarini azal-dan nafaqat madaniyat, til, ma'naviyat mushtarakligi, balki an'anaviy do'stlik va o'zaro manfaatli hamkorlikka asoslangan munosabatlar bog'lab turadi.

O'zbekiston Kengashni, birinchi navbatda, savdo, investitsiya-lar, innovatsiyalar, transport, turizm, madaniy-gumanitar almashi-nuvlar kabi dolzarb yo'nalishlarda amaliy sheriklikni rivojlantirishga ko'maklashuvchi samarali mintaqaviy tuzilma sifatida baholaydi.

Biz Kengashni Yevropa, O'rta Sharq, Kavkaz va Markaziy Osiyo o'rtasidagi keng makonda mintaqaviy hamkorlikning o'ziga xos me-xanizmidan iborat submintaqaviy birlashmaga aylantirishga qaratil-gan tashabbuslarni ilgari suramiz.

Turkiy kengash bilan hamkorlikning faollashuvi mamlakatimiz uchun qo'shni mamlakatlar bilan ham, mintaqadan tashqaridagi ya-qin hamkorlar bilan ham ko'p tomonlama aloqalarni rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar ochadi, deb hisoblaymiz. Bu o'z navbati-da, nafaqat o'zaro iqtisodiy hamkorlikni kuchaytirishga, balki turkiy tillar, jumladan, o'zbek tilining xalqaro maqomini yuksaltirishga xiz-mat qiladi. Tashkilot ishida doimiy a'zo sifatida ishtirok etish bizga xalqaro maydonda o'z tashabbuslarimizni ilgari surish, shuningdek, mamlakatimizning turkiy-islomiy taraqqiyot markazlaridan biri si-fatidagi xalqaro nufuzi va maqomini mustahkamlash uchun qo'shim-cha siyosiy-diplomatik resurslarni yaratadi.

Shu bilan birga, biz Kengash doirasidagi faoliyatimizda quyidagi masalalarni o'zaro hamkorligimiz markaziga qo'yishga alohida e'ti-bor bermoqdamiz:

Birinchidan, ayni paytda ishlab chiqilayotgan "Turkiy dunyo nigohi – 2040" konseptual hujjati asosida hozirgi va pandemiyadan keyingi vaziyatni inobatga olgan holda, a'zo davlatlarga xos, yaqin

va o'rta istiqbolga mo'ljallangan iqtisodiy hamkorlik strategiyasini tayyorlash maqsadga muvofiq, deb hisoblaymiz.

Shu o'rinda oxirgi yillarda O'zbekistonning qardosh mamlakatlar bilan umumiy tovar ayirboshlash hajmi ikki barobar oshganini alohida ta'kidlamoqchiman. Ayni paytda bu ko'rsatkichlar mavjud salohiyatlarimizga mos emas desam, adashmagan bo'laman.

Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, faqat 2020-yilda davlatlarimizning umumiy importi 420 milliard dollarni, a'zo mamlakatlar o'rtasidagi o'zaro import hajmi esa 21 milliard dollarni tashkil etdi. Shu bois uchinchi davlatlardan kirib kelayotgan mahsulotlarni Tashkilotimizga a'zo mamlakatlarda ishlab chiqarish mumkin bo'lgan tovarlar hisobidan qoplash eng dolzarb vazifamizga aylanishi lozim. Bu boradagi mavjud imkoniyatlarni atroflicha o'rganish maqsadida Turkiy davlatlar savdo hamkorligi bo'yicha tadqiqot markazini tashkil etishni taklif qilamiz. Ushbu Markaz savdo to'siqlarini bartaraf etish, elektron tijoratni keng joriy qilish, eksport-import hajmini ko'paytirishga qaratilgan aniq takliflar hamda qo'shma harakatlarni rejasini ishlab chiqish va amalga oshirish bilan shug'ullanishi darkor.

Ikkinchidan, kengashga a'zo davlatlar o'rtasida sanoat kooperatsiyasini kuchaytirish va yirik sarmoyaviy loyihalarni amalga oshirish maqsadida Turkiy kengash o'z Investitsiya jamg'armasi hamda Taraqqiyot bankiga ega bo'lishi lozim, deb hisoblaymiz. Bu borada amaliy ishlarni boshlash tarafdorimiz. Jumladan, davlatlarimizda mavjud bo'lgan ixtisoslashgan tashkilotlar negizida Injiniring va texnologiyalar markazlarini tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Ularning faoliyati qo'shilgan qiymat zanjirlarini yaratish va raqobatbardoshlik tamoyillariga asoslangan qo'shma loyihalarni birgalikda ishlab chiqishga yo'naltiriladi. Bunday loyihalarni yuqorida zikr etilgan Investitsiya jamg'armasi hisobidan moliyalashtirish mumkin bo'ladi. Ushbu tashabbusni ro'yobga chiqarish hamda bu yo'nalishda yangi

imkoniyatlar ochish uchun kelgusi yili O'zbekistonda Turkiy davlatlar sanoat haftaligini o'tkazish niyatidamiz.

Uchinchidan, mintaqamizning transport va tranzit salohiyatini oshirish biz uchun strategik ahamiyatga ega. Markaziy Osiyo hududi orqali dunyoning asosiy bozorlariga, jumladan, Xitoy, Hindiston, Pokiston va Osiyoning boshqa mamlakatlariga, Ozarbayjon va Turkiyadan Yevropa davlatlariga chiqish muhimdir.

Tarixdan ma'lumki, turkiy xalqlar yashab kelgan mintaqalar ming yillar davomida Sharq va G'arb, Shimol va Janub o'rtasida transport va savdo ko'prigi vazifasini bajargan. Bugungi vaziyat bizdan Xitoydan Yevropagacha bo'lgan va mamlakatlarimiz hududidan o'tadigan yangi transkontinental transport yo'llarini yanada rivojlantirishni talab etmoqda. Bu boradagi hamkorlikni tizimli yo'lga qo'yish uchun biz Turkiy tilli davlatlar Hamkorlik kengashining 2021-yil 12-noyabrda Istanbulda bo'lib o'tgan sakkizinchi sammitida "Turkiy davlatlar tashkilotining transport sohasidagi o'zaro bog'liqlik dasturi"ni ishlab chiqish taklifini ilgari surdik. Ushbu dastur mintaqalararo multimodal koridorlarni rivojlantirish, chegaralardan o'tish tartiblarini soddalashtirish, bojxona, sanitariya va boshqa turdagi nazorat jarayonlarini raqamlashtirish, transport va tranzit tariflarini optimallashtirish masalalariga samarali yechimlar topishga qaratilishini nazarda tutmoqdamiz.

Umuman, mintaqamiz bo'ylab transport yo'laklarini rivojlantirish va yirik logistika infratuzilma loyihalarini a'zo davlatlar bilan birgalikda amalga oshirish O'zbekiston manfaatlariga to'liq javob beradi.

Ma'lumki, Kengashga a'zo davlatlarning har biri turli sohalarda raqamlashtirish jarayonlarini joriy etish tajribasiga ega. Mamlakatlarimizda birinchi navbatda, Turkiyada bu sohada to'plangan tajribani inobatga olib, "aqlli shahar"larni barpo etish bo'yicha tajriba almashish va innovatsiyalar sohasida transferlarni amalga oshirish

maqsadida ekspertlar va IT yo'nalishidagi mutaxassislar uchun doimiy platforma yaratish muhimdir. Bu boradagi ilk qadam sifatida 2022-yilda ekspertlar konferensiyasini o'tkazish taklifini ilgari surdik.

To'rtinchidan, hozirgi paytda dunyoda iqlim o'zgarishi va ekologiya muammolarini yechish hamda uglerod neytralligiga erishish, ya'ni uglerod yoqilg'isiga qaramlikdan qutulish va "yashil" iqtisodiyotga o'tish tobora o'tkir zaruratga aylanmoqda. Orol dengizining qurishi nafaqat mintaqamiz, balki undan tashqaridagi ko'plab mamlakatlarga ham jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday ekologik fojialarning salbiy oqibatlarini yumshatish, ularning tarqalishining oldini olish uchun Birlashgan Millatlar Tashkiloti bilan hamkorlikda Turkiy mamlakatlarning atrof-muhit muhofazasi bo'yicha tuzilmasini tuzish haqidagi tashabbusimiz ham yuqorida zikr etilgan sammitda qo'llab-quvvatlandi.

Mazkur tuzilma qarorgohini ushbu ekologik ofatdan eng ko'p zarar ko'rgan Orolbo'yi hududlaridan birida joylashtirish maqsadga muvofiq bo'lar edi.

Shu bilan birga, biz "Turkiy dunyo turizmi" va "Tabarruk ziyorat" sayyohlik loyihalarini amalga oshirish, hunarmandchilik ko'rgazmalari va etnosport musobaqalarini o'tkazish, madaniy meros obyektlarini saqlash va restavratsiya qilish hamda boshqa yo'nalishlarni qamrab olgan "yo'l xaritasi"ni birgalikda ishlab chiqishni kun tartibiga qo'ymoqdamiz.

Beshinchidan, biz Kengash tomonidan Turkiy dunyo birligiga salmoqli hissa qo'shgan ulug' mutafakkir va davlat arbobi Mir Alisher Navoiy nomidagi xalqaro mukofotni ta'sis etish haqidagi qaror qabul qilinishini xalqimizga, buyuk ajdodimizga bo'lgan hurmat-ehtiromning yana bir yuksak namunasi sifatida qabul qilamiz.

Turkiy dunyoning buyuk vakillari umumbashariy madaniyat va sivilizatsiya taraqqiyotiga qanday ulkan hissa qo'shгани hammamiz-

ga ma'lum. Yaqinda Istanbul shahrida qayta ta'mirlangan muhtasham Otaturk madaniyat markazida Turkiy dunyoning ulug' allomalari siymolari yod etilgani ayniqsa e'tiborlidir. Tashkilotimizga a'zo barcha mamlakatlar fondlarida ana shu bebaho meros asrab-avaylab saqlanmoqda. Jumladan, O'zbekistonda ham mushtarak tariximiz va madaniyatimizga oid 200 mingga yaqin noyob qo'lyozmalar mavjud. Ana shu nodir asarlarni birgalikda o'rganish, ularni tarjima qilish, yagona elektron bazasini yaratish, bu sohaga raqamli texnologiyalarni joriy etish maqsadida Turkiy tilli davlatlarning tarixiy, ilmiy va madaniy merosini o'rganish tadqiqot markazini tashkil etish haqida O'zbekiston tomonidan ilgari surilgan taklif a'zo davlatlar rahbarlarida katta qiziqish uyg'otdi.

O'ylaymanki, ushbu markaz qardosh xalqlarimizning bebaho merosini kelgusi avlodlar va dunyo ahliga yetkazishga muhim hissa qo'shadi.

Oltinchidan, kelajagimiz davomchilari bo'lgan yoshlar mamlakatlarimiz aholisining katta qismini tashkil etmoqda.

Bugun yosh avlodning xalqlarimiz hayoti va taqdiridagi, o'zaro munosabatlarimiz rivojidadagi o'rni tobora ortib bormoqda. Ularni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, kreativ g'oya va loyihalarini rag'batlantirish, milliy qadriyatlarimizga yot bo'lgan ta'sirlardan asrab-avaylash barchamizning asosiy vazifalarimizdan biridir. Bu boradagi sa'y-harakatlarimizni birlashtirish maqsadida biz Turkiy tilli davlatlar Hamkorlik kengashining sakkizinchi sammitida 2022-yilni Turkiy dunyoda "Yoshlar tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash yili", deb e'lon qilish taklifini ilgari surdik.

O'zbekiston **Islom hamkorlik tashkiloti** bilan ham izchil o'zaro hamkorlikni rivojlantirmoqda va uni muqaddas islom dini qadriyatlarini saqlash hamda rivojlantirish, musulmon xalqlar o'rtasidagi birdamlikni mustahkamlash, ularning taraqqiyoti va ravnaqiga ko'maklashishga qaratilgan samarali bo'g'in sifatida baholaydi.

O'zbekiston Islom hamkorlik tashkilotiga a'zo mamlakatlarning ta'lim va ma'rifat, fan va texnikani rivojlantirish, innovatsion g'oyalari va texnologiyalarni joriy qilish sohasida o'zaro faol hamkorligi tarafdoridir.

Bu borada biz Islom hamkorlik tashkilotining 2016–2025-yillarga mo'ljallangan O'n yillik harakatlar dasturi va uning ustuvor yo'nalishlarini qo'llab-quvvatlaymiz.

Shu bilan birga, mazkur nufuzli tashkilotdagi ishtirokimizning eng muhim jihatlari quyidagilardan iborat deb bilamiz:

Birinchi, aholining hayot darajasi va sifati ko'p jihatdan mamlakat raqobatdoshligining asosiy ko'rsatkichiga aylangan bugungi sharoitda taraqqiyotning muhim omili sifatida ta'limning roli ortib bormoqda. Hozirgi paytda jamiyat va sivilizatsiyalar, avvalo, ijtimoiy qadriyatlar va ta'lim tizimlari bilan raqobatlashmoqda.

Shu nuqtayi nazardan, buyuk ajdodlarimiz bo'lgan islom olami-ning mutafakkirlari asarlarini, ularning jahon sivilizatsiyasi rivojiga qo'shgan bebaho hissasini chuqur o'rganish, teran anglash va keng ommalashtirishga alohida e'tibor qaratish lozim.

Bu masala yoshlarda ilm-fanga va ta'lim olishga intilish tuyg'usini kuchaytirish, barcha jamiyatlarda islom qadriyatlari va madaniyatini to'g'ri anglash hamda qabul qilish, dunyoning barcha xalqlariga islom dinining insonparvarlik mohiyatini yetkazishda g'oyat muhimdir.

Ikkinchi, barqaror ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotni innovatsion rivojlanishsiz, keng ko'lamlil ilmiy-texnik kooperatsiyasiz va yangi texnologiyalar, ilm-fan va texnika yutuqlarini joriy etmasdan tasavvur qilib bo'lmaydi.

Aynan shuning uchun ilm-fan va texnikani yanada rivojlantirish, Islom hamkorlik tashkilotiga a'zo davlatlarning intellektual salohiyatini mustahkamlash tashkilotimiz faoliyatida muhim o'rin egalashi lozim, deb hisoblaymiz.

O'zbekiston Islom hamkorlik tashkiloti doirasida hamkor mamlakatlar bilan ilmiy-texnologik almashishni faollashtirish, turli ilmiy sohalarida qo'shma tadqiqotlar o'tkazish tarafdoridir.

Uchinchi, xavfsizlik muammosi o'ta keskin va kutilmagan tus olayotgani barchamizni tashvishga solayotganini ta'kidlamogchimiz.

Islom hamkorlik tashkilotiga a'zo davlatlarning birdamligini ta'minlash, ular o'rtasidagi ziddiyatlarga barham berish, urushlar, terrorizm va ekstremizmga qarshi kurashishda sa'y-harakatlarni birlashtirish tobora avj olayotgan qarama-qarshiliklarni bartaraf etish, tinchlik va barqarorlikka tahdid solayotgan xavflarga qarshi kurashishda muhim ahamiyat kasb etadi, deb hisoblaymiz.

Ayniqsa, mavjud yoki yuzaga kelayotgan ziddiyat va to'qnashuvlarni, muzokaralar, xalqaro huquqning umume'tirof etilgan prinsip va normalari asosida, siyosiy-diplomatik hamda xalqaro huquqiy mexanizmlardan foydalangan holda, tinch yo'l bilan hal etishga erishish eng muhim vazifa bo'lishi lozim.

To'rtinchi, islom olami ulkan iqtisodiy, investitsion salohiyat, energetika resurslariga ega. Ulardan to'g'ri foydalanish, Islom hamkorlik tashkilotiga a'zo davlatlarning xalqaro savdo-iqtisodiy, moliyaviy, investitsion hamkorligini kengaytirish, mamlakatlarimizni birlashtiradigan transport yo'llarini tashkil etish, yuksak iqtisodiy taraqqiyot ko'rsatkichlariga erishish imkonini beradi va bu pirovard natijada boshqa barcha sohalarning rivojlanishiga asos bo'lib xizmat qiladi.

Shu munosabat bilan bu borada Islom hamkorlik tashkiloti doirasida, shuningdek, Tashkilot hududidagi davlatlarning dunyoning yetakchi mamlakatlari bilan hamkorlik mexanizmlarini takomillashtirish alohida ahamiyatga egadir.

Biz davlatlarning xavfsizlikni ta'minlash, iqtisodiyotni rivojlantirish hamda inson huquq va erkinliklarini himoya qilish masalalari bo'yicha muloqoti uchun muhim xalqaro tashkilot hisob-

langan Yevropada xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti bilan o'zaro aloqalarni faol rivojlantirishdan manfaatdormiz.

So'nggi yillarda O'zbekiston bilan YXHT va uning tuzilmalari o'rtasidagi konstruktiv hamkorlik izchil rivojlanib bormoqda. YXHT bilan Demokratik institutlar va inson huquqlari byurosi-ning (DIIHB) tavsiyalarini implementatsiya qilishda, shu jumladan, O'zbekiston Respublikasi Saylov kodeksini qabul qilish va takomillashtirish doirasida muvaffaqiyatli hamkorlik olib borildi.

DIIHBning keng ko'lamlı missiyasi ilk bor mamlakatimizdagi Prezident va parlament saylovlarini kuzatishda ishtirok etdi.

Byuro ekspertlari O'zbekiston Respublikasining Inson huquqlari bo'yicha milliy strategiyasi hamda "Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risida"gi qonun loyihasini ishlab chiqishga jalb etildi.

Mamlakatimizning Yevropada xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti bilan hamkorligining ustuvor yo'nalishlari davlat boshqaruvi institutlarini isloh qilish, sud-huquq va saylov tizimini takomillashtirish, shuningdek, transmilliy xavflar va tahdidlarga qarshi kurashishda o'zaro konstruktiv harakatlarni rivojlantirish sohalaridagi qo'shma loyihalarni amalga oshirishdan iborat.

Shuningdek, O'zbekiston DIIHB bilan eng avvalo, inson huquqlari, so'z, din va e'tiqod erkinligi, gender tenglik, yoshlarni qo'llab-quvvatlash, fuqarolik jamiyati institutlarini rivojlantirish, amalga oshirilayotgan demokratik yangilanishlarning huquqiy bazasini ilg'or xalqaro amaliyot asosida mustahkamlash borasida uzoq muddatli va samarali sheriklikni davom ettirishdan manfaatdordir.

Shu bilan birga, **Parlamentlararo Ittifoq, Yevropada xavfsizlik va hamkorlik tashkilotining Parlament assambleyasi, Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi Parlamentlararo assambleyasi** bilan o'zaro hamkorlikni aniq va uzoq muddatli ish rejalari asosida davom ettirishni ustuvor vazifamiz, deb hisoblaymiz.

O'zbekiston xalqaro moliya institutlari va savdo tashkilotlari – Jahon banki, Xalqaro valuta fondi, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki, Osiyo taraqqiyot banki, Osiyo infratuzilma investitsiyalari banki, Islom taraqqiyot banki, Jahon savdo tashkiloti, Jahon sayyohlik tashkiloti va boshqa tashkilotlar bilan samarali hamkorlik aloqalarini kengaytirish va takomillashtirishga alohida e'tibor berib kelmoqda. Xalqaro moliya tashkilotlari bilan investitsiyaviy va amaliy muhitni yaxshilash, mamlakatimizning kredit reytingini oshirish, valuta-kredit siyosatini takomillashtirish, bank-moliya sohasida milliy mutaxassislar malakalarini oshirish masalalarida hamkorlikni rivojlantirishdan manfaatdormiz.

Mazkur vazifalarning ro'yobga chiqarilishi tashqi siyosatimiz samarasini yanada yuksaltiradi.

Markaziy-Janubiy Osiyo va O'zbekiston taraqqiyoti

Mintaqamiz davlatlari bilan ochiq, o'zaro manfaatli va yaqin hamkorlikni kengaytirish va mustahkamlash – tashqi siyosatimizning eng asosiy ustuvor yo'nalishidir.

Biz o'tgan davrda **“O'zbekiston tashqi siyosatida Markaziy Osiyo – bosh ustuvor yo'nalish”** tamoyilini amalda tatbiq etishga kirishdik. Mushtarak siyosiy irodamiz va birgalikdagi sa'y-harakatlarimiz natijasida mintaqamiz yaxshi qo'shnichilik, o'zaro manfaatli hamkorlik hamda barqaror rivojlanish makoniga aylanib bormoqda.

So'nggi yillarda Markaziy Osiyoda mintaqaviy hamkorlikni mustahkamlash yo'lida sezilarli yutuqlarga erishdik. Bu amaliy jihatdan yangi mazmunga ega bo'lgan vazifalarni hal etishga, ya'ni dunyoning boshqa mintaqalari bilan yanada yaqin aloqalar o'rnatishga imkon beradi.

Mintaqamizda yangi siyosiy muhitning shakllanishida Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlari Maslahat uchrashuvlarining o'rni va ahamiyati beqiyosdir.

Ekspertlarning hisob-kitoblariga ko'ra, Markaziy Osiyo davlatlari orasida iqtisodiyotning turli tarmoqlari bo'yicha hamkorlikning kengayishi mintaqa yalpi ichki mahsulotini yaqin 10 yilda kamida ikki barobar oshirish imkonini beradi. Aynan shuning uchun ham mintaqadagi hamkorlikni mustahkamlash barcha mamlakatlar ijtimoiy taraqqiyotiga xizmat qiluvchi muhim omildir.

Ayniqsa, keyingi yillarda bo'lib o'tgan va qator dolzarb muammolarning amaliy yechimini topish, yangi shartnoma va kelishuvlarni imzolash imkonini bergan Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlarining muntazam uchrashuv va muzokaralari prinsipial jihatdan yangi formatdagi hamkorlik uchun mustahkam asos bo'ldi.

Oxirgi to'rt yilda O'zbekistonning qo'shni davlatlar bilan o'zaro savdo hajmi salkam besh barobar o'sdi. 2016-yilgacha O'zbekistonning Markaziy Osiyo davlatlari bilan yillik tovar aylanmasi hajmi o'rtacha 100–150 million AQSH dollarini tashkil etgan bo'lsa, 2020-yil yakuni bo'yicha ushbu ko'rsatkich o'rtacha 53 foizga ko'paydi. Tovar aylanmasi Qirg'iziston bilan 8 barobar, Tojikiston va Turkmaniston bilan 5 barobar, Qozog'iston bilan esa 1 milliard dollarga o'sdi.

Markaziy Osiyo mamlakatlarini bog'lab turgan eng muhim transport yo'llari qayta tiklandi va modernizatsiya qilindi, yangi yer usti va havo yo'llari ochildi. Joriy qilingan o'zaro chegirmalar natijasida yuk tashish, avvalo, tranzit hajmi ortib bormoqda.

Mintaqada ekologik, jumladan, suv-energetika masalalarini hal qilish borasida oldinga siljish kuzatilmoqda. O'zbekiston Qambar Ota va Rog'un GESlari qurilishi loyihalarida ishtirok etish imkoniyatini ko'rib chiqdi. "O'zbekiston – Turkmaniston – Eron – O'mon" transport yo'lagining uchastkasi qurilishi muhim ahamiyatga ega ishlar sirasiga kiradi. Amudaryo orqali "Turkmanobod – Forob" temir yo'l va avtomobil ko'priklari ochildi.

Shu asnoda "O'zbekiston – Turkmaniston – Kaspiy dengizi – Janubiy Kavkaz" yo'nalishi bo'yicha Boku – Tbilisi – Kars hamda Gruziya, Turkiya, Ruminiya va boshqa davlatlarning Qora dengiz portlariga chiqish yo'llari bilan oraliq transport-kommunikatsiya magistralini barpo etish uchun qulay imkoniyat yaratildi.

Chegaralardagi o'tkazish punktlari faoliyati qayta tashkil etildi, ularning o'tkazuvchanlik imkoniyati kengaytirilmoqda. Chegara idoralari va bojxona organlarining samarali hamkorligi yo'lga qo'yildi.

O‘z faoliyatini qayta tiklagan o‘tkazish punktlari orqali ishbilarmonlik va madaniy-gumanitar sohalardagi aloqalarni faollashtirish doirasida o‘z qarindoshlari bilan uchrashish va sayyohlik obyektlarini ko‘rish maqsadida mintaqa davlatlari chegaralaridan har kuni o‘n minglab fuqarolarimiz o‘tmoqda.

Bundan tashqari, chegaralar va yo‘llar ochilishi tufayli ichki bozorlardagi tovarlarning alohida turlari arzonlashgani kuzatilmoqda.

Hech shubhasiz, bunday imkoniyatlardan, avvalo, fuqarolarimiz foyda ko‘rmoqda. Bu – hamkorlikdagi ishlarimizning amaliy samarasidir.

Tizimli muloqot, barcha tomonlarning manfaatlarini inobatga olish va oqilona murosa asosida o‘zaro manfaatli hamkorlikni rivojlantirish masalalari Markaziy Osiyoning barcha mamlakatlari tomonidan qo‘llab-quvvatlanmoqda. Mintaqaviy hamkorlik va xavfsizlikni, Markaziy Osiyoda tinchlik, xavfsizlik va izchil taraqqiyotni ta‘minlash borasida birgalikdagi sa‘y-harakatlar xalqaro hamjamiyat tomonidan keng qo‘llab-quvvatlanmoqda.

O‘zbekiston tashabbusi bilan Markaziy Osiyo mamlakatlari hamkorligida 2018–2021-yillarda BMT Bosh Assambleyasining bir necha maxsus rezolutsiyalari qabul qilindi.

“Markaziy Osiyo mintaqasida tinchlik, barqarorlik va izchil taraqqiyotni ta‘minlash bo‘yicha mintaqaviy va xalqaro hamkorlikni mustahkamlash” (2018-yil 22-iyun), **“Ma‘rifat va diniy bag‘rikenglik”** (2018-yil 12-dekabr), **“Markaziy Osiyoda barqaror turizm va barqaror rivojlanish”** (2019-yil 19-dekabr), **“Orolbo‘yi mintaqasini ekologik innovatsiyalar va texnologiyalar hududiga aylantirish to‘g‘risida”**gi (2021-yil 18-may) BMT rezolutsiyalari xalqaro hamkorligimizning yaqqol misolidir.

Hamkorlikda amalga oshirilayotgan barcha sa‘y-harakatlar, loyiha va dasturlar, hech shubhasiz, o‘zaro ishonch va hurmat muhitini mustahkamlab, Markaziy Osiyo xalqlari tomonidan qo‘llab-quvvat-

lanmoqda va qardoshlarimizning manfaatlariga to'liq javob beradigan bunday mintaqaviy hamkorlik izchil rivojlanmoqda.

Umuman olganda, bugungi kunda Markaziy Osiyo mintaqasida ko'p yillardan buyon yig'ilib qolgan barcha muammolar – suv resurslaridan oqilona foydalanishdan tortib, chegaralarni delimitatsiya va demarkatsiya qilish, chegara punktlaridan o'tish va chegara oldi hududlarida savdoni rivojlantirish kabi juda murakkab masalalarga yechim topish uchun mutlaqo yangi, konstruktiv siyosiy muhit va qulay sharoitlar yaratildi.

Shuningdek, bugungi Markaziy Osiyo davlatlari oldida turgan dolzarb va zamonaviy talablardan kelib chiqqan holda, quyidagi vazifalarni amalga oshirish lozim.

Birinchidan, bugungi real voqelik Markaziy Osiyoda iqtisodiy hamkorlikning yangi modelini shakllantirish yo'lida qat'iy qadamlar tashlashni talab qilmoqda.

Uzoq muddatli istiqbolda yangi o'sish nuqtalari va taraqqiyotimizning yangi drayverlarini belgilab olish g'oyat muhimdir.

Hududlararo savdo-sotiqni yanada kengaytirish zarur. Erkin savdo tartibiga to'liq o'tish maqsadida mavjud to'siqlarni bartaraf etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Sanoat kooperatsiyasi, innovatsiyalar va raqamli texnologiyalarni rivojlantirish orqali mustahkam qo'shimcha qiymat zanjirlarini yaratish mumkin bo'ladi. Buning uchun mintaqa tadbirkorlari va hududlari o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri biznes munosabatlarini o'rnatishni rag'batlantirish hamda muntazam ravishda investitsion va iqtisodiy forumlar o'tkazishni yo'lga qo'yish zarur.

Bu sohada ilgari surilgan muhim tashabbus va takliflarni inobatga olgan holda, Mintaqaviy savdo-iqtisodiy hamkorlikning umumiy yo'nalishlari to'g'risidagi bitimni qabul qilish maqsadga muvofiq.

Ikkinchidan, Markaziy Osiyo davlatlarining mushtarak strategik manfaatlarini hisobga olgan holda, mintaqaning transport va

tranzit salohiyatidan samarali foydalanish bo'yicha tashabbuslarni ilgari surishimiz zarur.

Markaziy Osiyo davlatlaridagi rivojlangan va bir-biriga integratsiyalashgan transport tizimlari mintaqani Yevroosiyo qit'asining muhim transport xabiga aylantirish bo'yicha ishlarni davom ettiramiz.

Shu nuqtayi nazardan, mavjud transport yo'laklari va infratuzilmalaridan, jumladan, Kaspiy dengizi portlari, yirik transchegara-viy logistika markazlaridan to'liq foydalanish yuzasidan aniq takliflarni ilgari suramiz.

Bundan tashqari, biz kelajakda Termiz – Mozori Sharif – Kobul – Peshovar transafg'on koridori, Xitoy – Qirg'iziston – O'zbekiston avtomobil va temir yo'llarining imkoniyatlaridan foydalanishni rejalashtirmoqdamiz.

Shuningdek, sanitariya talablariga amal qilgan holda, Markaziy Osiyo mamlakatlari o'rtasida to'laqonli transport qatnovlarini tiklashni muhim, deb hisoblaymiz.

Uchinchidan, milliy iqtisodiyotlar va aholi nufuzining o'sishini hisobga olsak, mintaqaning energetik xavfsizligi masalasi yanada dolzarb ahamiyat kasb etib bormoqda.

Shu munosabat bilan, "yashil" energetika va energiya sohasidagi samarador texnologiyalarni joriy etishga alohida e'tibor qaratib, bu borada Markaziy Osiyo davlatlari bilan o'zaro manfaatli hamkorlikni kengaytirish bo'yicha sa'y-harakatlarni davom ettiramiz. Buning uchun Markaziy Osiyo mamlakatlari elektr energiyasini muvofiqlashtirish kengashining faoliyatini kuchaytirish, uning mandat va vakolatlarini kengaytirish, shuningdek, mintaqada davlatlarining ushbu tuzilmadagi vakillik darajasini oshirish tarafdorimiz.

To'rtinchidan, pandemiya sharoitida aholini oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlash muammolari keskin tus olmoqda. Jahonning ma'lum bir mintaqalarida asosiy turdagi oziq-ovqat mahsulotlarining narxi oshishi va ularning yetishmovchiligi kuzatilmoqda.

Shu munosabat bilan Markaziy Osiyo davlatlari qishloq xo'jaligi vazirlarining uchrashuvlarini doimiy ravishda o'tkazib borish haqidagi tashabbusni qo'llab-quvvatlaymiz.

Bu oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini oshirish va ularning sifatini nazorat qilish, jumladan, xalqaro bozorlarga yetkazib berish bo'yicha aniq yo'nalishlar va qo'shma dasturlarni belgilab olishga xizmat qiladi, deb hisoblaymiz.

Beshinchidan, afsuski, pandemiya hamon aholi salomatligiga jiddiy zarar yetkazib, iqtisodiyotga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti prognozlariga ko'ra, biz uning oqibatlarini yaqin yillarda ham his qilishimizga to'g'ri keladi. Bularning barchasi Markaziy Osiyo davlatlaridan yaqin mintaqaviy hamkorlikni va bir-biriga o'zaro yordam ko'rsatib borishni talab qiladi. Buning uchun vaksinatsiya sertifikatlari va test natijalarini tan olish maqsadida yagona axborot tizimini ishga tushirishni, yuqumli kasalliklarning oldini olish, tashxis qo'yish va davolashda tajriba almashishni hamda tibbiyot xodimlarini tayyorlashni kengaytirishni, hayotiy muhim dori-darmonlarni ishlab chiqarish uchun farmakologiya va kooperatsiya sohasida ilmiy hamkorlikni yo'lga qo'yish zarur.

Oltinchidan, mintaqadagi ekologik muammolar doimo mintaqadavlatlarining diqqat-e'tibori markazida bo'lib kelmoqda.

Orol dengizining halokati oqibatlarini yumshatish uchun barcha zarur choralarni ko'rish, hamkorlik ko'lamini kengaytirish lozim.

Biz, shuningdek, Markaziy Osiyo mamlakatlarining iqlim o'zgarishlariga moslashuvi, shu bilan birga, resurslarni tejaydigan texnologiyalarni kengroq tatbiq etishga ko'maklashadigan "Markaziy Osiyo uchun "Yashil kun tartibi" mintaqaviy dasturini ishlab chiqish tarafdorimiz.

Yettinchidan, mintaqa aholisining katta qismini tashkil etadigan yoshlarning Markaziy Osiyo mamlakatlari rivojlanishida qanchalik muhim o'rin tutishini barchamiz yaxshi tushunamiz.

Butun dunyoda yosh avlodning ongi va qalbi uchun kurash davom etayotgan bugungi kunda biz Markaziy Osiyoning kelajagi bo'lgan yoshlarimizni vatanparvarlik, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashimiz lozim.

Shu maqsadda Markaziy Osiyo yoshlari o'rtasida doimiy muloqot maydonini tashkil etish, qardosh xalqlarning yuksak axloqiy qadriyatlari va beqiyos ma'naviy merosini asrab-avaylash, ularni yanada boyitish va kelgusi avlodlarga bezavol yetkazishga ko'maklashadi.

Sakkizinchi, madaniy-gumanitar aloqalarni rivojlantirish Markaziy Osiyo xalqlarining qardoshlik rishtalarini mustahkamlashning yana bir muhim omili hisoblanadi.

Festivallar, madaniyat va kino kunlari hamda Markaziy Osiyo madaniy merosiga bag'ishlangan kitoblarni qo'shni davlatlar bilan birgalikda nashr etishga bo'lgan talab bugungi kunda tobora ortib bormoqda.

Mana shunday tadbirlarni o'tkazish ezgu an'anaga aylanishi uchun tegishli loyihalarni ilgari surish juda ham yaxshi ish bo'lar edi.

Markaziy Osiyo hududi bo'ylab amalga oshiriladigan turizm mintaqa xalqlarining yaqinlashishiga ko'maklashadigan yana bir amaliy omil hisoblanadi.

Shu ma'noda, Markaziy Osiyo davlatlari bilan birgalikda sayyohlik yo'nalishlarining barcha qirralarini qamrab oladigan "**Bitta sayohat – butun mintaqa**" qo'shma dasturini amalga oshirish bo'yicha tashabbuslarni oldinga suramiz.

Mintaqaviy hamkorlik jarayonlariga barqaror va ortga qaytmas mazmun baxsh etish, "xalq diplomatiyasi" imkoniyatlarini ko'proq ishga solish, parlamentlar va media sohani jalb qilish g'oyat muhim hisoblanadi.

Markaziy Osiyo mamlakatlari ayollari muloqotini yanada rivojlantirish, gender tenglik sohasidagi global maqsadlarga erishish bo'yicha hamkorlikni kengaytirish uchun quyidagilarga alohida e'tibor berish zarur.

O'zbekistonning Markaziy Osiyo bo'yicha mintaqaviy hamkorlik strategiyasini ishlab chiqish va unda quyidagi masalalarga alohida urg'u berish talab etiladi:

- ❖ o'zaro savdo aylanmasi hajmini kamida 2 barobar oshirish;
- ❖ sanoatda qo'shimcha qiymat yaratish bo'yicha yaxlit zanjirlarni va kooperatsiyani mustahkamlash;
- ❖ transport sohasida tashqi savdo uchun "yashil koridorlar" hamda tranzit imkoniyatlarni kengaytirish;
- ❖ xalq diplomatiyasi tamoyilini, jumladan, ilm-fan, ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat, sport va turizm sohalaridagi aloqalarni kuchaytirish;
- ❖ qo'shni Afg'oniston zaminida tinchlik va osoyishtalikni ta'minlashda jafokash afg'on xalqiga qo'limizdan kelgan barcha yordamni ayamalik;
- ❖ "Termiz – Mozori Sharif – Kobul – Peshovar" temir yo'lini qurish hamda energetika, savdo va sanoat sohalaridagi strategik va muhim loyihalarni hamkorlikda amalga oshirish;
- ❖ Afg'oniston va uning atrofidagi vaziyatning rivojlanishiga nisbatan SHHT va KXSHTning umumiy strategik yondashuvini ishlab chiqish;
- ❖ inson, jumladan, xotin-qizlar va milliy ozchiliklarning asosiy huquq va erkinliklariga rioya qilinishini ta'minlash.

Bunda Birlashgan Millatlar Tashkiloti Afg'onistonga ko'maklashish borasidagi xalqaro sa'y-harakatlarni safarbar qilish va muvofiqlashtirish uchun yanada ko'proq mas'uliyatni o'z zimmasiga olishi muhim ahamiyatga ega.

O'zbekiston Markaziy Osiyo davlatlari faqat birgalikda, o'zaro ahillikda, bir-birini qo'llab-quvvatlagan holda oldida turgan muammolarni samarali hal qila olishiga, mintaqaning barqaror rivojlantirishini ta'minlashga va mintaqaxalqlari farovonligini yuksaltirishga erishish mumkin, deb hisoblaydi.

Toshkentda o'tkazilgan Markaziy va Janubiy Osiyoning mintaqaviy bog'liqligi bo'yicha xalqaro konferensiya natijalari bunday yondashuvni hayotning o'zi taqozo etayotganini yaqqol ko'rsatdi. Jumladan, bugungi kunda dunyo turli tahdidlar, shu bilan birga, yangi imkoniyatlarni o'zida mujassam etgan global geosiyosiy o'zgarishlar davriga qadam qo'ydi. Shunday murakkab sharoitda qariyb ikki milliard aholi yashaydigan Markaziy va Janubiy Osiyo o'rtasidagi o'zaro aloqalarni qayta tiklash muhim hayotiy zarurat va tabiiy jarayonga aylanmoqda.

Ikki mintaqaxalqlar tez rivojlanayotgan makon hisoblanib, O'zbekiston tashabbusi mintaqalararo aloqadorlikni kengaytirish va rivojlantirish bo'yicha strategik loyihadir.

Biz Markaziy va Janubiy Osiyoning mintaqaviy o'zaro bog'liqligining tarixiy, ilmiy, adabiy, diniy, sivilizatsiyaviy mezonlari bo'yicha o'ziga xos mutlaqo yangi konsepsiyasini taklif qildik. Konsepsiya mintaqalar o'rtasidagi o'zaro aloqalarning yangi geosiyosiy, geoiqtisodiy va geosivilizatsiyaviy asoslari va yondashuvlarini o'zida mujassam etdi.

Xorijiy davlatlarning ekspert doiralari tomonidan Toshkent forumi O'zbekistonning Yevropa va Osiyoni o'zaro bog'laydigan bo'g'in sifatidagi tarixiy o'rnini namoyon etmoqda, deb baholanmoqda. Chunki an'anaviy tarzda ko'p asrlar davomida bu zamin Yevropa va Osiyo uchun o'zaro bog'liqlik, savdo aloqalari va madaniyatlar chorrahasi bo'lib kelgan. Bugun o'z vaqtida ilg'or bo'lgan mintaqaviy o'zaro bog'liqlikni XXI asrdagi farovonlik va taraqqiyot uchun qayta tiklash imkoniyati yuzaga kelmoqda.

O'ylaymizki, ikki mintaqa o'rtasidagi tarixiy va sivilizatsiyaviy mushtaraklik, xalqlarimiz, mamlakatlarimizning umumiy manfaat-lari farovon kelajakni bunyod etishda mustahkam zamin yaratadi.

Bir so'z bilan aytganda, Yangi O'zbekistonning tashqi siyosati barqaror, adolatli va demokratik davlat qurishga, mamlakatimizning tashqi dunyoga ochiqlik tamoyilini ilgari surishga hamda mintaqaviy va ko'p tomonlama o'zaro hamkorlikni rivojlantirishga qaratilmoqda. Biz shu yo'lda erishgan natijalarimizni yanada mustahkamlab, uni al-batta qat'iy davom ettiramiz.

Biz Yangi O'zbekiston tashqi siyosatini faollashtirish yuzasidan boshlagan keng ko'lamlı ishlarnı, milliy manfaatlarimizga javob beradigan, ochiq, pragmatik va chuqur o'ylangan siyosatimizni izchil davom ettiramiz.

Olis va yaqindagi barcha davlatlar bilan hamkorlik aloqalarini uzoq muddatli va ko'pqirrali sheriklik asosida olib borib, ularni albatta, yangi, yanada yuksak bosqichga ko'taramiz.

Xotima

Hurmatli o'quvchi!

Keling, ushbu kitobning ilk faslida ta'kidlangan fikrni esga olaylik: **dunyoda hech qachon bir xil tong otmaydi.** Lekin jahondagi barcha xalq va davlatlar, butun insoniyat yorug' tonglarga qarab intilishdan charchamaydi. Ularning barchasi tinch, erkin va farovon hayot barpo etishni, bu tiriklik olamida o'zining taraqqiyot tongi, yuksalish davrlari bo'lishini istaydi.

Biz – "O'zbekiston" deb atalgan go'zal va qadimiy diyor farzandlari ham bugun milliy rivojlanish ufqlarini aniq belgilab, istiqbol sari ulkan qadamlar bilan bormoqdamiz. Bosib o'tilgan yo'l, erishilgan har bir marra bizni buyuk manzilga – Uchinchi Renessans tongiga yaqinlashtirmoqda.

Men ushbu kitobda mamlakatimizda shu yo'lda davlat va jamiyat hayotining barcha sohalarini isloh qilish borasida belgilangan va amalga oshirilayotgan eng muhim strategik yo'nalishlarning mazmun-mohiyatini ochib berishga harakat qildim.

Biz Yangi O'zbekistonni, Uchinchi Renessans poydevorini jonajon Vatanimizda bunyod etmoqdamiz. Bu borada xalqimizning buyuk bunyodkorlik salohiyatiga, dunyoning olis va yaqin mamlakatlaridagi do'st va hamkorlarimizning qo'llab-quvvatlashiga tayanamiz. Biz – dunyoga, dunyo – bizga ochiq bo'lishi kerak. Bugungi hayot, bugungi taraqqiyotning talabi aslida shu va biz mana shu hal qiluvchi tamoyilni hayotimiz qoidasiga aylantiramiz. Barchamizning bugungi kunimiz va kelajagimiz uchun muhim bo'lgan

ana shunday ezgu maqsad yo'lida barcha zarur ishlarni amalga oshiramiz, albatta.

Ta'kidlash kerakki, bugun jamiyatimizda va yon-atrofimizda kechayotgan obyektiv ijtimoiy-siyosiy jarayonlar O'zbekistonning barcha sohalardagi taraqqiyoti va istiqbolini belgilaydigan strategik tamoyillar hamda amaliy faoliyat dasturlarini yaratish va ularni amalga oshirish uchun nihoyatda muhim asoslar yaratmoqda.

Albatta, davlat va xalq hayotida yuz beradigan har qanday yangilanish o'ta murakkab va serqirra jarayon bo'lib, u hech qachon silliq va tekis kechmasligi, yillar davomida shakllangan, ustuvor xususiyat kasb etgan qarash va yondashuvlar bir kunda, avtomatik tarzda o'zgarib qolmasligi barchamizga ayon haqiqatdir.

Shuning uchun ham bugun biz qadam qo'ygan yangi davrning ijtimoiy-siyosiy tuzilishiga mos keladigan, yangi tizim va tuzilmalar shakllanishi va oyoqqa turib ketishi uchun ish uslubimiz va faoliyatimiz mezonlarini doimiy takomillashtirib borishimiz zarur.

Jahonda koronavirus pandemiyasi va global inqiroz davom etayotgan, turli davlatlar o'rtasida manfaatlar kurashi kuchayib borayotgan hozirgi murakkab sharoitda mamlakatimizda boshlangan keng qamrovli islohotlar, Yangi O'zbekistonni barpo etishga qaratilgan sa'y-harakatlarimizning bardavom bo'lishini ta'minlash eng asosiy vazifamiz bo'lishi shart. Buni bizning mustaqillik yillarida bosib o'tgan og'ir va mashaqqatli, shu bilan birga, sharaflı tarixiy yo'limiz, bugun amalga oshirayotgan demokratik islohotlarimizning mantig'i va falsafasi taqozo etadi.

Shu bois, o'tgan davrda bosib o'tgan yo'limizni, erishgan katta yutuq va natijalarimizni yana bir bor sarhisob va tahlil qilib, oldimizda turgan marralarimizni aniq-ravshan belgilab oldik.

Men barchamizning umidimiz, tayanchimiz va suyanchimiz bo'lgan, hal qiluvchi kuch bo'lib maydonga chiqayotgan aziz farzandlarimiz, navqiron avlodimizga murojaat qilib aytmoqchiman:

Qadrli o'g'il-qizlarim, siz istiqlol farzandlari, ozod va erkin, hur fikrli insonlar sifatida hayotga dadil kirib kelayotganingiz biz uchun eng katta baxt, katta davlatdir.

Men ishonaman, sizlar zamonaviy bilim va taraqqiyot cho'qqilarini puxta egallab, biz boshlagan ulug' ishlarni munosib davom ettirasiz.

Bugun biz yagona xalq, yagona millat bo'lib, ko'zlagan yuksak maqsadlarimiz sari dadil bormoqdamiz. Vujudimizda, qonimizda ajdodlarimizdan meros buyuk qudrat jo'sh urayotgan ekan, biz ezgu orzu va maqsadimiz bo'lmish Yangi O'zbekistonni albatta bunyod etamiz. Jonajon Vatanimiz har tomonlama obod va farovon, erkin demokratik mamlakatga aylanadi.

MUNDARIJA

KIRISH	4
MUQADDIMA:	
YANGI O‘ZBEKISTON TARAQQIYOT STRATEGIYASI	13
Yangi O‘zbekiston orzusi	14
Yangi O‘zbekiston fenomeni	24
Yangi O‘zbekiston: yangilanish va taraqqiyot omillari	30
Yangilanayotgan O‘zbekiston	40
BIRINCHI BO‘LIM. XALQPARVAR DAVLAT	55
“Davlat – inson uchun” tamoyili – demokratik islohotlar mezoni	57
Davlat organlari – xalqqa xizmat qilishning samarali vositasi	69
Davlat boshqaruvining sivilizatsiyaviy imkoniyatlari	75
Hududiy masalalarni hal qilish mas’uliyati	81
Erkin va ochiq fuqarolik jamiyati	89
Ijtimoiy mas’uliyatli ommaviy axborot vositalari	94
IKKINCHI BO‘LIM. ADOLAT VA QONUN USTUVORLIGI – XALQPARVAR DAVLAT POYDEVORI	99
Mustaqil va odil sud tizimi	101
Qonun ijodkorligi va huquqni qo‘llash amaliyoti	107
Konstitutsiyaviy islohotlar – Yangi O‘zbekistonni barpo etish yo‘lidagi obyektiv zarurat	111

UCHINCHI BO'LIM. MILLIY IQTISODIYOTNI	
RIVOJLANTIRISH.....	122
Iqtisodiyot – jamiyat hayotining tanasi	124
Xususiy mulk va tadbirkorlikni rivojlantirish	136
Iqtisodiyot tarmoqlarini modernizatsiya qilish	145
Qishloq xo'jaligini jadal rivojlantirish	151
Suv resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish	157
Hududlarni mutanosib rivojlantirish	162
Turizm – O'zbekiston iqtisodiyotining drayveri	168
Raqamli iqtisodiyot sari	174
TO'RTINCHI BO'LIM. ADOLATLI IJTIMOIIY SIYOSAT	
Kuchli ijtimoiy siyosat: mohiyat va imkoniyatlar	191
Sog'liqni saqlash: muammolar va yechimlar	199
Sog'lom turmush tarzi madaniyati: jismoniy tarbiya va sport	207
Ta'lim va tarbiya: yangi imkoniyatlar	211
Ilm-fan – innovatsion taraqqiyot asosi	224
Ayol baxtli bo'lsa, jamiyat baxtlidir	233
Yoshlar – Yangi O'zbekiston bunyodkorlari	237
BESHINCHI BO'LIM. MA'NAVIY TARAQQIYOT	
Ma'naviy yangilanish: imkoniyat va istiqbollar	249
Yangi ma'naviy makonni yaratish borasidagi vazifalar	254
Ma'rifiy islohotlar va barkamol inson tarbiyasi	261
Yangi O'zbekiston va ma'naviy yangilanish	267
Ma'rifatli jamiyat sari	275
Milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi	279
OLTINCHI BO'LIM. O'ZBEKISTON VA UMUMBASHARIY	
MUAMMOLAR	287
Davrimizning global muammolari va O'zbekiston taraqqiyoti	289

Iqlim o'zgarishlari, ekologik bo'hronlar, Orol va ona tabiatni asrash zarurati	298
Radikalizm, ekstremizm va terrorizm – barqaror taraqqiyot kushandasi	309
Korrupsiyadan xoli dunyo – umumbashariy orzu	324
Kambag'allik: umuminsoniy va milliy muammolar	337
Xavfsiz, tartibli va qonuniy mehnat migratsiyasi hamda samarali migratsiya siyosati	345
Pandemiya tahdidi va unga qarshi kurash tajribamiz	351
YETTINCHI BO'LIM. XAVFSIZLIK VA TASHQI SIYOSAT	356
Mamlakat xavfsizligi va mudofaa salohiyati	358
Ochiq va pragmatik faol tashqi siyosat – ustuvor vazifamiz	368
BMT va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik	381
Markaziy-Janubiy Osiyo va O'zbekiston taraqqiyoti	399
XOTIMA	410

Rasmiy nashr

Shavkat Miromonovich Mirziyoyev

**YANGI O'ZBEKISTON
TARAQQIYOT STRATEGIYASI**

Muharrirlar:	<i>Shavkat Murodov, Sunnat Xo'jaahmedov, Lola Fattoyeva, Dildora Abduraimova</i>
Badiiy muharrir	<i>Bobur Tuxtarov</i>
Texnik muharrir	<i>Yelena Tolochko</i>
Kichik muharrir	<i>Zilola Mahkamova</i>
Musahhihlar:	<i>Mamarasul Bekiyev, Munisa Ismoilova</i>
Sahifalovchi	<i>Islomjon Azamatov</i>

Litsenziya raqami N° 4642. 22.07.2020.

Bosishga 2023-yil 27-martda ruxsat etildi. Bichimi 70×100 1/16.
Ofset qog'ozi. "Spectral" garniturasida ofset usulida bosildi.

Shartli bosma tabog'i 33,54. Nashriyot-hisob tabog'i 21,18.

Adadi 5 000 nusxa. Shartnoma N° 23-1/23.

Buyurtma N° 922

Original maket O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi
huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligining
"O'zbekiston" nashriyotida tayyorlandi.

100011, Toshkent, Navoiy ko'chasi, 30.

Telefon: (71) 244-34-38. Faks: (71) 244-24-91.

"KolorPak" MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
100206, Toshkent, Yangishahar ko'chasi, 1-A.

